ὂν ἢ τὸ μὴ ὂν ἢ εἰς ἓν ἢ πλῆθος, οἷον στάσις τοῦ ἑνός, κίνησις δὲ τοῦ πλήθους. τὰ δ' ὄντα καὶ τὴν οὐσίαν ὁμολογοῦσιν ἐξ ἐναντίων σχεδὸν ἅπαντες γοῦν τὰ ἐναντία λέγουσιν· οἱ μὲν γὰρ περιττὸν καὶ ἄρτιον· οἱ δὲ θερμὸν καὶ ψυχρόν· οἱ δὲ, πέρας καὶ ἄπειρον· οἱ δὲ, φιλίαν καὶ νεῖκος. πάντα δὲ καὶ τἆλλα ἀναγόμενα φαίνεται εἰς τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος· εἰλήφθω γὰρ ἡ ἀναγωγὴ ἡμῖν, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ἀγαθοῦ. αἱ δ' ἀρχαὶ καὶ παντελῶς καὶ παρὰ τῶν ἄλλων, ὡς εἰς γένη ταῦτα πίπτουσι. φανερὸν οὖν καὶ ἐκ τούτων, ὅτι μιᾶς ἐπιστήμης τὸ ὂν ᾗ ὂν θεωρῆσαι· πάντα γὰρ ἢ ἐναντία, ἢ ἐξ ἐναντίων. ἀρχαὶ δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος. ταῦτα δὲ μιᾶς ἐπιστήμης, εἴτε καθ' ἓν λέγεται εἴτε μή· ὥσπερ ἴσως ἔχει τἀληθές. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἕν, πρὸς τὸ πρῶτον τἆλλα λεχθήσεται καὶ τὰ ἐναντία ὁμοίως· καὶ διὰ τοῦτο, καὶ εἰ μὴ ἔστι τὸ ὂν ἢ τὸ ἓν καθόλου, καὶ ταὐτὸ ἐπὶ πάντων ἢ χωριστόν, ὥσπερ ἴσως οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς ἕν, τὰ δὲ τῷ ἐφεξῆς. καὶ διὰ τοῦτο οὐ τοῦ γεωμέτρου θεωρῆσαι, τί τὸ ἐναντίον, ἢ τέλειον, ἢ ἕν, ἢ ὄν, ἢ ταὐτόν, ἢ ἕτερον· ἀλλ' ἢ ἐξ ὑποθέσεως.

Ὅτι μὲν οὖν μιᾶς ἐπιστήμης τὸ ὂν ᾗ ὂν θεωρῆσαι καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ ᾗ ὄν, δῆλον· καὶ ὅτι οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἡ αὐτὴ θεωρητική, τῶν τε εἰρημένων καὶ περὶ προτέρου καὶ ὑστέρου, καὶ γένους καὶ εἴδους, καὶ ὅλου καὶ μέρους, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. Λεκτέον δὲ πότερον μιᾶς ἢ ἑτέρας ἐπιστήμης, περί τε τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι καλουμένων ἀξιωμάτων καὶ περὶ τῆς οὐσίας. φανερὸν δὴ ὅτι μιᾶς τε καὶ τῆς τοῦ φιλοσόφου καὶ ἡ περὶ τούτων ἐστὶ σκέψις· ἅπασι γὰρ ὑπάρχει τοῖς οὖσιν, ἀλλ' οὐ γένει τινὶ χωρὶς ἰδίᾳ τῶν ἄλλων. καὶ χρῶνται μὲν πάντες, ὅτι τοῦ ὄντος ἐστὶν ᾗ ὄν, ἕκαστον δὲ τὸ γένος ὄν· ἐπὶ τοσοῦτον δὲ χρῶνται, ἐφ' ὅσον αὐτοῖς ἱκανόν. τοῦτο δ' ἐστὶν ὅσον ἐπέχει τὸ γένος περὶ οὗ φέρουσι τὰς ἀποδείξεις. ὥστ' ἐπεὶ δῆλον ὅτι ᾗ ὄντα ὑπάρχει πᾶσι, τοῦτο γὰρ αὐτοῖς τὸ κοινόν, τοῦ περὶ τὸ ὂν ᾗ ὂν γνωρίζοντος, καὶ περὶ τούτων ἐστὶν ἡ θεωρία. διόπερ οὐθεὶς τῶν κατὰ μέρος ἐπισκοπούντων ἐγχειρεῖ λέγειν τι περὶ αὐτῶν εἰ ἀληθῆ ἢ μή· οὔτε γεωμέτρης

οὔτ' ἀριθμη

οὔτ' ἀριθμητικός, ἀλλὰ τῶν φυσικῶν ἔνιοι, εἰκότως τοῦτο δρῶντες· μόνοι γὰρ ᾤοντο περί τε τῆς ὅλης φύσεως σκοπεῖν, καὶ περὶ τοῦ ὄντος. ἐπεὶ δ' ἔστιν ἔτι τοῦ φυσικοῦ τι ἀνωτέρω, ἓν γάρ τι γένος τοῦ ὄντος ἡ φύσις, τοῦ καθόλου καὶ τοῦ περὶ τὴν πρώτην οὐσίαν θεωρητικοῦ, καὶ ἡ περὶ τούτων ἂν εἴη σκέψις. ἔστι δὲ σοφία τις καὶ ἡ φυσική, ἀλλ' οὐ πρώτη. ὅσα δ' ἐγχειροῦσι τῶν λεγόντων τινὲς περὶ τῆς ἀληθείας, ὃν τρόπον δεῖ ἀποδέχεσθαι, δι' ἀπαιδευσίαν τῶν ἀναλυτικῶν τοῦτο δρῶσι· δεῖ γὰρ περὶ τούτων ἥκειν προεπισταμένους, ἀλλὰ μὴ ἀκούοντας ζητεῖν. ὅτι μὲν οὖν τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ περὶ πάσης τῆς οὐσίας θεωροῦντος ᾗ πέφυκε, καὶ περὶ τῶν συλλογιστικῶν ἀρχῶν ἐστὶν ἐπισκέψασθαι, δῆλον. προσήκει δὲ τὸν μάλιστα γνωρίζοντα περὶ ἕκαστον γένος, ἔχειν λέγειν τὰς βεβαιοτάτας ἀρχὰς τοῦ πράγματος· ὥστε καὶ τὸν περὶ τῶν ὄντων ᾗ ὄντα, τὰς πάντων βεβαιοτάτας. ἔστι δ' οὗτος ὁ φιλόσοφος. βεβαιοτάτη δ' ἀρχὴ πασῶν περὶ ἣν διαψευσθῆναι ἀδύνατον· γνωριμωτάτην τε γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τοιαύτην (περὶ γὰρ ἃ μὴ γνωρίζουσιν ἀπατῶνται πάντες) καὶ ἀνυπόθετον. ἣν γὰρ ἀναγκαῖον ἔχειν τὸν ὁτιοῦν ξυνιέντα τῶν ὄντων, τοῦτο οὐχ ὑπόθεσις. ὃ δὲ γνωρίζειν ἀναγκαῖον τῷ ὁτιοῦν γνωρίζοντι, καὶ ἥκειν ἔχοντι ἀναγκαῖον. ὅτι μὲν οὖν ἡ τοιαύτη πασῶν βεβαιοτάτη ἀρχή, δῆλον· τίς δ' ἐστὶν αὕτη, μετὰ ταῦτα λέγωμεν. τὸ γὰρ αὐτὸ ἅμα ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν ἀδύνατον τῷ αὐτῷ κατὰ τὸ αὐτό· καὶ ὅσα ἄλλα προσδιορισαίμεθ' ἂν ἔστω προσδιωρισμένα πρὸς τὰς λογικὰς δυσχερείας. αὕτη δὲ πασῶν ἐστι βεβαιοτάτη τῶν ἀρχῶν· ἔχει γὰρ τὸν εἰρημένον διορισμόν. ἀδύνατον γὰρ ὁντινοῦν ταὐτὸ ὑπολαμβάνειν εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καθάπερ τινὲς οἴονται λέγειν Ἡράκλειτον· οὐκ ἔστι γὰρ ἀναγκαῖον ἅ τις λέγει ταῦτα καὶ ὑπολαμβάνειν. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ τἀναντία· προσδιωρίσθω δ' ἡμῖν καὶ ταύτῃ τῇ προτάσει τὰ εἰωθότα· ἐναντία δ' ἐστὶ δόξα δόξῃ ἡ τῆς ἀντιφάσεως, φανερὸν ὅτι ἀδύνατον ἅμα ὑπολαμβάνειν τὸν αὐτὸν εἶναι

DDD δδδ

καὶ μὴ εἶναι τὸ αὐτό, ἅμα γὰρ ἂν ἔχοι τὰς ἐναντίας δόξας ὁ διεψευσμένος περὶ τούτου. διὸ πάντες ἀποδεικνύντες, εἰς ταύτην ἀνάγουσιν ἐσχάτην δόξαν· φύσει γὰρ ἀρχὴ καὶ τῶν ἄλλων ἀξιωμάτων αὕτη πάντων. εἰσὶ δέ τινες οἳ καθάπερ εἴπομεν, αὐτοί τε ἐνδέχεσθαί φασι τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ ὑπολαμβάνειν οὕτως. χρῶνται δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ πολλοὶ καὶ τῶν περὶ φύσεως. ἡμεῖς δὲ νῦν εἰλήφαμεν ὡς ἀδυνάτου ὄντος ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ διὰ τούτου ἐδείξαμεν, ὅτι βεβαιοτάτη αὕτη τῶν ἀρχῶν πασῶν. ἀξιοῦσι δὴ καὶ τοῦτο ἀποδεικνύναι τινὲς δι' ἀπαιδευσίαν. ἔστι γὰρ ἀπαιδευσία τὸ μὴ γινώσκειν, τίνων δεῖ ζητεῖν ἀπόδειξιν καὶ τίνων οὐ δεῖ. ὅλως μὲν γὰρ ἁπάντων, ἀδύνατον ἀπόδειξιν εἶναι. εἰς ἄπειρον γὰρ ἂν βαδίζοι. ὥστε μηδ' οὕτως εἶναι ἀπόδειξιν. εἰ δέ τινων μὴ δεῖ ζητεῖν ἀπόδειξιν, τίνα ἀξιοῦσιν εἶναι μᾶλλον τοιαύτην ἀρχήν, οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν. ἔστι δ' ἀποδεῖξαι ἐλεγκτικῶς καὶ περὶ τούτου, ὅτι ἀδύνατον. ἂν μόνον τι λέγῃ ὁ ἀμφισβητῶν. ἂν δὲ μηθέν, γελοῖον τὸ ζητεῖν λόγον, πρὸς τὸν μηθενὸς ἔχοντα λόγον, ᾗ μηθένα ἔχει λόγον. ὅμοιος γὰρ φυτῷ ὁ τοιοῦτος, ᾗ τοιοῦτος. τὸ δ' ἐλεγκτικῶς ἀποδεῖξαι, λέγω διαφέρειν καὶ τὸ ἀποδεῖξαι, ὅτι ὁ ἀποδεικνύων μὲν ἂν δόξειεν αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ. ἄλλου δὲ τοῦ τοιούτου αἰτίου ὄντος, ἔλεγχος ἂν εἴη, καὶ οὐκ ἀπόδειξις. ἀρχὴ δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, οὐ τὸ ἀξιοῦν ἢ εἶναί τι λέγειν, ἢ μὴ εἶναι. τοῦτο μὲν γὰρ τάχ' ἄν τις ὑπολάβοι τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖν. ἀλλὰ τὸ σημαίνειν γέ τι καὶ ὡς αὑτῷ καὶ ἄλλῳ. τοῦτο γὰρ ἀνάγκη, εἴπερ λέγοι τι. εἰ γὰρ μή, οὐκ ἂν εἴη τῷ τοιούτῳ λόγος, οὔτ' αὐτῷ πρὸς αὑτόν, οὔτε πρὸς ἄλλον. ἂν δέ τις τοῦτο διδῷ, ἔσται ἀπόδειξις. ἤδη γάρ τι ἔσται ὡρισμένον. ἀλλ' αἴτιος οὐχ ὁ ἀποδεικνύς, ἀλλ' ὁ ὑπομένων. ἀναιρῶν γὰρ λόγον ὑπομένει λόγον. πρῶτον μὲν οὖν δῆλον, ὡς τοῦτ' αὐτὸ ἀληθές, ὅτι σημαίνει τὸ ὄνομα τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τοδί. ὥστ' οὐκ ἂν πᾶν, οὕτως καὶ οὐχ οὕτως ἔχοι. ἔτι εἰ τὸ ἄνθρωπος σημαίνει ἕν, ἔστω τοῦτο τὸ ζῷον δίπουν. λέγω δὲ τὸ ἓν σημαίνειν τοῦτο. εἰ τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος, ἂν

ᾖ τι ὁ

ᾖ τι ὁ ἄνθρωπος, τοῦτ' ἔσται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι. διαφέρει δ' οὐθέν, οὐδ' εἰ πλείω τις φαίη σημαίνειν, μόνον δὲ ὡρισμένα. τεθείη γὰρ ἂν ἐφ' ἑκάστῳ λόγῳ, ἕτερον ὄνομα. λέγω δ' οἷον, εἰ μὴ φαίη τὸ ἄνθρωπον ἓν σημαίνειν, πολλὰ δέ, ὧν ἑνὸς μὲν εἷς λόγος, τὸ ζῷον, τὸ δίπουν. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι πλείους, ὡρισμένοι δὲ τὸν ἀριθμόν. τεθείη γὰρ ἂν ἴδιον ὄνομα καθ' ἕκαστον τῶν λόγων. εἰ δὲ μὴ τεθείη, ἀλλ' ἄπειρα σημαίνειν φαίη, φανερὸν ὅτι οὐκ ἂν εἴη λόγος. τὸ γὰρ μὴ ἕν τι σημαίνειν, οὐθὲν σημαίνειν ἐστί. μὴ σημαινόντων δὲ τῶν ὀνομάτων, ἀνῄρηται τὸ διαλέγεσθαι πρὸς ἀλλήλους. κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς αὑτόν. οὐθὲν γὰρ ἐνδέχεται νοεῖν, μὴ νοοῦντα ἕν. εἰ δ' ἐνδέχεται, τεθείη ἂν ὄνομα τούτῳ τῷ πράγματι ἕν. ἔστω ἄρα, ὥσπερ ἐλέχθη κατ' ἀρχάς, σημαῖνόν τι τὸ ὄνομα, καὶ σημαῖνον ἕν. οὐ δὴ ἐνδέχεται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι σημαίνειν, ὅπερ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ, εἰ τὸ ἄνθρωπος σημαίνει, μὴ μόνον καθ' ἑνός, ἀλλὰ καὶ μίαν φύσιν καὶ ἕν. οὐ γὰρ τοῦτο ἀξιοῦμεν τὸ ἓν σημαίνειν τὸ καθ' ἑνός. ἐπεὶ εἰ οὕτως γε, κἂν τὸ μουσικὸν καὶ λευκόν, καὶ τὸ ἄνθρωπος ἓν ἐσήμαινεν. ὥστε ἓν ἅπαντα ἔσται. συνώνυμα γάρ. καὶ οὐκ ἔσται εἶναι, καὶ μὴ εἶναι τὸ αὐτό, ἀλλ' ἢ καθ' ὁμωνυμίαν. ὥσπερ ἄν, εἰ ὃν ἡμεῖς ἄνθρωπον καλοῦμεν, ἄλλοι μὴ ἄνθρωπον καλοῖεν. τὸ δ' ἀπορούμενον, οὐ τοῦτό ἐστιν, εἰ ἐνδέχεται ἅμα τὸ αὐτὸ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἄνθρωπον τὸ ὄνομα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα. εἰ δὲ μὴ σημαίνει ἕτερον, τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ μὴ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι καὶ τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ, τῷ εἶναι ἀνθρώπῳ. ὥστ' ἔσται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι, τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ. ἓν γὰρ ἔσται. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ εἶναι ἕν, ὡς λώπιον καὶ ἱμάτιον. εἰ ὁ λόγος εἷς. εἰ δὲ ἔσται ἕν, ἓν σημαίνει τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ μὴ ἀνθρώπῳ. ἀλλ' ἐδέδεικτο ὅτι ἕτερον σημαίνει. ἀνάγκη τοίνυν, εἴ τί ἐστιν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ἄνθρωπος ζῷον εἶναι δίπουν. τοῦτο γὰρ ἦν ὃ ἐσήμαινε τὸ ἄνθρωπος. εἰ δ' ἀνάγκη τοῦτο, οὐκ ἐνδέχεται μὴ εἶναι τότε τὸ αὐτὸ ζῷον δίπουν. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἀνάγκη εἶναι, τὸ ἀδύνατον εἶναι μὴ εἶναι ἄνθρωπον. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται ἅμα ἀληθὲς εἶναι εἰπεῖν, τὸ αὐτὸ ἄνθρωπον εἶναι, καὶ μὴ εἶναι ἄνθρωπον. ὁ δ' αὐτὸς λόγος, καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ εἶναι ἄνθρωπον. τὸ γὰρ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ τὸ μὴ ἀνθρώπῳ

εἶναι, ἕτερον σημαίνει, εἴπερ καὶ τὸ λευκὸν εἶναι, καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι ἕτερον. πολὺ γὰρ ἀντίκειται ἐκεῖνο μᾶλλον, ὥστε σημαίνειν ἕτερον. εἰ δὲ καὶ τὸ λευκὸν φήσει τὸ αὐτὸ καὶ ἓν σημαίνειν, πάλιν τὸ αὐτὸ ἐροῦμεν, ὅπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, ὅτι ἓν τὰ πάντα ἔσται. καὶ οὐ μόνον τὰ ἀντικείμενα. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται τοῦτο, συμβαίνει τὸ λεχθέν, ἂν ἀποκρίνηται τὸ ἐρωτώμενον. ἐὰν δὲ προστιθῇ ἐρωτῶντος ἁπλῶς καὶ τὰς ἀποφάσεις, οὐκ ἀποκρίνεται τὸ ἐρωτώμενον, οὐθὲν γὰρ κωλύει εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἄνθρωπον καὶ λευκόν, καὶ ἄλλα μυρία τὸ πλῆθος. ἀλλ' ὅμως ἐρομένου εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν ἄνθρωπον τοῦτο εἶναι ἢ οὔ, ἀποκριτέον τὸ ἓν σημαῖνον. καὶ οὐ προσθετέον, ὅτι καὶ λευκὸν καὶ μέγα. καὶ γὰρ ἀδύνατον, ἄπειρά γ' ὄντα τὰ συμβεβηκότα διελθεῖν. ἢ οὖν ἅπαντα διελθέτω, ἢ μηθέν. ὁμοίως τοίνυν εἰ καὶ μυριάκις ἐστὶ τὸ αὐτὸ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, οὐ προσαποκριτέον τῷ ἐρομένῳ εἰ ἔστιν ἄνθρωπος, ὅτι ἐστὶν ἅμα καὶ οὐκ ἄνθρωπος. εἰ καὶ μὴ τἆλλα, ὅσα συμβέβηκε προσαποκριτέον, ὅσα ἐστὶν ἢ μὴ ἐστίν. ἐὰν δὲ τοῦτο ποιῇ, οὐ διαλέγεται. ὅλως δ' ἀναιροῦσιν οἱ τοῦτο λέγοντες οὐσίαν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι. πάντα γὰρ ἀνάγκη συμβεβηκέναι φάσκειν αὐτοῖς. καὶ τὸ, ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι ἢ ζῴῳ εἶναι, μὴ εἶναι. εἰ γὰρ ἔσται τι ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι, τοῦτο οὐκ ἔσται μὴ ἀνθρώπῳ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ. καίτοι αὗται ἀποφάσεις τούτου. ἓν γὰρ ἦν ὃ ἐσήμαινε, καὶ ἦν τοῦτό τινος οὐσία. τὸ δ' οὐσίαν σημαίνειν ἐστίν, ὅτι οὐκ ἄλλο τι τὸ εἶναι αὐτῷ. εἰ δ' ἔσται αὐτῷ καὶ τὸ ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι, ἢ ὅπερ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ, ἄλλο ἔσται. ὥστ' ἀναγκαῖον αὐτοῖς λέγειν, ὅτι οὐθενὸς ἔσται τοιοῦτος εἰδικὸς καὶ οὐσιώδης καὶ ἀεὶ τῷ ὑποκειμένῳ προσηρμοσμένος λόγος. ἀλλὰ πάντα κατὰ συμβεβηκός. τοῦτο γὰρ διώρισται οὐσία καὶ τὸ συμβεβηκός. τὸ γὰρ λευκὸν τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκεν, ὅτι ἔστι μὲν λευκός, ἀλλ' οὐχ ὅπερ λευκόν. εἰ δὲ πάντα κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται, οὐθὲν ἔσται πρῶτον τὸ καθόλου. εἰ δ' ἀεὶ τὸ συμβεβηκὸς καθ' ὑποκειμένου τινὸς σημαί-

νει

νει τὴν κατηγορίαν, ἀνάγκη ἄρα εἰς ἄπειρον ἰέναι. ἀλλ' ἀδύνατον. οὐδὲ γὰρ πλείω συμπλέκεται δυοῖν. τὸ γὰρ συμβεβηκός, οὐ συμβεβηκότι συμβεβηκός, εἰ μὴ ὅτι ἄμφω συμβέβηκε ταὐτῷ. λέγω δ' οἷον τὸ λευκὸν καὶ μουσικόν. καὶ τοῦτο λευκόν, ὅτι ἄμφω τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκεν. ἀλλ' οὐχ ὁ Σωκράτης μουσικὸς οὕτως, ὅτι ἄμφω συμβέβηκεν ἑτέρῳ τινί. ἐπεὶ τοίνυν τὰ μὲν οὕτως, τὰ δ' ἐκείνως λέγεται συμβεβηκότα, ὅσα οὕτως λέγεται ὡς τὸ λευκὸν τῷ Σωκράτει, οὐκ ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι ἐπὶ τὸ ἄνω. οἷον τῷ Σωκράτει τῷ λευκῷ ἕτερόν τι συμβεβηκός. οὐ γὰρ γίνεταί τι ἓν ἐξ ἁπάντων. οὐδὲ δὴ τῷ λευκῷ ἕτερόν τι ἔσται συμβεβηκός. οἷον τὸ μουσικόν. οὐθέν τε γὰρ μᾶλλον τοῦτο ἐκείνῳ, ἢ ἐκεῖνο τούτῳ συμβέβηκεν. καὶ ἅμα διώρισται, ὅτι τὰ μὲν οὕτως συμβέβηκε. τὰ δ' ὡς τὸ μουσικὸν Σωκράτει. ὅσα δ' οὕτως, οὐ συμβεβηκότι συμβέβηκε τὸ συμβεβηκός. ἀλλ' ὅσα ἐκείνως. ὥστ' οὐ πάντα κατὰ συμβεβηκὸς λεχθήσεται. ἔσται ἄρα τι, καὶ ὡς οὐσίαν σημαῖνον. εἰ δὲ τοῦτο, δέδεικται ὅτι ἀδύνατον ἅμα κατηγορεῖσθαι τὰς ἀντιφάσεις. ἔτι εἰ ἀληθεῖς αἱ ἀντιφάσεις ἅμα κατὰ τοῦ αὐτοῦ πᾶσαι, δῆλον ὡς ἅπαντα ἔσται ἕν. ἔσται ἄρα τὸ αὐτὸ καὶ τριήρης καὶ τοῖχος, καὶ ἄνθρωπος. εἰ κατὰ παντός τι ἢ καταφῆσαι ἢ ἀποφῆσαι ἐνδέχεται, καθάπερ ἀνάγκη τοῖς τὸν Πρωταγόρου λέγουσι λόγον. εἰ γάρ τῳ δοκεῖ μὴ εἶναι τριήρης ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι οὐκ ἔσται τριήρης. ὥστε καὶ ἔστιν, εἴπερ ἡ ἀντίφασις ἀληθής. καὶ γίνεται δὴ τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου, ὁμοῦ πάντα χρήματα. ὥστε μηθὲν ἀληθῶς ὑπάρχειν. τὸ ἀόριστον οὖν ἐοίκασι λέγειν. καὶ οἰόμενοι τὸ ὂν λέγειν, περὶ τοῦ μὴ ὄντος λέγουσι. τὸ γὰρ δυνάμει ὂν καὶ μὴ ἐντελεχείᾳ, τὸ ἀόριστόν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν λεκτέον γε αὐτοῖς κατὰ παντὸς τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν. ἄτοπον γὰρ εἰ ἑκάστῳ, ἡ μὲν αὐτοῦ ἀπόφασις ὑπάρξει, ἡ δ' ἑτέρου, ὃ μὴ ὑπάρχει αὐτῷ, οὐχ ὑπάρξει. λέγω δ' οἷον εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν τὸν ἄνθρωπον ὅτι οὐκ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι καὶ οὐ τριήρης. εἰ μὲν οὖν ἡ κατάφασις, ἀνάγκη καὶ τὴν ἀπόφα-

σιν, εἰ δὲ μὴ ὑπάρχει ἡ κατάφασις. εἴ γε ἡ ἀπόφασις ὑπάρξει μᾶλλον ἢ ἡ αὐτοῦ ἡ τοῦ ἑτέρου. εἰ οὖν κἀκείνη ὑπάρξει, καὶ ἡ τοῦ τριήρους. εἰ δ᾽ αὕτη, καὶ ἡ κατάφασις. ταῦτά τε οὖν συμβαίνει τοῖς λέγουσι τὸν λόγον τοῦτον, καὶ ὅτι οὐκ ἀνάγκη ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι. εἰ γὰρ ἀληθὲς, ὅτι ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι, καὶ οὔτ᾽ ἄνθρωπος οὔτε οὐκ ἄνθρωπος ἔσται. τοῖν γὰρ δυοῖν, δύο ἀποφάσεις. εἰ δὲ μία ἐξ ἀμφοτέρων ἐκείνη, καὶ αὕτη μία ἂν εἴη ἀντικειμένη. ἔτι ἤτοι περὶ ἅπαντα οὕτως ἔχει, καὶ ἔστι καὶ λευκὸν καὶ οὐ λευκόν. καὶ ὂν καὶ οὐκ ὄν. καὶ περὶ τὰς ἄλλας φάσεις καὶ ἀποφάσεις ὁμοιοτρόπως, ἢ οὔ. ἀλλὰ περὶ μέν τινας. περὶ τινὰς δ᾽ οὔ. καὶ εἰ μὲν μὴ περὶ πάσας, αὗται ἂν εἶεν ὁμολογούμεναι. εἰ δὲ περὶ πάσας, πάλιν ἤτοι καθ᾽ ὅσων τὸ φῆσαι, καὶ ἀποφῆσαι. καὶ καθ᾽ ὅσων ἀποφῆσαι καὶ φῆσαι· ἢ κατὰ μὲν ὧν, φῆσαι καὶ ἀποφῆσαι. καθ᾽ ὅσων δὲ ἀποφῆσαι, οὐ πάντων φῆσαι. καὶ εἰ μὲν οὕτως, εἴη ἄν τι παγίως οὐκ ὄν. καὶ αὕτη βεβαία δόξα. καὶ εἰ τὸ μὴ εἶναι βέβαιόν τι καὶ γνώριμον, βεβαιοτέρα ἂν εἴη φάσις ἡ ἀντικειμένη. εἰ δὲ ὁμοίως καὶ ὅσα ἀποφῆσαι φάναι, κατάφασιν ἀνάγκη, ἤτοι ἀληθὲς διαιροῦντα λέγειν. οἷον ὅτι λευκὸν. καὶ πάλιν ὅτι οὐ λευκὸν, ἢ οὔ. καὶ εἰ μὲν μὴ ἀληθὲς διαιροῦντα λέγειν, οὐ λέγει τε ταῦτα καὶ οὐκ ἔστιν οὐδέν. τὰ δὲ μὴ ὄντα, πῶς ἂν φθέγξαιτο ἢ βαδίσειεν. καὶ πάντα δ᾽ ἂν εἴη ἕν, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται. καὶ ταὐτὸν ἔσται καὶ ἄνθρωπος καὶ θεὸς, καὶ τριήρης. καὶ αἱ ἀντιφάσεις αὐτῶν. εἰ δ᾽ ὁμοίως καθ᾽ ἕκαστον οὐδὲν διοίσει ἕτερον ἑτέρου. εἰ γὰρ διοίσει, τοῦτ᾽ ἔσται ἀληθὲς καὶ ἴδιον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ διαιροῦντα ἐνδέχεται ἀληθεύειν, συμβαίνει τὸ λεχθέν. πρὸς δὲ τούτῳ, ὅτι πάντες ἂν ἀληθεύοιεν. καὶ πάντες ἂν ψεύδοιντο, καὶ αὐτὸς αὑτὸν ὁμολογεῖ ψεύδεσθαι. ἅμα δὲ φανερὸν ὅτι περὶ οὐδενός ἐστι πρὸς τοῦτον ἡ σκέψις. οὐθὲν γὰρ λέγει. οὔτε γὰρ οὕτως οὔτ᾽ οὐχ οὕτως λέγει. ἀλλ᾽ οὕτως τε καὶ οὐχ οὕτως. καὶ πάλιν γε ταῦτα, ἀπόφασιν ἄμφω, ὅτι οὔθ᾽ οὕτως, οὔτε οὐχ οὕτως λέγει. ἀλλ᾽ οὕτως τε καὶ οὐχ οὕτως. εἰ γὰρ μὴ ἤδη ἄν τι εἴη ὡρισμένον.

σμένον.

σμένον. ἔτι εἰ ὅταν ἡ φάσις ἀληθὴς ᾖ, ἡ ἀπόφασις ψευδής. κἂν αὕτη ἀληθὴς ᾖ, ἡ κατάφασις ψευδής, οὐκ ἂν εἴη ἅμα τὸ αὐτὸ φάναι καὶ ἀποφάναι ἀληθῶς. ἀλλ᾽ ἴσως φαῖεν ἂν τοῦτ᾽ εἶναι τὸ ἐξ ἀρχῆς κείμενον. ἔτι ἆρα ὁ μὲν ἢ ἔχειν πως ὑπολαμβάνων ἢ μὴ ἔχειν, διέψευσται. ὁ δὲ ἄμφω ἀληθεύει. εἰ γὰρ ἀληθεύει, τί ἂν εἴη τὸ λεγόμενον. ὅτι τοιαύτη τῶν ὄντων ἡ φύσις ἀληθεύει. εἰ δὲ μὴ ἀληθεύει, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύει ὁ ἐκείνως ὑπολαμβάνων ἤδη πως ἔχοι ἂν τὰ ὄντα, καὶ τοῦτ᾽ ἀληθὲς ἂν εἴη. καὶ οὐχ ἅμα καὶ οὐκ ἀληθές. εἰ δὲ ὁμοίως ἅπαντες καὶ ψεύδονται καὶ ἀληθῆ λέγουσιν, οὔτε φθέγξασθαι, οὔτ᾽ εἰπεῖν τῷ τοιούτῳ ἔστιν. ἅμα γὰρ ταῦτά τε καὶ οὐ ταῦτα λέγει. εἰ δὲ μηθὲν ὑπολαμβάνει, ἀλλ᾽ ὁμοίως οἴεται καὶ οὐκ οἴεται, τί ἂν διαφερόντως ἔχοι τῶν πεφυκότων. ὅθεν καὶ μάλιστα φανερόν ἐστιν, ὅτι οὐδεὶς οὕτω διάκειται, οὔτε τῶν ἄλλων οὔτε τῶν λεγόντων τὸν λόγον τοῦτον. διὰ τί γὰρ βαδίζει μέγαράδε, ἀλλ᾽ οὐχ ἡσυχάζει οἰόμενος βαδίζειν. οὐδ᾽ εὐθέως ἕωθεν πορεύεται εἰς φρέαρ ἢ εἰς φάραγγα ἐὰν τύχῃ. ἀλλὰ φαίνεται εὐλαβούμενος, ὡς οὐχ ὁμοίως οἰόμενος μὴ ἀγαθὸν εἶναι τὸ ἐμπεσεῖν καὶ ἀγαθόν. δῆλον ἄρα ὅτι, τὸ μὲν βέλτιον ὑπολαμβάνει. τὸ δ᾽ οὐ βέλτιον. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ μὲν, ἄνθρωπον. τὸ δ᾽ οὐκ ἄνθρωπον. καὶ τὸ μὲν, γλυκύ. τὸ δ᾽ οὐ γλυκύ, ἀνάγκη ὑπολαμβάνειν. οὐ γὰρ ἐξ ἴσου ἅπαντα ζητεῖ καὶ ὑπολαμβάνει, ὅταν οἰηθῇ βέλτιον εἶναι τὸ πιεῖν ὕδωρ καὶ ἰδεῖν ἄνθρωπον, εἶτα ζητεῖ αὐτά. καίτοι ἔδει γε, εἴπερ ταὐτὸν ἦν ὁμοίως καὶ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος. ἀλλ᾽ ὅπερ ἐλέχθη, οὐδεὶς ὃς οὐ φαίνεται τὰ μὲν, εὐλαβούμενος. τὰ δ᾽ οὔ. ὥστε ὡς ἔοικε πάντες ὑπολαμβάνουσιν ἔχειν ἁπλῶς, εἰ μὴ περὶ ἁπάντων, ἀλλὰ περὶ τὸ ἄμεινον καὶ χεῖρον. εἰ δὲ μὴ ἐπιστάμενοι ἀλλὰ δοξάζοντες, πολὺ μᾶλλον ἐπιμελητέον ἂν εἴη τῆς ἀληθείας. ὥσπερ καὶ νοσώδει ὄντι ἢ ὑγιεινῷ τῆς ὑγιείας. καὶ γὰρ ὁ δοξάζων πρὸς τὸν ἐπιστάμενον,

οὐχ ὑγιῶς διάκειται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ἔτι εἰ ὅτι μάλιστα πάντα οὕτως ἔχει καὶ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τό γε μᾶλλον καὶ ἧττον ἔνεστιν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων· οὐ γὰρ ἂν ὁμοίως φήσαιμεν εἶναι, τὰ δύο ἄρτια καὶ τὰ τρία. οὐδ' ὁμοίως διέψευσται ὁ τὰ τέτταρα πέντε οἰόμενος, καὶ ὁ χίλια. εἰ οὖν μὴ ὁμοίως, δῆλον ὅτι ἅτερος ἧττον. ὥστε μᾶλλον ἀληθεύει. εἰ οὖν τὸ μᾶλλον ἐγγύτερον, εἴη γε ἄν τι ἀληθὲς, οὗ ἐγγύτερον τὸ μᾶλλον ἀληθές. κἂν εἰ μὴ ἔστιν, ἀλλ' ἤδη γέ τι ἔστι βεβαιότερον καὶ ἀληθινώτερον, καὶ τοῦ λόγου ἀπηλλαγμένοι ἂν εἴημεν τοῦ ἀκράτου καὶ κωλύοντός τι τῇ διανοίᾳ ὁρίσαι. ἔστι δ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς δόξης καὶ ὁ πρωταγόρου λόγος. καὶ ἀνάγκη ὁμοίως ἄμφω αὐτούς, ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι. εἴτε γὰρ τὰ δοκοῦντα πάντα ἐστὶν ἀληθῆ, καὶ τὰ φαινόμενα, ἀνάγκη πάντα ἅμα ἀληθῆ καὶ ψευδῆ εἶναι. πολλοὶ γὰρ τἀναντία ὑπολαμβάνουσιν ἀλλήλοις· καὶ τοὺς μὴ ταὐτὰ δοξάζοντας ἑαυτοῖς, διεψεῦσθαι νομίζουσιν· ὥστ' ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι. καὶ εἰ τοῦτ' ἔστιν, ἀνάγκη τὰ δοκοῦντα εἶναι πάντα ἀληθῆ. τὰ ἀντικείμενα γὰρ δοξάζουσιν ἀλλήλοις οἱ διεψευσμένοι καὶ ἀληθεύοντες. εἰ οὖν ἔχει τὰ ὄντα οὕτως, ἀληθεύσουσι πάντες. ὅτι μὲν οὖν ἀπὸ τῆς αὐτῆς εἰσὶ διανοίας ἀμφότεροι οἱ λόγοι, δῆλον. ἔστι δ' οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος πρὸς ἅπαντας τῆς ἐντεύξεως. οἱ μὲν γὰρ πειθοῦς δέονται, οἱ δὲ βίας. ὅσοι μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἀπορῆσαι ὑπέλαβον οὕτως, τούτων εὐΐατος ἡ ἄγνοια. οὐ γὰρ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν ἡ ἀπάντησις αὐτῶν. ὅσοι δὲ λόγου χάριν λέγουσι, τούτων δ' ἔλεγχος ἴασις, τοῦ ἐν τῇ φωνῇ λόγου, καὶ τοῦ ἐν τοῖς ὀνόμασιν. ἐλήλυθε δὲ τοῖς διαπορoῦσιν αὕτη ἡ δόξα ἐκ τῶν αἰσθητῶν. ἡ μὲν τοῦ ἅμα τὰς ἀντιφάσεις καὶ τἀναντία ὑπάρχειν, ὁρῶσιν ἐκ ταὐτοῦ γιγνόμενα τἀναντία. εἰ οὖν μὴ ἐνδέχεται γίγνεσθαι τὸ μὴ ὄν, προϋπῆρχεν ὁμοίως τὸ πρᾶγμα ἄμφω ὄν,

ὥσπερ καὶ ἀναξαγόρ

ὥσπερ καὶ Ἀναξαγόρας μεμῖχθαι πᾶν ἐν παντί φησι. καὶ Δημόκριτος. καὶ γὰρ οὗτος τὸ κενὸν καὶ τὸ πλῆρες ὁμοίως καθ' ὁτιοῦν ὑπάρχειν μέρος. καίτοι τὸ μὲν ὄν, τούτων εἶναι, τὸ δὲ μὴ ὄν. πρὸς μὲν τοὺς ἐκ τούτων ὑπολαμβάνοντας, ἐροῦμεν ὅτι τρόπον μέν τινα ὀρθῶς λέγουσι, τρόπον δέ τινα ἀγνοοῦσι. τὸ γὰρ ὂν λέγεται διχῶς. ὥστ' ἔστιν ὃν τρόπον ἐνδέχεται γίγνεσθαί τι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἔστι δ' ὃν οὔ. καὶ ἅμα τὸ αὐτὸ εἶναι ὂν καὶ μὴ ὄν. ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ ὄν. δυνάμει μὲν γὰρ ἐνδέχεται ἅμα τὸ αὐτὸ εἶναι τὰ ἐναντία, ἐντελεχείᾳ δ' οὔ. ἔτι δ' ἀξιώσομεν αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν καὶ ἄλλην οὐσίαν εἶναι τῶν ὄντων, ᾗ οὔτε κίνησις ὑπάρχει, οὔτε φθορά, οὔτε γένεσις τὸ παράπαν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ περὶ τὰ φαινόμενα ἀλήθεια, ἐνίοις ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐλήλυθε. τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς οὐ πλήθει κρίνεσθαι οἴονται προσήκειν, οὐδὲ ὀλιγότητι. τὸ δ' αὐτὸ, τοῖς μὲν γλυκὺ γευομένοις δοκεῖ εἶναι, τοῖς δὲ πικρόν. ὥστ' εἰ πάντες ἔκαμνον, ἢ πάντες παρεφρόνουν, δύο δ' ἢ τρεῖς ὑγίαινον, ἢ νοῦν εἶχον, δοκεῖν ἂν τούτους κάμνειν καὶ παραφρονεῖν. τοὺς δ' ἄλλους, οὔ. ἔτι δὲ πολλοῖς τῶν ἄλλων ζῴων, τἀναντία φαίνεσθαι καὶ ἡμῖν. καὶ αὐτῷ δὲ ἑκάστῳ πρὸς αὑτὸν οὐ ταὐτὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀεὶ δοκεῖν. ποῖα οὖν τούτων ἀληθῆ ἢ ψευδῆ, ἄδηλον. οὐθὲν γὰρ μᾶλλον τάδε ἢ τάδε ἀληθῆ, ἀλλ' ὁμοίως. διὸ Δημόκριτός γέ φησιν, ἤτοι οὐθὲν εἶναι ἀληθές, ἢ ἡμῖν γ' ἄδηλον. ὅλως δὲ διὰ τὸ ὑπολαμβάνειν, φρόνησιν μὲν τὴν αἴσθησιν, ταύτην δ' εἶναι ἀλλοίωσιν, τὸ φαινόμενον κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἐξ ἀνάγκης ἀληθὲς εἶναί φασιν. ἐκ τούτων γὰρ καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἔπος εἰπεῖν ἕκαστος, τοιαύταις δόξαις γεγένηνται ἔνοχοι. καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς μεταβάλλοντας

„ τὴν ἕξιν, μεταβάλλειν φησὶ τὴν φρόνησιν. πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις

„ ἐναύξεται ἀνθρώποισι. καὶ ἐν ἑτέροις δὲ λέγει. ὅσον ἀλλοῖοι μετέφυν, τόσον ἄρ σφίσιν αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίστατο. καὶ Παρμενίδης

„ ἀποφαίνεται τὸν αὐτὸν τρόπον· ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυκάμπτων, τὼς νόος ἀνθρώποισι παρίσταται· τὸ γὰρ αὐτό ἐστιν ὅπερ φρονέει μελέων φύσις ἀνθρώποισι, καὶ πᾶσι καὶ παντί· τὸ γὰρ πλέον ἐστὶ νόημα. Ἀναξαγόρου δὲ καὶ ἀπόφθεγμα μνημονεύεται, πρὸς τῶν ἑταίρων τινάς, ὅτι τοιαῦτ' αὐτοῖς ἔσται τὰ ὄντα, οἷα ἂν ὑπολάβωσι· φασὶ δὲ καὶ τὸν Ὅμηρον, ταύτην ἔχοντα φαίνεσθαι τὴν δόξαν, ὅτι ἐποίησε τὸν Ἕκτορα ὡς ἐξέστη ὑπὸ τῆς πληγῆς, κεῖσθαι ἀλλοφρονέοντα, ὡς φρονοῦντας μὲν καὶ τοὺς παραφρονοῦντας, ἀλλ' οὐ ταὐτά. δῆλον οὖν ὅτι εἰ ἀμφότεραι φρονήσεις, καὶ τὰ ὄντα ἅμα οὕτω τε καὶ οὐχ οὕτως ἔχει. ᾗ καὶ χαλεπώτατον τὸ συμβαῖνόν ἐστιν· εἰ γὰρ οἱ μάλιστα τὸ ἐνδεχόμενον ἀληθὲς ἑωρακότες, οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ μάλιστα ζητοῦντες αὐτὸ καὶ φιλοῦντες, οὗτοι τοιαύτας ἔχουσι τὰς δόξας, καὶ ταῦτα ἀποφαίνονται περὶ τῆς ἀληθείας, πῶς οὐκ ἄξιον ἀθυμῆσαι τοὺς φιλοσοφεῖν ἐγχειροῦντας· τὸ γὰρ τὰ πετόμενα διώκειν, τὸ ζητεῖν ἂν εἴη τὴν ἀλήθειαν. αἴτιον δὲ τῆς δόξης τούτοις, ὅτι περὶ τῶν ὄντων μὲν τὴν ἀλήθειαν ἐσκόπουν· τὰ δ' ὄντα ὑπέλαβον εἶναι τὰ αἰσθητὰ μόνον· ἐν δὲ τούτοις, πολλὴ ἡ τοῦ ἀορίστου φύσις ἐνυπάρχει καὶ ἡ τοῦ ὄντος οὕτως, ὥσπερ εἴπομεν· διὸ εἰκότως μὲν λέγουσιν, οὐκ ἀληθῆ δὲ λέγουσιν· οὕτω γὰρ ἁρμόττει μᾶλλον εἰπεῖν, ἢ ὥσπερ Ἐπίχαρμος ἢ Ξενοφάνης. ἔτι δὲ πᾶσαν ὁρῶντες ταύτην κινουμένην τὴν φύσιν· κατὰ δὲ τοῦ μεταβάλλοντος, οὐθὲν ἀληθευόμενον, περί γε τὸ πάντως πάντῃ μεταβάλλον, οὐκ ἐνδέχεσθαι ἀληθεύειν. ἐκ γὰρ ταύτης τῆς ὑπολήψεως ἐξήνθησεν ἡ ἀκροτάτη δόξα τῶν εἰρημένων, ἡ τῶν φασκόντων ἡρακλειτίζειν· καὶ οἵαν Κρατύλος εἶχεν, ὃς τὸ τελευταῖον, οὐθὲν ᾤετο δεῖν λέγειν· ἀλλὰ τὸν δάκτυλον ἐκίνει μόνον, καὶ Ἡρακλείτῳ ἐπετίμα εἰπόντι, ὅτι δὶς τῷ αὐτῷ ποταμῷ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι· αὐτὸς γὰρ ᾤετο οὐδ' ἅπαξ. ἡμεῖς δὲ καὶ πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ἐροῦμεν· ὅτι τὸ μὲν μεταβάλλον ὅτε μεταβάλλει, ἔχει τινὰ αὐτοῖς ἀληθῆ λόγον μὴ οἴεσθαι εἶναι· καίτοι ἐστί γε ἀμφισβη-

τήσιμον

τήσιμον· τό τε γὰρ ἀποβάλλον ἔχει τι τοῦ ἀποβαλλομένου, καὶ τοῦ γιγνομένου ἤδη ἀνάγκη τι εἶναι· ὅλως τε εἰ φθείρεται, ὑπάρξει τι ὄν· καὶ εἰ γίγνεται, ἐξ οὗ γίγνεται καὶ ὑφ' οὗ γεννᾶται ἀναγκαῖον εἶναι· καὶ τοῦτο μὴ εἶναι εἰς ἄπειρον. ἀλλὰ ταῦτα παρέντες, ἐκεῖνα λέγομεν· ὅτι οὐ τὸ αὐτό ἐστι τὸ μεταβάλλειν κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὸ ποιόν· κατὰ μὲν οὖν τὸ ποσὸν, ἔστω μὴ μένον, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος ἅπαντα γινώσκομεν· ἔτι δ' ἄξιον ἐπιτιμῆσαι τοῖς οὕτως ὑπολαμβάνουσιν· ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων τὸν ἀριθμὸν ἰδόντες οὕτως ἔχοντα, περὶ ὅλου τοῦ οὐρανοῦ ὁμοίως ἀπεφήναντο· ὁ γὰρ περὶ ἡμᾶς τοῦ αἰσθητοῦ τόπος, ἐν φθορᾷ καὶ γενέσει διατελεῖ μόνος ὤν· ἀλλ' οὗτος οὐθὲν ὡς εἰπεῖν μόριον τοῦ παντός ἐστιν· ὥστε δικαιότερον ἂν δι' ἐκεῖνα τούτων ἀπεψηφίσαντο, ἢ διὰ ταῦτα ἐκείνων κατεψηφίσαντο. ἔτι δὲ δῆλον ὅτι καὶ πρὸς τούτους ταὐτὰ τοῖς πάλαι λεχθεῖσιν ἐροῦμεν· ὅτι γάρ ἐστιν ἀκίνητός τις φύσις, δεικτέον αὐτοῖς, καὶ πειστέον αὐτούς· καίτοι γε συμβαίνει τοῖς ἅμα φάσκουσιν εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἠρεμεῖν μᾶλλον φάναι πάντα ἢ κινεῖσθαι· οὐ γάρ ἐστιν εἰς ὅ τι μεταβαλεῖ· ἅπαντα γὰρ ὑπάρχει πᾶσι. περὶ δὲ τῆς ἀληθείας ὡς οὐ πᾶν τὸ φαινόμενον ἀληθές· πρῶτον μὲν ὅτι οὐδ' ἡ αἴσθησις ψευδὴς τοῦ ἰδίου ἐστίν· ἀλλ' ἡ φαντασία οὐ ταὐτὸν τῇ αἰσθήσει. εἶτ' ἄξιον θαυμάσαι, εἰ τοῦτ' ἀποροῦσι, πότερον τηλικαῦτά ἐστι τὰ μεγέθη καὶ τὰ χρώματα τοιαῦτα, οἷα τοῖς ἄποθεν φαίνεται, ἢ οἷα τοῖς ἐγγύθεν· καὶ πότερον οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἢ οἷα τοῖς νοσοῦσι· καὶ βαρύτερα, πότερον οἷα τοῖς ἀσθενέσι, ἢ οἷα τοῖς ἰσχύουσι· καὶ ἀληθῆ πότερον οἷα τοῖς καθεύδουσιν, ἢ οἷα τοῖς ἐγρηγορόσιν· ὅτι μὲν γὰρ οὐκ οἴονταί γε, φανερόν· οὐθεὶς γοῦν ἐὰν ὑπολάβῃ νύκτωρ Ἀθήνησιν εἶναι, ὢν ἐν Λιβύῃ, πορεύεται εἰς τὸ ᾠδεῖον. ἔτι δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος, ὥσπερ καὶ Πλάτων λέγει, οὐ δήπου ὁμοίως κυρία ἡ τοῦ ἰατροῦ δόξα καὶ ἡ τοῦ ἀγνοοῦντος, οἷον περὶ τοῦ μέλλοντος

ἔσεσθαι ὑγιοῦς, ἢ μὴ μέλλοντος. ἔτι δὲ ἐπεὶ τῶν αἰσθήσεων,
οὐχ ὁμοίως κυρία ἡ τοῦ ἀλλοτρίου καὶ ἰδίου, ἢ τοῦ πλησίον. καὶ τοῦ
αὐτοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν χρώματος, ὄψις, οὐ γεῦσις. περὶ δὲ χυμοῦ,
γεῦσις. ἀλλ' οὐκ ὄψις. ὧν ἑκάστη ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ περὶ τὸ αὐτό,
οὐδέποτε φησὶν ἅμα οὕτω καὶ οὐχ οὕτως ἔχειν. ἀλλ' οὐδὲ ἐν ἑτέρῳ
χρόνῳ περί γε τὸ πάθος ἠμφισβήτησαν. ἀλλὰ περὶ τὸ ᾧ συμβέ-
βηκε τὸ πάθος. λέγω δ' οἷον, ὁ μὲν αὐτὸς οἶνος, δόξειεν ἂν ἢ μετα-
βαλὼν, ἢ τοῦ σώματος μεταβαλόντος, ὁτὲ μὲν εἶναι γλυκὺς,
ὁτὲ δὲ οὐ γλυκύς. ἀλλ' οὐ τό γε γλυκὺ οἷόν ἐστιν ὅταν ᾖ, οὐδὲ πώπο-
τε μετέβαλεν. ἀλλ' ἀεὶ ἀληθεύει περὶ αὐτοῦ. καὶ ἔστιν ἐξ ἀνάγ-
κης τὸ ἐσόμενον γλυκὺ τοιοῦτον. καίτοι τοῦτο ἀναιροῦσιν, οὗτοι
οἱ λόγοι ἅπαντες, ὥσπερ καὶ οὐσίαν μὴ εἶναι καθ' ἑνός. οὕτω μηδὲ
ἐξ ἀνάγκης μηθέν. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως καὶ
ἄλλως ἔχειν. ὥστ' εἴ τι ἔστιν ἐξ ἀνάγκης, οὐχ ἕξει οὕτω τε καὶ οὐχ οὕ-
τω. ὅλως τ' εἴπερ ἔστι τὸ αἰσθητὸν μόνον, οὐθὲν ἂν εἴη μὴ ὄντων τῶν
ἐμψύχων. αἴσθησις γὰρ οὐκ ἂν εἴη. τὸ μὲν οὖν μήτε τὰ αἰσθητὰ εἶ-
ναι, μήτε τὰ αἰσθήματα, ἴσως ἀληθές. τοῦ γὰρ αἰσθανομένου,
πάθος τοῦτό ἐστι. τὸ δὲ τὰ ὑποκείμενα μὴ εἶναι, ἃ ποιεῖ τὴν αἴ-
σθησιν, καὶ ἄνευ αἰσθήσεως, ἀδύνατον. οὐ γὰρ δὴ ἥ γε αἴσθησις αὐ-
τὴ ἑαυτῆς ἐστιν. ἀλλ' ἔστι τι ἕτερον παρὰ τὴν αἴσθησιν ὃ ἀνάγκη πρό-
τερον εἶναι τῆς αἰσθήσεως. τὸ γὰρ κινοῦν, τοῦ κινουμένου φύσει πρότερόν
ἐστι. κἂν εἰ λέγεται πρὸς ἄλληλα ταῦτα αὐτά, οὐθὲν ἧττον. εἰσὶ δέ τινες οἳ
ἀποροῦσι καὶ τῶν ταῦτα πεπεισμένων, καὶ τῶν τοὺς λόγους τούτους μόνον
λεγόντων. ζητοῦσι γάρ, τίς ὁ κρίνων τὸν ὑγιαίνοντα, καὶ ὅλως τὸν πε-
ρὶ ἕκαστα κρινοῦντα ὀρθῶς. τὰ δὲ τοιαῦτα ἀπορήματα, ὅμοιά ἐστι
τῷ ἀπορεῖν, πότερον καθεύδομεν νῦν ἢ ἐγρηγόραμεν. δύναν-
ται δὲ αἱ ἀπορίαι αἱ τοιαῦται πᾶσαι τὸ αὐτό. πάντων γὰρ λό-
γον ἀξιοῦσιν οὗτοι εἶναι. ἀρχὴν γὰρ ζητοῦσι καὶ ταύτην διὰ
ἀποδείξεως λαμβάνειν. ἐπεί γε ὅτι οὐ πεπεισμένοι εἰσί, φανε-
ροί εἰσιν ἐν ταῖς πράξεσιν. ἀλλ' ὅπερ εἴπομεν, τοῦτο αὐτῶν τὸ
πάθος

πάθος ἐστί. λόγον γὰρ ζητοῦσιν ὧν οὐκ ἔστι λόγος. ἀποδείξε-
ως γὰρ ἀρχὴ, οὐκ ἀπόδειξίς ἐστιν. οὗτοι μὲν οὖν ῥᾳδίως ἂν τοῦ-
το πεισθεῖεν. ἔστι γὰρ οὐ χαλεπὸν λαβεῖν. οἱ δ' ἐν τῷ λόγῳ τὴν
βίαν μόνον ζητοῦντες, ἀδύνατον ζητοῦσιν. ἐναντίον γὰρ εἰ-
πεῖν ἀξιοῦσιν, εὐθὺς ἐναντία λέγοντες. εἰ δὲ μὴ ἔστι πάντα πρός τι,
ἀλλ' ἔνιά ἐστι καὶ αὐτὰ καθ' αὑτά, οὐκ ἂν εἴη πᾶν τὸ φαινόμενον
ἀληθές. τὸ γὰρ φαινόμενον, τινί ἐστι φαινόμενον. ὥστε ὁ λέγων
ἅπαντα τὰ φαινόμενα εἶναι ἀληθῆ, ἅπαντα ποιεῖ τὰ ὄντα
πρός τι. διὸ καὶ φυλακτέον τοῖς τὴν βίαν ἐν τῷ λόγῳ ζητοῦσιν
ἅμα δὲ καὶ ὑπέχειν λόγον ἀξιοῦσιν. ὅτι οὐ τὸ φαινόμενον ἔστιν.
ἀλλὰ τὸ φαινόμενον ᾧ φαίνεται καὶ ὅτε φαίνεται καὶ ᾗ καὶ ὥς.
ἂν δ' ὑπέχωσι μὲν λόγον, μὴ οὕτω δ' ὑπέχωσι, συμβήσεται αὐ-
τοῖς τἀναντία ταχὺ λέγειν. ἐνδέχεται γὰρ τὸ αὐτὸ, κατὰ μὲν
τὴν ὄψιν, μέλι φαίνεσθαι. τῇ δὲ γεύσει, μή. καὶ τῶν ὀφθαλμῶν
δυεῖν ὄντοιν, μὴ ταὐτὰ ἑκατέρᾳ τῇ ὄψει, ἐὰν ὦσιν ἀνόμοιαι. ἐπεὶ
πρός γε τοὺς διὰ τὰς πάλαι εἰρημένας αἰτίας τὸ φαινόμενον
φάσκοντας ἀληθὲς εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο πάνθ' ὁμοίως εἶναι
ψευδῆ καὶ ἀληθῆ. οὔτε γὰρ ἅπασι ταὐτὰ φαίνεσθαι, οὔτε αὐτῷ ἀεὶ
ταὐτό. ἀλλὰ πολλάκις τἀναντία κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. ἡ μὲν
γὰρ ἁφὴ, δύο λέγει ἐν τῇ ὑπάρξει τῶν δακτύλων. ἡ δ' ὄψις ἕν. ἀλλ' οὔ-
τε τῇ αὐτῇ γε καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ αἰσθήσει καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ
χρόνῳ. ὥστε τοῦτ' ἂν εἴη ἀληθές. ἀλλ' ἴσως διὰ τοῦτο ἀνάγκη λέγειν
τοῖς μὴ δι' ἀπορίαν, ἀλλὰ λόγου χάριν λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλη-
θὲς τοῦτο. ἀλλὰ τοῦτο ἀληθές. τινί. καὶ ὥσπερ δὴ πρότερον εἴρηται, ἀνάγ-
κη καὶ πρός τι ποιεῖν ἅπαντα, καὶ πρὸς δόξαν καὶ αἴσθησιν. ὥστ' οὔ-
τε γέγονεν, οὔτ' ἔσται οὐθὲν, μηθενὸς προδοξάσαντος. εἰ δὲ γέγονεν ἢ ἔ-
σται, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἅπαντα πρὸς δόξαν. ἔτι εἰ ἕν, πρὸς ἓν ἢ πρὸς ὡ-
ρισμένον. καὶ εἰ τὸ αὐτὸ καὶ ἥμισυ καὶ ἴσον. ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ διπλά-
σιόν γε τὸ ἴσον. πρὸς δὴ τὸ δοξάζον εἰ ταὐτὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ δοξα-
ζόμενον οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, τὸ δοξάζον. ἀλλὰ τὸ δοξαζόμενον. εἰ δ' ἕ-

κας ἔσται πρότερον τὸ δοξάζον, ἄπειρα ἔσται τῷ εἴδει τὰ δοξάζοντα. ὅτι μὲν οὖν βεβαιοτάτη δόξα πασῶν, τὸ μὴ εἶναι ἀληθεῖς ἅμα τὰς ἀντικειμένας φάσεις, καὶ τί συμβαίνει τοῖς οὕτω λέγουσι, καὶ διὰ τί οὕτω λέγουσι, τοσαῦτα εἰρήσθω. ἐπεὶ δ' ἀδύνατον τὴν ἀντίφασιν ἀληθεύεσθαι ἅμα κατὰ τοῦ αὐτοῦ, φανερὸν ὅτι οὐδὲ τἀναντία ἅμα ὑπάρχειν ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ· τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων θάτερον στέρησίς ἐστιν οὐχ ἧττον, οὐσίας δὲ στέρησις· ἡ δὲ στέρησις ἀπόφασίς ἐστιν ἀπό τινος ὡρισμένου γένους. εἰ οὖν ἀδύνατον ἅμα καταφάναι καὶ ἀποφάναι ἀληθῶς, ἀδύνατον καὶ τἀναντία ὑπάρχειν ἅμα, ἀλλ' ἢ πῇ ἄμφω, ἢ θάτερον μὲν πῇ, θάτερον δὲ ἁπλῶς. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ μεταξὺ ἀντιφάσεως ἐνδέχεται εἶναι οὐθέν, ἀλλ' ἀνάγκη ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι ἓν καθ' ἑνὸς ὁτιοῦν. δῆλον δὲ πρῶτον μὲν ὁρισαμένοις, τί τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος. τὸ μὲν γὰρ λέγειν τὸ ὂν μὴ εἶναι, ἢ τὸ μὴ ὂν εἶναι, ψεῦδος· τὸ δὲ τὸ ὂν εἶναι, καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι, ἀληθές. ὥστε καὶ ὁ λέγων εἶναι ἢ μὴ εἶναι ἀληθεύσει, ἢ ψεύσεται. ἀλλ' οὔτε τὸ ὂν λέγεται μὴ εἶναι, ἢ εἶναι, οὔτε τὸ μὴ ὄν. ἔτι ἤτοι μεταξὺ ἔσται τῆς ἀντιφάσεως, ὥσπερ τὸ φαιὸν μέλανος καὶ λευκοῦ, ἢ ὡς τὸ μηδέτερον ἀνθρώπου καὶ ἵππου. εἰ μὲν οὖν οὕτως, οὐκ ἂν μεταβάλλοι. ἐκ μὴ ἀγαθοῦ γὰρ εἰς ἀγαθὸν μεταβάλλει, ἢ ἐκ τούτου εἰς μὴ ἀγαθόν. νῦν δ' ἀεὶ φαίνεται. οὐ γὰρ ἔστι μεταβολή, ἀλλ' ἢ εἰς τὰ ἀντικείμενα καὶ μεταξύ. εἰ δ' ἔστι μεταξύ, καὶ οὕτως εἴη ἄν τις εἰς λευκόν, οὐκ ἐκ μὴ λευκοῦ γένεσις· νῦν δ' οὐχ ὁρᾶται. ἔτι πᾶν τὸ διανοητὸν καὶ νοητὸν ἡ διάνοια ἢ καταφησιν ἢ ἀπόφησι. τοῦτο δ' ἐξ ὁρισμοῦ δῆλον, ὅταν ἀληθεύῃ ἢ ψεύδηται. ὅταν μὲν ὡδὶ συνθῇ φᾶσα ἢ ἀποφᾶσα, ἀληθεύει· ὅταν δὲ ὡδί, ψεύδεται. ἔτι παρὰ πάσας δεῖ εἶναι τὰς ἀντιφάσεις, εἰ μὴ λόγου ἕνεκα λέγεται. ὥστε καὶ οὔτε ἀληθεύσει τις, οὔτ' οὐκ ἀληθεύσει. καὶ παρὰ τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ἔσται. ὥστε καὶ παρὰ γένεσιν καὶ φθορὰν, μεταβολή τις ἔσται. ἔτι ἐν ὅσοις γένεσιν ἡ ἀπόφασις τὸ ἐναντίον ἐπιφέρει, καὶ ἐν τούτοις ἔσται. οἷον ἐν ἀριθμοῖς οὔτε περιττὸς, οὔτε οὐ περιττὸς ἀριθμός. ἀλλ' ἀδύνατον. ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ δὲ δῆλον. ἔτι εἰς ἄπειρον

βαδιεῖται.

βαδιεῖται. καὶ οὐ μόνον ἡμιόλια τὰ ὄντα ἔσται, ἀλλὰ καὶ πλείω. πάλιν γὰρ ἔσται ἀποφῆσαι τοῦτο πρὸς τὴν φάσιν καὶ τὴν ἀπόφασιν, καὶ τοῦτ' ἔσται τι. ἡ γὰρ οὐσία ἐστί τις αὐτοῦ ἄλλη. ἔτι ὅταν ἐρομένου εἰ λευκόν ἐστιν, εἴπῃ ὅτι οὔ, οὐθὲν ἄλλο ἀποπέφηκεν ἢ τὸ εἶναι. ἀπόφασις δὲ τὸ μὴ εἶναι. ἐλήλυθε δ' ἐνίοις αὕτη ἡ δόξα, ὥσπερ καὶ ἄλλαι τῶν παραδόξων. ὅταν γὰρ λύειν μὴ δύνωνται λόγους ἐριστικούς, ἐνδόντες τῷ λόγῳ, σύμφασιν ἀληθὲς εἶναι τὸ συλλογισθέν. οἱ μὲν οὖν διὰ τοιαύτην αἰτίαν λέγουσιν, οἱ δὲ διὰ τὸ πάντων λόγον ζητεῖν. ἀρχὴ δὲ πρὸς ἅπαντας τούτους, ἐξ ὁρισμοῦ. ὁρισμὸς δὲ γίνεται ἐκ τοῦ σημαίνειν τι ἀναγκαῖον εἶναι αὐτούς. ὁ γὰρ λόγος, οὗ τὸ ὄνομα σημεῖον, ὁρισμὸς γίνεται τοῦ πράγματος. ἔοικε δ' ὁ μὲν Ἡρακλείτου λόγος λέγων πάντα εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἅπαντα ἀληθῆ ποιεῖν. ὁ δ' Ἀναξαγόρου, εἶναί τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως, ὥστε πάντα ψευδῆ. ὅταν γὰρ μιχθῇ, οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε οὐκ ἀγαθὸν τὸ μῖγμα. ὥστε οὐδὲν εἰπεῖν ἀληθές. διωρισμένων δὲ τούτων, φανερὸν ὅτι καὶ τὰ μοναχῶς λεγόμενα, καὶ τὰ κατὰ πάντων, ἀδύνατον ὑπάρχειν, ὥσπερ τινὲς λέγουσιν, οἱ μὲν οὐθὲν φάσκοντες ἀληθὲς εἶναι. οὐθὲν γὰρ κωλύειν φασὶν οὕτως ἅπαντα εἶναι, ὥσπερ τὸ τὴν διάμετρον σύμμετρον εἶναι. οἱ δὲ πάντα ἀληθῆ. σχεδὸν γὰρ οὗτοι οἱ λόγοι οἱ αὐτοὶ τῷ Ἡρακλείτου. ὁ γὰρ λέγων ὅτι πάντα ἀληθῆ καὶ πάντα ψευδῆ, καὶ χωρὶς λέγει τῶν λόγων ἑκάτερον τούτων. ὥστ' εἴπερ ἀδύνατα ἐκεῖνα, καὶ ταῦτα ἀδύνατον εἶναι. ἔτι δὲ φανερῶς ἀντιφάσεις εἰσὶν, ἃς οὐχ οἷόν τε ἅμα ἀληθεῖς εἶναι. οὐδὲ δὴ ψευδεῖς πάσας. καίτοι δόξειεν ἂν μᾶλλον ἐνδέχεσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων. ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας τοὺς τοιούτους λόγους αἰτεῖσθαι δεῖ, καθάπερ ἐλέχθη καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω λόγοις, οὐχὶ εἶναί τι ἢ μὴ εἶναι, ἀλλὰ σημαίνειν τι. ὥστε ἐξ ὁρισμοῦ διαλεκτέον, λαβόντας τί σημαίνει τὸ ψεῦδος ἢ τὸ ἀληθές. εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ τὸ ἀληθὲς φάναι ἢ ἀποφάναι, ψεῦδός ἐστιν. ἀδύνατον πάντα ψευδῆ εἶναι. ἀνάγκη γὰρ τῆς ἀντιφάσεως θάτερον εἶναι μόριον ἀληθές. ἔτι εἰ πᾶν ἢ φάναι

ἢ ἀποφάναι ἀναγκαῖον, ἀδύνατον ἀμφότερα ψευδῆ εἶναι. θάτερον γὰρ μέρος τῆς ἀντιφάσεως ψεῦδός ἐστιν. συμβαίνει δὴ καὶ τὸ θρυλλούμενον πᾶσι τοῖς τοιούτοις λόγοις, αὐτοὺς ἑαυτοὺς ἀναιρεῖν. ὁ μὲν γὰρ πάντα ἀληθῆ λέγων, καὶ τὸν ἐναντίον αὐτοῦ λόγον ἀληθῆ ποιεῖ. ὥστε τὸν ἑαυτοῦ οὐκ ἀληθῆ. ὁ γὰρ ἐναντίος οὔ φησιν εἶναι αὐτὸν ἀληθῆ. ὁ δὲ, πάντα ψευδῆ, καὶ αὐτὸς ἑαυτόν. ἐὰν δὲ ἐξαιρῶνται ὁ μὲν τὸν ἐναντίον ὡς οὐκ ἀληθὴς μόνος ἐστὶν, ὁ δὲ τὸν αὐτὸν αὐτοῦ, ὡς οὐ ψευδὴς, οὐδὲν ἧττον ἀπείρους συμβαίνει αὐτοῖς αἰτεῖσθαι λόγους ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς, ὁ γὰρ λέγων τὸν ἀληθῆ λόγον ἀληθῆ, προσυπακτέον τὸ, ὅτι ἀληθής. τοῦτο δὲ εἰς ἄπειρον βαδιεῖται. φανερὸν δ' ὅτι οὐδ' οἱ πάντα ἠρεμεῖν λέγοντες ἀληθῆ λέγουσιν, οὐδ' οἱ πάντα κινεῖσθαι. εἰ μὲν γὰρ ἠρεμεῖ πάντα, ἀεὶ ταῦτα ἀληθῆ καὶ ψευδῆ ἔσται. φαίνεται δὲ τοῦτο μεταβάλλον. ὁ γὰρ λέγων ποτὲ, αὐτὸς οὐκ ἦν, καὶ πάλιν οὐκ ἔσται. εἰ δὲ πάντα κινεῖται, οὐθὲν ἔσται ἀληθές. πάντα ἄρα ψευδῆ. ἀλλὰ δέδεικται ὅτι ἀδύνατον. ἔτι ἀνάγκη τὸ ὂν μεταβάλλειν.
ἔκ τινος γὰρ εἴς τι ἡ μεταβολή. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
πάντα ἠρεμεῖ ἢ κινεῖται ποτὲ. ἀεὶ
δ' οὐθέν. ἔστι γάρ τι ὃ ἀεὶ κι-
νεῖ τὰ κινούμενα. καὶ τὸ
πρῶτον κινοῦν ἀκί-
νητον αὐτό.~

ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΤΩ͂Ν ΜΕΤᾺ ΤᾺ ΦΥΣΙΚΆ. ΤῸ Δ'.

Ἀρχὴ ἡ μὲν λέγεται ὅθεν ἄν τις τοῦ πράγματος κινηθείη πρῶτον, οἷον, τοῦ μήκους καὶ ὁδοῦ. ἐντεῦθεν μὲν αὕτη ἀρχή. ἐξ ἐναντίας δὲ, ἑτέρα. ἡ δὲ ὅθεν ἂν κάλλιστα ἕκαστον γένοιτο. οἷον καὶ μαθήσεως, οὐκ ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ τῆς τοῦ πράγματος ἀρχῆς ἐνίοτε ἀρκτέον. ἀλλ' ὅθεν ῥᾷστ' ἂν μάθοι. ἡ δὲ, ὅθεν πρῶτον γίνεται ἐνυπάρχοντος. οἷον ὡς πλοίου τρόπις. καὶ οἰκίας θεμέλιος. καὶ τῶν ζώων, οἱ μὲν καρδίαν. οἱ δὲ ἐγκέφαλον. οἱ δ' ὅ, τι ἂν τύχωσι τοιοῦτον ὑπολαμβάνουσιν. ἡ δὲ, ὅθεν γίνεται πρῶτον μὴ ἐνυπάρχοντος. καὶ ὅθεν πρῶτον ἡ κίνησις πέφυκεν ἄρχεσθαι. καὶ ἡ μεταβολή. οἷον, τὸ τέκνον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός. καὶ ἡ μάχη, ἐκ τῆς λοιδορίας. ἡ δὲ, οὗ κατὰ προαίρεσιν κινεῖται τὰ κινούμενα. καὶ μεταβάλλει τὰ μεταβάλλοντα. ὥσπερ αἵ τε κατὰ πόλεις ἀρχαὶ καὶ αἱ δυναστεῖαι. καὶ αἱ βασιλεῖαι, καὶ τυραννίδες, ἀρχαὶ λέγονται καὶ αἱ τέχναι. καὶ τούτων αἱ ἀρχιτεκτονικαὶ μάλιστα. ἔτι ὅθεν γνωστὸν τὸ πρᾶγμα πρῶτον. καὶ αὕτη ἀρχὴ λέγεται τοῦ πράγματος. οἷον τῶν ἀποδείξεων, αἱ ὑποθέσεις. ἰσαχῶς δὲ καὶ τὰ αἴτια λέγεται. πάντα γὰρ τὰ αἴτια ἀρχαί. πασῶν μὲν οὖν κοινὸν τῶν ἀρχῶν, τὸ πρῶτον εἶναι ὅθεν ἢ ἔστιν ἢ γίνεται, ἢ γινώσκεται. τούτων δὲ αἱ μὲν ἐνυπάρχουσαί εἰσιν. αἱ δὲ ἐκτός. διὸ, ἥ τε φύσις ἀρχὴ, καὶ τὸ στοιχεῖον. καὶ ἡ διάνοια. καὶ ἡ προαίρεσις, καὶ οὐσία, καὶ τὸ οὗ ἕνεκα.

πολλῶν γάρ ἐστι, καὶ τοῦ γνῶναι καὶ τῆς κινήσεως ἀρχή, τἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν.
Αἴτιον δὲ λέγεται, ἕνα μὲν τρόπον, ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος.
οἷον ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος. καὶ ὁ ἄργυρος τῆς φιάλης, καὶ τὰ τού-
των γένη. ἄλλον δέ, τὸ εἶδος καὶ τὸ παράδειγμα. τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ
λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι. καὶ τὰ τούτων γένη. οἷον τοῦ διὰ πασῶν, τὰ δύο
πρὸς ἕν. καὶ ὅλως ὁ ἀριθμὸς καὶ τὰ μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ. ἔτι ὅθεν ἡ ἀρ-
χὴ τῆς μεταβολῆς ἡ πρώτη ἢ τῆς ἠρεμήσεως, οἷον ὁ βουλεύσας αἴτι-
ος. καὶ ὁ πατὴρ τοῦ τέκνου. καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν τοῦ ποιουμένου. καὶ τὸ
μεταβλητικὸν τοῦ μεταβάλλοντος. ἔτι ὡς τὸ τέλος, τοῦτο δ' ἐστὶ
τὸ οὗ ἕνεκα. οἷον, τοῦ περιπατεῖν ἡ ὑγίεια. διὰ τί γάρ περιπατεῖ, φα-
μέν, ἵνα ὑγιαίνῃ. καὶ εἰπόντες οὕτως, οἰόμεθα ἀποδεδωκέναι τὸ αἴ-
τιον. καὶ ὅσα δὴ κινήσαντος ἄλλου μεταξὺ γίνεται τοῦ τέλους, οἷον
τῆς ὑγιείας, ἡ ἰσχνασία. ἢ ἡ κάθαρσις. ἢ τὰ φάρμακα. ἢ τὰ ὄργανα.
πάντα γὰρ ταῦτα τοῦ τέλους ἕνεκά ἐστι. διαφέρει δὲ ἀλλήλων ὡς
ὄντα. τὰ μὲν ὡς ὄργανα. τὰ δέ, ὡς ἔργα. τὰ μὲν οὖν αἴτια, σχεδὸν το-
σαυταχῶς λέγεται. καὶ συμβαίνει δὲ πολλαχῶς λεγομένων τῶν
αἰτίων, καὶ πολλὰ τοῦ αὐτοῦ αἴτια εἶναι οὐ κατὰ συμβεβηκός. οἷον
τοῦ ἀνδριάντος, καὶ ἡ ἀνδριαντοποιητική. καὶ ὁ χαλκὸς οὐ καθ' ἕτε-
ρόν τι, ἀλλ' ᾗ ἀνδριάς. ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ὕλη. τὸ δ' ὡς
ὅθεν ἡ κίνησις. καὶ ἀλλήλων αἴτια. οἷον, τὸ πονεῖν, τῆς εὐεξίας. καὶ αὕτη
τοῦ πονεῖν. ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς τέλος. τὸ δ' ὡς ἀρ-
χὴ κινήσεως. ἔτι δὲ ταὐτὸ ἐνίοτε τῶν ἐναντίων ἐστίν. ὃ γὰρ παρὸν αἴ-
τιον τοῦδι, τοῦτ' ἀπὸν αἰτιώμεθα ἐνίοτε τοῦ ἐναντίου. οἷον τὴν ἀ-
πουσίαν τοῦ κυβερνήτου, τῆς ἀνατροπῆς τοῦ πλοίου, οὗ ἦν ἡ παρου-
σία, αἰτία τῆς σωτηρίας. ἄμφω δὲ καὶ ἡ παρουσία καὶ ἡ στέρησις αἴ-
τια ὡς κινοῦντα. ἅπαντα δὲ τὰ νῦν εἰρημένα αἴτια, εἰς τέττα-
ρας τρόπους πίπτει τοὺς φανερωτάτους. τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τῶν
συλλαβῶν. καὶ ἡ ὕλη τῶν σκευαστῶν. καὶ τὸ πῦρ, καὶ ἡ γῆ, καὶ τὰ τοιαῦτα
πάντα τῶν σωμάτων, καὶ τὰ μέρη τοῦ ὅλου. καὶ αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσ-
ματος. ὡς τὸ ἐξ οὗ αἴτιά ἐστι. τούτων δὲ τὰ μὲν ὡς τὸ ὑποκείμενον. οἷον,
τὰ

τὰ μέρη. τὰ δέ, ὡς τὸ τί ἦν εἶναι. τό, τε ὅλον καὶ ἡ σύνθεσις. καὶ τὸ εἶ-
δος. τὸ δὲ σπέρμα καὶ ὁ ἰατρός. καὶ ὁ βουλεύσας, καὶ ὅλως τὸ ποι-
οῦν, πάντα ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἢ στάσεως. τὰ δ' ἄλλα, ὡς
τὸ τέλος καὶ τἀγαθὸν τῶν ἄλλων. τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα βέλτιστον, καὶ τέλος
τῶν ἄλλων ἐθέλει εἶναι. διαφερέτω δὲ μηδὲν αὐτὸ εἰπεῖν ἀγα-
θὸν ἢ φαινόμενον ἀγαθόν. τὰ μὲν οὖν αἴτια, τοσαῦτά ἐστι τῷ εἴδει.
τρόποι δὲ τῶν αἰτίων, ἀριθμῷ μέν εἰσι πολλοί. κεφαλαιούμενοι δὲ
καὶ οὗτοι, ἐλάττους. λέγεται γὰρ αἴτια πολλαχῶς καὶ αὐτῶν τῶν ὁμοει-
δῶν προτέρως καὶ ὑστέρως ἄλλο ἄλλου. οἷον, ὑγιείας ὁ ἰατρὸς καὶ
τεχνίτης. καὶ τοῦ διὰ πασῶν, τὸ διπλάσιον καὶ ἀριθμός. καὶ ἀεὶ
τὰ περιέχοντα ὁτιοῦν τῶν καθ' ἕκαστα. ἔτι δ' ὡς τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὰ
τούτων γένη, οἷον, ἀνδριάντος ἄλλως Πολύκλειτος καὶ ἄλλως ἀνδριαν-
τοποιός. ὅτι συμβέβηκε τῷ ἀνδριαντοποιῷ Πολυκλείτῳ εἶναι. καὶ τὰ
περιέχοντα δὲ τὸ συμβεβηκός. οἷον ἄνθρωπος αἴτιος ἀνδριάν-
τος. ἢ καὶ ὅλως ζῷον. ὅτι ὁ Πολύκλειτος ἄνθρωπος. ὁ δὲ ἄνθρωπος,
ζῷον. ἔστι δὲ καὶ τῶν συμβεβηκότων, ἄλλο ἄλλων πρότερον, καὶ ὕσ-
τερον. οἷον, εἰ ὁ λευκὸς καὶ ὁ μουσικός, αἴτιος λέγοιτο τοῦ ἀν-
δριάντος. ἀλλὰ μὴ μόνον Πολύκλειτος ἢ ἄνθρωπος. παρὰ πάν-
τα δὲ καὶ τὰ οἰκείως λεγόμενα καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκός, τὰ μὲν
ὡς δυνάμενα λέγεται, τὰ δ' ὡς ἐνεργοῦντα. οἷον τοῦ οἰκοδομεῖ-
σθαι, οἰκοδόμος ἢ οἰκοδομῶν οἰκοδόμος. ὁμοίως δὲ λεχθήσεται καὶ
ἐφ' ὧν τὰ αἴτια τοῖς εἰρημένοις. οἷον τοῦδε τοῦ ἀνδριάντος ἢ ἀν-
δριάντος, ἢ ὅλως εἰκόνος ἢ χαλκοῦ τοῦδε, ἢ χαλκοῦ ἢ ὅλως ὕλης.
καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων ὡσαύτως. ἔτι δὲ συμπλεκόμενα,
ταῦτα κἀκεῖνα λεχθήσεται. οἷον οὐ Πολύκλειτος οὐδὲ ἀνδρι-
αντοποιός. ἀλλὰ Πολύκλειτος ἀνδριαντοποιός. ἀλλ' ὅμως
ἅπαντά γε ταῦτά ἐστι, τὸ μὲν πλῆθος ἕξ. λεγόμενα δὲ διχῶς. ἢ
γὰρ ὡς τὸ καθ' ἕκαστον, ἢ ὡς τὸ γένος αὐτοῦ, ἢ ὡς τὸ συμβεβηκός.
ἢ ὡς τὸ γένος τοῦ συμβεβηκότος. ἢ ὡς συμπλεκόμενα ταῦτα,
ἢ κατὰ δύναμιν ἢ ἁπλῶς λεγόμενα. ἔτι ὡς ἐνεργοῦντα. δια-

φέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι τὰ μὲν ἐνεργοῦντα καὶ τὰ καθέκαστον, ἅμα ἐστὶ καὶ οὐκ ἔστιν, αὐτά τε ὧν αἴτια· οἷον, ὅδε ὁ ἰατρεύων, τῷδε τῷ ὑγιαζομένῳ· καὶ ὅδε ὁ οἰκοδόμος, τῷδε τῷ οἰκοδομουμένῳ. τὰ δὲ κατὰ δύναμιν, οὐκ ἀεί· φθείρεται γὰρ οὐχ ἅμα ἡ οἰκία καὶ ὁ οἰκοδόμος.

Στοιχεῖον λέγεται, ἐξ οὗ σύγκειται πρώτου ἐνυπάρχοντος ἀδιαιρέτου τῷ εἴδει, εἰς ἕτερον εἶδος· οἷον, φωνῆς στοιχεῖα, ἐξ ὧν σύγκειται ἡ φωνὴ καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται ἔσχατα· ἐκεῖνα δὲ μηκέτι εἰς ἄλλας φωνὰς ἑτέρας τῷ εἴδει αὐτῶν· ἀλλὰ κἂν διαιρῆται, τὰ μόρια ὁμοειδῆ· οἷον, ὕδατος τὸ μόριον, ὕδωρ, ἀλλ᾽ οὐ τῆς συλλαβῆς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα λέγουσιν οἱ λέγοντες, εἰς ἃ διαιρεῖται τὰ σώματα ἔσχατα· ἐκεῖνα δὲ μηκέτι εἰς ἄλλα εἴδει διαφέροντα σώματα. καὶ εἴτε ἓν εἴτε πλείω τὰ τοιαῦτα, ταῦτα στοιχεῖα λέγουσι. παραπλησίως δὲ καὶ τὰ τῶν διαγραμμάτων στοιχεῖα λέγεται· καὶ ὅλως τὰ τῶν ἀποδείξεων· αἱ γὰρ πρῶται ἀποδείξεις, καὶ ἐν πλείοσιν ἀποδείξεσιν ἐνυπάρχουσαι, αὗται στοιχεῖα τῶν ἀποδείξεων λέγονται. εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι συλλογισμοὶ οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν τριῶν δι᾽ ἑνὸς μέσου. καὶ μεταφέροντες δὲ στοιχεῖον καλοῦσιν ἐντεῦθεν, ὃ ἂν ἓν ὂν καὶ μικρὸν, ἐπὶ πολλὰ ᾖ χρήσιμον· διὸ καὶ τὸ μικρὸν καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον, στοιχεῖον λέγεται. ὅθεν ἐλήλυθε τὰ μάλιστα καθόλου στοιχεῖα εἶναι, ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἓν ὂν καὶ ἁπλοῦν, ἐν πολλοῖς ὑπάρχει ἢ πᾶσιν ἢ ὅτι πλείστοις· καὶ τὸ ἓν καὶ τὴν στιγμὴν ἀρχάς τισι δοκεῖν εἶναι. ἐπεὶ οὖν τὰ καλούμενα γένη καθόλου καὶ ἀδιαίρετα (οὐ γάρ ἐστι λόγος αὐτῶν) στοιχεῖα τὰ γένη λέγουσί τινες· καὶ μᾶλλον ἢ τὴν διαφοράν, ὅτι καθόλου μᾶλλον τὸ γένος· ᾧ μὲν γὰρ ἡ διαφορὰ ὑπάρχει, καὶ τὸ γένος ἀκολουθεῖ· ᾧ δὲ τὸ γένος, οὐ παντὶ ἡ διαφορά. ἁπάντων δὲ κοινὸν τὸ εἶναι στοιχεῖον ἑκάστου, τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ἑκάστῳ.

Φύσις δὲ λέγεται ἕνα μὲν τρόπον, ἡ τῶν φυομένων γένεσις· οἷον, εἴ τις ἐπεκτείνας λέγοι τὸ υ. ἕνα δὲ, ἐξ οὗ φύεται πρώτου τὸ φυόμενον ἐνυπάρχοντος. ἔτι ὅθεν ἡ κίνησις ἡ πρώτη ἐν ἑκάστῳ τῶν φύσει ὄντων ἐν αὐτῷ ᾗ αὐτὸ ὑπάρχει. φύε-

σθαι

σθαι δὲ λέγεται, ὅσα αὔξησιν ἔχει δι᾽ ἑτέρου τῷ ἅπτεσθαι καὶ συμπεφυκέναι ἢ προσπεφυκέναι ὥσπερ τὰ ἔμβρυα. διαφέρει δὲ σύμφυσις ἁφῆς· ἔνθα μὲν γὰρ οὐδὲν παρὰ τὴν ἁφὴν ἕτερον ἀνάγκη εἶναι· ἐν δὲ τοῖς συμπεφυκόσιν, ἔστι τι ἓν τὸ αὐτὸ ἐν ἀμφοῖν, ὃ ποιεῖ ἀντὶ τοῦ ἅπτεσθαι, συμπεφυκέναι, καὶ εἶναι ἓν κατὰ τὸ συνεχὲς καὶ ποσόν· ἀλλὰ μὴ κατὰ τὸ ποιόν. ἔτι δὲ φύσις λέγεται, ἐξ οὗ πρώτου ἢ ἔστιν ἢ γίνεταί τι τῶν φύσει ὄντων, ἀρρυθμίστου ὄντος καὶ ἀμεταβλήτου ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἑαυτοῦ· οἷον ἀνδριάντος καὶ τῶν σκευῶν τῶν χαλκῶν, ὁ χαλκὸς ἡ φύσις λέγεται· τῶν δὲ ξυλίνων, ξύλον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἐκ τούτων γάρ ἐστιν ἕκαστον, διασωζομένης τῆς πρώτης ὕλης· τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον καὶ τῶν φύσει ὄντων τὰ στοιχεῖά φασιν εἶναι φύσιν· οἱ μὲν πῦρ, οἱ δὲ γῆν, οἱ δὲ ἀέρα, οἱ δὲ ὕδωρ, οἱ δ᾽ ἄλλο τι τοιοῦτον λέγοντες· οἱ δ᾽ ἔνια τούτων, οἱ δὲ πάντα ταῦτα. ἔτι δ᾽ ἄλλον τρόπον λέγεται ἡ φύσις, ἡ τῶν φύσει ὄντων οὐσία· οἷον οἱ λέγοντες τὴν φύσιν εἶναι τὴν πρώτην σύνθεσιν, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει ὅτι φύσις οὐδενός ἐστιν ὄντων, ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων ἐστί· φύσις δ᾽ ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισι. διὸ καὶ ὅσα φύσει ἔστιν ἢ γίνεται, ἤδη ὑπάρχοντος ἐξ οὗ πέφυκε γίνεσθαι ἢ εἶναι, οὔπω φαμὲν τὴν φύσιν ἔχειν, ἂν μὴ ἔχῃ τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφήν. φύσει μὲν οὖν τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἐστίν, οἷον τὰ ζῶα καὶ τὰ μόρια αὐτῶν· φύσις δὲ, ἥ τε πρώτη ὕλη, καὶ αὕτη διχῶς, ἢ ἡ πρὸς αὐτὸ πρώτη, ἢ ὅλως πρώτη· οἷον, τῶν χαλκῶν ἔργων, πρὸς αὐτὰ μὲν πρῶτος ὁ χαλκός, ὅλως δ᾽ ἴσως ὕδωρ, εἰ πάντα τὰ τηκτὰ ὕδωρ· καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ τέλος τῆς γενέσεως. μεταφορᾷ δ᾽ ἤδη καὶ ὅλως πᾶσα οὐσία φύσις λέγεται διὰ ταύτην, ὅτι καὶ ἡ φύσις οὐσία τίς ἐστιν. ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων, ἡ πρώτη φύσις καὶ κυρίως λεγομένη ἐστὶν ἡ οὐσία ἡ τῶν ἐχόντων ἀρχὴν κινήσεως ἐν αὐτοῖς ᾗ αὐτά· ἡ γὰρ ὕλη, τῷ ταύτης δεκτικὴ λέγεται εἶναι φύσις· καὶ αἱ γενέσεις καὶ τὸ φύεσθαι, τῷ ἀπὸ ταύτης εἶναι κινήσεις. καὶ ἀρχὴ τῆς κινήσεως τῶν φύσει ὄντων, αὕτη ἐστὶν ἐνυπάρχουσά πως, ἢ δυνάμει ἢ ἐντελεχείᾳ.

Ἀναγκαῖον λέγεται, οὗ ἄνευ οὐκ ἐνδέχεται ζῆν ὡς συναιτίου· οἷον τὸ

ἀναπνεῖν καὶ ἡ τροφὴ τῷ ζῴῳ ἀναγκαῖον· ἀδύνατον γὰρ ἄνευ τούτων εἶναι· καὶ ὧν ἄνευ τὸ ἀγαθὸν μὴ ἐνδέχεται ἢ εἶναι, ἢ γενέσθαι ἤ τι κακὸν ἀποβαλεῖν, ἢ στερηθῆναι· οἷον, τὸ πιεῖν τὸ φάρμακον ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ κάμνῃ· καὶ τὸ πλεῦσαι εἰς αἴγιναν, ἵνα ἀπολάβῃ τὰ χρήματα. ἔτι τὸ βίαιον καὶ ἡ βία· τοῦτο δέ ἐστι τὸ παρὰ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν προαίρεσιν ἐμποδίζον καὶ κωλυτικόν· τὸ γὰρ βίαιον, ἀναγκαῖον λέγεται· διὸ καὶ λυπηρόν, ὥσπερ καὶ Εὔηνός φησι· πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα, ἀνιαρὸν ἔφυ· καὶ ἡ βία, ἀνάγκη τις· ὥσπερ καὶ Σοφοκλῆς λέγει· ἀλλ' ἡ βία με ταῦτ' ἀναγκάζει ποιεῖν. καὶ δοκεῖ ἡ ἀνάγκη, ἀμετάπειστόν τι εἶναι ὀρθῶς· ἐναντίον γὰρ τῇ κατὰ τὴν προαίρεσιν κινήσει καὶ κατὰ τὸν λογισμόν. ἔτι τὸ μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν, ἀναγκαῖόν φαμεν οὕτως ἔχειν. καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τἆλλα λέγεταί πως ἅπαντα ἀναγκαῖα. τό τε γὰρ βίαιον λέγεται, ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν, τότε, ὅταν μὴ ἐνδέχηται κατὰ τὴν ὁρμὴν διὰ τὸ βιαζόμενον, ὡς ταύτην ἀνάγκην οὖσαν, δι' ἣν μὴ ἐνδέχεται ἄλλως. καὶ ἐπὶ τῶν συναιτίων τοῦ ζῆν καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ὡσαύτως· ὅταν γὰρ μὴ ἐνδέχηται, ἔνθα μὲν τὸ ἀγαθόν, ἔνθα δὲ τὸ ζῆν καὶ τὸ εἶναι ἄνευ τινῶν, ταῦτα ἀναγκαῖα· καὶ ἡ αἰτία, ἀνάγκη τίς ἐστιν αὕτη. ἔτι ἡ ἀπόδειξις τῶν ἀναγκαίων· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, εἰ ἀποδέδεικται ἁπλῶς. τούτου δ' αἴτια τὰ πρῶτα, εἰ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός. τῶν μὲν δὴ ἕτερον αἴτιον τοῦ ἀναγκαῖα εἶναι· τῶν δέ, οὐδέν· ἀλλὰ διὰ ταῦτα ἕτερά ἐστιν ἐξ ἀνάγκης. ὥστε τὸ πρῶτον καὶ κυρίως ἀναγκαῖον, τὸ ἁπλοῦν ἐστί· τοῦτο γὰρ οὐκ ἐνδέχεται πλεοναχῶς ἔχειν· ὥστ' οὐδὲ ἄλλως καὶ ἄλλως· ἤδη γὰρ πλεοναχῶς ἂν ἔχοι. εἰ ἄρα ἔστιν ἄττα ἀΐδια καὶ ἀκίνητα, οὐδὲν ἐκείνοις ἐστὶ βίαιον οὐδὲ παρὰ φύσιν. ἓν λέγεται τὸ μέν, κατὰ συμβεβηκός· οἷον Κορίσκος καὶ τὸ μουσικόν· καὶ ὁ Κορίσκος μουσικός· ταὐτὸ γὰρ εἰπεῖν Κορίσκος καὶ τὸ μουσικόν, καὶ Κορίσκος μουσικός· καὶ τὸ μουσικόν, καὶ τὸ δίκαιον· καὶ μουσικὸς δίκαιος Κορίσκος· πάντα γὰρ ταῦτα ἓν λέγεται κατὰ συμβεβηκός· τὸ μὲν γὰρ δίκαιον, καὶ τὸ μουσικόν, ὅτι μιᾷ οὐσίᾳ συμβέβηκε· τὸ δὲ μουσικὸν καὶ Κορίσκος,

ὅτι

ὅτι θάτερον θατέρῳ συμβέβηκεν. ὁμοίως δὲ τρόπον τινὰ καὶ ὁ μουσικὸς Κορίσκος τῷ Κορίσκῳ ἕν· ὅτι θάτερον τῶν μορίων θατέρῳ συμβέβηκε τῶν ἐν τῷ λόγῳ· οἷον, τὸ μουσικὸν τῷ Κορίσκῳ· καὶ ὁ μουσικὸς Κορίσκος, δικαίῳ Κορίσκῳ· ὅτι ἑκατέρου μέρος τῷ αὐτῷ ἑνὶ συμβέβηκεν ἕν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἢ Κορίσκῳ τὸ μουσικὸν συμβεβηκέναι, ἢ ἐκείνῳ τοῦτο. ὡσαύτως δὲ κἂν ἐπὶ γένους, κἂν ἐπὶ τῶν καθόλου τινὸς ὀνομάτων λέγηται τὸ συμβεβηκός· οἷον ὅτι ἄνθρωπος τὸ αὐτὸ καὶ μουσικὸς ἄνθρωπος· ἢ γὰρ ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ μιᾷ οὔσῃ οὐσίᾳ, συμβέβηκε τὸ μουσικόν· ἢ ὅτι ἄμφω τῶν καθ' ἕκαστον, τινὶ συμβέβηκεν· οἷον, Κορίσκῳ· πλὴν οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄμφω ὑπάρχει· ἀλλὰ τὸ μέν, ἴσως, ὡς γένος καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ· τὸ δέ, ὡς ἕξις ἢ πάθος τῆς οὐσίας. ὅσα μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται ἕν, τοῦτον τὸν τρόπον λέγεται. τῶν δὲ καθ' ἑαυτὰ ἓν λεγομένων, τὰ μὲν λέγεται τῷ συνεχῆ εἶναι· οἷον φάκελος δεσμῷ, καὶ ξύλα κόλλῃ· καὶ γραμμή, κἂν κεκαμμένη ᾖ, συνεχὴς δέ, μία λέγεται· ὥσπερ καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον· σκέλος καὶ βραχίων. αὐτῶν δὲ τούτων μᾶλλον ἕν, τὰ φύσει συνεχῆ, ἢ τέχνῃ. συνεχὲς δὲ λέγεται, οὗ κίνησις μία καθ' αὑτό, καὶ μὴ οἷόν τε ἄλλως· μία δ' οὗ ἀδιαίρετος· ἀδιαίρετος δὲ κατὰ χρόνον. καθ' αὑτὰ δὲ συνεχῆ, ὅσα μὴ ἁφῇ ἕν· εἰ γὰρ θείης ἁπτόμενα ἀλλήλων ξύλα, οὐ φήσεις ταῦτα εἶναι ἕν· οὔτε ξύλον οὔτε σῶμα, οὔτ' ἄλλο συνεχὲς οὐδέν. τά τε δὴ ὅλως συνεχῆ, ἓν λέγεται, κἂν ἔχῃ κάμψιν· καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ μὴ ἔχοντα κάμψιν· οἷον, κνήμη ἢ μηρὸς σκέλους· ὅτι ἐνδέχεται μὴ μίαν εἶναι τὴν κίνησιν τοῦ σκέλους. καὶ ἡ εὐθεῖα, τῆς κεκαμμένης μᾶλλον ἕν· τὴν δὲ κεκαμμένην καὶ ἔχουσαν γωνίαν, καὶ μίαν, καὶ οὐ μίαν λέγομεν· ὅτι ἐνδέχεται, καὶ μὴ ἅμα τὴν κίνησιν αὐτῆς εἶναι, καὶ ἅμα· τῆς δ' εὐθείας, ἀεὶ ἅμα· καὶ οὐδὲ μόριον ἔχον μέγεθος, τὸ μὲν ἠρεμεῖ, τὸ δὲ κινεῖται, ὥσπερ τῆς κεκαμμένης. ἔτι ἄλλον τρόπον ἓν λέγεται, τῷ τὸ ὑποκείμενον, τῷ εἴδει εἶναι ἀδιάφορον· ἀδιάφορα δ', ὧν ἀδιαίρετον τὸ εἶδος κατὰ τὴν αἴσθησιν. τὸ δ' ὑποκείμενον, ἢ τὸ πρῶτον ἢ τὸ

τελευταῖον, πρὸς τὸ τέλος. ὅ τε γὰρ οἶνος εἷς λέγεται καὶ ὕδωρ ἕν, ᾗ ἀδιαίρετον κατὰ τὸ εἶδος. καὶ οἱ χυμοὶ πάντες λέγονται ἕν, οἷον ἔλαιον, οἶνος. καὶ τὰ τηκτά. ὅτι πάντων τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον τὸ αὐτό. ὕδωρ γὰρ, ἢ ἀήρ, πάντα ταῦτα ἐστί. λέγεται δ' ἕν, καὶ ὧν τὸ γένος ἓν διαφέρον ταῖς ἀντικειμέναις διαφοραῖς. καὶ ταῦτα λέγεται πάντα ἕν, ὅτι τὸ γένος ἓν τὸ ὑποκείμενον ταῖς διαφοραῖς. οἷον ἵππος, ἄνθρωπος, κύων, ἕν τι, ὅτι πάντα ζῷα. καὶ τρόπον δή τινα παραπλήσιον, ὥσπερ ἡ ὕλη μία. ταῦτα δὲ, ὁτὲ μὲν οὕτως ἓν λέγεται, ὁτὲ δὲ τὸ ἄνω γένος ταὐτὸν λέγεται, ἂν ᾖ τελευταῖα τοῦ γένους εἴδη τὰ ἀνωτέρω τούτων, οἷον τὸ μὲν ἰσοσκελὲς, καὶ τὸ ἰσόπλευρον ταυτὸ καὶ ἓν σχῆμα. ὅτι ἄμφω τρίγωνα. τρίγωνα δ' οὐ ταὐτά. ἔτι δὲ ἓν λέγεται ὅσων ὁ λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι λέγων, ἀδιαίρετος πρὸς ἄλλον τὸν δηλοῦντα ὅ τι ἦν εἶναι τὸ πρᾶγμα. αὐτὸς γὰρ καθ' αὑτὸν, πᾶς λόγος διαιρετός. οὕτω γὰρ καὶ τὸ ηὐξημένον καὶ φθῖνον, ἕν ἐστιν, ὅτι ὁ λόγος εἷς. ὥσπερ ὁ ἐπὶ τῶν ἐπιπέδων τῶν ἐχόντων μῆκος καὶ πλάτος ὁ τοῦ εἴδους εἷς. ὅλως δὲ ὧν ἡ νόησις ἀδιαίρετος ἡ νοοῦσα τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ μὴ δύναται χωρίσαι, μήτε χρόνῳ μήτε τόπῳ μήτε λόγῳ, μάλιστα ταῦτα ἕν. καὶ τούτων, ὅσα οὐσίαι. καθόλου γὰρ ὅσα μὴ ἔχει διαίρεσιν ᾗ μὴ ἔχει, ταύτῃ ἓν λέγεται. οἷον, εἰ ᾗ ἄνθρωπος μὴ ἔχει διαίρεσιν, εἷς ἄνθρωπος. εἰ δ' ᾗ ζῷον, ἓν ζῷον. εἰ δὲ ᾗ μέγεθος, ἓν μέγεθος. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα ἓν λέγεται, τῷ ἕτερόν τι ἢ ποιεῖν ἢ ἔχειν ἢ πάσχειν, ἢ πρός τι εἶναι ἕν. τὰ δὲ πρώτως λεγόμενα ἕν, ὧν ἡ οὐσία μία. μία δὲ ἢ συνεχείᾳ, ἢ εἴδει, ἢ λόγῳ. καὶ γὰρ ἀριθμοῦμεν ὡς πλείω, ἢ τὰ μὴ συνεχῆ ἢ ὧν μὴ ἓν τὸ εἶδος, ἢ ὧν ὁ λόγος μὴ εἷς. ἔτι ἐπεὶ ἔστι μὲν ὡς ὁτιοῦν ἓν συνεχὲς φαμὲν εἶναι, ἂν ᾖ ποσὸν καὶ συνεχές, ἔστι δ' ὡς οὔ, ἂν μή τι ὅλον ᾖ. τοῦτο δὲ ἂν μὴ τὸ εἶδος ἔχῃ ἕν. οὐκ ἂν φαῖμεν ἓν ἰδόντες ὁμοίως ὁπωσοῦν τὰ μέρη συγκείμενα τοῦ ὑποδήματος ἐὰν μὴ διὰ τὴν συνέχειαν. ἀλλ' ἐὰν οὕτως ὥστε ὑπόδημα εἶναι καὶ εἶδός τι ἔχειν ἤδη ἕν. διὸ καὶ ἡ τοῦ κύκλου μάλιστα μία τῶν γραμμῶν, ὅτι ὅλη καὶ τέλειός ἐστι. τὸ δὲ ἑνὶ εἶναι, ἀρχῇ τινί ἐστιν ἀριθμοῦ εἶναι. τὸ γὰρ πρῶτον μέτρον ἑκάστου

γένους

γένους ἀρχή· ᾧ γὰρ πρώτῳ γνωρίζομεν, τοῦτο πρῶτον μέτρον ἑκάστου γένους. ἀρχὴ οὖν τοῦ γνωστοῦ περὶ ἕκαστον γένος τὸ ἕν. οὐ ταὐτὸ δὲ ἐν πᾶσι τοῖς γένεσι τὸ ἕν. ἔνθα μὲν γὰρ δίεσις, ἔνθα δὲ τὸ φωνῆεν ἢ ἄφωνον. βάρους δὲ ἕτερον, καὶ κινήσεως ἄλλο. πανταχοῦ δὲ τὸ ἕν, ἢ τῷ εἴδει, ἢ τῷ ποσῷ ἀδιαίρετον. τὸ μὲν οὖν κατὰ τὸ ποσὸν καὶ ᾗ ποσὸν, ἀδιαίρετον, τὸ μὲν πάντῃ καὶ ἄθετον, λέγεται μονάς. τὸ δὲ πάντῃ καὶ θέσιν ἔχον, στιγμή. τὸ δὲ μοναχῇ, γραμμή. τὸ δὲ διχῇ, ἐπίπεδον. τὸ δὲ πάντῃ καὶ τριχῇ διαιρετὸν κατὰ τὸ ποσόν, σῶμα. καὶ ἀντιστρέψαντι δὴ τὸ μὲν διχῇ διαιρετόν, ἐπίπεδον. τὸ δὲ μοναχῇ, γραμμή. τὸ δὲ πάντῃ τριχῇ διαιρετόν, σῶμα. τὸ δὲ μηδαμῇ διαιρετὸν κατὰ τὸ ποσόν, στιγμὴ καὶ μονάς. ἡ μὲν ἄθετος, μονάς. ἡ δὲ θετός, στιγμή. ἔτι δὲ τὰ μὲν κατ' ἀριθμόν ἐστιν ἕν, τὰ δὲ κατ' εἶδος. τὰ δὲ κατὰ γένος, τὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν. ἀριθμῷ μέν, ὧν ἡ ὕλη μία. εἴδει δέ, ὧν ὁ λόγος εἷς. γένει δ' ὧν τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς κατηγορίας. κατ' ἀναλογίαν δέ, ὅσα ἔχει ὡς ἄλλο πρὸς ἄλλο. ἀεὶ δὲ τὰ ὕστερα τοῖς ἔμπροσθεν ἀκολουθεῖ. οἷον, ὅσα ἀριθμῷ καὶ εἴδει ἕν. ὅσα δ' εἴδει, οὐ πάντα ἀριθμῷ. ἀλλὰ γένει πάντα ἕν, ὅσαπερ καὶ εἴδει. ὅσα δὲ γένει, οὐ πάντα εἴδει, ἀλλ' ἀναλογίᾳ. ὅσα δὲ ἓν ἀναλογίᾳ, οὐ πάντα γένει. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι τὰ πολλὰ ἀντικειμένως λεχθήσεται τῷ ἑνί. τὰ μὲν γὰρ, τῷ μὴ συνεχῆ εἶναι. τὰ δὲ, τῷ διαιρετὴν ἔχειν τὴν ὕλην κατὰ τὸ εἶδος, ἢ τὴν πρώτην, ἢ τὴν τελευταίαν. τὰ δὲ, τῷ τοὺς λόγους πλείους τοὺς τί ἦν εἶναι λέγοντας. τὸ ὂν λέγεται, τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός. τὸ δὲ, καθ' αὑτό. κατὰ συμβεβηκὸς μέν, οἷον τὸν δίκαιον μουσικὸν εἶναί φαμεν, καὶ τὸν ἄνθρωπον μουσικόν. καὶ τὸν μουσικὸν ἄνθρωπον, παραπλησίως λέγοντες, ὥσπερ τὸν μουσικὸν οἰκοδομεῖν, ὅτι συμβέβηκε τῷ οἰκοδόμῳ μουσικῷ εἶναι, ἢ τῷ μουσικῷ οἰκοδόμῳ. τὸ γὰρ τόδε εἶναι τόδε, σημαίνει τὸ συμβεβηκέναι τῷδε τόδε. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν εἰρημένων. τὸν ἄνθρωπον, ὅταν μουσικὸν λέγωμεν, καὶ τὸν μουσικὸν ἄνθρωπον ἢ λευκὸν τὸν μουσικόν, ἢ τοῦτο λευκὸν τὸ μέν, ὅτι ἄμφω τῷ αὐτῷ συμ-

βεβήκασι· τὸ δ' ὅτι τῷ ὄντι, συμβέβηκε· τὸ δὲ μουσικὸν ἄνθρωπον εἶναι, ὅτι τούτῳ τὸ μουσικὸν συμβέβηκεν. οὕτω δὲ λέγεται καὶ τὸ λευκὸν εἶναι· ὅτι ᾧ συμβέβηκεν, ἐκεῖνό ἐστιν. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι λεγόμενα, οὕτω λέγεται· ἢ διότι τῷ αὐτῷ ὄντι ἄμφω ὑπάρχει, ἢ ὅτι ὄντι ἐκείνῳ ὑπάρχει, ἢ ὅτι αὐτό ἐστιν, ᾧ ὑπάρχει, οὗ αὐτὸ κατηγορεῖται. καθ' αὑτὸ δὲ εἶναι λέγεται, ὅσαπερ σημαίνει τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας· ὁσαχῶς γὰρ λέγεται, τοσαυταχῶς τὸ εἶναι σημαίνει. ἐπεὶ οὖν τῶν κατηγορουμένων, τὰ μὲν τί ἐστι σημαίνει· τὰ δὲ, ποιόν· τὰ δὲ, ποσόν· τὰ δὲ, πρός τι· τὰ δὲ, ποιεῖν ἢ πάσχειν· τὰ δὲ, πού· τὰ δὲ, ποτέ, ἑκάστῳ τούτων τὸ εἶναι ταυτὸ σημαίνει. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνων ἐστὶν, ἢ τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνει· ἢ τὸ ἄνθρωπος βαδίζων ἐστὶν, ἢ τέμνων, τοῦ ἄνθρωπον βαδίζειν, ἢ τέμνειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἔτι τὸ εἶναι σημαίνει καὶ τὸ ἔστιν ὅτι, ἀληθές. τὸ δὲ μὴ εἶναι ὅτι οὐκ ἀληθὲς, ἀλλὰ ψεῦδος. ὁμοίως καὶ ἐπὶ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως. οἷον, ὅτι ἔστι Σωκράτης μουσικὸς ὅτι ἀληθὲς τοῦτο. ἢ ὅτι Σωκράτης οὐ λευκὸς, ὅτι ἀληθές. τὸ δ' οὐκ ἔστιν ἡ διάμετρος, ἀσύμμετρος, ὅτι ψεῦδος. Ἔτι τὸ εἶναι σημαίνει καὶ τὸ ὂν, τὸ μὲν δυνάμει ῥητόν· τὸ δ' ἐντελεχείᾳ τῶν εἰρημένων τούτων. ὁρῶν τε γὰρ εἶναί φαμεν, καὶ τὸ δυνάμει ῥητῶς ὁρῶν, καὶ τὸ ἐντελεχείᾳ. καὶ τὸ ἐπίστασθαι ὡσαύτως. καὶ τὸ δυνάμενον χρῆσθαι τῇ ἐπιστήμῃ. καὶ τὸ χρώμενον καὶ τὸ ἠρεμοῦν. καὶ ᾧ ἤδη ὑπάρχει ἠρεμία καὶ τὸ δυνάμενον ἠρεμεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν. καὶ γὰρ ἑρμῆν ἐν τῷ λίθῳ φαμὲν εἶναι καὶ τὸ ἥμισυ τῆς γραμμῆς. καὶ σῖτον τὸν μήπω ἁδρόν. πότε δὲ δυνατὸν, καὶ πότε οὔπω, ἐν ἄλλοις διοριστέον. Οὐσία δὲ λέγεται τά τε ἁπλᾶ σώματα, οἷον γῆ καὶ πῦρ. καὶ ὕδωρ. καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ ὅλως σώματα. καὶ τὰ ἐκ τούτων συνεστῶτα ζῷά τε καὶ δαιμόνια. καὶ τὰ μόρια τούτων. ἅπαντα δὲ ταῦτα λέγεται οὐσία. ὅτι οὐ καθ' ὑποκειμένου λέγεται. ἀλλὰ κατὰ τούτων τὰ ἄλλα. ἄλλον δὲ τρόπον ὃ ἂν ᾖ αἴτιον τοῦ εἶναι

ἐνυπάρ

ἐνυπάρχον ἐν τοῖς τοιούτοις, ὅσα μὴ λέγεται καθ' ὑποκειμένου· οἷον, ἡ ψυχὴ τῷ ζῴῳ. ἔτι ὅσα μόρια ἐνυπάρχοντά ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις ὁρίζοντά τε καὶ τόδε σημαίνοντα· ὧν ἀναιρουμένων, ἀναιρεῖται τὸ ὅλον· οἷον, ἐπιπέδου σῶμα ὥς φασί τινες, καὶ ἐπίπεδον γραμμῆς. καὶ ὅλως ὁ ἀριθμὸς δοκεῖ τισι τοιοῦτος εἶναι· ἀναιρουμένου τε γὰρ οὐδὲν εἶναι, καὶ ὁρίζειν. ἔτι τὸ τί ἦν εἶναι, οὗ ὁ λόγος ἐστὶν ὁρισμός, καὶ τοῦτο οὐσία λέγεται ἑκάστου. συμβαίνει δὴ κατὰ δύο τρόπους τὴν οὐσίαν λέγεσθαι· τό θ' ὑποκείμενον ἔσχατον ὃ μηκέτι κατ' ἄλλου λέγεται, καὶ ὃ ἂν τόδε τι ὂν, καὶ χωριστὸν ᾖ. τοιοῦτον δὲ ἡ ἑκάστου μορφὴ καὶ τὸ εἶδος. ταυτὰ δὲ λέγεται, τὰ μὲν κατὰ συμβεβηκός· οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικὸν τὸ αὐτό, ὅτι τῷ αὐτῷ συμβέβηκε· καὶ ἄνθρωπος καὶ μουσικόν· ὅτι θάτερον θατέρῳ συμβέβηκε· τὸ δὲ μουσικὸν ἄνθρωπος, ὅτι τὸ μουσικὸν τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκε. ἑκατέρῳ δὲ τοῦτο, καὶ τούτῳ ἑκάτερον ἐκείνων. καὶ γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ μουσικῷ καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ μουσικὸν, ταυτὸν λέγεται. καὶ τοῦτο τοῖς ἐκεῖνο· διὸ καὶ ταῦτα πάντα καθόλου οὐ λέγεται. οὐ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ταυτὸ καὶ μουσικόν. τὰ γὰρ καθόλου, καθ' αὑτὰ ὑπάρχει· τὰ δὲ συμβεβηκότα, οὐ καθ' αὑτά, ἀλλ' ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἁπλῶς λέγεται. ταυτὸ γὰρ δοκεῖ Σωκράτης, καὶ Σωκράτης εἶναι μουσικός· τὸ γὰρ Σωκράτης, οὐκ ἐπὶ πολλῶν· διὸ, οὐ πᾶς Σωκράτης λέγεται, ὥσπερ πᾶς ἄνθρωπος. καὶ τὰ μὲν οὕτως λέγεται ταυτά· τὰ δὲ, καθ' αὑτά· ὥσπερ καὶ τὸ ἕν. καὶ γὰρ ὧν ἡ ὕλη μία, ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ, ἢ γένει ταυτὰ λέγεται. καὶ ὧν ἡ οὐσία. ὥστε φανερὸν ὅτι ἡ ταυτότης ἑνότης τίς ἐστιν ἢ πλειόνων τοῦ εἶναι, ἢ ὅταν χρῆται ὡς πλείοσιν· οἷον ὅταν λέγῃ αὐτὸ αὐτῷ ταυτόν· ὡς δυσὶ γὰρ χρῆται αὐτῷ. Ἕτερα δὲ λέγεται, ὧν ἢ τὰ εἴδη πλείω, ἢ ἡ ὕλη, ἢ ὁ λόγος τῆς οὐσίας. καὶ ὅλως ἀντικειμένως τῷ ταυτῷ λέγεται τὸ ἕτερον. διάφορα δὲ λέγεται, ὅσα ἕτερά ἐστι τὸ αὐτό τι ὄντα. μὴ μόνον ἀριθμῷ, ἀλλ' ἢ εἴδει ἢ γένει ἢ ἀναλογίᾳ. ἔτι ὧν ἕτερον τὸ γένος, καὶ τὰ ἐναντία. καὶ ὅσα ἔχει ἐν τῇ οὐσίᾳ τὴν ἑτερότητα. ὅμοια λέγεται

πάντῃ ταὐτὸ πεπονθότα, καὶ τὰ πλείω ταὐτὰ πεπονθότα ἢ ἕτερα, καὶ ὧν ἡ ποιότης μία. καὶ καθ' ὅσα ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται τῶν ἐναντίων, τούτων τὸ πλείω ἔχον ἢ κυριώτερα, ὅμοιον τούτῳ. ἀντικειμένως δὲ τοῖς ὁμοίοις τὰ ἀνόμοια. ἀντικείμενα λέγεται, ἀντίφασις, καὶ τἀναντία, καὶ τὰ πρός τι, καὶ στέρησις καὶ ἕξις, καὶ ἐξ ὧν καὶ εἰς ἃ ἔσχατα, οἷον αἱ γενέσεις καὶ αἱ φθοραί. καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἅμα παρεῖναι τῷ ἀμφοῖν δεκτικῷ, ταῦτα ἀντικεῖσθαι λέγεται, ἢ αὐτὰ ἢ ἐξ ὧν ἐστί. φαιὸν γὰρ καὶ λευκὸν ἅμα τῷ αὐτῷ οὐχ ὑπάρχει. διὸ ἐξ ὧν ἐστὶν ἀντίκειται. ἐναντία λέγεται, τά τε μὴ δυνατὰ ἅμα τῷ αὐτῷ παρεῖναι τῶν διαφερόντων κατὰ γένος, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ δεκτικῷ, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν, καὶ ὧν ἡ διαφορὰ μεγίστη, ἢ ἁπλῶς, ἢ κατὰ γένος, ἢ κατ' εἶδος. τὰ δ' ἄλλα ἐναντία λέγεται, τὰ μὲν τῷ τὰ τοιαῦτα ἔχειν, τὰ δὲ τῷ δεκτικὰ εἶναι τῶν τοιούτων, τὰ δὲ τῷ ποιητικὰ ἢ παθητικὰ ἢ ποιοῦντα ἢ πάσχοντα, ἢ ἀποβολαὶ ἢ λήψεις, ἢ ἕξεις ἢ στερήσεις εἶναι τῶν τοιούτων. ἐπεὶ δὲ τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν πολλαχῶς λέγεται, ἀκολουθεῖν ἀνάγκη καὶ τἆλλα ὅσα κατὰ ταῦτα λέγεται, ὥστε καὶ τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἐναντίον, ὥστε εἶναι ἕτερον καθ' ἑκάστην κατηγορίαν. ἕτερα δὲ τῷ εἴδει λέγεται, ὅσα τε ταὐτοῦ γένους ὄντα, μὴ ὑπάλληλά ἐστι. καὶ ὅσα ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα, διαφορὰν ἔχει. καὶ ὅσα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐναντίωσιν ἔχει. καὶ τἀναντία ἕτερα τῷ εἴδει ἀλλήλων, ἢ πάντα, ἢ τὰ λεγόμενα πρώτως. καὶ ὅσων ἐν τῷ τελευταίῳ τοῦ γένους εἴδει, οἱ λόγοι ἕτεροι, οἷον ἄνθρωπος καὶ ἵππος, ἄτομα τῷ γένει, οἱ δὲ λόγοι ἕτεροι αὐτῶν. καὶ ὅσα ἐν τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ ὄντα, ἔχει διαφοράν. ταὐτὰ δὲ τῷ εἴδει, τὰ ἀντικειμένως λεγόμενα τούτοις. πρότερα καὶ ὕστερα λέγεται, ἔνια μὲν ὡς ὄντος τινὸς πρώτου καὶ ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ γένει, τὸ ἐγγύτερον ἀρχῆς τινος ὡρισμένης, ἢ ἁπλῶς καὶ τῇ φύσει, ἢ πρός τι, ἢ πού, ἢ ὑπό τινων, οἷον τὰ μὲν κατὰ τόπον, τῷ εἶναι ἐγγύτερον, ἢ φύσει τινὸς τόπου ὡρισμένου

οἷον

οἷον τοῦ μέσου, ἢ τοῦ ἐσχάτου, ἢ πρὸς τὸ τυχόν· τὸ δὲ πορρώτερον, ὕστερον. τὰ δὲ κατὰ χρόνον. τὰ μὲν γὰρ τῷ πορρώτερον τοῦ νῦν, οἷον ἐπὶ τῶν γενομένων. πρότερα γὰρ τὰ Τρωϊκὰ τῶν Μηδικῶν, ὅτι πορρώτερον ἀπὸ τοῦ νῦν. τὰ δὲ, τῷ ἐγγύτερον τοῦ νῦν, οἷον ἐπὶ τῶν μελλόντων. πρότερον γὰρ Νέμεα Πυθίων, ὅτι ἐγγύτερον τοῦ νῦν, τῷ νῦν ὡς ἀρχῇ καὶ πρώτῳ χρησαμένων. τὰ δὲ κατὰ κίνησιν. τὸ γὰρ ἐγγύτερον τοῦ πρώτου κινήσαντος, πρότερον. οἷον παῖς ἀνδρός. ἀρχὴ δὲ καὶ αὕτη τις ἁπλῶς. τὰ δὲ κατὰ δύναμιν. τὸ γὰρ ὑπερέχον τῇ δυνάμει, πρότερον καὶ τὸ δυνατώτερον. τοιοῦτον δ' ἐστὶν οὗ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀνάγκη ἀκολουθεῖν θάτερον καὶ τὸ ὕστερον, ὥστε μὴ κινοῦντός τε ἐκείνου, μὴ κινεῖσθαι, καὶ κινοῦντος, κινεῖσθαι. ἡ δὲ προαίρεσις, ἀρχή. τὰ δὲ κατὰ τάξιν. ταῦτα δ' ἐστὶν, ὅσα πρός τι ἓν ὡρισμένον διέστηκε κατὰ τὸν λόγον. οἷον, παραστάτης, τριτοστάτου πρότερον. καὶ ἡ παρανήτη, νήτης. ἔνθα μὲν γὰρ ὁ κορυφαῖος, ἔνθα δὲ ἡ μέση ἀρχή. ταῦτα μὲν οὖν πρότερα, τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον. ἄλλον δὲ τρόπον, τὸ τῇ γνώσει πρότερον ὡς καὶ ἁπλῶς πρότερον. τούτων δὲ ἄλλως τὰ κατὰ τὸν λόγον καὶ τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν. κατὰ μὲν γὰρ τὸν λόγον, τὰ καθόλου πρότερα, κατὰ δὲ τὴν αἴσθησιν, τὰ καθ' ἕκαστα. καὶ κατὰ τὸν λόγον δὲ, τὸ συμβεβηκὸς τοῦ ὅλου πρότερον. οἷον, τὸ μουσικὸν, τοῦ μουσικοῦ ἀνθρώπου. οὐ γὰρ ἔσται ὁ λόγος ὅλος ἄνευ τοῦ μέρους. καίτοι οὐκ ἐνδέχεται μουσικὸν εἶναι, μὴ ὄντος μουσικοῦ τινος. ἔτι πρότερα λέγεται τὰ τῶν προτέρων πάθη. οἷον εὐθύτης, λειότητος. τὸ μὲν γὰρ γραμμῆς καθ' αὑτὴν πάθος, τὸ δὲ, ἐπιφανείας. τὰ μὲν δὴ, οὕτω πρότερα λέγεται καὶ ὕστερα. τὰ δὲ κατὰ φύσιν, ὅσα ἐνδέχεται εἶναι ἄνευ ἄλλων, ἐκεῖνα δὲ ἄνευ ἐκείνων μή. ᾗ διαιρέσει ἐχρήσατο ὁ Πλάτων. ἐπεὶ δὲ τὸ εἶναι πολλαχῶς, πρῶτον μὲν τὸ ὑποκείμενον πρότερον. διὸ ἡ οὐσία πρότερον. ἔπειτα ἄλλως τὰ κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἐντελέχειαν. τὰ μὲν γὰρ, κατὰ δύναμιν πρότερά ἐστι, τὰ δὲ, κατ' ἐντελέχειαν. οἷον, κατὰ δύναμιν μὲν, ἡ ἡμίσεια

τῆς ὅλης· καὶ τὸ μόριον τοῦ ὅλου· καὶ ἡ ὕλη τῆς οὐσίας. κατ' ἐντελέχειαν δ' ὕστερον. διαλυθέντος γὰρ, κατ' ἐντελέχειαν ἔσται. τρόπον δή τινα πάντα τὰ πρότερον καὶ ὕστερον λεγόμενα, κατὰ ταῦτα λέγεται. τὰ μὲν γὰρ κατὰ γένεσιν ἐνδέχεται ἄνευ τῶν ἑτέρων εἶναι· οἷον, τὸ ὅλον τῶν μορίων· τὰ δὲ κατὰ φθοράν· οἷον τὸ μόριον τοῦ ὅλου· ὁμοίως δὲ καὶ τἆλλα. Δύναμις λέγεται, ἡ μὲν ἀρχὴ κινήσεως ἢ μεταβολῆς ἐν ἑτέρῳ, ἢ ᾗ ἕτερον· οἷον, ἡ οἰκοδομικὴ, δύναμίς ἐστιν ἣ οὐχ ὑπάρχει ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ· ἀλλ' ἡ ἰατρικὴ δύναμις οὖσα, ὑπάρχοι ἂν ἐν τῷ ἰατρευομένῳ· ἀλλ' οὐχ ᾗ ἰατρευόμενος. ἡ μὲν οὖν ὅλως, ἀρχὴ μεταβολῆς ἢ κινήσεως, λέγεται δύναμις ἐν ἑτέρῳ, ἢ ᾗ ἕτερον. ἡ δ' ὑφ' ἑτέρου, ἢ ᾗ ἕτερον· καθ' ἣν γὰρ τὸ πάσχον πάσχει τι· ὁτὲ μὲν οὖν ἐὰν ὁτιοῦν οἷόν τε ᾖ παθεῖν, δυνατὸν φαμὲν εἶναι αὐτὸ παθεῖν· ὁτὲ δὲ οὐ κατὰ πᾶν πάθος, ἀλλ' ἂν ἐπὶ τὸ βέλτιον. ἔτι ἡ τοῦ καλῶς τοῦτ' ἐπιτελεῖν, ἢ κατὰ προαίρεσιν· ἐνίοτε γὰρ τοὺς μόνον ἂν πορευθέντας ἢ εἰπόντας, μὴ καλῶς δὲ ἢ μὴ ὡς προείλοντο, οὔ φαμεν δύνασθαι λέγειν ἢ βαδίζειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν. ἔτι ὅσαι ἕξεις καθ' ἃς ἀπαθῆ ὅλως ἢ ἀμετάβλητα, ἢ μὴ ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ χεῖρον εὐμετακίνητα, δυνάμεις λέγονται. κλᾶται μὲν γὰρ καὶ συντρίβεται καὶ κάμπτεται καὶ ὅλως φθείρεται, οὐ τῷ δύνασθαι, ἀλλὰ τῷ μὴ δύνασθαι, καὶ ἐλλείπειν τινός. ἀπαθῆ δὲ τῶν τοιούτων, ἃ μόλις καὶ ἠρέμα πάσχει, διὰ δύναμιν· καὶ τὸ δύνασθαι καὶ τὸ ἔχειν πώς. Λεγομένης δὲ τῆς δυνάμεως τοσαυταχῶς, καὶ τὸ δυνατὸν, ἕνα μὲν τρόπον λεχθήσεται, τὸ ἔχον κινήσεως ἀρχὴν ἢ μεταβολῆς· καὶ γὰρ τὸ στατικὸν δυνατόν τι εἶναι ἐν ἑτέρῳ, ἢ ᾗ ἕτερον. ἕνα δὲ ἐὰν ἔχῃ τι αὐτοῦ ἄλλο δύναμιν τοιαύτην. ἕνα δὲ ἐὰν ἔχῃ μεταβάλλειν ἐφ' ὁτιοῦν δύναμιν τοιαύτην, εἴτε ἐπὶ τὸ χεῖρον, εἴτε ἐπὶ τὸ βέλτιον. καὶ γὰρ τὸ φθειρόμενον δοκεῖ δυνατὸν εἶναι φθείρεσθαι· ἢ οὐκ ἂν φθαρῆναι εἰ ἦν ἀδύνατον. νῦν δὲ ἔχει τινὰ διαίρεσιν καὶ αἰτίαν καὶ ἀρχὴν τοῦ τοιούτου πάθους. ὁτὲ μὲν γὰρ τῷ ἔχειν δοκεῖ· ὁτὲ δὲ τῷ ἐστερῆσθαι τοιοῦτον εἶναι.

εἰ δ' ἡ στέρησις

εἰ δ' ἡ στέρησίς ἐστιν ἕξις πως, πάντα τὸ ἔχειν εἴη αὐτί· ὁμωνύμως γὰρ λεγόμενον τὸ ὂν, ὥστε τῷ ἔχειν ἕξιν τινὰ καὶ ἀρχὴν, ἔστι δυνατόν· καὶ τὸ ἔχειν τὴν ταύτης στέρησιν, εἰ ἐνδέχεται ἔχειν στέρησιν. ἕνα δὲ, τῷ μὴ ἔχειν αὐτὸ δύναμιν ἢ ἀρχὴν ἐν ἄλλῳ, ἢ ᾗ ἄλλο φθαρτικήν. ἔτι δὲ ταῦτα πάντα ἢ τῷ μόνον ἂν συμβῆναι γενέσθαι ἢ μὴ γενέσθαι, ἢ τῷ καλῶς. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀψύχοις ἔνεστιν ἡ τοιαύτη δύναμις· οἷον ἐν τοῖς ὀργάνοις· τὴν μὲν γὰρ δύνασθαί φασι φθέγξασθαι λύραν, τὴν δ' οὐδὲν, ἂν μὴ ᾖ εὔφωνος. ἀδυναμία δέ ἐστι στέρησις δυνάμεως, καὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἀναίρεσίς τις οἵα εἴρηται· ἢ ὅλως, ἢ τῷ πεφυκότι ἔχειν· ἢ καὶ ὅτε πέφυκεν ἤδη ἔχειν. οὐ γὰρ ὁμοίως ἂν φαῖεν ἀδύνατον εἶναι γεννᾶν παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ εὐνοῦχον. Ἔτι δὲ καθ' ἑκατέραν δύναμιν ἔστιν ἀδυναμία, ἀντικειμένη τῇ τε μόνον κινητικῇ καὶ τῇ καλῶς κινητικῇ. καὶ ἀδύνατα δὲ, τὰ μὲν, κατὰ τὴν ἀδυναμίαν ταύτην λέγεται, τὰ δ' ἄλλον τρόπον· οἷον, δυνατόν τε καὶ ἀδύνατον. ἀδύνατον μὲν, οὗ τὸ ἐναντίον ἐξ ἀνάγκης ἀληθές· οἷον τὸ τὴν διάμετρον, σύμμετρον εἶναι, ἀδύνατον ὅτι ψεῦδος τὸ τοιοῦτον· οὗ τὸ ἐναντίον οὐ μόνον ἀληθὲς, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη ἀσύμμετρον εἶναι. τὸ ἄρα σύμμετρον, οὐ μόνον ψεῦδος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης ψεῦδος. τὸ δ' ἐναντίον τούτῳ, τὸ δυνατὸν, ὅταν μὴ ἀναγκαῖον ᾖ, τὸ ἐναντίον ψεῦδος εἶναι· οἷον, τὸ καθῆσθαι ἄνθρωπον, δυνατόν· οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ καθῆσθαι ψεῦδος. τὸ μὲν οὖν δυνατὸν, ἕνα μὲν τρόπον ὥσπερ εἴρηται, τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ψεῦδος σημαίνει. ἕνα δὲ, τὸ ἀληθὲς εἶναι. ἕνα δὲ τὸ ἐνδεχόμενον ἀληθὲς εἶναι. κατὰ μεταφορὰν δὲ, ἡ ἐν τῇ γεωμετρίᾳ λέγεται δύναμις. ταῦτα μὲν οὖν τὰ δυνατὰ οὐ κατὰ δύναμιν· τὰ δὲ λεγόμενα κατὰ δύναμιν, πάντα λέγεται πρὸς τὴν πρώτην μίαν· αὕτη δ' ἐστὶν ἀρχὴ μεταβολῆς ἐν ἄλλῳ ἢ ᾗ ἄλλο. τὰ γὰρ ἄλλα λέγεται δυνατὰ, τῷ τὰ μὲν ἔχειν αὐτοῦ ἄλλο τι τοιαύτην δύναμιν· τὰ δὲ, τῷ μὴ ἔχειν· τὰ δὲ, ὡδὶ ἔχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἀδύνατα. ὥστε ὁ κύριος ὅρος τῆς πρώτης δυνάμεως ἂν εἴη, ἀρχὴ μεταβλητικὴ ἐν ἄλλῳ ἢ ᾗ ἄλλο. Ποσὸν λέγεται τὸ διαιρετὸν εἰς ἐνυπάρχοντα.

ὧν ἑκάτερον ἢ ἕκαστον, ἕν τι, καὶ τόδε τι πέφυκεν εἶναι. πλῆθος μὲν οὖν, ποσόν τι ἂν ἀριθμητὸν ᾖ. μέγεθος δὲ ἂν μετρητὸν ᾖ. λέγεται δὲ πλῆθος μὲν, τὸ διαιρετὸν δυνάμει εἰς μὴ συνεχῆ· μέγεθος δὲ, τὸ εἰς συνεχῆ· μεγέθους δὲ, τὸ μὲν ἐφ' ἓν συνεχὲς, μῆκος· τὸ δ' ἐπὶ δύο, πλάτος· τὸ δ' ἐπὶ τρία, βάθος· τούτων δὲ, πλῆθος μὲν, τὸ πεπερασμένον, ἀριθμός· μῆκος δὲ, γραμμή· πλάτος δὲ ἐπιφάνεια· βάθος δὲ σῶμα. ἔτι τὰ μὲν λέγεται καθ' αὑτὰ ποσὰ ἄττα· τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός· οἷον ἡ μὲν γραμμὴ, ποσόν τι καθ' ἑαυτό· τὸ δὲ μουσικὸν, κατὰ συμβεβηκός· τῶν δὲ καθ' αὑτὰ, τὰ μὲν κατ' οὐσίαν ἐστὶν, οἷον ἡ γραμμὴ, ποσόν τι· ἐν γὰρ τῷ λόγῳ τῷ τί ἐστι λέγοντι, τὸ ποσόν τι ὑπάρχει· τὰ δὲ πάθη, καὶ ἕξεις τῆς τοιαύτης ἐστὶν οὐσίας· οἷον, τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον· καὶ μακρὸν καὶ βραχύ· καὶ πλατὺ καὶ στενόν· καὶ βαθὺ καὶ ταπεινόν· καὶ βαρὺ καὶ κοῦφον· καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα. ἔστι δὲ καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, καὶ τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον, καὶ καθ' αὑτὰ, καὶ πρὸς ἄλληλα λεγόμενα, τοῦ ποσοῦ πάθη καθ' αὑτά· μεταφέρεται μέντοι ταῦτα τὰ ὀνόματα καὶ ἐπὶ τἄλλα. τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς λεγομένων ποσῶν, τὰ μὲν οὕτως λέγεται ὥσπερ ἐλέχθη, ὅτι τὸ μουσικὸν ποσὸν καὶ τὸ λευκὸν τῷ εἶναι ποσόν τι, ᾧ ὑπάρχουσι· τὰ δὲ, ὡς κίνησις καὶ χρόνος· καὶ γὰρ ταῦτα ποσὰ ἄττα λέγεται καὶ συνεχῆ, τῷ ἐκεῖνα διαιρετὰ εἶναι, ὧν ἐστὶ ταῦτα πάθη. λέγω δὲ οὐ τὸ κινούμενον, ἀλλ' ὃ ἐκινήθη· τῷ γὰρ ποσὸν εἶναι ἐκεῖνο, καὶ ἡ κίνησις ποσή· ὁ δὲ χρόνος, τῷ ταύτην. Τὸ ποιὸν λέγεται, ἕνα μὲν τρόπον, ἡ διαφορὰ τῆς οὐσίας· οἷον ποιόν τι ἄνθρωπος ζῷον, ὅτι δίπουν· ἵππος δὲ, τετράπουν· καὶ κύκλος, ποιόν τι σχῆμα, ὅτι ἀγώνιον· ὡς τῆς διαφορᾶς τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν ποιότητος οὔσης· ἕνα μὲν δὴ τρόπον τοῦτον λέγεται ἡ ποιότης, διαφορὰ οὐσίας· ἕνα δὲ, ὡς τὰ ἀκίνητα, καὶ τὰ μαθηματικά· ὥσπερ οἱ ἀριθμοὶ ποιοί τινες· οἷον οἱ σύνθετοι, καὶ μὴ μόνον ἐφ' ἓν ὄντες, ἀλλ' ὧν μίμημα τὸ ἐπίπεδον καὶ τὸ στερεόν· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ποσάκις ποσοὶ, ἢ ποσάκις ποσάκις ποσοί. καὶ ὅλως ὃ παρὰ τὸ ποσὸν ὑπάρχει ἐν τῇ οὐσίᾳ· οὐσία γὰρ ἑκάστου, τὸ ἅ-

παξ· οἷον τῶν ἕξ, οὐχ ὃ δὶς, ἢ τρὶς εἰσίν· ἀλλ' ὃ ἅπαξ· ἓξ γὰρ ἅπαξ ἕξ. ἔτι ὅσα πάθη τῶν κινουμένων οὐσιῶν· οἷον, θερμότης καὶ ψυχρότης, καὶ λευκότης καὶ μελανία, καὶ βαρύτης καὶ κουφότης, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καθ' ἃ λέγονται καὶ ἀλλοιοῦσθαι τὰ σώματα μεταβαλλόντων. ἔτι κατὰ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ ὅλως τὸ κακὸν καὶ ἀγαθόν. σχεδὸν δὴ κατὰ δύο τρόπους λέγοιτ' ἂν τὸ ποιόν· καὶ τούτων ἕνα, τὸν κυριώτατον· πρώτη μὲν γὰρ ποιότης, ἡ τῆς οὐσίας διαφορά· ταύτης δέ τι καὶ ἡ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ποιότης μέρος· διαφορὰ γάρ τις οὐσιῶν· ἀλλ' ἢ οὐ κινουμένων, ἢ οὐχ ᾗ κινουμένων· τὰ δὲ, πάθη τῶν κινουμένων ᾗ κινούμενα, καὶ αἱ τῶν κινήσεων διαφοραί. ἀρετὴ δὲ καὶ κακία τῶν παθημάτων μέρος τι· διαφορὰς γὰρ δηλοῦσι τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἐνεργείας, καθ' ἃς ποιοῦσιν ἢ πάσχουσι καλῶς ἢ φαύλως τὰ ἐν τῇ κινήσει ὄντα· τὸ μὲν γὰρ ὡδὶ δυνάμενον κινεῖσθαι ἢ ἐνεργεῖν, ἀγαθόν· τὸ δ' ὡδὶ καὶ ἐναντίως, μοχθηρόν. μάλιστα δὲ τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν, σημαίνει τὸ ποιὸν ἐπὶ τῶν ἐμψύχων· καὶ τούτων μάλιστα ἐπὶ τοῖς ἔχουσι προαίρεσιν.

Πρός τι λέγεται, τὰ μὲν, ὡς διπλάσιον πρὸς τὸ ἥμισυ, καὶ τριπλάσιον πρὸς τὸ τριτημόριον, καὶ ὅλως πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον, καὶ ὑπερέχον πρὸς ὑπερεχόμενον· τὰ δ' ὡς θερμαντικὸν πρὸς θερμαντὸν, καὶ τμητικὸν πρὸς τμητόν· καὶ ὅλως τὸ ποιητικὸν πρὸς τὸ παθητικόν· τὰ δ' ὡς τὸ μετρητὸν πρὸς τὸ μέτρον, καὶ τὸ ἐπιστητὸν πρὸς ἐπιστήμην, καὶ αἰσθητὸν πρὸς αἴσθησιν. λέγεται δὲ τὰ μὲν πρῶτα, κατ' ἀριθμὸν ἢ ἁπλῶς, ἢ ὡρισμένως πρὸς αὐτοὺς, ἢ πρὸς ἕν· οἷον, τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς ἕν, ἀριθμὸς ὡρισμένος· τὸ δὲ πολλαπλάσιον, κατ' ἀριθμὸν πρὸς ἕν, οὐχ ὡρισμένον δέ· οἷον, τόνδε ἢ τόνδε· τὸ δ' ἡμιόλιον πρὸς τὸ ὑφημιόλιον, κατ' ἀριθμὸν πρὸς ἀριθμὸν, ὡρισμένον· τὸ δ' ἐπιμόριον πρὸς τὸ ὑπεπιμόριον, κατὰ ἀόριστον· ὥσπερ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ ἕν· τὸ δ' ὑπερέχον πρὸς τὸ ὑπερεχόμενον, ὅλως ἀόριστον κατ' ἀριθμόν· ὁ γὰρ ἀριθμὸς σύμμετρος· κατὰ μὴ σύμμετρον δ' ἀριθμὸν λέγεται· τὸ γὰρ ὑπερέχον πρὸς τὸ ὑπερεχόμενον,

προσυπάρχοντί ἐστι καὶ ἔτι. τοῦτο δ' ἀόριστον. ὁπότερον ἔτυχεν ἐστὶν ἢ ἴσον, ἢ οὐκ ἴσον. ταῦτά τε δὴ τὰ πρός τι ἅπαντα, κατ' ἀριθμὸν λέγεται καὶ ἀριθμοῦ πάθη, καὶ ἔτι τὸ ἴσον καὶ ὅμοιον καὶ ταυτὸ, κατ' ἄλλον τρόπον. κατὰ γὰρ τὸ ἓν λέγεται πάντα. ταυτὰ μὲν γὰρ ὧν μία ἡ οὐσία. ὅμοια δ' ὧν ἡ ποιότης μία. ἴσα δὲ, ὧν τὸ ποσὸν ἕν. τὸ δὲ ἓν, τοῦ ἀριθμοῦ ἀρχὴ καὶ μέτρον. ὥστε ταῦτα πάντα, πρός τι λέγεται, κατ' ἀριθμὸν μὲν. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. τὰ δὲ ποιητικὰ καὶ παθητικὰ, κατὰ δύναμιν ποιητικήν τε καὶ παθητικὴν, καὶ ἐνεργείας τὰς τῶν δυνάμεων. οἷον τὸ θερμαντικὸν πρὸς τὸ θερμαντὸν, ὅτι δύναται. καὶ πάλιν τὸ θερμαῖνον πρὸς τὸ θερμαινόμενον. καὶ τὸ τέμνον, πρὸς τὸ τεμνόμενον, ὡς ἐνεργοῦντα. τῶν δὲ κατ' ἀριθμὸν, οὐκ εἰσὶν ἐνέργειαι. ἀλλ' ἢ ὃν τρόπον ἐν ἑτέροις εἴρηται. αἱ δὲ κατὰ κίνησιν ἐνέργειαι, οὐχ ὑπάρχουσι. τῶν δὲ κατὰ δύναμιν καὶ κατὰ χρόνους ἤδη λέγονται τὰ πρός τι. οἷον τὸ πεποιηκὸς πρὸς τὸ πεποιημένον. καὶ τὸ ποιῆσον, πρὸς τὸ ποιησόμενον. οὕτω γὰρ καὶ πατὴρ, υἱοῦ λέγεται πατήρ. τὸ μὲν γὰρ πεποιηκός. τὸ δὲ, πεπονθός τί ἐστιν. ἔτι ἔνια κατὰ στέρησιν δυνάμεως, ὥσπερ τὸ ἀδύνατον, καὶ ὅσα οὕτω λέγεται. οἷον, τὸ ἀόρατον. τὰ μὲν οὖν κατ' ἀριθμὸν καὶ δύναμιν λεγόμενα πρός τι, πάντα ἐστὶ πρός τι, τῷ, ὅπερ ἐστὶν ἄλλου λέγεσθαι αὐτό ἐστιν. ἀλλὰ μὴ τῷ ἄλλου πρὸς ἐκεῖνο. τὸ δὲ μετρητὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν, καὶ τὸ διανοητὸν, τῷ ἄλλο πρὸς αὐτὰ λέγεσθαι, πρός τι λέγεται. τὸ, τε γὰρ διανοητὸν σημαίνει, ὅτι ἔστιν αὐτοῦ διάνοια. οὐκ ἔστι δ' ἡ διάνοια πρὸς τοῦτο, οὗ ἐστι διάνοια. δὶς γὰρ ταυτὸν εἰρημένον ἂν εἴη. ὁμοίως δὲ καὶ τινός ἐστιν ἡ ὄψις, οὐχ οὗ ἐστιν ὄψις. καίτοι ἀληθὲς τοῦτο εἰπεῖν. ἀλλὰ πρὸς χρῶμα. ἢ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτον. ἐκείνως δὲ, δὶς τὸ αὐτὸ λεχθήσεται. ὅτι ἐστὶν ὄψις, οὗ ἐστιν ἡ ὄψις. τὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ λεγόμενα πρός τι, τὰ μὲν, οὕτω λέγεται. τὰ δὲ, ἂν τὰ γένη αὐτῶν ᾖ τοιαῦτα. οἷον, ἡ ἰατρικὴ τῶν πρός τι. ὅτι τὸ γένος αὐτῆς ἡ ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι τῶν πρός τι. ἔτι καθ' ὅσα τὰ ἔχοντα λέγεται πρός τι. οἷον ἰσότης, ὅτι τὸ ἴσον. καὶ ὁμοιότης, ὅτι τὸ ὅμοιον. τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός. οἷον ἄνθρωπος πρός τι, ὅτι συμβέβηκεν αὐτῷ

διπλασίῳ

διπλασίῳ εἶναι. τοῦτο δ' ἦν, τῶν πρός τι, ἢ τὸ λευκὸν, εἰ τῷ αὐτῷ συμβέβηκε διπλασίῳ καὶ λευκῷ εἶναι. τέλειον λέγεται, ἓν μὲν, οὗ μὴ ἔστιν ἔξω τι λαβεῖν μηδὲ ἓν μόριον. οἷον χρόνος τέλειος ἑκάστου οὗτος, οὗ μὴ ἔστιν ἔξω τι λαβεῖν χρόνον τινὰ, ὃς τούτου μέρος ἐστὶ τοῦ χρόνου, καὶ τὸ κατ' ἀρετὴν, καὶ τὸ εὖ μὴ ἔχον ὑπερβολὴν πρός τι γένος. οἷον τέλειος ἰατρός, καὶ τέλειος αὐλητής. ὅταν κατὰ τὸ εἶδος τῆς οἰκείας ἀρετῆς μηδὲν ἐλλείπωσιν. οὕτω δὲ μεταφέροντες καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν λέγομεν αὐτούς, συκοφάντην τέλειον. καὶ κλέπτην τέλειον. ἐπεὶ δὴ καὶ ἀγαθοὺς λέγομεν αὐτούς. οἷον κλέπτην ἀγαθὸν. καὶ συκοφάντην ἀγαθόν. καὶ ἡ ἀρετὴ τελείωσίς τις. ἕκαστον γὰρ τότε τέλειον, καὶ ἡ οὐσία πᾶσα τότε τελεία, ὅταν κατὰ τὸ εἶδος τῆς οἰκείας ἀρετῆς, μηδὲν ἐλλείπῃ μόριον τοῦ κατὰ φύσιν μεγέθους. ἔτι οἷς ὑπάρχει τὸ τέλος σπουδαῖον, ταῦτα λέγεται τέλεια. κατὰ γὰρ τὸ ἔχειν τέλος τέλεια. ὥστ' ἐπεὶ τὸ τέλος τῶν ἐσχάτων τί ἐστι, καὶ ἐπὶ τὰ φαῦλα μεταφέροντες, λέγομεν, τελέως ἀπολωλέναι, καὶ τελέως ἐφθάρθαι. ὅταν μηδὲν ἐλλείπῃ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐσχάτου ᾖ. διὸ καὶ ἡ τελευτὴ κατὰ μεταφορὰν λέγεται τέλος, ὅτι ἄμφω ἔσχατα. τέλος δὲ, καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἔσχατον. τὰ μὲν οὖν καθ' αὑτὰ λεγόμενα τέλεια, τοσαυταχῶς λέγεται. τὰ μὲν, τῷ κατὰ τὸ εὖ μηδὲν ἐλλείπειν. μηδ' ἔχειν ὑπερβολὴν ἐν ἑκάστῳ γένει. μηδὲ εἶναί τι ἔξω. τὰ δ' ἄλλα, ἤδη οὐ καθ' αὑτά. τῷ ἢ ποιεῖν τι τοιοῦτον. ἢ ἔχειν. ἢ ἁρμόττειν τούτῳ, ἢ ἄλλως γέ πως λέγεσθαι πρὸς τὰ πρώτως λεγόμενα τέλεια. πέρας λέγεται τὸ ἔσχατον ἑκάστου. καὶ οὗ ἔξω μηδὲν ἐστι λαβεῖν πρώτου. καὶ οὗ ἔσω πάντα πρώτου. καὶ ὃ ἂν ᾖ εἶδος μεγέθους ἢ ἔχοντος μέγεθος, καὶ τὸ τέλος ἑκάστου. τοιοῦτον δ' ἐφ' ὃ ἡ κίνησις καὶ ἡ πρᾶξις. καὶ οὐκ ἀφ' οὗ. ὁτὲ δὲ ἄμφω. καὶ ἀφ' οὗ. καὶ ἐφ' ὅ. καὶ τὸ οὗ ἕνεκα. καὶ ἡ οὐσία ἑκάστου. καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ. τῆς γνώσεως γὰρ τοῦτο πέρας. εἰ δὲ τῆς γνώσεως, καὶ τοῦ πράγματος. ὥστε φανερὸν ὅτι ὁσαχῶς τε ἡ ἀρχὴ λέγεται, τοσαυταχῶς καὶ τὸ πέρας. καὶ ἔτι πλεοναχῶς. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ, πέρας τι. τὸ δὲ πέρας, οὐ πᾶν ἀρχή. τὸ καθ' ὃ λέγεται πολ-

λαχῶς· ἕνα μὲν τρόπον τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία ἑκάστου πράγματος· οἷον καθ' ὃ ἀγαθός, αὐτοαγαθόν. ἕνα δέ, ἐν ᾧ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι· οἷον τὸ χρῶμα ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ. τὸ μὲν οὖν πρώτως λεγόμενον, καθ' ὃ, τὸ εἶδός ἐστι· δευτέρως δέ, ὡς ἡ ὕλη ἑκάστου καὶ τὸ ὑποκείμενον ἑκάστῳ πρῶτον. ὅλως δὲ τὸ καθ' ὃ ἰσαχῶς, καὶ τὸ αἴτιον ὑπάρξει. κατὰ τί γὰρ ἐλήλυθεν, ἢ οὗ ἕνεκα ἐλήλυθε λέγεται· καὶ κατὰ τί παραλελόγισται, ἢ συλλελόγισται, ἢ ὅ τι τὸ αἴτιον τοῦ συλλογισμοῦ ἢ παραλογισμοῦ. ἔτι τὸ καθ' ὅ, τὸ κατὰ θέσιν λέγεται, καθ' ὃ ἕστηκεν ἢ καθ' ὃ βαδίζει· πάντα γὰρ ταῦτα θέσιν σημαίνει καὶ τόπον. ὥστε καὶ τὸ καθ' αὑτό, πολλαχῶς ἀνάγκη λέγεσθαι. ἓν μὲν γὰρ καθ' αὑτό, τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ· οἷον ὁ Καλλίας, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι Καλλίᾳ. ἓν δὲ ὅσα ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει· οἷον ζῷον ὁ Καλλίας καθ' αὑτό· ἐν γὰρ τῷ λόγῳ ἐνυπάρχει τὸ ζῷον· ζῷον γάρ τι ὁ Καλλίας. Ἔτι δ' εἰ ἐν τῷ αὐτῷ δέδεκται πρώτῳ, ἢ τῶν αὐτοῦ τινι· οἷον ἡ ἐπιφάνεια λευκὴ καθ' αὑτήν· καὶ ζῷον ὁ ἄνθρωπος καθ' αὑτόν· ἡ γὰρ ψυχὴ μέρος τι τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ πρώτῃ τὸ ζῆν. ἔτι οὗ μή ἐστιν ἄλλο ἔτι αἴτιον· τοῦ γὰρ ἀνθρώπου, πολλὰ αἴτια, τὸ ζῷον, τὸ δίπουν· ἀλλ' ὅμως καθ' αὑτὸν ὁ ἄνθρωπος, ἄνθρωπός ἐστιν. ἔτι ὅσα μόνῳ ὑπάρχει, καὶ ᾗ μόνῳ. διὸ τὸ κεχωρισμένον καθ' αὑτό. Διάθεσις λέγεται τοῦ ἔχοντος μέρη, τάξις, ἢ κατὰ τόπον, ἢ κατὰ δύναμιν, ἢ κατ' εἶδος· θέσιν γὰρ δεῖ τινα εἶναι, ὥσπερ καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ ἡ διάθεσις. ἕξις δὲ λέγεται ἕνα μὲν τρόπον, οἷον ἐνέργειά τις τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου, ὥσπερ πρᾶξίς τις ἢ κίνησις. ὅταν γὰρ τὸ μὲν ποιῇ, τὸ δὲ ποιῆται, ἔστι ποίησις μεταξύ· οὕτω καὶ τοῦ ἔχοντος ἐσθῆτα, καὶ τῆς ἐχομένης ἐσθῆτος, ἔστι μεταξὺ ἕξις. ταύτην μὲν οὖν φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἔχειν ἕξιν· εἰς ἄπειρον γὰρ βαδιεῖται, εἰ τοῦ ἐχομένου ἔσται ἔχειν τὴν ἕξιν. ἄλλον δὲ τρόπον, ἕξις λέγεται διάθεσις, καθ' ἣν ἢ εὖ ἢ κακῶς διάκειται τὸ διακείμενον· καὶ ἢ καθ' αὑτό, ἢ πρὸς ἄλλο· οἷον ἡ ὑγίεια, ἕξις τις· διάθεσις γάρ ἐστι τοιαύτη. ἔτι ἕξις λέγεται, ἂν ᾖ μόριον διαθέσεως τοιαύτης· διὸ καὶ ἡ τῶν μερῶν ἀρετή, ἕξις τίς ἐστι. Πάθος λέγεται ἕνα μὲν τρόπον, ποιότης καθ' ἣν

ἀλλοιοῦσθαι

ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται· οἷον, τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν· καὶ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν· καὶ βαρύτης καὶ κουφότης· καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἕνα δέ, αἱ τούτων ἐνέργειαι καὶ ἀλλοιώσεις ἤδη. ἔτι τούτων μᾶλλον αἱ βλαβεραὶ ἀλλοιώσεις καὶ κινήσεις· καὶ μάλιστα αἱ λυπηραὶ καὶ αἱ βλαβεραί. ἔτι τὰ μεγέθη τῶν συμφορῶν καὶ λυπηρῶν, πάθη λέγεται. Στέρησις λέγεται ἕνα μὲν τρόπον, ἂν μὴ ἔχῃ τι τῶν πεφυκότων ἔχεσθαι, κἂν μὴ αὐτὸ ᾖ πεφυκὸς ἔχειν· οἷον, φυτὸν ὀμμάτων ἐστερῆσθαι λέγεται. ἕνα δέ, ἂν πεφυκὸς ἔχειν, ἢ αὐτό, ἢ τὸ γένος, μὴ ἔχῃ· οἷον, ἄλλως ἄνθρωπος ὁ τυφλὸς ὄψεως ἐστέρηται, καὶ ὁ ἀσπάλαξ· τὸ μὲν κατὰ τὸ γένος· τὸ δέ, καθ' αὑτό. ἔτι ἂν πεφυκὸς καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν, μὴ ἔχῃ· ἡ γὰρ τυφλότης, στέρησίς τις· τυφλὸς δ' οὐ κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν, ἀλλ' ἐν ᾗ πέφυκεν ἔχειν, ἂν μὴ ἔχῃ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ᾧ ἂν ᾖ, καὶ καθ' ὃ καὶ πρὸς ὅ, καὶ ὡς ἂν μὴ ἔχῃ πεφυκός. ἔτι ἡ βιαία ἑκάστου ἀφαίρεσις, στέρησις λέγεται. καὶ ὁσαχῶς δὲ αἱ ἀπὸ τοῦ α ἀποφάσεις λέγονται, τοσαυταχῶς καὶ αἱ στερήσεις λέγονται. ἄνισον μὲν γάρ, τῷ μὴ ἔχειν ἰσότητα πεφυκὸς λέγεται. ἀόρατον δὲ καὶ τῷ ὅλως μὴ ἔχειν χρῶμα, καὶ τῷ φαύλως. καὶ ἄπουν, καὶ τῷ μὴ ἔχειν ὅλως πόδας, καὶ τῷ φαύλους. ἔτι καὶ τῷ μικρὸν ἔχειν· οἷον τὸ ἀπύρηνον· τοῦτο δ' ἐστὶ, τὸ φαύλως πως ἔχειν. ἔτι τῷ μὴ ῥᾳδίως, ἢ τῷ μὴ καλῶς· οἷον τὸ ἄτμητον, οὐ μόνον τῷ μὴ τέμνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ ῥᾳδίως, ἢ τῷ μὴ καλῶς. ἔτι, τῷ πάντη μὴ ἔχειν. τυφλὸς γὰρ οὐ λέγεται ὁ ἑτερόφθαλμος, ἀλλ' ὁ ἐν ἀμφοῖν μὴ ἔχων ὄψιν. διὸ οὐ πᾶς ἀγαθὸς ἢ κακός, ἢ δίκαιος ἢ ἄδικος, ἀλλὰ καὶ τὸ μεταξύ. Τὸ ἔχειν λέγεται πολλαχῶς, ἕνα μὲν τρόπον, τὸ ἄγειν κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν, ἢ κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμήν· διὸ λέγεται πυρετός τε ἔχειν τὸν ἄνθρωπον, καὶ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις, καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ ἀμπεχόμενοι. ἕνα δ', ἐν ᾧ ἄν τι ὑπάρχῃ ὡς δεκτικῷ· οἷον ὁ χαλκὸς ἔχει τὸ εἶδος τοῦ ἀνδριάντος, καὶ τὴν νόσον τὸ σῶμα. ἕνα δέ, ὡς τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα· ἐν ᾧ γάρ ἐστι περιεχόμενόν τι, ἔχεσθαι ὑπὸ τούτου λέ-

γεται· οἷον, τὸ ἀγγεῖον ἔχειν τὸ ὑγρόν φαμεν· καὶ τὴν πόλιν ἀνθρώπους· καὶ τὴν ναῦν ναύτας· οὕτω δὲ καὶ τὸ ὅλον ἔχει τὰ μέρη. ἔτι τὸ κωλῦον κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμήν τι κινεῖσθαι ἢ πράττειν, ἔχειν λέγεται τοῦτο αὐτό· οἷον καὶ οἱ κίονες τὰ ἐπικείμενα βάρη· καὶ ὡς οἱ ποιηταὶ τὸν ἄτλαντα ποιοῦσι τὸν οὐρανὸν ἔχειν, ὡς συμπεσόντ' ἂν ἐπὶ τὴν γῆν, ὥσπερ καὶ τῶν φυσιολόγων τινές φασι. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον, καὶ τὸ συνέχον λέγεται, ἃ συνέχει ἔχειν· ὡς διαχωρισθέντα ἂν κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμὴν ἕκαστον. καὶ τὸ ἔν τινι δὲ εἶναι, ὁμοιοτρόπως λέγεται καὶ ἑπομένως τῷ ἔχειν. τὸ ἔκ τινος εἶναι λέγεται, ἕνα μὲν τρόπον, ἐξ οὗ ἐστὶν ὡς ὕλης· καὶ τοῦτο διχῶς· ἢ κατὰ τὸ πρῶτον γένος, ἢ κατὰ τὸ ὕστατον εἶδος· οἷον ἔστι μὲν ὡς ἅπαντα τὰ τηκτὰ ἐξ ὕδατος· ἔστι δ' ὡς ἐκ χαλκοῦ ὁ ἀνδριάς. ἕνα δ' ὡς ἐκ τῆς πρώτης κινησάσης ἀρχῆς· οἷον ἐκ τίνος ἡ μάχη; ἐκ λοιδορίας· ὅτι αὕτη ἀρχὴ τῆς μάχης. ἕνα δ' ἐκ τοῦ συνθέτου ἐκ τῆς ὕλης καὶ τῆς μορφῆς, ὥσπερ ἐκ τοῦ ὅλου τὰ μέρη, καὶ ἐκ τῆς ἰλιάδος τὸ ἔπος καὶ ἐκ τῆς οἰκίας οἱ λίθοι. τέλος μὲν γάρ ἐστιν ἡ μορφή· τέλειον δὲ, τὸ ἔχον τέλος. τὰ δὲ ὡς ἐκ τοῦ μέρους τὸ εἶδος· οἷον ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ δίποδος· καὶ ἡ συλλαβὴ ἐκ τοῦ στοιχείου. ἄλλως γὰρ τοῦτο· καὶ ὁ ἀνδριὰς ἐκ τοῦ χαλκοῦ· ἐκ τῆς αἰσθητῆς γὰρ ὕλης ἡ συνθετὸς οὐσία. ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος ἐκ τῆς τοῦ εἴδους ὕλης. τὰ μὲν οὖν οὕτω λέγεται. τὰ δὲ ἐὰν κατὰ μέρος τι τούτων τις ὑπάρχῃ τῶν τρόπων· οἷον ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς τὸ τέκνον· καὶ ἐκ γῆς τὰ φυτά, ὅτι ἔκ τινος μέρους αὐτῶν. ἕνα δὲ, μεθ' ὃ τῷ χρόνῳ· οἷον ἐξ ἡμέρας νύξ· καὶ ἐξ εὐδίας χειμών· ὅτι τοῦτο μετὰ τοῦτο. τούτων δὲ τὰ μὲν τῷ ἔχειν μεταβολὴν εἰς ἄλληλα οὕτω λέγεται, ὥσπερ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα. τὰ δὲ, τῷ κατὰ τὸν χρόνον ἐφεξῆς μόνον· οἷον ἐξ ἰσημερίας ἐγένετο ὁ πλοῦς· ὅτι μετὰ ἰσημερίαν ἐγένετο· καὶ ἐκ διονυσίων, θαργήλια, ὅτι μετὰ τὰ διονύσια. μέρος λέγεται ἕνα μὲν τρόπον, εἰς ὃ διαιρεθείη ἂν τὸ ποσὸν, ὁπωσοῦν. ἀεὶ γὰρ τὸ ἀφαιρούμενον τοῦ ποσοῦ ᾗ ποσὸν, μέρος λέγεται ἐκείνου, οἷον,

τῶν τριῶν τὰ δύο μέρος λέγεταί πως. ἄλλον δὲ τρόπον τὰ καταμετροῦντα τῶν τοιούτων μόνον. διὸ τὰ δύο τῶν τριῶν, ἔστι μὲν ὡς λέγεται μέρος, ἔστι δ' ὡς οὔ. ἔτι εἰς ἃ τὸ εἶδος τοῦ ζῴου διαιρεθείη ἂν, ἄνευ τοῦ ποσοῦ, καὶ ταῦτα μόρια λέγεται τούτου. διὸ τὰ εἴδη τοῦ γένους φασὶν εἶναι μόρια. ἔτι εἰς ἃ διαιρεῖται ἢ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ὅλον, ἢ τὸ εἶδος ἢ τὸ ἔχον τὸ εἶδος· οἷον τῆς σφαίρας τῆς χαλκῆς ἢ τοῦ κύβου τοῦ χαλκοῦ, καὶ ὁ χαλκὸς μέρος· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ὕλη ἐν ᾗ τὸ εἶδος, καὶ ἡ γωνία μέρος. ἔτι τὰ ἐν τῷ λόγῳ τῷ δηλοῦντι ἕκαστον· καὶ ταῦτα μόρια τοῦ ὅλου. διὸ τὸ γένος τοῦ εἴδους καὶ μέρος λέγεται. ἄλλως δὲ τὸ εἶδος, τοῦ γένους μέρος. ὅλον λέγεται, οὗ μηθὲν ἄπεστι μέρος ἐξ ὧν λέγεται τὸ ὅλον φύσει, καὶ τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα ὥστε ἕν τι εἶναι ἐκεῖνα. τοῦτο δὲ διχῶς· ἢ γὰρ ὡς ἕκαστον ἕν, ἢ ὡς ἐκ τούτων, τὸ ἕν. τὸ μὲν γὰρ καθόλου καὶ τὸ ὅλως λεγόμενον ὡς ὅλον τι ὄν, οὕτως ἐστὶ καθόλου ὡς πολλὰ περιέχον τῷ κατηγορεῖσθαι καθ' ἑκάστου, καὶ ἓν ἅπαντα εἶναι ὡς ἕκαστον· οἷον, ἄνθρωπον, ἵππον, θεόν· ὅτι ἅπαντα ζῷα. τὸ δὲ συνεχὲς καὶ πεπερασμένον, ὅταν ἕν τι ἐκ πλειόνων ᾖ ἐνυπαρχόντων· μάλιστα μὲν δυνάμει· εἰ δὲ μή, ἐνεργείᾳ. τούτων δ' αὐτῶν μᾶλλον, τὰ φύσει ἢ τέχνῃ τοιαῦτα· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ἐλέγομεν, ὡς οὔσης τῆς ὁλότητος, ἑνότητός τινος. ἔτι τοῦ ποσοῦ ἔχοντος ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ ἔσχατον ὅσων μὲν μὴ ποιεῖ ἡ θέσις διαφοράν, πᾶν λέγεται· ὅσων δὲ ποιεῖ ὅλον· ὅσα δὲ ἀμφότερα ἐνδέχεται, καὶ ὅλα καὶ πᾶν. ἔστι δὲ ταῦτα ὅσων ἡ μὲν φύσις ἡ αὐτὴ μένει τῇ μεταθέσει, ἡ δὲ μορφὴ οὔ· οἷον, κηρός· καὶ ἱμάτιον· καὶ γὰρ ὅλον καὶ πᾶν λέγεται· ἔχει γὰρ ἄμφω. ὕδωρ δὲ καὶ ὅσα ὑγρά, καὶ ἀριθμός, πᾶν μὲν λέγεται· ὅλος δ' ἀριθμὸς καὶ ὅλον ὕδωρ οὐ λέγεται, ἂν μὴ μεταφορᾷ. πάντα δὲ λέγεται ἐφ' οἷς τὸ πᾶν ὡς ἐφ' ἑνί, ἐπὶ τούτοις πάντα, ὡς ἐπὶ διῃρημένοις. πᾶς οὗτος ὁ ἀριθμός, πᾶσαι αὗται αἱ μονάδες. κολοβὸν δὴ λέγεται τῶν ποσῶν, οὐ τὸ τυχόν· ἀλλὰ μεριστόν τε αὐτὸ δεῖ εἶναι καὶ ὅλον.

πάντε γὰρ δύο, οὐ κολοβὰ θατέρου ἀφαιρουμένου ἑνός (οὐ γὰρ ἴ-
σον τὸ κολόβωμα) καὶ τὸ λοιπὸν οὐδέποτ᾽ ἐστὶν, οὐδ᾽ ὅλως ἀριθμὸς οὐ-
δείς. καὶ γὰρ τὴν οὐσίαν δεῖ μένειν εἰ κύλιξ κολοβός. ἔτι δεῖ εἶναι
κύλικα. ὁ δὲ ἀριθμὸς οὐκ ἔτι ὁ αὐτός. πρὸς δὲ τούτοις κἂν ἀ-
νομοιομερῆ ᾖ, οὐδὲ ταῦτα πάντα. ὁ γὰρ ἀριθμός ἐστιν ὡς καὶ ἀνό-
μοια ἔχει μέρη. οἷον, δυάδα, τριάδα. ἁπλῶς ὧν μὴ ποιεῖ ἡ θέσις
διαφορὰν, οὐδὲν κολοβόν. οἷον ὕδωρ, ἢ πῦρ. ἀλλὰ δεῖ τοιαῦτα
εἶναι ἃ κατὰ τὴν οὐσίαν, θέσιν ἔχει. ἔτι συνεχῆ. ἡ γὰρ ἁρμονία
ἐξ ἀνομοιομερῶν μὲν, καὶ θέσιν ἔχει. κολοβὸς δὲ οὐ γίνεται. πρὸς δὲ
τούτοις, οὐδ᾽ ὅσα ὅλα, οὐδὲ ταῦτα ὁτουοῦν μορίου στερήσει κολο-
βά. οὐ γὰρ δεῖ οὔτε τὰ κύρια τῆς οὐσίας, οὔτε τὰ ὁπουοῦν ὄντα. οἷ-
ον. ἂν τρυπηθῇ ἡ κύλιξ, οὐ κολοβός. ἀλλ᾽ ἂν τὸ οὖς, ἢ ἀκρωτήρι-
όν τι. καὶ ὁ ἄνθρωπος. οὐκ ἐὰν σάρκα, ἢ τὸν σπλῆνα. ἀλλ᾽ ἐὰν ἀκρωτήρι-
ον καὶ τοῦτο οὐ πᾶν. ἀλλ᾽ ὃ μὴ ἔχει γένεσιν ἀφαιρεθὲν ὅλον. διὰ τοῦ-
το οἱ φαλακροὶ οὐ κολοβοί. Γένος λέγεται τὸ μὲν, ἐὰν ᾖ ἡ γένε-
σις συνεχὴς τῶν τὸ εἶδος ἐχόντων τὸ αὐτό, οἷον λέγεται ἕως ἂν ἀνθρώπων
γένος ᾖ. ὅτι ἕως ἂν ᾖ ἡ γένεσις, συνεχὴς αὐτῶν. τὸ δὲ, ἀφ᾽ οὗ ἂν ὦσι πρώ-
του κινήσαντος, εἰς τὸ εἶναι. οὕτω γὰρ λέγονται οἱ μὲν, Ἕλληνες τὸ
γένος. οἱ δὲ, Ἴωνες. τῷ οἱ μὲν, ἀπὸ Ἕλληνος. οἱ δὲ, ἀπὸ Ἴωνος εἶναι πρώ-
του γεννήσαντος. καὶ μᾶλλον οἱ ἀπὸ τοῦ γεννήσαντος, ἢ τῆς ὕλης. λέ-
γονται γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ θήλεος τὸ γένος. οἷον ἀπὸ Πύρρας. ἔτι
δὲ, ὡς τὸ ἐπίπεδον τῶν σχημάτων γένος τῶν ἐπιπέδων. καὶ τὸ στε-
ρεὸν, τῶν στερεῶν. ἕκαστον γὰρ τῶν σχημάτων, τὸ μὲν ἐπίπεδον τοι-
ονδί. τὸ δὲ στερεόν ἐστι τοιονδί. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον ταῖς
διαφοραῖς. ἔτι ὡς ἐν τοῖς λόγοις τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ὃ λέ-
γεται ἐν τῷ τί ἐστι τοῦτο γένος, οὗ διαφοραὶ λέγονται αἱ ποιό-
τητες. τὸ μὲν οὖν γένος, τοσαυταχῶς λέγεται. τὸ μὲν κατὰ γένε-
σιν συνεχῆ τοῦ αὐτοῦ εἴδους. τὸ δὲ, κατὰ τὸ πρῶτον κινῆσαν ὁ-
μοειδές. τὸ δὲ ὡς ὕλη. οὗ γὰρ ἡ διαφορὰ καὶ ἡ ποιότης ἐστὶ, τοῦτ᾽
ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον ὃ λέγομεν ὕλην. ἕτερα δὲ τῷ γένει λέγεται ὧν

ἕτερον, τὸ πρῶτον ὑποκείμενον καὶ μὴ ἀναλύεται θάτερον εἰς
θάτερον, μηδ᾽ ἄμφω εἰς ταὐτόν. οἷον, τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη. ἕτερον τῷ γέ-
νει. καὶ ὅσα καθ᾽ ἕτερον σχῆμα κατηγορίας τοῦ ὄντος λέγεται. τὰ
μὲν γὰρ τί ἐστι σημαίνει τῶν ὄντων. τὰ δὲ, ποιόν τι. τὰ δὲ ὡς διῄρηται
πρότερον. οὐδὲ γὰρ ταῦτα ἀναλύεται, οὔτε εἰς ἄλληλα, οὔτε εἰς ἕν τι.
Τὸ ψεῦδος λέγεται, ἄλλον μὲν τρόπον ὡς πρᾶγμα ψεῦδος. καὶ τοῦ-
του, τὸ μὲν, τῷ μὴ συγκεῖσθαι, ἢ ἀδύνατον εἶναι συντεθῆναι. ὥσ-
περ λέγεται τὸ τὴν διάμετρον εἶναι σύμμετρον. ἢ τὸ σὲ καθῆσθαι.
τούτων γὰρ ψεῦδος τὸ μὲν, ἀεί. τὸ δὲ, ποτέ. οὕτω γὰρ οὐκ ὄντα ταῦ-
τα. τὰ δὲ, ὅσα ἔστι μὲν ὄντα, πέφυκε μέντοι φαίνεσθαι, ἢ μὴ οἷά
ἐστιν, ἢ ἃ μή ἐστιν. οἷον, ἡ σκιαγραφία, καὶ τὰ ἐνύπνια. ταῦτα
γὰρ ἐστὶ μέν τι, ἀλλ᾽ οὐχ ὧν ἐμποιεῖ τὴν φαντασίαν. πράγματα μὲν
οὖν ψευδῆ οὕτως λέγεται, ἢ τῷ μὴ εἶναι αὐτὰ, ἢ τῷ τὴν ἀπ᾽ αὐτῶν
φαντασίαν μὴ ὄντος εἶναι. λόγος δὲ ψευδὴς, ὁ τῶν μὴ ὄντων. ᾗ ψευ-
δής. διὸ πᾶς λόγος ψευδὴς, ἑτέρου, ἢ οὗ ἐστιν ἀληθής. οἷον ὁ τοῦ κύ-
κλου ψευδὴς τριγώνου. ἑκάστου δὲ λόγος, ἔστι μὲν, ὡς εἷς ὁ τοῦ τί
ἦν εἶναι. ἔστι δὲ ὡς πολλοί. ἐπεὶ ταὐτό πως αὐτό. καὶ αὐτὸ πεπονθός.
οἷον, Σωκράτης. καὶ Σωκράτης μουσικός. ὁ δὲ ψευδὴς λόγος, οὐδε-
νός ἐστιν ἁπλῶς λόγος. διὸ Ἀντισθένης ᾤετο εὐήθως, μηδὲν ἀξιῶν
λέγεσθαι, πλὴν τῷ οἰκείῳ λόγῳ, ἓν ἐφ᾽ ἑνός. ἐξ ὧν συνέβαινε μὴ
εἶναι ἀντιλέγειν. σχεδὸν δὲ μηδὲ ψεύδεσθαι. ἔστι δὲ ἕκαστον λέγειν, οὐ μόνον
τῷ αὐτοῦ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ τοῦ ἑτέρου. ψευδῶς μὲν καὶ παντε-
λῶς. ἔστι δ᾽ οὖν ὡς καὶ ἀληθῶς. ὥσπερ τὰ ὀκτὼ διπλάσια τῷ τῆς
δυάδος λόγῳ. τὰ μὲν οὖν οὕτω λέγεται ψευδῆ. ἄνθρωπος δὲ ψευδὴς ὁ
εὐχερὴς καὶ προαιρετικὸς τῶν τοιούτων λόγων, μὴ δι᾽ ἕτερόν τι ἀλλὰ
δι᾽ αὐτό. καὶ ὁ ἄλλοις ἐμποιητικὸς τῶν τοιούτων λόγων. ὥσπερ φα-
μὲν καὶ πράγματα ψευδῆ εἶναι, ὅσα ἐμποιεῖ φαντασίαν ψευδῆ. διὸ ἐν
τῷ Ἱππίᾳ, λόγος παρακρούεται, ὡς ὁ αὐτὸς ψευδὴς καὶ ἀληθής. τὸν δυνάμενον γὰρ
ψεύσασθαι λαμβάνει ψευδῆ. οὗτος δ᾽ ὁ εἰδὼς καὶ ὁ φρόνιμος. ἔτι τὸν ἑκόν-
τα φαῦλον, βελτίω. τοῦτο δὲ ψεῦδος λαμβάνει διὰ τῆς ἐπαγωγῆς.

ὁ γὰρ ἑκὼν χωλαίνων, τοῦ ἄκοντος κρείττων· τὸ χωλαίνειν, τὸ μιμεῖσθαι λέγων, ἐπεὶ εἴ γε χωλὸς ἑκών, χείρων ἴσως ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἤθους καὶ τούτου. συμβεβηκὸς δὲ λέγεται ὃ ὑπάρχει μέν τινι καὶ ἀληθὲς εἰπεῖν· οὐ μέντοι οὔτ' ἐξ ἀνάγκης, οὔτ' ἐπὶ τὸ πολύ· οἷον εἴ τις ὀρύττων φυτῷ βόθρον, εὗρε θησαυρόν. τοῦτο τοίνυν συμβεβηκὸς τῷ ὀρύττοντι τὸν βόθρον, τὸ εὑρεῖν θησαυρόν· οὔτε γὰρ ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ἐκ τούτου, ἢ μετὰ τοῦτο, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἄν τις φυτεύων θησαυρὸν εὕροι. καὶ μουσικός γ' ἄν τις εἴη λευκός· ἀλλ' ἐπεὶ οὔτ' ἐξ ἀνάγκης οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτο γίνεται, συμβεβηκὸς αὐτὸ λέγομεν· ὥστ' ἐπεὶ ἔστιν ὑπάρχον τι καὶ τινί, καὶ ἔνια τούτων καὶ ποῦ καὶ ποτέ, ὅ τι ἂν ὑπάρχῃ μέν, ἀλλὰ μὴ διότι τοδὶ ἦν, ἢ νῦν, ἢ ἐνταῦθα, συμβεβηκὸς ἔσται· οὐδὲ δὴ αἴτιον ὡρισμένον οὐδὲν τοῦ συμβεβηκότος· ἀλλὰ τὸ τυχόν. τοῦτο δ' ἀόριστον. συνέβη τῷ εἰς Αἴγιναν ἐλθεῖν, εἰ μὴ διὰ τοῦτο ἀφίκετο ὅπως ἐκεῖ ἔλθῃ, ἀλλ' ὑπὸ χειμῶνος ἐξωσθεὶς ἢ ὑπὸ λῃστῶν ληφθείς. γέγονε μὲν δὴ καὶ ἔστι τὸ συμβεβηκὸς ἀλλ' οὐχ ᾗ αὐτό, ἀλλ' ᾗ ἕτερον· ὁ γὰρ χειμὼν αἴτιος τοῦ μὴ ὅπου ἔπλει ἐλθεῖν· τοῦτο δ' ἦν Αἴγινα. λέγεται δὲ καὶ ἄλλως συμβεβηκός· οἷον ὅσα ὑπάρχει καθ' αὑτὸ ἑκάστῳ, μὴ ἐν τῇ οὐσίᾳ ὄντα· οἷον τῷ τριγώνῳ, τὸ δύο ὀρθὰς ἔχειν. καὶ ταῦτα μὲν ἐνδέχεται ἀΐδια εἶναι, ἐκείνων δὲ οὐδέν. λόγος δὲ τούτου ἐν ἑτέροις.

ἈΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ, ΤΟ Ε.

Αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ζητεῖται τῶν ὄντων. δῆλον δὲ ὅτι ᾗ ὄντα. ἔστι γάρ τι αἴτιον ὑγιείας καὶ εὐεξίας. καὶ τῶν μαθηματικῶν εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα καὶ αἴτια. καὶ ὅλως δὲ πᾶσα ἐπιστήμη διανοητικὴ ἢ καὶ μετέχουσά τι διανοίας, περὶ αἰτίας καὶ ἀρχάς ἐστιν, ἢ ἀκριβεστέρας ἢ ἁπλουστέρας. ἀλλὰ πᾶσαι αὗται περὶ ὄν τι καὶ γένος τι περιγραψάμεναι, περὶ τούτου πραγματεύονται. ἀλλ' οὐχὶ περὶ ὄντος ἁπλῶς. οὐδὲ ᾗ ὄν. οὐδὲ τοῦ τί ἐστιν οὐθένα λόγον ποιοῦνται. ἀλλ' ἐκ τούτου, αἱ μὲν, αἰσθήσει ποιήσασαι αὐτὸ δῆλον· αἱ δ' ὑπόθεσιν λαβοῦσαι τὸ τί ἐστιν, οὕτω τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τῷ γένει περὶ ὅ εἰσιν, ἀποδεικνύουσιν, ἢ ἀναγκαιότερον, ἢ μαλακώτερον. διόπερ φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις οὐσίας. οὐδὲ τοῦ τί ἐστιν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς. ἀλλά τις ἄλλος τρόπος τῆς δηλώσεως. ὁμοίως δὲ οὐδ' εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἔστι τὸ γένος περὶ ὃ πραγματεύονται, οὐδὲν λέγουσι, διὰ τὸ τῆς αὐτῆς εἶναι διανοίας, τό τε τί ἐστι δῆλον ποιεῖν, καὶ εἰ ἔστιν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη τυγχάνει οὖσα περὶ γένος τι τοῦ ὄντος (περὶ γὰρ τὴν τοιαύτην ἐστὶν οὐσίαν, ἐν ᾗ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως καὶ στάσεως ἐν αὐτῇ) δῆλον ὅτι οὔτε πρακτική ἐστιν, οὔτε ποιητική. τῶν μὲν γὰρ ποιητικῶν ἐν τῷ ποιοῦντι ἡ ἀρχή, ἢ νοῦς ἐστιν, ἢ τέχνη, ἢ δύναμίς τις. τῶν δὲ πρακτικῶν, ἐν τῷ πράττοντι ἡ προαίρεσις. τὸ αὐτὸ γὰρ τὸ πρακτὸν καὶ τὸ προαιρε-

τόν· ὥστ' εἰ ἡ ἅπασα διάνοια ἢ πρακτικὴ ἢ ποιητικὴ ἢ θεωρητικὴ, ἡ φυσικὴ, θεωρητική τις ἂν εἴη· ἀλλὰ θεωρητικὴ, περὶ τοιοῦτον ὂν, ὅ ἐστι δυνατὸν κινεῖσθαι· καὶ περὶ οὐσίαν τὴν κατὰ τὸν λόγον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, οὐ χωριστὴν μόνον. δεῖ δὲ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸν λόγον πῶς ἐστι, μὴ λανθάνειν· ὡς ἄνευ γε τούτου τὸ ζητεῖν, μηδὲν ποιεῖν ἐστι. τῶν δὴ ὁριζομένων, καὶ τῶν τί ἐστι, τὰ μὲν οὕτως ὑπάρχει ὡς τὸ σιμὸν, τὰ δὲ ὡς τὸ κοῖλον. διαφέρει δὲ ταῦτα, ὅτι τὸ μὲν σιμὸν συνειλημμένον ἐστὶ μετὰ τῆς ὕλης. ἔστι γὰρ τὸ σιμὸν, κοίλη ῥίς. ἡ δὲ κοιλότης ἄνευ ὕλης αἰσθητῆς. εἰ δὴ πάντα τὰ φυσικὰ, ὁμοίως τῷ σιμῷ λέγονται, οἷον, ῥίς· ὀφθαλμός· πρόσωπον, σὰρξ· ὀστοῦν· ὅλως ζῶον· φύλλον· ῥίζα· φλοιὸς, ὅλως φυτόν, οὐδενὸς γὰρ ἄνευ κινήσεως ὁ λόγος αὐτῶν· ἀλλ' ἀεὶ ἔχει ὕλην, δῆλον πῶς δεῖ ἐν τοῖς φυσικοῖς τὸ τί ἐστι ζητεῖν καὶ ὁρίζεσθαι· καὶ διότι καὶ περὶ ψυχῆς ἐνίας θεωρῆσαι τοῦ φυσικοῦ· ὅση μὴ ἄνευ τῆς ὕλης ἐστίν· ὅτι μὲν οὖν ἡ φυσικὴ θεωρητική ἐστι, φανερὸν ἐκ τούτων. ἀλλ' ἔστι καὶ ἡ μαθηματικὴ θεωρητική, ἀλλ' εἰ ἀκινήτων καὶ χωριστῶν ἐστι, νῦν ἄδηλον· ὅτι μέντοι ἔνια μαθήματα ᾗ ἀκίνητα καὶ ᾗ χωριστὰ θεωρεῖ, δῆλον· εἰ δέ τί ἐστιν ἀκίνητον καὶ ἀΐδιον καὶ χωριστὸν, φανερὸν, ὅτι θεωρητικῆς τὸ γνῶναι. οὐ μέντοι φυσικῆς γε· περὶ κινητῶν γάρ τινων ἡ φυσική· οὐδὲ μαθηματικῆς, ἀλλὰ προτέρας ἀμφοῖν. ἡ μὲν γὰρ φυσικὴ, περὶ ἀχώριστα μὲν, ἀλλ' οὐκ ἀκίνητα. τῆς δὲ μαθηματικῆς ἔνια, περὶ ἀκίνητα μὲν, οὐ χωριστὰ δὲ ἴσως· ἀλλ' ὡς ἐν ὕλῃ. ἡ δὲ πρώτη καὶ περὶ χωριστὰ καὶ ἀκίνητα· ἀνάγκη δὲ, πάντα μὲν τὰ αἴτια, ἀΐδια εἶναι, μάλιστα δὲ ταῦτα· ταῦτα γὰρ αἴτια τοῖς φανεροῖς τῶν θείων· ὥστε τρεῖς ἂν εἶεν φιλοσοφίαι θεωρητικαί, μαθηματική· φυσική· θεολογική· οὐ γὰρ ἄδηλον, ὅτι εἴ που τὸ θεῖον ὑπάρχει, ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει ὑπάρχει· καὶ τὴν τιμιωτάτην δεῖ περὶ τὸ τιμιώτατον γένος εἶναι· αἱ μὲν οὖν θεωρητικαὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν αἱρετώτεραι. αὕτη δὲ τῶν θεωρητικῶν. ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις, πότερόν ποθ' ἡ πρώτη φιλοσοφία καθόλου ἐστὶν, ἢ περί τι γένος καὶ φύσιν, μίαν τινά. οὐ γὰρ ὁ

αὐτὸς

αὐτὸς τρόπος· οὐδ' ἐν ταῖς μαθηματικαῖς. ἀλλ' ἡ μὲν γεωμετρία καὶ ἀστρολογία, περί τινα φύσιν εἰσίν· ἐκείνη δὲ καθόλου πασῶν κοινή. εἰ μὲν οὖν μή ἐστί τις ἑτέρα οὐσία παρὰ τὰς φύσει συνεστηκυίας, ἡ φυσικὴ ἂν εἴη πρώτη ἐπιστήμη· εἰ δ' ἔστι τις οὐσία ἀκίνητος, αὕτη προτέρα καὶ φιλοσοφία πρώτη. καὶ καθόλου οὕτως ὅτι πρώτη· καὶ περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν, ταύτης ἂν εἴη θεωρῆσαι· καὶ τί ἐστι. καὶ τὰ ὑπάρχοντα καθόλου ᾗ ὄν. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ ὂν τὸ ἁπλῶς λεγόμενον λέγεται πολλαχῶς· ὧν ἓν μὲν ἦν τὸ κατὰ συμβεβηκός· ἕτερον δὲ, τὸ ὡς ἀληθὲς καὶ τὸ μὴ ὂν, ὡς τὸ ψεῦδος· παρὰ ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας· οἷον τὸ μὲν τί· τὸ δὲ ποιόν· τὸ δὲ ποσόν· τὸ δὲ πού· τὸ δὲ ποτέ· καὶ εἴ τι ἄλλο σημαίνει τὸν τρόπον τοῦτον. ἔτι παρὰ ταῦτα πάντα τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. ἐπεὶ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὸ ὂν, πρῶτον περὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς λεκτέον. ὅτι οὐδεμία περὶ αὐτό ἐστι θεωρία. σημεῖον δέ· οὐδεμιᾷ γὰρ ἐπιστήμῃ ἐπιμελὲς περὶ αὐτοῦ, οὔτε πρακτικῇ· οὔτε ποιητικῇ· οὔτε θεωρητικῇ· οὔτε γὰρ ὁ ποιῶν οἰκίαν, ποιεῖ ὅσα συμβαίνει ἅμα τῇ οἰκίᾳ γινομένῃ (ἄπειρα γάρ ἐστι) τοῖς μὲν γὰρ ἡδεῖαν· τοῖς δὲ βλαβεράν· τοῖς δ' ὠφέλιμον οὐδὲν εἶναι κωλύει τὴν ποιηθεῖσαν, καὶ ἑτέραν, ὡς εἰπεῖν πάντων τῶν ὄντων, ὧν οὐθενός ἐστιν ἡ οἰκοδομικὴ ποιητική. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, οὐδ' ὁ γεωμέτρης θεωρεῖ τὰ οὕτω συμβεβηκότα τοῖς σχήμασιν· οὐδ' εἰ ἕτερόν ἐστι τρίγωνον, καὶ τρίγωνον δύο ὀρθὰς ἔχον. καὶ τοῦτο εὐλόγως συμβαίνει· ὥσπερ γὰρ ὀνόματί τι μόνον, τὸ συμβεβηκός ἐστι. διὸ Πλάτων τρόπον τινὰ οὐ κακῶς περὶ τὴν σοφιστικὴν τὸ μὴ ὂν ἔταξεν. εἰσὶ γὰρ οἱ τῶν σοφιστῶν λόγοι, περὶ τὸ συμβεβηκὸς ὡς εἰπεῖν μάλιστα πάντων, πότερον ἕτερον ἢ ταυτὸν μουσικὸν καὶ γραμματικὸν, καὶ μουσικὸς Κορίσκος καὶ Κορίσκος. κἂν εἰ πᾶν ὃ ἂν ᾖ, μὴ ἀεὶ δὲ, γέγονεν. ὥστ' εἰ μουσικὸς ὢν, γραμματικὸς γέγονε, καὶ γραμματικὸς ὢν μουσικός· καὶ ὅσοι δὴ ἄλλοι τοιοῦτοι τῶν λόγων εἰσί. φαίνεται γὰρ τὸ συμβεβηκὸς, ἐγγύς τι τοῦ μὴ ὄντος. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν τοιούτων λόγων. τῶν μὲν γὰρ ἄλλον τρόπον ὄντων, ἐστὶ γένεσις

ἡ φθορά· τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ὅμως λεκτέον ἔτι περὶ τοῦ συμβεβηκότος ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται, τίς ἡ φύσις αὐτοῦ καὶ διὰ τίν' αἰτίαν ἔστιν· ἅμα γὰρ δῆλον ἔσται ἴσως, καὶ διὰ τί ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. ἐπεὶ οὖν ἐστὶν ἐν τοῖς οὖσι τὰ μὲν ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα καὶ ἐξ ἀνάγκης, οὐ τῆς κατὰ τὸ βίαιον λεγομένης· ἀλλ' ἣν λέγομεν, τῷ μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως· τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης μὲν, οὐκ ἔστιν οὐδ' ἀεὶ, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, αὕτη ἀρχὴ καὶ αὕτη αἰτία ἐστὶ τοῦ εἶναι τὸ συμβεβηκός· ὃ γὰρ ἂν ᾖ, μήτ' ἀεὶ, μήθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τοῦτό φαμεν συμβεβηκὸς εἶναι· οἷον ἐπὶ κυνὶ ἂν χειμὼν γένηται καὶ ψῦχος, τοῦτο συμβῆναί φαμεν, ἀλλ' οὐκ ἂν πνῖγος καὶ ἀλέα· ὅτι τὸ μὲν ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· τὸ δ' οὔ. καὶ τὸν ἄνθρωπον λευκὸν εἶναι συμβέβηκεν· οὔτε γὰρ ἀεὶ, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ζῷον δ' οὐ κατὰ συμβεβηκός· καὶ τὸ τὸν οἰκοδόμον ὑγιάζειν τινὰς συμβέβηκεν, ὅτι οὐ πέφυκε τοῦτο ποιεῖν οἰκοδόμος ἀλλ' ἰατρός· ἀλλὰ συνέβη ἰατρὸν εἶναι τὸν οἰκοδόμον· καὶ ὀψοποιὸς ἡδονῆς στοχαζόμενος, ποιήσειεν ἄν τι ὑγιεινόν· ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν ὀψοποιητικήν· διὸ συνέβη φαμέν· καὶ ἔστιν ὡς ποιεῖ· ἁπλῶς δ' οὔ. τῶν μὲν γὰρ, ἄλλαι δυνάμεις ἐνίοτέ εἰσιν αἱ ποιητικαί· τῶν δ' οὐδεμία τέχνη· οὐδὲ δύναμις ὡρισμένη· τῶν γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων ἢ γινομένων, καὶ τὸ αἴτιόν ἐστι κατὰ συμβεβηκός. ὥστ' ἐπειδὴ οὐ πάντα ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης, καὶ ἀεὶ ἢ ὄντα ἢ γινόμενα, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ἀνάγκη εἶναι τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὄν· οἷον οὔτ' ἀεὶ, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ λευκὸς μουσικός ἐστιν· ἐπεὶ δὲ γίνεταί ποτε, κατὰ συμβεβηκὸς ἔσται· εἰ δὲ μή, πάντα ἔσται ἐξ ἀνάγκης. ὥστε ἡ ὕλη ἔσται αἰτία ἡ ἐνδεχομένη παρὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄλλως τοῦ συμβεβηκότος αἰτία. ἀρχὴν δὲ τήνδε ληπτέον, πότερον οὐδέν ἐστιν οὔτ' ἀεὶ, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ἢ τοῦτο ἀδύνατον. ἔστιν ἄρα τι παρὰ ταῦτα τὸ ὁπότερ' ἔτυχε καὶ κατὰ συμβεβηκός. ἀλλὰ πότερον τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· τὸ δ' ἀεὶ οὐθενὶ ὑπάρχει· ἢ ἔστιν ἄττα ἀΐδια. περὶ μὲν οὖν τούτων, ὕστερον σκεπτέον· ὅτι δ' ἐπιστήμη οὐκ ἔστι τοῦ συμβεβη-

κότος

κότος, φανερόν· ἐπιστήμη μὲν γὰρ πᾶσα, ἢ τοῦ ἀεὶ ἢ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· πῶς γὰρ ἢ μαθήσεται ἢ διδάξει ἄλλον· δεῖ γὰρ ὡρίσθαι ἢ τῷ ἀεὶ ἢ τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· οἷον ὅτι ὠφέλιμον τῷ πυρέττοντι τὸ μελίκρατον ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· τὸ δὲ παρὰ τοῦτο οὐχ ἕξει λέγειν πότε οὔ· οἷον νουμηνίᾳ· ἢ γὰρ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· καὶ τὴν νουμηνίᾳ· τὸ δὲ συμβεβηκός ἐστι παρὰ ταῦτα. τί μὲν οὖν ἐστι τὸ συμβεβηκὸς καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, καὶ ὅτι ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, εἴρηται. Ὅτι δ' εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ αἴτια γενητὰ καὶ φθαρτὰ ἄνευ τοῦ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι, φανερόν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, ἐξ ἀνάγκης πάντ' ἔσται· εἰ τοῦ γινομένου καὶ φθειρομένου μὴ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι ἀνάγκη εἶναι. πότερον γὰρ ἔσται τοδὶ ἢ οὔ· ἐάν γε τοδὶ γένηται· εἰ δὲ μή, οὔ· τοῦτο δὲ ἄλλο· καὶ οὕτω δῆλον ὅτι ἀεὶ χρόνου ἀφαιρουμένου ἀπὸ πεπερασμένου χρόνου, ἥξει ἐπὶ τὸ νῦν. ὥστε ὁδὶ ἀποθανεῖται, ἢ νόσῳ ἢ βίᾳ, ἐάν γε ἐξέλθῃ· τοῦτο δέ, ἐὰν διψήσῃ· τοῦτο δὲ ἐὰν ἄλλο· καὶ οὕτως ἥξει εἰς ὃ νῦν ὑπάρχει, ἢ εἰς τῶν γεγονότων τι. οἷον, ἐὰν διψήσῃ· τοῦτο δέ, εἰ ἐσθίῃ δριμέα· τοῦτο δ' ἤτοι ὑπάρχει, ἢ οὔ· ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἀποθανεῖται ἢ οὐκ ἀποθανεῖται. ὁμοίως δὲ κἂν ὑπερπηδήσῃ τις εἰς τὰ γενόμενα, ὁ αὐτὸς λόγος· ἤδη γὰρ ὑπάρχει τοῦτο ἔν τινι. λέγω δὲ τὸ γεγονός. ἐξ ἀνάγκης ἄρα πάντα ἔσται τὰ ἐσόμενα. οἷον, τὸ ἀποθανεῖν τὸν ζῶντα· ἤδη γάρ τι γέγονεν· οἷον τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ σώματι, ἀλλ' εἰ νόσῳ ἢ βίᾳ οὔπω· ἀλλ' ἐὰν τοδὶ γένηται. δῆλον ἄρα ὅτι μέχρι τινὸς βαδίζει ἀρχῆς· αὕτη δ' οὐκέτι εἰς ἄλλο. ἔσται οὖν ἡ τοῦ ὁπότερ' ἔτυχεν αὕτη· καὶ αἴτιον τῆς γενέσεως αὐτῆς οὐθέν. ἀλλ' εἰς ἀρχὴν ποίαν, καὶ αἴτιον ποῖον ἡ ἀναγωγὴ ἡ τοιαύτη· πότερον ὡς εἰς ὕλην, ἢ ὡς εἰς τὸ οὗ ἕνεκα, ἢ ὡς εἰς τὸ κινῆσαν, μάλιστα σκεπτέον. περὶ μὲν οὖν τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος, ἀφείσθω· διώρισται γὰρ ἱκανῶς. τὸ δὲ ὡς ἀληθὲς ὄν, καὶ μὴ ὂν ὡς ψεῦδος, ἐπειδὴ παρὰ σύνθεσίν ἐστι καὶ διαίρεσιν· τὸ δὲ σύνολον, περὶ μερισμὸν ἀντιφάσεως· τὸ μὲν

γὰρ ἀληθὲς, τὴν κατάφασιν ἐπὶ τῶν συγκειμένων ἔχει· τὴν δ' ἀπόφασιν, ἐπὶ τῶν διῃρημένων· τὸ δὲ ψεῦδος, τούτου τοῦ μερισμοῦ τὴν ἀντίφασιν· πῶς δὲ τὸ ἅμα ἢ τὸ χωρὶς νοεῖν συμβαίνει, ἄλλος λόγος. λέγω δὲ τὸ ἅμα καὶ τὸ χωρίς· ὥστε μὴ τὸ ἐφεξῆς· ἀλλ' ἕν τι γίνεσθαι· οὐ γάρ ἐστι τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθὲς ἐν τοῖς πράγμασιν, οἷον τὸ μὲν ἀγαθὸν, ἀληθές· τὸ δὲ κακόν, ψεῦδος· ἀλλ' ἐν διανοίᾳ. περὶ δὲ τὰ ἁπλᾶ καὶ τὰ τί ἐστιν, οὐδὲν τῇ διανοίᾳ· ὅσα μὲν οὖν δεῖ θεωρῆσαι περὶ τοῦ οὕτως ὂν καὶ μὴ ὄν, ὕστερον ἐπισκεπτέον· ἐπεὶ δὲ ἡ συμπλοκή ἐστι καὶ ἡ διαίρεσις ἐν διανοίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πράγμασι, τὸ δ' οὕτως ὂν, ἕτερον ὂν τῶν κυρίων, ἢ γὰρ τὸ τί ἐστιν ἢ ὅτι ποιὸν· ἢ ὅτι ποσὸν· ἤ ἔτι ἄλλο συνάπτει ἢ ἀφαιρεῖ ἡ διάνοια, τὸ μὲν ὡς συμβεβηκός, καὶ τὸ ὡς ἀληθὲς ὂν, ἀφετέον· τὸ γὰρ αἴτιον, τοῦ μὲν, ἀόριστον· τοῦ δὲ, τῆς διανοίας τι πάθος· καὶ ἀμφότερα περὶ τὸ λοιπὸν γένος τοῦ ὄντος, καὶ οὐκ ἔξω δηλοῦσιν οὖσάν τινα φύσιν τοῦ ὄντος· διὸ ταῦτα μὲν, ἀφείσθω· σκεπτέον δὲ τοῦ ὄντος αὐτοῦ τὰ αἴτια· καὶ τὰς ἀρχὰς ᾗ ὄν· φανερὸν δ' ἐν οἷς διωρισάμεθα περὶ τοῦ ποσαχῶς λέγεται ἕκαστον, ὅτι πολλαχῶς λέγεται τὸ ὄν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΤΟ Ζ.

Τὸ ὂν λέγεται πολλαχῶς, καθάπερ διειλόμεθα πρότερον, ἐν τοῖς περὶ τοῦ πολλαχῶς· σημαίνει γὰρ τὸ μὲν τί ἐστι καὶ τόδε τι· τὸ δὲ, ὅτι ποιὸν ἢ ποσὸν ἢ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν οὕτω κατηγορουμένων· τοσαυταχῶς δὲ λεγομένου τοῦ ὄντος, φανερὸν, ὅτι τούτων πρῶτον ὂν, τὸ τί ἐστιν, ὅπερ σημαίνει τὴν οὐσίαν· ὅταν μὲν γὰρ εἴπωμεν ποῖόν τι τόδε, ἢ ἀγαθὸν λέγομεν ἢ κακόν· ἀλλ' οὐ τρίπηχυ· ἢ ἄνθρωπον· ὅταν δὲ τί ἐστιν, οὐ λευκὸν οὐδὲ θερμόν· οὐδὲ τρίπηχυ· ἀλλὰ ἄνθρωπον ἢ θεόν· τὰ δ' ἄλλα λέγεται ὄντα, τῷ τοῦ οὕτως ὄντος, τὰ μὲν ποσότητας εἶναι· τὰ δὲ ποιότητας· τὰ δὲ πάθη· τὰ δὲ ἄλλο τι τοιοῦτον· διὸ κἂν ἀπορήσειέ τις πότερον τὸ βαδίζειν καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ καθῆσθαι ἕκαστον αὐτῶν ὂν ἢ μὴ ὄν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁτουοῦν τῶν τοιούτων· οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτῶν, οὔτε καθ' αὑτὸ πεφυκὸς, οὔτε χωρίζεσθαι δυνατὸν τῆς οὐσίας, ἀλλὰ μᾶλλον εἴπερ τὸ βαδίζον τῶν ὄντων τι, καὶ τὸ καθήμενον καὶ τὸ ὑγιαῖνον· ταῦτα δὲ μᾶλλον φαίνεται ὄντα· διότι ἐστί τι τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς ὡρισμένον· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ οὐσία καὶ τὸ καθ' ἕκαστον· ὅπερ ἐμφαίνεται ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῇ τοιαύτῃ· τὸ ἀγαθὸν γὰρ ἢ τὸ καθήμενον, οὐκ ἄνευ τούτου λέγεται· δῆλον οὖν ὅτι διὰ ταύτην, κἀκείνων ἕκαστον ἐστίν· ὥστε τὸ πρώτως ὄν, καὶ οὐ τὶ ὄν, ἀλλ' ὂν ἁπλῶς, ἡ οὐσία ἂν εἴη· πολλαχῶς μὲν οὖν λέγεται τὸ πρῶτον· ὅμως δὲ πάντων ἡ οὐσία πρῶτον, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει· καὶ χρόνῳ, καὶ

φύσει. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων κατηγορημάτων, οὐδὲν χωριστόν· αὕτη δὲ μόνη· καὶ τῷ λόγῳ δέ, τοῦτο πρῶτον· ἀνάγκη γὰρ ἐν τῷ ἑκάστου λόγῳ, τὸν τῆς οὐσίας λόγον ἐνυπάρχειν· καὶ εἰδέναι δὲ τότε οἰόμεθα ἕκαστον μάλιστα, ὅταν τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος γνῶμεν, ἢ τὸ πῦρ μᾶλλον, ἢ τὸ ποιόν, ἢ τὸ ποσόν, ἢ τὸ πού· ἐπεὶ καὶ αὐτῶν τούτων, τότε ἕκαστον ἴσμεν, ὅταν τί ἐστι τὸ ποσόν, ἢ τὸ ποιὸν ἴδωμεν. καὶ δὴ καὶ τὸ πάλαι τε καὶ νῦν καὶ ἀεὶ ζητούμενον καὶ ἀεὶ ἀπορούμενον, τί τὸ ὄν, τοῦτό ἐστι τίς οὐσία· τοῦτο γὰρ οἱ μὲν, ἓν εἶναί φασιν· οἱ δὲ πλείω ἢ ἕν· καὶ οἱ μὲν πεπερασμένα· οἱ δὲ, ἄπειρα. διὸ καὶ ἡμῖν καὶ μάλιστα, καὶ πρῶτον καὶ μόνον ὡς εἰπεῖν, περὶ τοῦ οὕτως ὄντος, θεωρητέον τί ἐστι. δοκεῖ δὴ οὐσία ὑπάρχειν, φανερώτατα μὲν τοῖς σώμασι. διὸ τά τε ζῷα καὶ τὰ φυτά, καὶ τὰ μόρια αὐτῶν, οὐσίας εἶναί φαμεν, καὶ τὰ φυσικὰ σώματα, οἷον, πῦρ, καὶ ὕδωρ καὶ γῆ· καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον· καὶ ὅσα ἢ μόρια τούτων, ἢ ἐκ τούτων ἐστὶν ἢ μορίων, ἢ πάντων· οἷον, ὅ, τε οὐρανὸς καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ, ἄστρα· καὶ σελήνη· καὶ ἥλιος. πότερον δὲ αὗται μόναι οὐσίαι εἰσίν, ἢ καὶ ἄλλαι, ἢ τούτων μὲν οὐδέν, ἕτεραι δέ τινες, σκεπτέον. δοκεῖ δέ τισι τὰ τοῦ σώματος πέρατα, οἷον ἐπιφάνεια καὶ γραμμὴ καὶ στιγμὴ καὶ μονὰς εἶναι οὐσίαι, καὶ μᾶλλον, ἢ τὸ σῶμα καὶ τὸ στερεόν. ἔτι παρὰ τὰ αἰσθητά, οἱ μὲν οὐκ οἴονται εἶναι οὐδὲν τοιοῦτον· οἱ δὲ, πλείω· καὶ μᾶλλον ὄντα ἀΐδια· ὥσπερ Πλάτων τά τε εἴδη καὶ τὰ μαθηματικά, δύο οὐσίας· τρίτην δὲ, τὴν τῶν αἰσθητῶν σωμάτων οὐσίαν· Σπεύσιππος δὲ καὶ πλείους οὐσίας ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἀρξάμενος· καὶ ἀρχὰς ἑκάστης οὐσίας· ἄλλην μὲν ἀριθμῶν· ἄλλην δὲ μεγεθῶν· ἔπειτα ψυχῆς, καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἐπεκτείνει τὰς οὐσίας. ἔνιοι δὲ τὰ μὲν εἴδη καὶ τοὺς ἀριθμούς, τὴν αὐτὴν ἔχειν φασὶ φύσιν· τὰ δὲ ἄλλα, ἐχόμενα, γραμμὰς καὶ ἐπίπεδα, μέχρι πρὸς τὴν τοῦ οὐρανοῦ οὐσίαν καὶ τὰ αἰσθητά. περὶ δὲ τούτων, τί λέγεται καλῶς, καὶ τίνες εἰσὶν οὐσίαι, καὶ πότεροι εἰσί τινες παρὰ τὰς αἰσθητάς, ἢ οὐκ εἰσί, καὶ αὗται πῶς εἰσί, καὶ πότερον ἔστι τις χωριστὴ οὐσία, καὶ διὰ

τί,

τί, καὶ πῶς, ἢ οὐδεμία παρὰ τὰς αἰσθητάς, σκεπτέον, ὑποτυπωσαμένοις πρῶτον τὴν οὐσίαν τί ἐστι. λέγεται δ' ἡ οὐσία, εἰ μὴ πλεοναχῶς, ἀλλ' ἐν τέτταρσί γε μάλιστα· καὶ γὰρ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ τὸ καθόλου· καὶ τὸ γένος, ἡ οὐσία δοκεῖ εἶναι ἑκάστῳ· καὶ τέταρτον τούτων τὸ ὑποκείμενον. τὸ δ' ὑποκείμενόν ἐστι, καθ' οὗ τὰ ἄλλα λέγεται· ἐκεῖνο δὲ αὐτὸ μηκέτι κατ' ἄλλου. διὸ πρῶτον περὶ τούτου διοριστέον. μάλιστα γὰρ δοκεῖ εἶναι οὐσία τὸ ὑποκείμενον πρῶτον. τοιοῦτον δέ, τρόπον μέν τινα, ἡ ὕλη λέγεται. ἄλλον δὲ τρόπον, ἡ μορφή· τρίτον δέ, τὸ ἐκ τούτων. λέγω δὲ τὴν μὲν ὕλην, οἷον τὸν χαλκόν· τὴν δὲ μορφήν, τὸ σχῆμα τῆς ἰδέας· τὸ δ' ἐκ τούτων, τὸν ἀνδριάντα τὸ σύνολον. ὥστε εἰ τὸ εἶδος τῆς ὕλης πρότερον καὶ μᾶλλον ὄν, καὶ τοῦ ἐξ ἀμφοῖν πρότερον ἔσται διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. νῦν μὲν οὖν τύπῳ εἴρηται, τί ποτ' ἐστὶν ἡ οὐσία· ὅτι τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου, ἀλλὰ καθ' οὗ τὰ ἄλλα. δεῖ δὲ μὴ μόνον οὕτως· οὐ γὰρ ἱκανόν. αὐτό τε γὰρ τοῦτο ἄδηλον. καὶ ἔτι ἡ ὕλη οὐσία γίνεται. εἰ γὰρ μὴ αὕτη οὐσία, τίς ἐστιν ἄλλη, διαφεύγει. περιαιρουμένων γὰρ τῶν ἄλλων, οὐ φαίνεται οὐδὲν ὑπομένον. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, τῶν σωμάτων πάθη, καὶ ποιήματα, καὶ δυνάμεις· τὸ δὲ μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, ποσότητές τινες, ἀλλ' οὐκ οὐσίαι· τὸ γὰρ ποσόν, οὐκ οὐσία· ἀλλὰ μᾶλλον ᾧ ὑπάρχει ταῦτα αὐτὰ πρώτως, ἐκεῖνό ἐστιν ἡ οὐσία. ἀλλὰ μὴν ἀφαιρουμένου μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους, οὐδὲν ὁρῶμεν ὑπολειπόμενον· πλὴν εἴ τί ἐστι τὸ ὁριζόμενον ὑπὸ τούτων. ὥστε τὴν ὕλην ἀνάγκη φαίνεσθαι μόνην οὐσίαν οὕτω σκοπουμένοις. λέγω δ' ὕλην, ἣ καθ' αὑτήν, μήτε τί, μήτε ποσόν, μήτε ἄλλο μηδὲν λέγεται, οἷς ὥρισται τὸ ὄν. ἔστι γάρ τι καθ' οὗ κατηγορεῖται τούτων ἕκαστον, ᾧ τὸ εἶναι ἕτερον, καὶ τῶν κατηγοριῶν ἑκάστῃ. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, τῆς οὐσίας κατηγορεῖται· αὕτη δέ, τῆς ὕλης. ὥστε τὸ ἔσχατον, καθ' αὑτὸ οὔτε τί, οὔτε ποσόν, οὔτε ἄλλο οὐδέν ἐστιν. οὐδὲ δὴ αἱ ἀποφάσεις· καὶ γὰρ αὗται ὑπάρξουσι κατὰ συμβεβηκός. ἐκ μὲν οὖν τούτων θεωροῦσι, συμβαίνει οὐσίαν εἶναι τὴν ὕλην· ἀδύ-

νατον δέ· καὶ γὰρ τὸ χωριστὸν καὶ τὸ τόδε τι ὑπάρχειν δοκεῖ μάλιστα τῇ οὐσίᾳ· διὸ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν, οὐσία δόξειεν ἂν μᾶλλον εἶναι τῆς ὕλης. τὴν μὲν τοίνυν ἐξ ἀμφοῖν οὐσίαν, λέγω δὲ τὴν ἔκ τε τῆς ὕλης καὶ τῆς μορφῆς ἀφετέον· ὑστέρα γὰρ καὶ δήλη· φανερὰ δέ πως καὶ ἡ ὕλη. περὶ δὲ τῆς τρίτης, σκεπτέον· αὕτη γὰρ ἀπορωτάτη. ὁμολογοῦνται δ' οὐσίαι εἶναι τῶν αἰσθητῶν τινες· ὥστε ἐν ταύταις ζητητέον πρῶτον. ἐπεὶ δ' ἐν ἀρχῇ διειλόμεθα, πόσοις ὁρίζομεν τὴν οὐσίαν, καὶ τούτων ἕν τι δοκεῖ εἶναι, τὸ τί ἦν εἶναι, θεωρητέον περὶ αὐτοῦ· πρὸ ἔργου γὰρ τὸ μεταβαίνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον. ἡ γὰρ μάθησις οὕτω γίνεται πᾶσι, διὰ τῶν ἧττον γνωρίμων φύσει εἰς τὰ γνώριμα μᾶλλον. καὶ τοῦτο ἔργον ἐστίν, ὥσπερ ἐν ταῖς πράξεσι, τὸ ποιῆσαι ἐκ τῶν ἑκάστῳ ἀγαθῶν, τὰ ὅλως ἀγαθά, ἑκάστῳ ἀγαθά, οὕτως ἐκ τῶν αὐτῷ γνωριμωτέρων τὰ τῇ φύσει γνώριμα, αὐτῷ γνώριμα. τὰ δ' ἑκάστοις γνώριμα καὶ πρῶτα, πολλάκις ἠρέμα γνώριμα· καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν ἔχει τοῦ ὄντος. ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν φαύλως μὲν γνωστῶν, αὐτῷ δὲ γνωστῶν, τὰ ὅλως γνωστὰ γνῶναι, πειρατέον, μεταβαίνοντας ὥσπερ εἴρηται διὰ τούτων αὐτῶν. καὶ πρῶτον εἴπωμεν ἔνια περὶ αὐτοῦ λογικῶς· ὅτι ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστου, ὃ λέγεται καθ' αὑτό. οὐ γάρ ἐστι τὸ σοὶ εἶναι, τὸ μουσικῷ εἶναι· οὐ γὰρ κατὰ σαυτὸν εἶ μουσικός. ὃ ἄρα κατὰ σαυτόν. οὐδὲ δὴ τοῦτο πᾶν. οὐ γὰρ τὸ οὕτως καθ' αὑτό, ὡς ἐπιφανείᾳ λευκή· ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι, τὸ λευκῷ εἶναι. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν, τὸ ἐπιφανείᾳ λευκῇ εἶναι· διὰ τί; ὅτι πρόσεστιν αὐτή. ἐν ᾧ ἄρα μὴ ἐνέσται λόγῳ αὐτό, λέγοντι αὐτό, οὗτος ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ. ὥστ' εἰ τὸ ἐπιφανείᾳ λευκῇ εἶναί ἐστι, τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι λείᾳ, τοῦ λευκῷ καὶ λείῳ εἶναι, τὸ αὐτὸ καὶ ἕν. Ἐπεὶ δ' ἔστι καὶ κατὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας σύνθετα (ἔστι γάρ τι ὑποκείμενον ἑκάστῳ, οἷον τῷ ποιῷ καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποτὲ καὶ τῷ ποῦ καὶ τῇ κινήσει) σκεπτέον ἄρα, ἔστι λόγος τοῦ τί ἦν ἑκάστῳ εἶναι καὶ ὑπάρχει, καὶ τούτοις τὸ τί ἦν εἶναι· οἷον λευκῷ ἀνθρώπῳ τί ἦν λευκῷ

ἀνθρώπῳ

ἀνθρώπῳ ἔστω δὴ ὄνομα αὐτῷ, ἱμάτιον. τί ἐστι τὸ ἱματίῳ εἶναι; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῶν καθ' αὑτὸ λεγομένων οὐδὲ τοῦτο. ἢ τὸ οὐ καθ' αὑτὸ λέγεται διχῶς· καὶ τούτου ἐστὶ τί, τὸ μὲν, ἐκ προσθέσεως· τὸ δέ, οὔ. τὸ μὲν γάρ, τῷ αὐτό, ἄλλῳ προσκεῖσθαι λέγεται ὃ ὁρίζεται· οἷον εἰ τὸ λευκῷ εἶναι ὁριζόμενος, λέγει λευκοῦ ἀνθρώπου λόγον. τὸ δέ, τῷ, ἄλλο αὐτῷ· οἷον εἰ σημαίνει τὸ ἱμάτιον, λευκὸν ἄνθρωπον. ὁ δέ, ὁρίζει τὸ ἱμάτιον, ὡς λευκόν. τὸ δὲ λευκὸς ἄνθρωπος, ἔστι μὲν λευκόν· οὐ μέντοι τί ἦν εἶναι λευκῷ ἀνθρώπῳ. ἀλλὰ τὸ ἱματίῳ εἶναι. ἆρα ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναί τι, ἢ ὅλως, ἢ οὔ. ὅπερ γάρ τι ἦν εἶναι, ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι. ὅταν δ' ἄλλο κατ' ἄλλου λέγηται, οὐκ ἔστιν ὅπερ τόδε τι. οἷον, ὁ λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν ὅπερ τόδε τι. εἴπερ τὸ τόδε τι ταῖς οὐσίαις ὑπάρχει μόνον. ὥστε τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν, ὅσων ὁ λόγος ἐστὶν ὁρισμός. ὁρισμὸς δ' ἐστίν, οὐκ ἂν ὄνομα λόγῳ ταὐτὸ σημαῖνον· πάντες γὰρ ἂν εἶεν οἱ λόγοι ὅροι. ἔσται γὰρ ὄνομα ὁτῳοῦν λόγῳ ταὐτόν· ὥστε καὶ ἡ Ἰλιὰς ὁρισμὸς ἔσται, ἀλλ' ἐὰν πρώτου τινὸς ᾖ. τοιαῦτα δ' ἐστίν, ὅσα λέγεται μὴ τῷ ἄλλο κατ' ἄλλου λέγεσθαι. οὐκ ἔσται ἄρα οὐδενὶ τῶν μὴ γένους εἰδῶν ὑπάρχον τὸ τί ἦν εἶναι, ἀλλὰ τούτοις μόνον· ταῦτα γὰρ δοκεῖ οὐ κατὰ μετοχὴν λέγεσθαι καὶ πάθος· οὐδ' ὡς συμβεβηκός. ἀλλὰ λόγος μὲν ἔσται ἑκάστου καὶ τῶν ἄλλων, τί σημαίνει, ἐὰν ᾖ ὄνομα· ὅτι τόδε τῷδε ὑπάρχει· ἢ ἀντὶ λόγου ἁπλοῦ ἀκριβέστερος· ὁρισμὸς δ' οὐκ ἔσται· οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι. ἢ καὶ ὁ ὁρισμός, ὥσπερ καὶ τὸ τί ἐστι πλεοναχῶς λέγεται· καὶ γὰρ τὸ τί ἐστιν, ἕνα μὲν τρόπον, σημαίνει τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τόδε τι· ἄλλον δέ, ἕκαστον τῶν κατηγορουμένων, ποσόν, ποιόν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ ἔστιν ὑπάρχει πᾶσιν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως· ἀλλὰ τῷ μὲν, πρώτως, τοῖς δ' ἑπομένως, οὕτω καὶ τὸ τί ἐστιν, ἁπλῶς μὲν τῇ οὐσίᾳ· πὼς δὲ τοῖς ἄλλοις. καὶ γὰρ τὸ ποιὸν ἐροίμεθ' ἂν τί ἐστιν, ὥστε καὶ τὸ ποιόν, τῶν τί ἐστι μέν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς· ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος λογικῶς φασί τινες εἶναι τὸ μὴ ὄν, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ ὄν, οὕτω καὶ τὸ ποιόν. δεῖ μὲν οὖν σκοπεῖν καὶ τὸ πῶς δεῖ λέγειν περὶ ἑκάστου· οὐ μὴν μᾶλλόν γε ἢ τὸ πῶς ἔχει· διὸ

καὶ νῦν ἐπεὶ τὸ λεγόμενον φανερόν, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ὁμοίως ὑπάρξει πρώτως μὲν καὶ ἁπλῶς τῇ οὐσίᾳ, εἶτα καὶ τοῖς ἄλλοις, ὥσπερ καὶ τὸ τί ἐστιν, οὐχ ἁπλῶς τί ἦν εἶναι ἀλλὰ ποιῷ ἢ ποσῷ τί ἦν εἶναι. δεῖ γὰρ ἢ ὁμωνύμως ταῦτα φάναι εἶναι ὄντα, ἢ προστιθέντας καὶ ἀφαιροῦντας ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ἐπιστητὸν ἐπιστητόν, ἐπεὶ τό γε ὀρθόν ἐστι μήτε ὁμωνύμως φάναι, μήτε ὡσαύτως· ἀλλ' ὥσπερ τὸ ἰατρικόν, τῷ πρὸς αὐτὸ μὲν καὶ ἕν, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἕν, οὐ μέντοι οὐδὲ ὁμωνύμως. οὐδὲ γὰρ ἰατρικὸν σῶμα καὶ ἔργον καὶ σκεῦος λέγεται, οὔτε ὁμωνύμως, οὔτε καθ' ἕν, ἀλλὰ πρὸς ἕν. ταῦτα μὲν οὖν ὁποτέρως τις ἐθέλει λέγειν, διαφέρει οὐδέν. ἐκεῖνο δὲ φανερόν, ὅτι ὁ πρώτως καὶ ἁπλῶς ὁρισμός, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, τῶν οὐσιῶν ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐστί, πλὴν οὐ πρώτως. οὐ γὰρ ἀνάγκη, ἂν τοῦτο τιθῶμεν, τούτου ὁρισμὸν εἶναι, ὃ ἂν λόγῳ τὸ αὐτὸ σημαίνῃ, ἀλλὰ τινὶ λόγῳ. τοῦτο δὲ ἐὰν ἑνὸς ᾖ, μὴ τῷ συνεχεῖ ὥσπερ ἡ Ἰλιάς, ἢ ὅσα συνδέσμῳ, ἀλλ' ἐὰν ὁσαχῶς λέγεται τὸ ἕν. τὸ δ' ἓν λέγεται, ὥσπερ τὸ ὄν. τὸ δὲ ὄν, τὸ μὲν τόδε τι, τὸ δὲ ποσόν, τὸ δὲ ποιόν τι σημαίνει. διὸ καὶ λευκοῦ ἀνθρώπου ἔσται λόγος καὶ ὁρισμός, ἄλλον δὲ τρόπον, καὶ τοῦ λευκοῦ καὶ οὐσίας. ἔχει δ' ἀπορίαν, ἐάν τις μὴ φῇ ὁρισμὸν εἶναι τὸν ἐκ προσθέσεως λόγον, τίνος ἔσται ὁρισμός, τῶν οὐχ ἁπλῶν, ἀλλὰ συνδεδυασμένων· ἐκ προσθέσεως γὰρ ἀνάγκη δηλοῦν. λέγω δὲ οἷον, ἔστι ῥίς, καὶ κοιλότης, καὶ σιμότης, τὸ ἐκ τοῖν δυοῖν λεγόμενον τῷ τόδε ἐν τῷδε. καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός γε οὔθ' ἡ κοιλότης, οὔθ' ἡ σιμότης, πάθος τῆς ῥινός, ἀλλὰ καθ' αὑτήν· οὐδ' ὡς τὸ λευκὸν Καλλίᾳ, ἢ ἀνθρώπῳ, ὅτι Καλλίας λευκός, ᾧ συμβέβηκεν ἀνθρώπῳ εἶναι, ἀλλ' ὡς τὸ ἄρρεν τῷ ζῴῳ, καὶ τὸ ἴσον τῷ ποσῷ, καὶ πάντα ὅσα λέγεται καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν. ταῦτα δ' ἐστίν, ἐν ὅσοις ὑπάρχει ἢ ὁ λόγος, ἢ τοὔνομα, οὗ ἐστι τοῦτο τὸ πάθος, καὶ μὴ ἐνδέχεται δηλῶσαι χωρίς, ὥσπερ τὸ λευκὸν ἄνευ τοῦ ἀνθρώπου ἐνδέχεται, ἀλλ' οὐ τὸ θῆλυ ἄνευ τοῦ ζῴου· ὥστε τούτων τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ὁ ὁρισμός, ἢ οὐκ ἔστιν οὐδενός, ἢ εἰ ἔστιν, ἀλλὰ καθάπερ εἰρήκαμεν. ἔστι δ' ἀπορία καὶ ἑτέρα περὶ αὐτῶν. εἰ μὲν γὰρ τὸ αὐτό ἐστι, σιμὴ

μὴ

μὴ ῥὶς καὶ κοίλη ῥίς, τὸ αὐτὸ ἔσται τὸ σιμὸν καὶ τὸ κοῖλον. εἰ δὲ μή, διὰ τὸ ἀδύνατον εἶναι εἰπεῖν τὸ σιμὸν ἄνευ τοῦ πράγματος οὗ ἐστι πάθος καθ' αὑτό· ἔστι γὰρ τὸ σιμόν, κοιλότης ἐν ῥινί, τὸ ῥῖνα σιμὴν εἰπεῖν, ἢ οὐκ ἔστιν, ἢ δὶς τὸ αὐτὸ ἔσται εἰρημένον, ῥὶς ῥὶς κοίλη. ἡ γὰρ ῥὶς ἡ σιμή, ῥὶς κοίλη ἔσται. διὸ ἄτοπον τὸ ὑπάρχειν τοῖς τοιούτοις τὸ τί ἦν εἶναι. εἰ δὲ μή, εἰς ἄπειρον εἶσιν· ἐν ῥινὶ γὰρ ῥινὶ σιμῇ, ἔτι ἄλλο ἐνέσται. δῆλον τοίνυν, ὅτι μόνης τῆς οὐσίας ἐστὶν ὁ ὁρισμός. εἰ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, ἀνάγκη ἐκ προσθέσεως εἶναι, οἷον τοῦ ποιοῦ καὶ περιττοῦ· οὐ γὰρ ἄνευ ἀριθμοῦ, οὐδὲ τὸ θῆλυ ἄνευ ζῴου. τὸ δ' ἐκ προσθέσεως λέγω, ἐν οἷς συμβαίνει δὶς τὸ αὐτὸ λέγειν, ὥσπερ ἐν τούτοις. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, οὐδὲ συνδυαζομένων ἔσται, οἷον ἀριθμοῦ περιττοῦ· ἀλλὰ λανθάνει, ὅτι οὐκ ἀκριβῶς λέγονται οἱ λόγοι. εἰ δὲ εἰσὶ καὶ τούτων ὅροι, ἤτοι ἄλλον τρόπον εἰσίν, ἢ καθάπερ ἐλέχθη, πολλαχῶς λεκτέον εἶναι τὸν ὁρισμόν, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι· ὥστε ὡδὶ μέν, οὐδενὸς ἔσται ὁρισμός, οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι οὐδενὶ ὑπάρξει, πλὴν ταῖς οὐσίαις· ὡδὶ δ' ἔσται. ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ὁ ὁρισμός, ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι λόγος, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἢ μόνων τῶν οὐσιῶν ἐστιν, ἢ μάλιστα καὶ πρώτως καὶ ἁπλῶς, δῆλον. πότερον δὲ ταὐτόν ἐστιν, ἢ ἕτερον τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἕκαστον, σκεπτέον. ἔστι γάρ τι προὔργου πρὸς τὴν περὶ τῆς οὐσίας σκέψιν. ἕκαστόν τε γὰρ οὐκ ἄλλο δοκεῖ εἶναι τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι λέγεται εἶναι ἡ ἑκάστου οὐσία. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν λεγομένων κατὰ συμβεβηκός, δόξειεν ἂν ἕτερον εἶναι, οἷον λευκὸς ἄνθρωπος ἕτερον, καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι. εἰ γὰρ τὸ αὐτό, καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι, καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ, τὸ αὐτό· τὸ αὐτὸ γὰρ ἄνθρωπος καὶ λευκὸς ἄνθρωπος, ὥς φασιν, ὥστε καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ καὶ τὸ ἀνθρώπῳ. ἢ οὐκ ἀνάγκη, ὅσα κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι ταὐτά· οὐ γὰρ ὡσαύτως τὰ ἄκρα γίνεται ταὐτά. ἀλλ' ἴσως γε ἐκεῖνο δόξειεν ἂν συμβαίνειν, τὰ ἄκρα γίνεσθαι ταὐτὰ κατὰ συμβεβηκός, οἷον τὸ λευκῷ εἶναι, καὶ τὸ μουσικῷ εἶναι· δοκεῖ δὲ οὔ. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' αὑτὰ λεγομένων, ἆρ' ἀνάγκη ταὐτὰ εἶναι, οἷον εἴ τινές εἰσιν οὐσίαι, ὧν ἕτεραι μὴ ἔστιν οὐσίαι, μηδὲ φύσεις ἕτεραι πρότεραι, οἵας φασὶ τὰς ἰδέας εἶναί τινες. εἰ γὰρ ἔσται ἕτερον αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἀγα-

θῷ εἶναι, καὶ ζῷον, καὶ τῷ ζῴῳ εἶναι καὶ τῷ ὄντι καὶ τὸ ὄν, ἔσονται ἄλλαι τε οὐσίαι καὶ ἰδέαι παρὰ τὰς λεγομένας· καὶ πρότεραι οὐσίαι ἐκεῖναι, εἰ τὸ τί ἦν εἶναι οὐσίας ἐστί· καὶ εἰ μὲν ἀπολελυμέναι ἀλλήλων, τῶν μὲν οὐκ ἔσται ἐπιστήμη, τὰ δ' οὐκ ἔσται ὄντα. λέγω δὲ τὸ ἀπολελύσθαι, εἰ μήτε τῷ ἀγαθῷ αὐτῷ ὑπάρχει τὸ εἶναι ἀγαθῷ, μήτε τούτῳ τὸ εἶναι ἀγαθόν· ἐπιστήμη τε γὰρ ἑκάστου αὕτη, τὸ τί ἦν ἐκείνῳ εἶναι· καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῶν ἄλλων, ὁμοίως ἔχει· ὥστε εἰ μηδὲ τῷ ἀγαθῷ εἶναι ἀγαθόν, οὐδὲ τῷ ὄντι ὄν· οὐδὲ τῷ ἑνὶ ἕν· ὁμοίως δὲ πάντα ἐστὶν, ἢ οὐδὲν τὰ τί ἦν εἶναι· ὥστ' εἰ μηδὲ τῷ ὄντι ὄν, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν. ἔτι ᾧ μὴ ὑπάρχει ἀγαθῷ εἶναι, οὐκ ἀγαθόν. ἀνάγκη ἄρα ἓν εἶναι τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἀγαθῷ εἶναι· καὶ τὸ καλὸν, καὶ καλῷ εἶναι· ὅσα μὴ κατ' ἄλλο λέγεται, ἀλλὰ πρῶτα καὶ καθ' αὑτά. καὶ γὰρ τοῦτο ἱκανὸν, ἐὰν ὑπάρχῃ, κἂν μὴ ᾖ εἴδη· μᾶλλον δ' ἴσως κἂν ᾖ εἴδη. ἅμα δὲ δῆλον, καὶ ὅτι εἴπερ εἰσὶν αἱ ἰδέαι οἵας τινές φασιν, οὐκ ἔσται τὸ ὑποκείμενον οὐσία· ταύτας γὰρ οὐσίας μὲν ἀναγκαῖον εἶναι, μὴ καθ' ὑποκειμένου δέ· ἔσονται γὰρ κατὰ μέθεξιν. ἔκ τε δὴ τούτων τῶν λόγων, ἓν καὶ ταὐτὸ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς, αὐτὸ ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι· καὶ ὅτι γε τὸ ἐπίστασθαι ἕκαστον, τοῦτό ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι ἐπίστασθαι· ὥστε καὶ κατὰ τὴν ἔκθεσιν, ἀνάγκη ἕν τι εἶναι ἄμφω· τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς λεγόμενον, οἷον τὸ μουσικὸν ἢ λευκὸν, διὰ τὸ διττὸν σημαίνειν, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς ταὐτὸ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ αὐτό· καὶ γὰρ ᾧ συμβέβηκε λευκῷ, καὶ τὸ συμβεβηκός· ὥστ' ἔστι μὲν ὡς ταὐτόν, ἔστι δὲ ὡς οὐ ταὐτὸ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ αὐτό· τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ λευκῷ ἀνθρώπῳ, οὐ ταὐτό· τῷ πάθει δὲ, ταὐτό. ἄτοπον δ' ἂν φανείη, κἂν εἴ τις ἑκάστῳ ὄνομα θεῖτο τῶν τί ἦν εἶναι· ἔσται γὰρ καὶ παρ' ἐκεῖνο ἄλλο, τὸ τί ἦν εἶναι ἵππῳ, ἕτερον. καίτοι τί κωλύει καὶ νῦν εἶναι ἔνια εὐθὺς τί ἦν εἶναι, εἴπερ οὐσία τὸ τί ἦν εἶναι; ἀλλὰ μὴν οὐ μόνον ἕν, ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτὸς αὐτῶν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ἓν τὸ ἑνὶ εἶναι καὶ ἕν. ἔτι εἰ ἄλλο ἔσται, εἰς ἄπειρον εἶσι· τὸ μὲν γὰρ ἔσται τὸ τί ἦν εἶναι τὸ ἑνὶ εἶναι· τὸ δὲ τὸ ἕν· ὥστε καὶ ἐπ' ἐκείνων, ὁ αὐτὸς ἔσται λόγος. ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ καθ' αὑτὰ λεγομένων, τὸ ἑκάστῳ εἶναι καὶ ἕκαστον, τὸ αὐτὸ καὶ ἕν ἐστι, δῆλον. οἱ δὲ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι πρὸς τὴν θέσιν ταύτην, φανερὸν ὅτι τῇ αὐτῇ λύονται λύσει· καὶ εἰ ταὐτὸ Σωκράτης καὶ Σωκράτει εἶναι· οὐδὲν γὰρ διαφέρει, οὔτε ἐξ ὧν ἐρωτήσειεν ἄν τις, οὔτε ἐξ ὧν λύων ἐπιτύχοι. πῶς μὲν οὖν τὸ τί ἦν εἶναι ταὐτό, καὶ πῶς οὐ ταὐτὸ ἑκάστῳ, εἴρηται.

Τῶν δὲ γινομένων, τὰ μὲν φύσει γίνεται, τὰ δὲ τέχνῃ, τὰ δὲ ἀπὸ ταὐτομάτου· πάντα δὲ τὰ γινόμενα ὑπό τέ τινος γίνεται, καὶ ἔκ τινος, καὶ τί· τὸ δὲ τί λέγω καθ' ἑκάστην κατηγορίαν· ἢ γὰρ τόδε, ἢ ποσὸν, ἢ ποιὸν, ἢ πού. αἱ δὲ γενέσεις, αἱ μὲν φυσικαὶ αὗταί εἰσιν, ὧν ἡ γένεσις ἐκ φύσεώς ἐστι· τὸ δ' ἐξ οὗ γίνεται, ἣν λέγομεν ὕλην· τὸ δ' ὑφ' οὗ, τῶν φύσει τι ὄντων· τὸ δὲ τί, ἄνθρωπος ἢ φυτὸν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἃ δὴ μάλιστα λέγομεν οὐσίας εἶναι. ἅπαντα δὲ τὰ γινόμενα ἢ φύσει ἢ τέχνῃ, ἔχει ὕλην· δυνατὸν γὰρ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἕκαστον αὐτῶν· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ἐν ἑκάστῳ ὕλη· καθόλου δὲ καὶ ἐξ οὗ, φύσις· καὶ καθ' ὃ φύσις· τὸ γὰρ γινόμενον ἔχει φύσιν, οἷον φυτὸν ἢ ζῷον· καὶ ὑφ' οὗ, ἡ κατὰ τὸ εἶδος λεγομένη φύσις ἡ ὁμοειδής· αὕτη δὲ ἐν ἄλλῳ· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ. οὕτω μὲν οὖν γίνεται τὰ γινόμενα διὰ τὴν φύσιν· αἱ δ' ἄλλαι γενέσεις, λέγονται ποιήσεις. πᾶσαι δ' εἰσὶν αἱ ποιήσεις, ἢ ἀπὸ τέχνης, ἢ ἀπὸ δυνάμεως, ἢ ἀπὸ διανοίας. τούτων δέ τινες γίνονται καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου, καὶ ἀπὸ τύχης, παραπλησίως ὥσπερ ἐν τοῖς ὑπὸ φύσεως γινομένοις· ἔνια γὰρ κἀκεῖ ταὐτὰ, καὶ ἐκ σπέρματος γίνεται, καὶ ἄνευ σπέρματος γίνεται. περὶ μὲν οὖν τούτων, ὕστερον ἐπισκεπτέον. ἀπὸ τέχνης δὲ γίνεται, ὅσων τὸ εἶδος ἐν τῇ ψυχῇ. εἶδος δὲ λέγω, τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστου, καὶ τὴν πρώτην οὐσίαν· καὶ γὰρ τῶν ἐναντίων τρόπον τινὰ τὸ αὐτὸ εἶδος· τῆς γὰρ στερήσεως οὐσία, ἡ οὐσία ἡ ἀντικειμένη, οἷον ὑγίεια νόσου· ἐκείνης γὰρ ἀπουσία, δηλοῦται ἡ νόσος· ἡ δ' ὑγίεια, ὁ ἐν τῇ ψυχῇ λόγος, καὶ ὁ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. γίνεται δὴ τὸ ὑγιὲς, νοήσαντος οὕτως· ἐπειδὴ τοδὶ ὑγίεια, ἀνάγκη εἰ ὑγιὲς ἔσται, τοδὶ ὑπάρξαι, οἷον ὁμαλότητα· εἰ δὲ τοῦτο, θερμότητα· καὶ οὕτως ἀεὶ νοεῖ, ἕως ἂν ἀγάγῃ εἰς τοῦτο ὃ αὐτὸς δύναται ἔσχατον ποιεῖν. εἶτα ἤδη ἡ ἀπὸ τούτου κίνησις, ποίησις καλεῖται, ἡ ἐπὶ τὸ ὑγιαίνειν.

ὥστε συμβαίνει τρόπον τινὰ ὑγίειαν ἐξ ὑγιείας γίνεσθαι, καὶ τὴν οἰκίαν ἐξ οἰκίας, τῆς ἄνευ ὕλης, τὴν ἔχουσαν ὕλην· ἡ γὰρ ἰατρική ἐστι καὶ ἡ οἰκοδομικὴ τὸ εἶδος τῆς ὑγιείας καὶ τῆς οἰκίας. λέγω δὲ οὐσίαν ἄνευ ὕλης, τὸ τί ἦν εἶναι. τῶν δὲ γενέσεων καὶ κινήσεων, ἡ μὲν, νόησις καλεῖται· ἡ δὲ, ποίησις. ἡ μὲν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ εἴδους, νόησις. ἡ δ' ἀπὸ τοῦ τελευταίου τῆς νοήσεως, ποίησις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν μεταξὺ ἕκαστον γίνεται. λέγω δ' οἷον, εἰ ὑγιανεῖ, δεῖ ὁμαλυνθῆναι. τί οὖν ἐστὶ τὸ ὁμαλυνθῆναι; τοδί. τοῦτο δ' ἔσται, εἰ θερμανθήσεται. τοῦτο δὲ τί ἐστι; τοδί. ὑπάρχει δὲ τοδὶ δυνάμει. τοῦτο δ' ἤδη ἐπ' αὐτῷ. τὸ δὴ ποιοῦν καὶ ὅθεν ἄρχεται ἡ κίνησις τοῦ ὑγιαίνειν, ἐὰν μὲν ἀπὸ τέχνης, τὸ εἶδός ἐστι τὸ ἐν τῇ ψυχῇ. ἐὰν δ' ἀπὸ ταὐτομάτου, ἀπὸ τούτου δῆλον ὅτι ὅ ποτε τοῦ ποιεῖν ἀρχὴ τῷ ποιοῦντι ἀπὸ τέχνης. ὥσπερ καὶ ἐν τῷ ἰατρεύειν ἴσως ἀπὸ τοῦ θερμαίνειν ἡ ἀρχή. τοῦτο δὲ ποιεῖ τῇ τρίψει. ἡ θερμότης τοίνυν ἡ ἐν τῷ σώματι ἢ μέρος τῆς ὑγιείας, ἢ ἕπεταί τι αὐτῇ τοιοῦτον ὅ ἐστι μέρος τῆς ὑγιείας, ἢ διὰ πλειόνων. τοῦτο δ' ἔσχατον, τὸ ποιοῦν οὕτως, μέρος ἐστὶ τῆς ὑγιείας, καὶ τῆς οἰκίας· οἷον, οἱ λίθοι, καὶ τῶν ἄλλων. ὥστε καθάπερ λέγεται, ἀδύνατον γενέσθαι, εἰ μηδὲν προϋπάρχοι. ὅτι μὲν οὖν τὸ μέρος ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης, φανερόν. ἡ γὰρ ὕλη μέρος. ἐνυπάρχει γὰρ, καὶ γίνεται αὕτη. ἀλλ' ἆρα καὶ τῶν ἐν τῷ λόγῳ. ἀμφοτέρως δὲ λέγομεν τοὺς χαλκοῦς κύκλους, τί εἰσι, καὶ τὴν ὕλην λέγοντες ὅτι χαλκός, καὶ τὸ εἶδος, ὅτι σχῆμα τοιόνδε. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ γένος, εἰς ὃ πρῶτον τίθεται. ὁ δὲ χαλκοῦς κύκλος ἔχει ἐν τῷ λόγῳ τὴν ὕλην. ἐξ οὗ δ' ὡς ὕλης γίνεται ἔνια λέγεται, ὅταν γένηται, οὐκ ἐκεῖνο, ἀλλ' ἐκείνινον. οἷον ὁ ἀνδριὰς, οὐ λίθος, ἀλλὰ λίθινος. ὁ δ' ἄνθρωπος ὁ ὑγιαίνων οὐ λέγεται ἐκεῖνο ἐξ οὗ. αἴτιον δ', ὅτι γίνεται ἐκ τῆς στερήσεως, καὶ τοῦ ὑποκειμένου, ὃ λέγομεν τὴν ὕλην· οἷον, καὶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὁ κάμνων γίνεται ὑγιής. μᾶλλον μέντοι λέγεται ἐκ τῆς στερήσεως γίνεσθαι. οἷον, ἐκ κάμνοντος, ὑγιὴς, ἢ ἐξ ἀνθρώπου. διὸ κάμνων μὲν οὐ λέγεται ὁ ὑγιής, ἄνθρωπος δὲ, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὑγιής. ὧν δ' ἡ στέρησις ἄδηλος καὶ ἀνώνυμος, οἷον ἐν χαλκῷ σχήματος ὁποιουοῦν, ἢ ἐν πλίνθοις καὶ ξύλοις οἰκίας, ἐκ τούτων δοκεῖ γίνεσθαι,

γίνεσθαι, ὡς ἐκεῖ ἐκ κάμνοντος. διὸ ὥσπερ οὐδ' ἐκεῖ ἐξ οὗ τοῦτο ἐκεῖνο οὐ λέγεται, οὐδ' ἐνταῦθα ὁ ἀνδριὰς ξύλον, ἀλλὰ παράγεται ξύλινος, οὐ ξύλον· καὶ χαλκοῦς, ἀλλ' οὐ χαλκός· καὶ λίθινος, ἀλλ' οὐ λίθος· καὶ ἡ οἰκία πλινθίνη, ἀλλ' οὐ πλίνθοι. ἐπεὶ οὐδ' ὡς ἐκ ξύλου γίνεται ἀνδριὰς, ἢ ἐκ πλίνθων οἰκία, ἐάν τις ἐπιβλέπῃ σφόδρα, οὐκ ἂν ἁπλῶς εἴποι, διὰ τὸ δεῖν μεταβάλλοντος γίνεσθαι ἐξ οὗ, ἀλλ' οὐχ ὑπομένοντος. διὰ μὲν οὖν τοῦτο, οὕτως λέγεται. ἐπεὶ δὲ ὑπό τινός τε γίνεται τὸ γινόμενον, τοῦτο δὲ λέγω ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως, καὶ ἔκ τινος, ἔστω δὲ μὴ ἡ στέρησις τοῦτο, ἀλλ' ἡ ὕλη. ἤδη γὰρ διώρισται ὃν τρόπον λέγομεν τοῦτο. καὶ ὃ γίνεται. τοῦτο δ' ἐστὶν ἢ σφαῖρα, ἢ κύκλος, ἢ ὅ τι ἔτυχε τῶν ἄλλων. ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὑποκείμενον ποιεῖ τὸν χαλκόν, οὕτως οὐδὲ τὴν σφαῖραν, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι ἡ χαλκῆ σφαῖρα, σφαῖρά ἐστιν. ἐκείνην δὲ ποιεῖ. τὸ γὰρ τόδε τι ποιεῖν, ἐκ τοῦ ὅλως ὑποκειμένου, τόδε τι ποιεῖν ἐστι. λέγω δ' ὅτι τὸν χαλκὸν στρογγύλον ποιεῖν ἐστιν, οὐ τὸ στρογγύλον, ἢ τὴν σφαῖραν ποιεῖν, ἀλλ' ἕτερόν τι, οἷον τὸ εἶδος τοῦτο ἐν ἄλλῳ. εἰ γὰρ ποιεῖ, ἔκ τινος ἂν ποιοίη ἄλλου. τοῦτο γὰρ ὑπέκειτο. οἷον ποιεῖ χαλκῆν σφαῖραν. τοῦτο δὲ οὕτως, ὅτι ἐκ τουδὶ, ὅ ἐστι χαλκὸς, τοδὶ ποιεῖ, ὅ ἐστι σφαῖρα. εἰ οὖν καὶ τοῦτο ποιεῖ αὐτό, δῆλον ὅτι ὡσαύτως ποιήσει, καὶ βαδιοῦνται αἱ γενέσεις εἰς ἄπειρον. φανερὸν ἄρα, ὅτι οὐδὲ τὸ εἶδος, ἢ ὅ, τι δήποτε χρὴ καλεῖν τὴν ἐν τῷ αἰσθητῷ μορφήν, οὐ γίνεται, οὐδ' ἔστιν αὐτοῦ γένεσις, οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι. τοῦτο γάρ ἐστιν, ὃ ἐν ἄλλῳ γίνεται, ἢ ἀπὸ τέχνης, ἢ ἀπὸ φύσεως, ἢ δυνάμεως. τὸ δὲ χαλκῆν σφαῖραν εἶναι ποιεῖ. ποιεῖ γὰρ ἐκ χαλκοῦ καὶ σφαίρας. εἰς τοδὶ γὰρ τὸ εἶδος ποιεῖ, καὶ ἔστι τοῦτο σφαῖρα χαλκῆ. τοῦ δὲ σφαίρᾳ εἶναι ὅλως εἰ ἔσται γένεσις, ἔκ τινός τι ἔσται. δεήσει γὰρ διαιρετὸν εἶναι ἀεὶ τὸ γινόμενον. καὶ εἶναι τὸ μὲν, τόδε, τὸ δὲ, τόδε. λέγω δ' ὅτι τὸ μὲν ὕλην, τὸ δὲ, εἶδος. εἰ δή ἐστι σφαῖρα τὸ ἐκ τοῦ μέσου σχῆμα ἴσον, τούτου τὸ μὲν, ἐν ᾧ ἔσται, ὃ ποιεῖ, τὸ δ' ἐν ἐκείνῳ, τὸ δὲ ἅπαν, τὸ γεγονός. οἷον, ἡ χαλκῆ σφαῖρα. φανερὸν δὴ ἐκ

τῶν εἰρημένων, ὅτι τὸ μὲν ὡς εἶδος ἢ ὡς οὐσία λεγόμενον, οὐ γίνεται· ἡ δὲ σύνοδος ἡ κατὰ ταύτην λεγομένη γίνεται· καὶ ὅτι ἐν ἅπαντι τῷ γενομένῳ ὕλη ἔνεστι, καὶ τὸ μὲν, τόδε· τὸ δὲ, τόδε. πότερον οὖν ἔστι τις σφαῖρα παρὰ τάσδε, ἢ οἰκία παρὰ τὰς πλίνθους; ἢ οὐδ' ἄν ποτε ἐγίνετο, εἰ οὕτως ἦν τόδε τι· ἀλλ' ὅτι τὸ τοιόνδε σημαίνει· τόδε δὲ καὶ ὡρισμένον οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ ποιεῖ καὶ γεννᾷ ἐκ τοῦδε τοιόνδε· καὶ ὅταν γεννηθῇ, ἔστι τόδε τοιόνδε· τὸ δὲ, ἅπαν τόδε Καλλίας, ἢ Σωκράτης ἐστὶν, ὥσπερ ἡ σφαῖρα ἡ χαλκῆ ἡδί· ὁ δ' ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῶον, ὥσπερ σφαῖρα χαλκῆ ὅλως. φανερὸν ἄρα, ὅτι ἡ τῶν εἰδῶν αἰτία ὡς εἰώθασί τινες λέγειν, τὰ εἴδη εἰ ἔστιν ἄττα παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, πρός γε τὰς γενέσεις καὶ οὐσίας, οὐδὲν χρήσιμα· οὐδ' ἂν εἶεν διά γε ταῦτα οὐσίαι καθ' αὑτάς. ἐπὶ μὲν δή τινων καὶ φανερὸν, ὅτι τὸ γεννῶν, τοιοῦτον μὲν, οἷον τὸ γεννώμενον· οὐ μέντοι τὸ αὐτό γε, οὐδὲ ἓν τῷ ἀριθμῷ· ἀλλ' ἐν τῷ εἴδει· οἷον, ἐν τοῖς φυσικοῖς· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ, ἐὰν μή τι παρὰ φύσιν γένηται· οἷον, ἵππος, ἡμίονον· καὶ ταῦτα δὲ ὁμοίως· ὃ γὰρ ἂν κοινὸν εἴη ἐφ' ἵππου καὶ ὄνου, οὐκ ὠνόμασται τὸ ἐγγυτάτω γένος· εἴη δ' ἂν ἄμφω ἴσως· οἷον ἡμίονος· ὥστε φανερὸν ὅτι οὐδὲν δεῖ ὡς παράδειγμα εἶδος κατασκευάζειν· μάλιστα γὰρ ἂν ἐν τούτοις ἐπεζητοῦντο· οὐσίαι γὰρ αἱ μάλιστα αὗται· ἀλλὰ ἱκανὸν τὸ γεννῶν ποιῆσαι· καὶ τοῦ εἴδους αἴτιον εἶναι ἐν τῇ ὕλῃ· τὸ δὲ ἅπαν ἤδη τὸ τοιόνδε εἶδος, ἐν ταῖσδε ταῖς σαρξὶ καὶ ὀστοῖς Καλλίας καὶ Σωκράτης· καὶ ἕτερον μὲν διὰ τὴν ὕλην· ἑτέρα γάρ· ταυτὸ δὲ τῷ εἴδει· ἄτομον γὰρ τὸ εἶδος· ἀπορήσειε δ' ἄν τις διὰ τί τὰ μὲν γίνεται καὶ τέχνῃ καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου· οἷον ὑγίεια· τὰ δ' οὔ, οἷον οἰκία· αἴτιον δὲ, ὅτι τῶν μὲν ἡ ὕλη ἡ ἄρχουσα τῆς γενέσεως ἐν τῷ ποιεῖν καὶ γίνεσθαί τι τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης, ἐν ᾗ ὑπάρχει τι μέρος τοῦ πράγματος· ἡ μὲν τοιαύτη ἐστὶν οἵα κινεῖσθαι ὑφ' αὑτῆς· ἡ δ' οὔ· καὶ ταύτης, ἡ μὲν ὡδὶ, οἵα τε· ἡ δὲ ἀδύνατος· πολλὰ γὰρ δύναται μὲν, ὑφ' αὑτοῦ κινεῖσθαι· ἀλλ' οὐχ ὡδί· οἷον, ὀρχήσασθαι· ὅσων οὖν τοιαύτη ἡ ὕλη, οἷον οἱ λίθοι, ἀδύνατον ὡ-

δὶ

δὶ κινηθῆναι, εἰ μὴ ὑπ' ἄλλου· ὡδὶ μέντοι, ναὶ, καὶ τὸ πῦρ· διὰ τοῦτο τὰ μὲν οὐκ ἔσται ἄνευ τοῦ ἔχοντος τὴν τέχνην, τὰ δ' ἔσται· ὑπὸ γὰρ τούτων κινηθήσεται τῶν οὐκ ἐχόντων μὲν τὴν τέχνην, κινεῖσθαι δὲ δυναμένων, ἀπ' ἄλλων οὐκ ἐχόντων τὴν τέχνην· ἢ ἐκ μέρους. δῆλον δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ὅτι τρόπον τινὰ πάντα γίνεται ἐξ ὁμωνύμων, ὥσπερ τὰ φύσει· ἢ ἐκ μέρους ὁμωνύμου· οἷον, ἡ οἰκία, ἐξ οἰκίας· ἢ ὑπὸ νοῦ· ἡ γὰρ τέχνη, τὸ εἶδος, ἢ ἐκ μέρους, ἢ ἔχοντός τι μέρος, ἐὰν μὴ κατὰ συμβεβηκὸς γίνηται· τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ ποιεῖν πρῶτον καθ' αὑτὸ μέρος· θερμότης γὰρ ἡ ἐν τῇ κινήσει, θερμότητα ἐν τῷ σώματι ἐποίησεν· αὕτη δὲ ἐστὶν ἢ ὑγίεια, ἢ μέρος· ἢ ἀκολουθεῖ αὐτῇ μέρος τι τῆς ὑγιείας, ἢ αὐτὴ ἡ ὑγίεια· διὸ καὶ λέγεται ποιεῖν, ὅτι ἐκεῖνο ποιεῖ τὴν ὑγίειαν, ᾧ ἀκολουθεῖ καὶ συμβέβηκε θερμότης· ὥστε ὥσπερ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς, πάντων ἀρχὴ ἡ οὐσία. ἐκ γὰρ τοῦ τί ἐστιν οἱ συλλογισμοί εἰσιν· ἐνταῦθα δὲ αἱ γενέσεις. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ φύσει συνιστάμενα τούτοις ἔχει· τὸ μὲν γὰρ σπέρμα ποιεῖ ὥσπερ τὰ ἀπὸ τέχνης· ἔχει γὰρ δυνάμει τὸ εἶδος· καὶ ἀφ' οὗ τὸ σπέρμα, ἐστί πως ὁμώνυμον· οὐ γὰρ πάντα οὕτω δεῖ ζητεῖν, ὡς ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπος· καὶ γὰρ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· διὸ ἡμίονος, οὐκ ἐξ ἡμιόνου· ἀλλ' ἐὰν μὴ πήρωμα ᾖ· ὅσα δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ὥσπερ ἐκεῖ γίνεται, ὅσων ἡ ὕλη δύναται καὶ ὑφ' αὑτῆς κινεῖσθαι, ταύτην τὴν κίνησιν ἣν τὸ σπέρμα κινεῖ· ὅσων δὲ μὴ, ταῦτα ἀδύνατα γίνεσθαι ἄλλως πως, ἢ ἐξ αὐτῶν· οὐ μόνον δὲ περὶ τῆς οὐσίας ὁ λόγος δηλοῖ, τὸ μὴ γίνεσθαι τὸ εἶδος, ἀλλὰ περὶ πάντων ὁμοίως τῶν πρώτων κοινὸς ὁ λόγος, οἷον ποσοῦ, ποιοῦ, καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν· γίνεται γὰρ ὥσπερ ἡ χαλκῆ σφαῖρα, ἀλλ' οὐ σφαῖρα· οὐδὲ χαλκός· καὶ ἐπὶ χαλκοῦ γίνεται· ἀεὶ γὰρ δεῖ προϋπάρχειν τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος, οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τί ἐστι καὶ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως κατηγοριῶν· οὐ γὰρ γίνεται τὸ ποιὸν, ἀλλὰ τὸ ποιὸν ξύλον· οὐδὲ τὸ ποσὸν, ἀλλὰ τὸ ποσὸν ξύλον ἢ ζῶον· ἀλλ' ἴδιον τῆς οὐσίας ἐκ τούτων λαβεῖν ἔστιν, ὅτι ἀναγκαῖον προϋπάρχειν ἀεὶ ἑτέραν οὐ-

σίαν ἐν τελεχείᾳ ἔστω ἣ ποιεῖ· οἷον ζῷον· εἰ γίνεται ζῷον· ποιὸν δὲ ἢ ποσὸν
οὐκ ἀνάγκη· ἀλλ᾽ ἢ δυνάμει μόνον· ἐπεὶ δὲ ὁ ὁρισμὸς λόγος ἐστί, πᾶς δὲ
λόγος μέρη ἔχει, ὡς δὲ ὁ λόγος πρὸς τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ μέρος τοῦ λόγου
πρὸς τὸ μέρος τοῦ πράγματος ὁμοίως ἔχει, ἀπορεῖται ἤδη, πότε-
ρον δεῖ τὸν τῶν μερῶν λόγον ἐνυπάρχειν ἐν τῷ τοῦ ὅλου λόγῳ, ἢ οὔ· ἐ-
πὶ ἐνίων μὲν γὰρ φαίνονται ἐνόντα· ἐπὶ ἐνίων δ᾽ οὔ· τοῦ μὲν γὰρ κύκλου ὁ λό-
γος οὐκ ἔχει τὸν τῶν τμημάτων· ὁ δὲ τῆς συλλαβῆς, ἔχει τὸν τῶν στοιχεί-
ων· καίτοι διαιρεῖται καὶ ὁ κύκλος εἰς τὰ τμήματα ὥσπερ καὶ ἡ συλ-
λαβὴ εἰς τὰ στοιχεῖα· ἔτι δὲ εἰ πρότερον τὰ μέρη τοῦ ὅλου· τῆς δὲ ὀρ-
θῆς ἡ ὀξεῖα μέρος· καὶ ὁ δάκτυλος, τοῦ ζῴου, πρότερον ἂν εἴη ἡ ὀξεῖα
τῆς ὀρθῆς· καὶ ὁ δάκτυλος τοῦ ἀνθρώπου· δοκεῖ δ᾽ ἐκεῖνα εἶναι πρότερα· τῷ
λόγῳ γὰρ λέγονται ἐξ ἐκείνων· καὶ τῷ εἶναι δὲ ἄνευ ἀλλήλων πρότε-
ρα· ἢ πολλαχῶς λέγεται τὸ μέρος· ὧν εἷς μὲν τρόπος τὸ μετροῦν κατὰ
τὸ ποσόν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀφείσθω· ἐξ ὧν δὲ ἡ οὐσία ὡς μερῶν, τοῦ-
το σκεπτέον· εἰ οὖν ἐστὶ τὸ μὲν ὕλη· τὸ δὲ εἶδος, τὸ δὲ, ἐκ τούτων· καὶ οὐ-
σία ἥ τε ὕλη, καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὸ ἐκ τούτων, ἔστι μὲν ὡς καὶ ἡ ὕλη μέρος
τινὸς λέγεται· ἔστι δ᾽ ὡς οὔ· ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ὁ τοῦ εἴδους λόγος· οἷον τῆς μὲν
κοιλότητος οὐκ ἔστιν ἡ σὰρξ μέρος· αὕτη γὰρ ἡ ὕλη ἐφ᾽ ἧς γίνεται·
τῆς δὲ σιμότητος, μέρος τι· καὶ τοῦ μὲν ὅλου ἀνδριάντος, μέ-
ρος ὁ χαλκός· τοῦ δ᾽ ὡς εἴδους λεγομένου ἀνδριάντος οὔ· λεκτέ-
ον γὰρ τὸ εἶδος καὶ ᾗ εἶδος ἔχει ἕκαστον· τὸ δ᾽ ὑλικὸν, οὐδέποτε καθ᾽ αὑ-
τὸ λεκτέον· διὸ ὁ μὲν τοῦ κύκλου λόγος οὐκ ἔχει τὸν τῶν τμημάτων·
ὁ δὲ τῆς συλλαβῆς, τὸν τῶν στοιχείων· τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τοῦ λόγου, μέ-
ρη τοῦ εἴδους καὶ οὐχ ὕλη· τὰ δὲ τμήματα τούτων οὕτω μέρη ὡς ὕ-
λη, ἐφ᾽ ἧς ἐπιγίνεται· ἐγγυτέρω μέντοι τοῦ εἴδους, ἢ ὁ χαλκός, ὅταν
ἐν χαλκῷ ἡ στρογγυλότης ἐγγένηται· ἔστι δ᾽ ὡς οὐδὲ τὰ στοιχεῖα πάντα τῆς
συλλαβῆς ἐν τῷ λόγῳ ἐνέσται· οἷον τὰ κήρινα τάδε ἢ τὰ ἐν τῷ ἀέρι· ἤ-
δη γὰρ καὶ ταῦτα μέρος τῆς συλλαβῆς ὡς ὕλη αἰσθητή· καὶ γὰρ ἡ γραμμή,
οὐκ εἰ διαιρουμένη εἰς τὰ ἡμίση φθείρεται, ἢ ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὰ ὀστᾶ καὶ νεῦρα· καὶ
σάρκα· διὰ τοῦτο καὶ εἰσὶν ἐκ τούτων οὕτως ὡς ὄντων τῆς οὐσίας μερῶν· ἀλλ᾽ ὡς

ἐξ

ἐξ ὕλης· καὶ τοῦ μὲν συνόλου, μέρη· τοῦ εἴδους δὲ καὶ οὗ ὁ λόγος, οὐκ
ἔτι· διόπερ οὐδὲ ἐν τοῖς λόγοις· τῶν μὲν οὖν ἐνέσται ὁ τῶν τοιούτων με-
ρῶν λόγος· τῶν δὲ οὐ δεῖ ἐνεῖναι, ἂν μὴ ᾖ τοῦ συνειλημμένου· διὰ γὰρ
τοῦτο, ἔνια μὲν ἐκ τούτων ὡς ἀρχῶν ἐστὶν εἰς ἃ φθείρονται· ἔ-
νια δὲ οὐκ ἔστιν· ὅσα μὲν οὖν συνειλημμένα, τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη ἐστίν·
οἷον, τὸ σιμόν, ἢ ὁ χαλκοῦς κύκλος· ταῦτα μὲν φθείρεται εἰς ταῦ-
τα, καὶ μέρος αὐτῶν ἡ ὕλη· ὅσα δὲ μὴ συνείληπται τῇ ὕλῃ, ἀλλὰ ἄνευ
ὕλης, οἷον λόγοι τοῦ εἴδους μόνον, ταῦτα δὲ οὐ φθείρεται ἢ ὅλως, ἢ
ὅτι οὕτω γε· ὥστε ἐκείνων μὲν ἀρχαὶ καὶ μέρη τὰ ὑποκάτω ταῦτα· τοῦ δὲ εἴ-
δους, οὔτε μέρη οὔτε ἀρχαὶ ταῦτα· καὶ διὰ τοῦτο φθείρεται ὁ πήλινος ἀν-
δριάς, εἰς πηλόν· καὶ ἡ σφαῖρα εἰς χαλκόν· καὶ Καλλίας εἰς σάρκα,
καὶ ὀστᾶ· ἔτι δὲ ὁ κύκλος εἰς τὰ τμήματα· ἔστι γάρ τι ὃ συνείληπται τῇ
ὕλῃ· ὁμωνύμως γὰρ λέγεται κύκλος, ὅ, τε ἁπλῶς λεγόμενος, καὶ ὁ κα-
θ᾽ ἕκαστα, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἴδιον ὄνομα τοῖς καθ᾽ ἕκαστον· εἴρηται μὲν
οὖν, καὶ νῦν τὸ ἀληθές· ὅμως δὲ ἔτι σαφέστερον εἴπωμεν ἐπαναλαβόν-
τες· ὅσα μὲν γὰρ τοῦ λόγου μέρη, καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται ὁ λόγος, ταῦτα
πρότερα, ἢ πάντα ἢ ἔνια· ὁ δὲ τῆς ὀρθῆς λόγος οὐ διαιρεῖται εἰς ὀξεί-
ας λόγον· ἀλλὰ ὁ τῆς ὀξείας, εἰς ὀρθήν· χρῆται γὰρ ὁ ὁριζόμενος τὴν
ὀξεῖαν, τῇ ὀρθῇ· ἐλάττων γὰρ ὀρθῆς ἡ ὀξεῖα· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ κύκλος
καὶ τὸ ἡμικύκλιον ἔχουσι· τὸ γὰρ ἡμικύκλιον, τῷ κύκλῳ ὁρίζεται· καὶ ὁ δά-
κτυλος τῷ ὅλῳ· τὸ γὰρ τοιόνδε μέρος ἀνθρώπου, δάκτυλος· ὥσθ᾽ ὅσα
μὲν μέρη ὡς ὕλη καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται ὡς εἰς ὕλην, ὕστερα· ὅσα δὲ ὡς
τοῦ λόγου καὶ τῆς οὐσίας τῆς κατὰ τὸν λόγον, πρότερα ἢ πάντα ἢ ἔνια·
ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν ζῴων ψυχή (τοῦτο γὰρ οὐσία τοῦ ἐμψύχου) ἡ κατὰ
τὸν λόγον οὐσία καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τῷ τοιῷδε σώματι
ἕκαστον γοῦν τὸ μέρος ἐὰν ὁρίζηται καλῶς, οὐκ ἄνευ τοῦ ἔργου ὁ-
ριεῖται· ὃ οὐχ ὑπάρξει ἄνευ αἰσθήσεως· ὥστε τὰ ταύτης μέρη
πρότερα ἢ πάντα ἢ ἔνια τοῦ συνόλου ζῴου· καὶ καθ᾽ ἕκαστον δὴ ὁ-
μοίως· τὸ δὲ σῶμα καὶ τὰ τούτου μόρια, ὕστερα ταύτης τῆς οὐσί-
ας· καὶ διαιρεῖται εἰς ταῦτα ὡς εἰς ὕλην· οὐχ ἡ οὐσία, ἀλλὰ τὸ σύ-

μολου· τὰ μὲν οὖν συνόλου πρότερα ταῦτά ἐστιν ὥς· ἔστι δ' ὡς οὔ· οὐδὲ γὰρ εἶναι δύναται χωριζόμενα· οὐ γὰρ ὁ πάντως ἔχων, δάκτυλος ζώου· ἀλλ' ὁμώνυμος ὁ τεθνεώς. ἔνια δὲ ἅμα, ὅσα κύρια, καὶ ἐν ᾧ πρώτῳ ὁ λόγος καὶ ἡ οὐσία· οἷον, εἰ τοῦτο καρδία ἢ ἐγκέφαλος. διαφέρει γὰρ οὐδὲν πότερον τοιοῦτον. ὁ δ' ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος καὶ τὰ οὕτως, ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα, καθόλου δὲ οὐκ ἔστιν οὐσία· ἀλλὰ σύνολόν τι ἐκ τουδὶ τοῦ λόγου, καὶ τῆσδὶ τῆς ὕλης, ὡς καθόλου· καθ' ἕκαστον δ' ἐκ τῆς ἐσχάτης ὕλης ὁ Σωκράτης ἤδη ἐστί· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. μέρος μὲν οὖν ἐστι καὶ τοῦ εἴδους· εἶδος δὲ λέγω τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ὕλης αὐτῆς. ἀλλὰ τοῦ λόγου μέρη, τὰ τοῦ εἴδους μόνον ἐστίν· ὁ δὲ λόγος ἐστὶ τοῦ καθόλου· τὸ γὰρ κύκλῳ εἶναι καὶ κύκλος· καὶ ψυχῇ εἶναι καὶ ψυχή, τὸ αὐτό· τοῦ δὲ συνόλου ἤδη οἷον κύκλου τουδὶ τῶν καθ' ἕκαστά τινος, ἢ αἰσθητοῦ ἢ νοητοῦ· λέγω δὲ νοητοὺς μὲν οἷον τοὺς μαθηματικούς, αἰσθητοὺς δὲ οἷον τοὺς χαλκοῦς καὶ ξυλίνους· τούτων δὲ οὐκ ἔστιν ὁρισμός, ἀλλὰ μετὰ νοήσεως ἢ αἰσθήσεως γνωρίζονται· ἀπελθόντας δ' ἐκ τῆς ἐντελεχείας, οὐ δῆλον, πότερόν ποτέ εἰσιν, ἢ οὐκ εἰσίν· ἀλλ' ἀεὶ λέγονται καὶ γνωρίζονται τῷ καθόλου λόγῳ· ἡ δ' ὕλη ἄγνωστος καθ' αὑτήν. ὕλη δ' ἡ μέν, αἰσθητή ἐστιν· ἡ δέ, νοητή. αἰσθητὴ μέν, οἷον χαλκὸς καὶ ξύλον· καὶ ὅση κινητὴ ὕλη· νοητὴ δέ, ἡ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑπάρχουσα, μὴ ᾗ αἰσθητά· οἷον τὰ μαθηματικά. πῶς μὲν οὖν ἔχει περὶ ὅλου καὶ μέρους, καὶ περὶ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου, εἴρηται. πρὸς δὲ τὴν ἐρώτησιν ἀνάγκη ἀπαντᾶν, ὅταν τις ἐρωτᾷ, πότερον ἡ ὀρθὴ καὶ ὁ κύκλος καὶ τὸ ζῷον πρότερον, ἢ εἰς ἃ διαιροῦνται, καὶ ἐξ ὧν εἰσὶ τὰ μέρη, ὅτι οὐχ ἁπλῶς. εἰ μὲν γάρ ἐστι καὶ ἡ ψυχὴ ζῷον, ἔμψυχον ἢ ἕκαστον, ἡ ἑκάστου, καὶ ὁ κύκλος τὸ κύκλῳ εἶναι, καὶ ἡ ὀρθὴ τὸ ὀρθῇ εἶναι, καὶ ἡ οὐσία τῆς ὀρθῆς, τὶ μὲν καὶ τινὸς φατέον· οἷον τῶν ἐν τῷ λόγῳ καὶ τινὸς ὀρθῆς· καὶ γὰρ ἡ μετὰ τῆς ὕλης ἡ χαλκῆ ὀρθή, καὶ ἡ ἐν ταῖς γραμμαῖς ταῖς καθ' ἕκαστα. ἡ δ' ἄνευ ὕλης, τῶν μὲν ἐν τῷ λόγῳ, ὑστέρα· τῶν δ' ἐν τῷ καθ' ἕκαστα μορίων, προτέρα· ἁπλῶς δ' οὐ φατέον. εἰ δ' ἑτέρα καὶ μή ἐστιν

ἡ ψυχὴ

ἡ ψυχὴ ζῷον, καὶ οὕτω τὰ μὲν φατέον, τὰ δ' οὐ φατέον, ὥσπερ εἴρηται. ἀπορεῖται δὲ εἰκότως, καὶ ποῖα τοῦ εἴδους μέρη, καὶ ποῖα οὔ· ἀλλὰ τοῦ συνειλημμένου. καίτοι τούτου μὴ δήλου ὄντος, οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι ἕκαστον· τοῦ γὰρ καθόλου καὶ τοῦ εἴδους ὁ ὁρισμός. ποῖα οὖν ἐστι τῶν μερῶν ὡς ὕλη, καὶ ποῖα οὔ, ἐὰν μὴ ᾖ φανερά, οὐδὲ ὁ λόγος ἔσται φανερὸς ὁ τοῦ πράγματος. ὅσα μὲν οὖν φαίνεται ἐπιγινόμενα ἐφ' ἑτέρων τῷ εἴδει, οἷον κύκλος ἐν χαλκῷ καὶ λίθῳ καὶ ξύλῳ, ταῦτα μὲν οὖν δῆλα εἶναι δοκεῖ, ὅτι οὐδὲν τῆς τοῦ κύκλου οὐσίας ὁ χαλκὸς οὐδ' ὁ λίθος, διὰ τὸ χωρίζεσθαι αὐτῶν· ὅσα δὲ μὴ ὁρᾶται χωριζόμενα, οὐδὲν μὲν κωλύει ὁμοίως ἔχειν τούτοις, ὥσπερ κἂν εἰ οἱ κύκλοι πάντες ἑωρῶντο χαλκοῖ· οὐδὲν γὰρ ἧττον ἦν ὁ χαλκὸς τοῦ εἴδους· χαλεπὸν δὲ ἀφελεῖν τοῦτο τῇ διανοίᾳ. οἷον, τὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶδος ἀεὶ ἐν σαρξὶ φαίνεται καὶ ὀστοῖς καὶ τοῖς τοιούτοις μέρεσιν· ἆρ' οὖν καὶ ἔστι μέρη ταῦτα τοῦ εἴδους καὶ τοῦ λόγου, ἢ οὔ· ἀλλ' ὕλη· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ καὶ ἐπ' ἄλλων ἐπιγίνεσθαι, ἀδυνατοῦμεν χωρίσαι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο δοκεῖ ἐνδέχεσθαι, ἄδηλον δὲ πότε, ἀποροῦσί τινες ἤδη καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου καὶ ἐπὶ τοῦ τριγώνου· ὡς οὐ προσῆκον γραμμαῖς ὁρίζεσθαι καὶ τῷ συνεχεῖ· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ὁμοίως λέγεσθαι, ὡσανεὶ σάρκες ἢ ὀστᾶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ χαλκὸς καὶ λίθος κύκλου· καὶ ἀνάγουσι πάντα εἰς τοὺς ἀριθμούς, καὶ γραμμῆς τὸν λόγον, τὸν τῶν δύο εἶναί φασι. καὶ τῶν τὰς ἰδέας λεγόντων, οἱ μὲν αὐτογραμμὴν τὴν δυάδα· οἱ δέ, τὸ εἶδος τῆς γραμμῆς. ἔνια μὲν γὰρ εἶναι, ταὐτὰ τὸ εἶδος, καὶ οὗ τὸ εἶδος· οἷον, δυάδα καὶ τὸ εἶδος δυάδος· ἐπὶ γραμμῆς δὲ οὐκ ἔστι. συμβαίνει δὴ ἕν τε πολλῶν εἶδος εἶναι, ὧν τὸ εἶδος φαίνεται ἕτερον· ὅπερ καὶ τοῖς πυθαγορείοις συνέβαινε· καὶ ἐνδέχεται ἓν πάντων ποιεῖν αὐτὸ εἶδος· τὰ δ' ἄλλα μὴ εἴδη. καίτοι οὕτως ἓν πάντα ἔσται. ὅτι μὲν οὖν ἔχει ἀπορίαν τινά, τὰ περὶ τοὺς ὁρισμούς, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, εἴρηται. Διὸ καὶ τὸ πάντα ἀνάγειν οὕτω καὶ ἀφαιρεῖν τὴν ὕλην, περίεργον· ἔνια γὰρ ἴσως, τόδ' ἐν τῷδ' ἐστίν, ἢ ὡδὶ τοδὶ ἔχοντα. καὶ ἡ παραβολὴ

ἢ ἐπὶ τοῦ ζώου, ὃ εἰώθει λέγειν Σωκράτης ὁ νεώτερος, οὐ καλῶς ἔχει· ἀπάγει γὰρ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ποιεῖ ὑπολαμβάνειν ὡς ἐνδεχόμενον εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἄνευ τῶν μερῶν, ὥσπερ ἄνευ τοῦ χαλκοῦ τὸν κύκλον. τὸ δ' οὐχ ὅμοιον· αἰσθητὸν γάρ τι ἴσως τὸ ζῷον, καὶ ἄνευ κινήσεως οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι, διὸ οὐδ' ἄνευ τῶν μερῶν ἐχόντων πώς. οὐ γὰρ πάντως τοῦ ἀνθρώπου μέρος ἡ χείρ, ἀλλ' ἡ δυναμένη τὸ ἔργον ἀποτελεῖν, ὥστε ἔμψυχος οὖσα· μὴ ἔμψυχος δὲ οὐ μέρος. περὶ δὲ τὰ μαθηματικά, διὰ τί οὐκ εἰσὶ μέρη οἱ λόγοι τῶν λόγων, οἷον κύκλου τὰ ἡμικύκλια; οὐ γάρ ἐστιν αἰσθητὰ ταῦτα. ἢ οὐθὲν διαφέρει; ἔσται γὰρ ὕλη ἐνίων, καὶ μὴ αἰσθητῶν καὶ παντὸς ὃ μή ἐστι τί ἦν εἶναι· κύκλου μὲν οὖν οὐκ ἔσται τοῦ καθόλου· τῶν δὲ καθ' ἕκαστα ἔσται μέρη ταῦτα, ὥσπερ εἴρηται πρότερον· ἔστι γὰρ ἡ ὕλη, ἡ μὲν αἰσθητή, ἡ δὲ νοητή. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ οὐσία ἡ πρώτη, τὸ δὲ σῶμα ὕλη, ὁ δ' ἄνθρωπος ἢ τὸ ζῷον τὸ ἐξ ἀμφοῖν ὡς καθόλου· Σωκράτης δὲ καὶ Κορίσκος, εἰ μὲν ἡ ψυχὴ διττόν· οἱ μὲν γὰρ ὡς ψυχήν, οἱ δ' ὡς τὸ σύνολον. εἰ δ' ἁπλῶς ἡ ψυχὴ ἥδε, καὶ τὸ σῶμα τόδε, ὥσπερ τὸ καθόλου καὶ τὸ καθ' ἕκαστον. πότερον δὲ ἔστι τις παρὰ τὴν ὕλην τῶν τοιούτων τις οὐσιῶν ἄλλη, καὶ δεῖ ζητεῖν οὐσίαν αὐτῶν ἑτέραν τινά, οἷον ἀριθμοὺς ἤ τι τοιοῦτον, σκεπτέον ὕστερον. τούτου γὰρ χάριν καὶ περὶ τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν πειρώμεθα διορίζειν, ἐπεὶ τρόπον τινὰ τῆς φυσικῆς καὶ δευτέρας φιλοσοφίας ἔργον ἡ περὶ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας θεωρία· οὐ γὰρ μόνον περὶ τῆς ὕλης δεῖ γνωρίζειν τὸν φυσικόν, ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ τὸν λόγον, καὶ μᾶλλον. ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν, πῶς μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ, καὶ διὰ τί εἷς λόγος ὁ ὁρισμός· δῆλον γὰρ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἕν· τὸ δὲ πρᾶγμα τινὶ ἕν, μέρη γε ἔχον, σκεπτέον ὕστερον. τί μὲν οὖν ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ πῶς αὐτὸ καθ' αὑτό, καθόλου περὶ παντὸς εἴρηται· καὶ διὰ τί τῶν μὲν ὁ λόγος ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι ἔχει τὰ μόρια τοῦ ὁριζομένου, τῶν δ' οὔ· καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ τὰ οὕτω μόρια ὡς ὕλη οὐκ ἐνέσται· οὐ γάρ ἐστιν ἐκείνης μόρια τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῆς συνόλου· ταύτης δέ γ' ἔστι πως

λόγος

λόγος καὶ οὐκ ἔστι· μετὰ μὲν γὰρ τῆς ὕλης, οὐκ ἔστιν· ἀόριστον γάρ· κατὰ τὴν πρώτην οὐσίαν ἔστιν· οἷον, ἀνθρώπου ὁ τῆς ψυχῆς λόγος. ἡ γὰρ οὐσία ἐστὶ τὸ εἶδος τὸ ἐνόν, ἐξ οὗ καὶ τῆς ὕλης ἡ σύνολος λέγεται οὐσία· οἷον, ἡ κοιλότης· ἐκ γὰρ ταύτης καὶ τῆς ῥινός, σιμὴ ῥὶς καὶ ἡ σιμότης ἐστί· δὶς γὰρ ἐν τούτοις ὑπάρξει ἡ ῥίς. ἐν δὲ τῇ συνόλῳ οὐσίᾳ, οἷον ῥινὶ σιμῇ ἢ Καλλίᾳ, ἐνέσται καὶ ἡ ὕλη. καὶ ὅτι τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἕκαστον ἐπὶ τινῶν μὲν ταὐτό, ὥσπερ ἐπὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν· οἷον καμπυλότης καὶ καμπυλότητι εἶναι, εἰ πρώτη ἐστί. λέγω δὲ πρώτην, ἣ μὴ λέγεται τῷ ἄλλο ἐν ἄλλῳ εἶναι, καὶ ὑποκειμένῳ ὡς ὕλῃ· ὅσα δὲ ὡς ὕλη, ἢ ὡς συνειλημμένα τῇ ὕλῃ, οὐ ταὐτό, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἕν· οἷον ὁ Σωκράτης καὶ τὸ μουσικόν· ταῦτα γὰρ ταὐτὰ κατὰ συμβεβηκός. νῦν δὲ λέγωμεν πρῶτον, ἐφ' ὅσον ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς περὶ ὁρισμοῦ μὴ εἴρηται· ἡ γὰρ ἐν ἐκείνοις ἀπορία λεχθεῖσα πρὸ ἔργου τοῖς περὶ τῆς οὐσίας ἐστὶ λόγοις. λέγω δὲ ταύτην τὴν ἀπορίαν, διὰ τί ποτε ἕν ἐστιν, οὗ τὸν λόγον ὁρισμὸν εἶναι φαμέν· οἷον, ὁ ἄνθρωπος, τὸ ζῷον δίπουν· ἔστω γὰρ οὗτος αὐτοῦ λόγος. διὰ τί δὴ τοῦτο ἕν ἐστιν, ἀλλ' οὐ πολλά, ζῷον καὶ δίπουν; ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ ἄνθρωπος καὶ λευκόν, πολλὰ μέν ἐστιν ὅταν μὴ ὑπάρχῃ θατέρῳ θάτερον· ἓν δέ, ὅταν ὑπάρχῃ καὶ πάθῃ τι τὸ ὑποκείμενον ὁ ἄνθρωπος. τότε γὰρ ἓν γίνεται, καὶ ἔστιν ὁ λευκὸς ἄνθρωπος· ἐνταῦθα δ' οὐ μετέχει θάτερον θατέρου· τὸ γὰρ γένος οὐ δοκεῖ μετέχειν τῶν διαφορῶν· ἅμα γὰρ ἂν τῶν ἐναντίων τὸ αὐτὸ μετεῖχεν· αἱ γὰρ διαφοραὶ ἐναντίαι, αἷς διαφέρει τὸ γένος. εἰ δὲ καὶ μετέχει, ὁ αὐτὸς λόγος, εἴπερ εἰσὶν αἱ διαφοραὶ πλείους, οἷον πεζόν, δίπουν, ἄπτερον. διὰ τί γὰρ ταῦτα ἓν ἀλλ' οὐ πολλά; οὐ γὰρ ὅτι ἐνυπάρχει· οὕτω μὲν γὰρ ἐξ ἁπάντων ἔσται τὸ ἕν. δεῖ δέ γε ἓν εἶναι ὅσα ἐν τῷ ὁρισμῷ· ὁ γὰρ ὁρισμὸς λόγος τίς ἐστιν εἷς καὶ οὐσίας· ὥστε ἑνός τινος δεῖ αὐτὸν εἶναι λόγον· καὶ γὰρ ἡ οὐσία ἕν τι, καὶ τόδε τι σημαίνει, ὥς φαμεν. δεῖ δ' ἐπισκοπεῖν πρῶτον περὶ τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις ὁρισμῶν· οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν ἐν τῷ ὁρισμῷ, πλὴν τό, τε πρῶτον λεγόμενον γένος, καὶ αἱ διαφοραί· τὰ δ' ἄλλα γένη ἐστί

τό, τὸ πτερωτόν, καὶ μετὰ τούτου αἱ συλλαμβανόμεναι διαφοραί· οἷον τὸ πτερωτὸν ζῷον· τὸ δὲ ἐχόμενον, ζῷον δίπουν· καὶ πάλιν ζῷον δίπουν, ἄπτερον· ὁμοίως δὲ κἂν διὰ πλειόνων λέγηται. ὅλως δ' οὐδὲν διαφέρει διὰ πολλῶν ἢ δι' ὀλίγων ἢ διὰ δυοῖν· τοῖν δυοῖν δέ, τὸ μὲν διαφορά, τὸ δέ, γένος· οἷον τὸ ζῷον δίπουν, τὸ μὲν ζῷον, γένος· διαφορὰ δέ, θάτερον. εἰ οὖν τὸ γένος ἁπλῶς μὴ ἔστι παρὰ τὰ ὡς γένους εἴδη, ἢ εἰ ἔστι μέν, ὡς ὕλη δ' ἐστίν (ἡ μὲν γὰρ φωνή, γένος καὶ ὕλη, αἱ δὲ διαφοραὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ στοιχεῖα ἐκ ταύτης ποιοῦσιν) φανερὸν ὅτι ὁ ὁρισμός ἐστιν, ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν λόγος. ἀλλὰ μὴν καὶ δεῖ γε διαιρεῖσθαι τὴν τῆς διαφορᾶς διαφοράν· οἷον, ζῴου διαφορά, τὸ ὑπόπουν· πάλιν τοῦ ζῴου τοῦ ὑπόποδος τὴν διαφορὰν δεῖ εἰδέναι, ᾗ ὑπόπουν, ὥστ' οὐ λεκτέον τοῦ ὑπόποδος, τὸ μὲν πτερωτόν· τὸ δέ, ἄπτερον, ἄν περ λέγῃ καλῶς· ἀλλὰ διὰ τὸ ἀδυνατεῖν ποιήσει τοῦτο· ἀλλ' ἢ τὸ μέν, σχιζόπουν, τὸ δ' ἄσχιστον· αὗται γὰρ διαφοραὶ ποδός· ἡ γὰρ σχιζοποδία, ποδότης τίς ἐστιν. καὶ οὕτως ἀεὶ βούλεται βαδίζειν, ἕως ἂν ἔλθῃ εἰς τὰ ἀδιάφορα· τότε δ' ἔσονται τοσαῦτα εἴδη ποδός, ὅσαι περ αἱ διαφοραί· καὶ τὰ ὑπόποδα ζῷα, ἴσα ταῖς διαφοραῖς. εἰ δὴ ταῦτα οὕτως ἔχει, φανερὸν ὅτι ἡ τελευταία διαφορά, ἡ οὐσία τοῦ πράγματος ἔσται, καὶ ὁ ὁρισμός· εἴπερ μὴ δεῖ πολλάκις ταὐτὰ λέγειν ἐν τοῖς ὅροις· περίεργον γάρ. συμβαίνει δέ γε τοῦτο· ὅταν γὰρ εἴπῃ ζῷον ὑπόπουν δίπουν, οὐδὲν ἄλλο εἴρηκεν ἢ ζῷον πόδας ἔχον· δύο πόδας ἔχον· κἂν τοῦτο διαιρῇ τῇ οἰκείᾳ διαιρέσει, πλεονάκις ἐρεῖ καὶ ἰσάκις ταῖς διαφοραῖς. ἐὰν μὲν δὴ διαφορᾶς διαφορὰ γίγνηται, μία ἔσται ἡ τελευταία, τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία· ἐὰν δὲ κατὰ συμβεβηκός· οἷον εἰ διαιροίη τοῦ ὑπόποδος, τὸ μὲν λευκόν· τὸ δὲ μέλαν, τοσαῦται ὅσαι ἂν αἱ τομαὶ ὦσιν. ὥστε φανερὸν ὅτι ὁ ὁρισμός λόγος ἐστίν, ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν, καὶ τούτων τῆς τελευταίας κατά γε τὸ ὀρθόν. δῆλον δ' ἂν εἴη, εἴ τις μεταξέειν τοὺς τοιούτους ὁρισμούς· οἷον τὸν τοῦ ἀνθρώπου, λέγων ζῷον δίπουν ὑπόπουν· περίεργον γὰρ τὸ ὑπό-

πουν

πουν, εἰρημένου τοῦ δίποδος. τάξις δ' οὐκ ἔστιν ἐν τῇ οὐσίᾳ· πῶς γὰρ δεῖ νοῆσαι, τὸ μὲν ὕστερον, τὸ δέ, πρότερον. περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις ὁρισμῶν, τοσαῦτα εἰρήσθω τὴν πρώτην, ποῖοί τινές εἰσιν. ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς οὐσίας ἡ σκέψις ἐστί, πάλιν ἐπανέλθωμεν. λέγεται δ' ὥσπερ τὸ ὑποκείμενον οὐσία εἶναι, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ τὸ ἐκ τούτων, καὶ τὸ καθόλου. περὶ μὲν δὴ τοῖν δυοῖν, εἴρηται· καὶ γὰρ περὶ τοῦ τί ἦν εἶναι, καὶ τοῦ ὑποκειμένου, ὅτι διχῶς ὑπόκειται, ἢ τόδε τι ὄν, ὥσπερ τὸ ζῷον τοῖς πάθεσιν, ἢ ὡς ἡ ὕλη τῇ ἐντελεχείᾳ. δοκεῖ δὲ καὶ τὸ καθόλου αἴτιόν τισιν εἶναι μάλιστα, καὶ εἶναι καὶ ἀρχὴ τὸ καθόλου. διὸ ἐπέλθωμεν καὶ περὶ τούτου. ἔοικε γὰρ ἀδύνατον εἶναι, οὐσίαν εἶναι ὁτιοῦν τῶν καθόλου λεγομένων. πρώτη μὲν ἡ οὐσία, ἡ ἑκάστου, ἣ οὐχ ὑπάρχει ἄλλῳ· τὸ δὲ καθόλου, κοινόν. τοῦτο γὰρ λέγεται καθόλου, ὃ πλείοσιν ὑπάρχειν πέφυκε. τίνος οὖν οὐσία τοῦτ' ἔσται; ἢ γὰρ πάντων, ἢ οὐδενός. πάντων δὲ οὐχ οἷόν τε. ἑνὸς δ' ἔσται, καὶ τἆλλα τοῦτ' ἔσται· ὧν γὰρ μία ἡ οὐσία, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἕν, καὶ αὐτὰ ἕν. ἔτι οὐσία μὲν λέγεται, τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου· τὸ δὲ καθόλου, καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται ἀεί. ἀλλ' ἆρα οὕτω μὲν οὐκ ἐνδέχεται, ὡς τὸ τί ἦν εἶναι, ἐν αὐτῷ δὲ ἐνυπάρχειν· οἷον, τὸ ζῷον, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ. οὐκοῦν δῆλον, ὅτι ἔσται τις αὐτοῦ λόγος. διαφέρει δ' οὐδέν, οὐδ' εἰ μὴ πάντων λόγος ἐστὶ τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ· οὐδὲν γὰρ ἧττον οὐσία τοῦτ' ἔσται τινός, ὡς ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἀνθρώπου ἐν ᾧ ὑπάρχει· ὥστε ταὐτὸ συμβήσεται πάλιν. ἔσται γὰρ οὐσία ἐκείνου οὐσία, οἷον τὸ ζῷον ἐν ᾧ εἴδει, ὡς ἴδιον ὑπάρχει. ἔτι δὲ καὶ ἀδύνατον καὶ ἄτοπον, τὸ τόδε καὶ οὐσίαν, εἰ ἔστιν ἔκ τινων, μὴ ἐξ οὐσιῶν εἶναι, μηδ' ἐκ τοῦ τόδε τι, ἀλλ' ἐκ ποιοῦ· πρότερον γὰρ ἔσται μὴ οὐσία τε, καὶ τὸ ποιόν, οὐσίας τε καὶ τοῦ τόδε. ὅπερ ἀδύνατον. οὔτε λόγῳ γὰρ οὔτε χρόνῳ οὔτε γενέσει, οἷόν τε τὰ πάθη τῆς οὐσίας εἶναι πρότερα. ἔσται γὰρ χωριστά. ἔτι τῷ Σωκράτει οὐσία ἐνυπάρξει οὐσία· ὥστε δυοῖν ἔσται οὐσία. ὅλως δὲ συμβαίνει, εἰ ἔστιν οὐσία ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅσα οὕτω λέγεται, μηθὲν τῶν ἐν τῷ λόγῳ εἶναι μηδενὸς οὐσίαν, μηδὲ χωρὶς ὑπάρχειν αὐτῶν· μη-

δὲ ἐν ἄλλῳ· λέγω δ' οἷον, οὐκ εἶναί τι ζῷον παρὰ τὰ τινά· οὐδ' ἄλλο τῶν
ἐν τοῖς λόγοις οὐδέν. ἔκ τε δὴ τούτων θεωροῦσι, φανερόν, ὅτι οὐδὲν
τῶν καθόλου ὑπαρχόντων, οὐσία ἐστί, καὶ ὅτι οὐδὲν σημαίνει τῶν κοι-
νῇ κατηγορουμένων τόδε τι, ἀλλὰ τοιόνδε. εἰ δὲ μή, ἄλλα τε πολλὰ
συμβαίνει καὶ ὁ τρίτος ἄνθρωπος. ἔτι δὲ καὶ ὧδε δῆλον. ἀδύνατον
γὰρ οὐσίαν ἐξ οὐσιῶν εἶναι ἐνυπαρχουσῶν οὕτως ὡς ἐντελεχείᾳ·
τὰ γὰρ δύο οὕτως ἐντελεχείᾳ, οὐδέποτε ἓν ἐντελεχείᾳ· ἀλλ' ἐὰν δυ-
νάμει δύο ᾖ, ἔσται ἕν· οἷον ἡ διπλασία ἐκ δύο ἡμίσεων δυνάμει γε· ἡ
γὰρ ἐντελέχεια χωρίζει. ὥστ' εἰ ἡ οὐσία ἕν, οὐκ ἔσται ἐξ οὐσιῶν
ἐνυπαρχουσῶν· καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὃν λέγει Δημόκριτος
ὀρθῶς· ἀδύνατον γὰρ εἶναί φησιν ἐκ δύο ἓν, ἢ ἐξ ἑνὸς δύο γενέσθαι·
τὰ γὰρ μεγέθη τὰ ἄτομα, τὰς οὐσίας ποιεῖ. ὁμοίως τοίνυν δῆλον
ὅτι καὶ ἐπ' ἀριθμοῦ ἕξει· εἴπερ ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς σύνθεσις μονάδων
ὥσπερ λέγεται ὑπό τινων· ἢ γὰρ οὐχ ἓν ἡ δυάς· ἢ οὐκ ἔνεστι μονὰς
ἐν αὐτῇ ἐντελεχείᾳ. ἔχει δὲ τὸ συμβαῖνον ἀπορίαν. εἰ γὰρ μήτε ἐκ τῶν
καθόλου οἷόν τε εἶναι μηδεμίαν οὐσίαν διὰ τὸ τοιόνδε· ἀλλὰ μὴ τό-
δε τι σημαίνειν, μήτ' ἐξ οὐσιῶν ἐνδέχεται ἐντελεχείᾳ εἶναι, μηδεμίαν
οὐσίαν σύνθετον, ἀσύνθετον ἂν εἴη οὐσία πᾶσα· ὥστε οὐδ' ὁ λόγος ἂν εἴη οὐδε-
μιᾶς οὐσίας. ἀλλὰ μὴν δοκεῖ γε πᾶσι καὶ ἐλέχθη πάλαι ἢ μόνον εἶ-
ναι οὐσίας ὅρον ἢ μάλιστα· νῦν δ' οὐδὲ ταύτης. οὐδενὸς ἄρ' ἔσται ὁρι-
σμός· ἢ τρόπον μέν τινα ἔσται· τρόπον δέ τινα οὔ· δῆλον δ' ἔσται τὸ λε-
γόμενον, ἐκ τῶν ὕστερον μᾶλλον. φανερὸν δὲ ἐξ αὐτῶν τούτων τὸ
συμβαῖνον καὶ τοῖς τὰς ἰδέας λέγουσιν οὐσίας τε καὶ χωριστὰς εἶ-
ναι, ἅμα καὶ ἅμα· τὸ εἶδος ἐκ τοῦ γένους ποιοῦσι καὶ τῶν διαφορῶν. εἰ γὰρ ἔστι
τὰ εἴδη, καὶ τὸ ζῷον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ, ἤτοι ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ
ἐστίν, ἢ ἕτερον· τῷ μὲν γὰρ λόγῳ δῆλον ὅτι ἕν· τὸν γὰρ αὐτὸν διέξεισι
λόγον ὁ λέγων ἐν ἑκατέρῳ. εἰ οὖν ἐστί τις ἄνθρωπος αὐτὸ καθ' αὑτὸ τόδε
τι καὶ κεχωρισμένον, ἀνάγκη καὶ ἐξ ὧν, οἷον, τὸ ζῷον, καὶ τὸ δί-
πουν, τόδε τι σημαίνειν, καὶ εἶναι χωριστὰ καὶ οὐσίας· ὥστε καὶ τὸ
ζῷον. εἰ μὲν οὖν τὸ αὐτὸ καὶ ἓν τὸ ἐν τῷ ἵππῳ, ὥσπερ σὺ σαυτῷ, πῶς

ἐν χωρὶς

ἐν χωρὶς οὖσιν, ἓν ἔσται· καὶ διὰ τί οὐ καὶ χωρὶς αὑτοῦ ἔσται τὸ ζῷον τοῦ-
το· ἔπειτα εἰ μὲν μεθέξει τοῦ δίποδος καὶ τοῦ πολύποδος, ἀδύνα-
τόν τι συμβαίνει· τἀναντία γὰρ ἅμα ὑπάρξει αὐτῷ, ἑνὶ καὶ τῷδε
ὄντι. εἰ δὲ μή, τίς ὁ τρόπος, ὅταν εἴπῃ τις τὸ ζῷον εἶναι δίπουν ἢ πε-
ζόν· ἀλλ' ἴσως σύγκειται καὶ ἅπτεται ἢ μέμικται. ἀλλὰ πάντα ἄ-
τοπα. ἀλλ' ἕτερον ἐν ἑκάστῳ. οὐκοῦν ἄπειρα ὡς ἔπος εἰπεῖν ἔσται.
ὧν ἡ οὐσία ζῷον· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ἐκ ζῴου ὁ ἄνθρωπος. ἔτι πολ-
λὰ ἔσται αὐτὸ τὸ ζῷον· οὐσία τε γὰρ τὸ ἐν ἑκάστῳ ζῷον· οὐ γὰρ κατ' ἄλλου
λέγεται· εἰ δὲ μή, ἐξ ἐκείνου ἔσται ὁ ἄνθρωπος· καὶ γένος αὐτοῦ ἐκεῖνο. καὶ ἔ-
τι ἰδέαι ἅπαντα ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος· οὐκοῦν οὐκ ἄλλου μὲν ἰδέα ἔσται, ἄλλου δ'
οὐσία· ἀδύνατον γάρ· αὐτὸ ἄρα ζῷον ἔσται ἕκαστον τῶν ἐν τοῖς ζώ-
οις. ἔτι ἐκ τίνος τοῦτο, καὶ πῶς ἐξ αὐτοῦ ζῴου· ἢ πῶς οἷόν τε εἶ-
ναι τὸ ζῷον ὃ οὐσία τοῦτο αὐτὸ παρ' αὐτὸ τὸ ζῷον. ἔτι δ' ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν
ταῦτά τε συμβαίνει, καὶ τούτων ἀτοπώτερα. εἰ δὴ ἀδύνατον οὕτως
ἔχειν, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἰδέα αὐτῶν οὕτως, ὥς τινές φασιν. ἐπεὶ
δ' ἡ οὐσία ἑτέρα, τό, τε σύνολον καὶ ὁ λόγος, λέγω δ' ὅτι ἡ μὲν οὕτως ἐστὶν
οὐσία σὺν τῇ ὕλῃ συνειλημμένος ὁ λόγος· ἡ δέ, ὁ λόγος ὅλως· ὅσαι μὲν
οὖν οὕτω λέγεται, τούτων μὲν ἔστι φθορά· καὶ γὰρ γένεσις. τοῦ δὲ
λόγου οὐκ ἔστιν οὕτως, ὥστε φθείρεσθαι· οὐδὲ γὰρ γένεσις· οὐ γὰρ γίνε-
ται τὸ οἰκίᾳ εἶναι· ἀλλὰ τὸ τῇδε τῇ οἰκίᾳ· ἀλλ' ἄνευ γενέσεως καὶ
φθορᾶς εἰσὶ καὶ οὐκ εἰσί· δέδεικται γὰρ ὅτι οὐδεὶς ταῦτα γεννᾷ
οὐδὲ ποιεῖ. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῶν οὐσιῶν τῶν αἰσθητῶν τῶν καθ' ἕκα-
στα, οὔτε ὁρισμὸς οὔτε ἀπόδειξίς ἐστιν, ὅτι ἔχουσιν ὕλην, ἧς ἡ φύ-
σις τοιαύτη· ὥστ' ἐνδέχεσθαι καὶ εἶναι καὶ μή· διὸ φθαρτὰ πάντα τὰ κα-
θ' ἕκαστα αὐτῶν. εἰ οὖν ἥ τε ἀπόδειξις τῶν ἀναγκαίων καὶ ὁ ὁρισμὸς ἐπιστημο-
νικός, καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὥσπερ οὐδ' ἐπιστήμην, ὁτὲ μὲν ἐπιστήμην, ὁτὲ δ'
ἄγνοιαν εἶναι, ἀλλὰ δόξα τὸ τοιοῦτόν ἐστιν, οὕτως οὐδ' ἀπόδειξιν οὐδ' ὁρι-
σμόν· ἀλλὰ δόξα ἐστὶ τοῦ ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῶν
οὔτε ὁρισμὸς οὔτε ἀπόδειξις. ἄδηλά τε γὰρ τὰ φθειρόμενα τοῖς ἔ-
χουσι τὴν ἐπιστήμην, ὅταν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπέλθῃ· καὶ σωζομένων

τῶν λόγων ἐν τῇ φύσει τῶν αὐτῶν, οὐκ ἔσται οὔτε ὁρισμὸς ἔτι, οὔτε ἀπόδειξις. διὸ δεῖ τῶν πρὸς ὅρον, ὅταν τις ὁρίζηταί τι τῶν καθ' ἕκαστα, μὴ ἀγνοεῖν, ὅτι ἀεὶ ἀναιρεῖν ἔστιν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ὁρίσασθαι. οὐδὲ δὴ ἰδέαν οὐδεμίαν ἔστιν ὁρίσασθαι· τῶν γὰρ καθ' ἕκαστα ἡ ἰδέα ὥς φασι, καὶ χωριστή. ἀναγκαῖον δὲ καὶ ἐξ ὀνομάτων εἶναι τὸν λόγον· ὄνομα δ' οὐ ποιήσει ὁ ὁριζόμενος· ἄγνωστον γὰρ ἔσται. τὰ δὲ κείμενα, κοινὰ πᾶσιν· ἀνάγκη ἄρα ὑπάρχειν καὶ ἄλλοις ταῦτα. οἷον εἴ τις σὲ ὁρίσαιτο, ζῷον ἐρεῖ, ἰσχνὸν ἢ λευκὸν ἢ ἕτερόν τι ὃ καὶ ἄλλῳ ὑπάρξει. εἰ δέ τις φαίη μηδὲν κωλύειν, χωρὶς μὲν πάντα πολλοῖς, ἅμα δὲ μόνῳ τούτῳ ὑπάρχειν, λεκτέον πρῶτον μέν, ὅτι καὶ ἀμφοῖν οἷον, τὸ ζῷον δίπουν τῷ ζῴῳ καὶ τῷ δίποδι. καὶ τοῦτο ἐπὶ μὲν τῶν ἀϊδίων, καὶ ἀνάγκη εἶναι πρότερα γοῦν ταῦτα καὶ μέρη τοῦ συνθέτου· ἀλλὰ μὴν καὶ χωριστά, εἴπερ ἄνθρωπος χωριστόν· ἢ γὰρ οὐδὲν ἢ ἄμφω. εἰ μὲν οὖν μηδέν, οὐκ ἔσται τὸ γένος παρὰ τὰ εἴδη· εἰ δὲ ἔσται, καὶ ἡ διαφορά. ἔπειτα ὅτι πρότερα τῷ εἶναι ταῦτα δὲ οὐκ ἀνταναιρεῖται. ἔπειτα εἰ ἐξ ἰδεῶν αἱ ἰδέαι, ἀσυνθετώτερα γὰρ τὰ ἐξ ὧν· ἔτι ἐπὶ πολλῶν δεήσει κἀκεῖνα κατηγορεῖσθαι ἐξ ὧν ἡ ἰδέα· οἷον τὸ ζῷον, καὶ τὸ δίπουν. εἰ δὲ μή, πῶς γνωρισθήσεται; ἔσται γὰρ ἰδέα τις, ἣν ἀδύνατον ἐπὶ πλειόνων κατηγορῆσαι ἢ ἑνός. οὐ δοκεῖ δέ, ἀλλὰ πᾶσα ἰδέα εἶναι μεθεκτή. ὥσπερ οὖν εἴρηται, λανθάνει ὅτι ἀδύνατον ὁρίσασθαι ἐν τοῖς ἀϊδίοις, μάλιστα δὲ ὅσα μοναχά· οἷον ἥλιος καὶ σελήνη. οὐ μόνον γὰρ διαμαρτάνουσι τῷ προστιθέναι τοιαῦτα, ὧν ἀφαιρουμένων ἔτι ἔσται ἥλιος, ὥσπερ τὸ περὶ γῆν ἰὸν ἢ νυκτικρυφές· ἂν γὰρ στῇ ἢ φανῇ, οὐκέτι ἔσται ἥλιος· ἀλλ' ἄτοπον εἰ μή· ὁ γὰρ ἥλιος, οὐσίαν τινὰ σημαίνει. ἔτι ὅσα ἐπ' ἄλλου ἐνδέχεται· οἷον ἐὰν ἕτερος γένηται τοιοῦτος, δῆλον ὅτι ἥλιος ἔσται· κοινὸς ἄρα ὁ λόγος. ἀλλ' ἦν τῶν καθ' ἕκαστα ὁ ἥλιος, ὥσπερ Κλέων ἢ Σωκράτης. ἐπεὶ διὰ τί οὐδεὶς ὅρον ἐκφέρει αὐτῶν ἰδέας; γένοιτο γὰρ ἂν δῆλον πειρωμένων, ὅτι ἀληθὲς τὸ νῦν εἰρημένον. φανερὸν δὲ ὅτι καὶ τῶν δοκουσῶν οὐσιῶν εἶναι αἱ πλεῖσται δυνάμεις εἰσί· τά τε μόρια τῶν ζῴων, οὐθὲν γὰρ κεχωρισμένον αὐτῶν ἐστιν, ὅταν

δὲ χωρισθῇ, καὶ τότε, ὄντα ὡς ὕλη πάντα· καὶ γῆ καὶ πῦρ καὶ ἀήρ· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἕν ἐστιν, ἀλλ' οἷον σωρός, πρὶν ἢ πεφθῇ καὶ γένηταί τι ἐξ αὐτῶν ἕν. μάλιστα δ' ἄν τις τὰ τῶν ἐμψύχων ὑπολάβοι μόρια καὶ τὰ τῆς ψυχῆς πάρεγγυς ἄμφω γίνεσθαι, ὄντα καὶ ἐντελεχείᾳ καὶ δυνάμει, τῷ ἀρχὰς ἔχειν κινήσεως ἀπό τινος ἐν ταῖς καμπαῖς· διὸ ἔνια ζῷα διαιρούμενα ζῇ. ἀλλ' ὅμως δυνάμει πάντα ἔσται, ὅταν ᾖ ἓν καὶ συνεχὲς φύσει, ἀλλὰ μὴ βίᾳ ἢ συμφύσει· τὸ γὰρ τοιοῦτον πήρωσις. ἐπεὶ δὲ τὸ ἓν λέγεται ὥσπερ καὶ τὸ ὄν, καὶ ἡ οὐσία ἡ τοῦ ἑνὸς μία, καὶ ὧν μία ἀριθμῷ, ἓν ἀριθμῷ, φανερὸν ὅτι οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ὂν ἐνδέχεται οὐσίαν εἶναι τῶν πραγμάτων, ὥσπερ οὐδὲ τὸ στοιχείῳ εἶναι ἢ ἀρχῇ· ἀλλὰ ζητοῦμεν τίς οὖν ἡ ἀρχή, ἵνα εἰς γνωριμώτερον ἀνάγωμεν. μᾶλλον μὲν οὖν τούτων οὐσία τὸ ὂν καὶ ἕν, ἢ ἥ τε ἀρχὴ καὶ τὸ στοιχεῖον καὶ τὸ αἴτιον. οὔπω δὲ οὐδὲ ταῦτα, εἴπερ μηδὲ ἄλλο κοινὸν μηδὲν οὐσία· οὐδενὶ γὰρ ὑπάρχει ἡ οὐσία, ἀλλ' ἢ αὐτῇ τε καὶ τῷ ἔχοντι αὐτήν, οὗ ἐστιν οὐσία.

Ἔτι τὸ ἓν πολλαχῇ, οὐκ ἂν εἴη ἅμα· τὸ δὲ κοινὸν ἅμα πᾶσι πολλαχῇ ὑπάρχει· ὥστε δῆλον ὅτι οὐδὲν τῶν καθόλου ὑπάρχει παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα χωρίς. ἀλλ' οἱ τὰ εἴδη λέγοντες, τῇ μὲν ὀρθῶς λέγουσι χωρίζοντες αὐτά, εἴπερ οὐσίαι εἰσί· τῇ δ' οὐκ ὀρθῶς, ὅτι τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν εἶδος λέγουσιν. αἴτιον δ' ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀποδοῦναι τίνες αἱ τοιαῦται οὐσίαι αἱ ἄφθαρτοι παρὰ τὰς καθ' ἕκαστα καὶ αἰσθητάς. ποιοῦσιν οὖν τὰς αὐτὰς τῷ εἴδει τοῖς φθαρτοῖς· ταύτας γὰρ ἴσμεν, αὐτοάνθρωπον, καὶ αὐτόϊππον, προστιθέντες τοῖς αἰσθητοῖς τὸ ῥῆμα τὸ αὐτό. καίτοι κἂν εἰ μὴ ἑωράκειμεν τὰ ἄστρα, οὐδὲν ἂν ἧττον οἶμαι ἦσαν οὐσίαι ἀΐδιοι παρ' ἃς ἡμεῖς ᾔδειμεν· ὥστε καὶ νῦν εἰ μὴ ἔχομεν τίνες εἰσίν, ἀλλ' εἶναί γέ τινας ἴσως ἀναγκαῖον. ὅτι μὲν οὖν οὔτε τῶν καθόλου λεγομένων οὐδὲν οὐσία, οὔτ' ἔστιν οὐσία οὐδεμία ἐξ οὐσιῶν, δῆλον. τί δὲ χρὴ λέγειν καὶ ὁποῖόν τι τὴν οὐσίαν, πάλιν ἄλλην οἷον ἀρχὴν ποιησάμενοι λέγωμεν· ἴσως γὰρ ἐκ τούτων ἔσται δῆλον καὶ περὶ ἐκείνης τῆς οὐσίας, ἥτις ἐστὶ κεχωρισμένη τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν. ἐπεὶ οὖν

ἡ οὐσία ἀρχὴ καὶ αἰτία τίς ἐστιν, ἐντεῦθεν μετιτέον. ζητεῖται δὲ τὸ
διὰ τί ἀεὶ οὕτως, διὰ τί ἄλλο ἄλλῳ τινὶ ὑπάρχει. τὸ γὰρ ζητεῖν διὰ τί
ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος, μουσικὸς ἄνθρωπός ἐστιν, ἤτοι ἐστὶ τὸ εἰρημένον ζητεῖν.
διὰ τί ὁ ἄνθρωπος μουσικός ἐστιν, ἢ ἄλλο. τὸ μὲν οὖν διὰ τί αὐτό ἐστιν αὐτό, οὐδέν
ἐστι ζητεῖν. δεῖ γὰρ τὸ ὅτι καὶ τὸ εἶναι ὑπάρχειν δῆλα ὄντα. λέγω δ' οἷον
ὅτι ἡ σελήνη ἐκλείπει. αὐτὸ δ' ὅτι αὐτό, εἷς λόγος καὶ μία αἰτία ἐπὶ
πάντων. διὰ τί ὁ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος, ἢ ὁ μουσικός, μουσικός. πλὴν εἴ τις λέγοι
ὅτι ἀδιαίρετον πρὸς αὑτὸ ἕκαστον. τοῦτο δ' ἦν, τὸ ἓν εἶναι. ἀλλὰ τοῦτο
κοινόν τε κατὰ πάντων καὶ τὸ σύντομον. ζητήσειε δ' ἄν τις διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ζῷον
ζῷον τοιονδί. τοῦτο μὲν οὖν δῆλον ὅτι οὐ ζητεῖ διὰ τί ὃς ἐστιν ἄνθρωπος, ἄνθρωπός ἐστι.
τί ἄρα κατά τινος ζητεῖ διὰ τί ὑπάρχει. ὅτι δ' ὑπάρχει, δεῖ δῆλον εἶναι.
εἰ γὰρ μὴ οὕτως, οὐδὲν ζητεῖ. οἷον διὰ τί βροντᾷ. διότι ψόφος γίνεται
ἐν τοῖς νέφεσιν. ἄλλο γὰρ οὕτως κατ' ἄλλου ἐστὶ τὸ ζητούμενον. καὶ διὰ τί ταδί,
οἷον πλίνθοι καὶ λίθοι, οἰκία ἐστί. φανερὸν τοίνυν ὅτι ζητεῖ τὸ αἴτιον. τοῦτο
δέ ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι, ὡς εἰπεῖν λογικῶς. ὃ ἐπ' ἐνίων μέν ἐστι τίνος ἕνε-
κα. οἷον ἴσως ἐπ' οἰκίας ἢ κλίνης. ἐπ' ἐνίων δὲ τί ἐκίνησε πρῶτον.
αἴτιον γὰρ καὶ τοῦτο. ἀλλὰ τὸ μὲν τοιοῦτον αἴτιον, ἐπὶ τοῦ γίνε-
σθαι ζητεῖται καὶ φθείρεσθαι. θάτερον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ εἶναι. λανθάνει δὲ
μάλιστα τὸ ζητούμενον ἐν τοῖς μὴ κατ' ἀλλήλων λεγομένοις. οἷον
ἄνθρωπος τί ἐστι ζητεῖται. διὰ τὸ ἁπλῶς λέγεσθαι. ἀλλὰ μὴ διορίζειν ὅτι
τάδε ἢ τόδε. ἀλλὰ δεῖ διορθώσαντας ζητεῖν. εἰ δὲ μή, κοινὸν τοῦ
μηδὲν ζητεῖν καὶ τοῦ ζητεῖν τι γίνεται. ἐπεὶ δὲ δεῖ ἔχειν τε καὶ ὑ-
πάρχειν τὸ εἶναι, δῆλον δὴ ὅτι τὴν ὕλην ζητεῖ διὰ τί ἐστιν. οἷον, οἰ-
κία ταδί, διὰ τί. ὅτι ταδὶ ὑπάρχει ὃ ἦν οἰκίᾳ εἶναι, καὶ ἄνθρωπος
ὁδί, ἢ τὸ σῶμα τοῦτο τοδὶ ἔχον. ὥστε τὸ αἴτιον ζητεῖται τῆς ὕλης.
τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ εἶδος ᾧ τί ἐστι. τοῦτο δ' ἡ οὐσία. φανερὸν τοίνυν
ὅτι ἐπὶ τῶν ἁπλῶν οὐκ ἔστι τίς ζήτησις, οὐδὲ δίδαξις. ἀλλ' ἕ-
τερος τρόπος τῆς ζητήσεως τῶν τοιούτων. ἐπεὶ δὲ τὸ ἔκ τινος
σύνθετον οὕτως, ὥστε ἓν εἶναι τὸ πᾶν, ἀλλὰ μὴ ὡς σωρός, ἀλλ'
ὡς ἡ συλλαβή. ἡ δὲ συλλαβὴ οὐκ ἔστι τὰ στοιχεῖα. οὐδὲ ταυτὸ

τὸ β

τὸ β, καὶ ά. οὐδ' ἡ σὰρξ καὶ πῦρ καὶ γῆ. διαλυθέντων γάρ, τὰ μὲν οὐκ
ἔτι ἔστιν. οἷον ἡ σὰρξ καὶ ἡ συλλαβή. τὰ δὲ στοιχεῖά ἐστιν, τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ.
ἔστιν ἄρα τι ἡ συλλαβή, οὐ μόνον τὰ στοιχεῖα τὸ φωνῆεν καὶ ἄφωνον, ἀλ-
λὰ καὶ ἕτερόν τι. καὶ ἡ σὰρξ, οὐ μόνον πῦρ καὶ γῆ, ἢ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν.
ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι. εἰ τοίνυν ἀνάγκη κἀκεῖνο ἢ στοιχεῖον ἢ ἐκ στοιχεί-
ων εἶναι, εἰ μὲν στοιχεῖον, πάλιν ὁ αὐτὸς λόγος ἔσται. ἐκ τούτου γὰρ
καὶ πυρὸς καὶ γῆς, ἔσται ἡ σὰρξ καὶ ἔτι ἄλλου. ὥστ' εἰς ἄπειρον βαδιεῖται.
εἰ δ' ἐκ στοιχείου, δῆλον ὅτι οὐχ ἑνός, ἀλλὰ πλειόνων. ἢ ἐκεῖνο αὐτὸ ἔ-
σται. ὥστε πάλιν ἐπὶ τούτου, τὸν αὐτὸν ἐροῦμεν λόγον, καὶ ἐπὶ τῆς
σαρκὸς ἢ συλλαβῆς. δόξειε δ' ἂν εἶναί τι τοῦτο καὶ οὐ στοιχεῖον, καὶ αἴ-
τιόν γε τοῦ εἶναι, τοδὶ μὲν σάρκα. τοδὶ δὲ συλλαβήν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ
τῶν ἄλλων. οὐσία δὲ ἑκάστου μὲν τοῦτο. τοῦτο γὰρ αἴτιον πρῶτον τοῦ
εἶναι. ἐπεὶ δ' ἔνια οὐκ οὐσίαι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ὅσαι οὐσίαι κα-
τὰ φύσιν καὶ φύσει συνεστήκασι, φανείη ἄν τισιν καὶ αὕτη
ἡ φύσις οὐσία, ἥ ἐστιν οὐ στοιχεῖον, ἀλλ' ἀρχή. στοιχεῖον
δ' ἐστίν, εἰς ὃ διαιρεῖται ἐνυπάρχον ὡς ὕ-
λην. οἷον τῆς συλλαβῆς
τὸ α καὶ
τὸ β
:~

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ, ΤΟ Η.

Ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων, συλλογίζεσθαι δεῖ καὶ συναγαγόντας τὸ κεφάλαιον, τέλος ἐπιθεῖναι. εἴρηται δὴ, ὅτι τῶν οὐσιῶν ζητεῖται τὰ αἴτια, καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα. οὐσίαι δὲ, αἱ μὲν ὁμολογούμεναι εἰσὶν ὑπὸ πάντων· περὶ δὲ ἐνίων, ἰδίᾳ τινὲς ἀπεφήναντο. ὁμολογούμεναι μὲν, αἱ φυσικαί· οἷον, πῦρ, γῆ, ὕδωρ· καὶ τἆλλα τὰ ἁπλᾶ σώματα. ἔπειτα τὰ φυτὰ καὶ τὰ μόρια αὐτῶν· καὶ τὰ ζῷα, καὶ τὰ μόρια τῶν ζῴων· καὶ τέλος ὁ οὐρανὸς, καὶ τὰ μόρια τοῦ οὐρανοῦ. ἰδίᾳ δέ τινες οὐσίας λέγουσιν εἶναι τά τε εἴδη καὶ τὰ μαθηματικά. ἄλλας δὲ δὴ συμβαίνει ἐκ τῶν λόγων οὐσίας εἶναι, τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ ὑποκείμενον. ἔτι ἄλλως τὸ γένος μᾶλλον τῶν εἰδῶν, καὶ τὸ καθόλου τῶν καθέκαστα. τῷ δὲ καθόλου καὶ τῷ γένει καὶ αἱ ἰδέαι συνάπτουσι. κατὰ τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον οὐσίαι δοκοῦσιν εἶναι. ἐπεὶ δὲ τὸ τί ἦν εἶναι οὐσία, τούτου δὲ λόγος ὁ ὁρισμὸς, διὰ τοῦτο περὶ ὁρισμοῦ καὶ περὶ τοῦ καθαυτὸ διώρισται. ἐπεὶ δὲ ὁ ὁρισμὸς λόγος, ὁ δὲ λόγος μέρη ἔχει, ἀναγκαῖον καὶ περὶ μέρους ἦν ἰδεῖν, ποῖα τῆς οὐσίας μέρη καὶ ποῖα οὔ· καὶ εἰ ταῦτα, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ. ἔτι τοίνυν οὔτε τὸ καθόλου οὐσία, οὔτε τὸ γένος. περὶ δὲ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν, ὕστερον σκεπτέον. παρὰ γὰρ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ταύτας, λέγουσί τινες εἶναι. νῦν δὲ περὶ τῶν ὁμολογουμένων οὐσιῶν ἐπέλθωμεν. αὗται δ' εἰσὶν αἱ αἰσθηταί.

αἱ δ'

αἱ δὲ αἰσθηταὶ οὐσίαι πᾶσαι, ὕλην ἔχουσιν. ἔστι δ' οὐσία τὸ ὑποκείμενον. ἄλλως μὲν ἡ ὕλη, ἄλλως δ' ὁ λόγος. ὕλην δὲ λέγω, ἣ μὴ τόδε τι οὖσα ἐνεργείᾳ, δυνάμει ἐστὶ τόδε τι. ἄλλως δὲ ὁ λόγος καὶ ἡ μορφή· ὃ τόδε τι ὂν, τῷ λόγῳ χωριστόν ἐστι. τρίτον δὲ τὸ ἐκ τούτων, οὗ γένεσις μόνου καὶ φθορά ἐστι, καὶ χωριστὸν ἁπλῶς. τῶν γὰρ κατὰ τὸν λόγον οὐσιῶν, αἱ μὲν, αἱ δ' οὔ. ὅτι δ' ἐστὶν οὐσία ἡ ὕλη, δῆλον. ἐν πάσαις γὰρ ταῖς ἀντικειμέναις μεταβολαῖς ἐστί τι τὸ ὑποκείμενον ταῖς μεταβολαῖς. οἷον, κατὰ τόπον, τὸ νῦν μὲν ἐνταῦθα, πάλιν δ' ἄλλοθι. καὶ κατ' αὔξησιν, ὃ νῦν μὲν, τηλικόνδε, πάλιν δ' ἔλαττον ἢ μεῖζον. καὶ κατ' ἀλλοίωσιν, ὃ νῦν μὲν ὑγιές, πάλιν δὲ κάμνον. ὁμοίως δὲ καὶ κατ' οὐσίαν, ὃ νῦν μὲν ἐν γενέσει, πάλιν δ' ἐν φθορᾷ· καὶ νῦν ὑποκείμενον ὡς τόδε τι, πάλιν δ' ὑποκείμενον ὡς κατὰ στέρησιν. καὶ ἀκολουθοῦσι δὴ ταύτῃ αἱ ἄλλαι μεταβολαί. τῶν δ' ἄλλων ἢ μιᾷ ἢ δυσὶν αὕτη οὐκ ἀκολουθεῖ. οὐ γὰρ ἀνάγκη, εἴ τι ἔχει ὕλην τοπικὴν, τοῦτο καὶ γεννητὴν καὶ φθαρτὴν ἔχειν. τίς μὲν οὖν διαφορὰ τοῦ ἁπλῶς γίνεσθαι καὶ μὴ ἁπλῶς, ἐν τοῖς φυσικοῖς εἴρηται. ἐπεὶ δ' ἡ μὲν ὡς ὑποκειμένη καὶ ὡς ὕλη οὐσία, ὁμολογεῖται, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ δυνάμει, λοιπὸν τὴν ὡς ἐνέργειαν οὐσίαν τῶν αἰσθητῶν εἰπεῖν, τίς ἐστι. Δημόκριτος μὲν οὖν τρεῖς διαφορὰς ἔοικεν οἰομένῳ εἶναι. τὸ μὲν γὰρ ὑποκείμενον σῶμα, τὴν ὕλην, ἓν καὶ τὸ αὐτό. διαφέρειν δὲ ἢ ῥυσμῷ, ὅ ἐστι σχῆμα, ἢ τροπῇ, ὅ ἐστι θέσις, ἢ διαθιγῇ, ὅ ἐστι τάξις. φαίνονται δὲ πολλαὶ διαφοραὶ οὖσαι. οἷον, τὰ μὲν συνθέσει λέγεται τῆς ὕλης, ὥσπερ ὅσα κράσει, καθάπερ μελίκρατον. τὰ δὲ γόμφῳ, οἷον κιβώτιον. τὰ δὲ δεσμῷ, οἷον φάκελος. τὰ δὲ κόλλῃ, οἷον βιβλίον. τὰ δὲ πλείοσι τούτων. τὰ δὲ θέσει, οἷον οὐδὸς καὶ ὑπέρθυρον. ταῦτα γὰρ τῷ κεῖσθαί πως διαφέρει. τὰ δὲ χρόνῳ, οἷον δεῖπνον καὶ ἄριστον. τὰ δὲ τόπῳ, οἷον, τὰ πνεύματα. τὰ δὲ τοῖς τῶν αἰσθητῶν πάθεσιν. οἷον σκληρότητι καὶ μαλακότητι, καὶ πυκνότητι καὶ μανότητι, καὶ ξηρότητι καὶ ὑγρότητι, καὶ τὰ μὲν, ἐνίοις τούτων. τὰ δὲ πᾶσι τούτοις. καὶ ὅλως τὰ μὲν, ὑπεροχῇ. τὰ δὲ ἐλλείψει.

ὥστε δῆλον, ὅτι καὶ τὸ ἔστι, τοσαυταχῶς λέγεται. οὐδὸς γάρ ἐστιν, ὅτι οὕτως κεῖται. καὶ τὸ εἶναι, τὸ οὕτως αὐτὸ κεῖσθαι σημαίνει. καὶ τὸ κρύσταλλον εἶναι, τὸ οὕτως πεπυκνῶσθαι. ἐνίων δὲ τὸ εἶναι καὶ πᾶσι τούτοις ὁρισθήσεται, τῷ τὰ μὲν μεμῖχθαι, τὰ δὲ κεκρᾶσθαι, τὰ δὲ δεδέσθαι, τὰ δὲ πεπυκνῶσθαι, τὰ δὲ ταῖς ἄλλαις διαφοραῖς κεχρῆσθαι, ὥσπερ ἡ χεὶρ ἢ πούς. ληπτέα οὖν τὰ γένη τῶν διαφορῶν. αὗται γὰρ ἀρχαὶ ἔσονται τοῦ εἶναι. οἷον τὰ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἢ πυκνῷ καὶ μανῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις. πάντα γὰρ ταῦτα ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψίς ἐστιν. εἰ δέ τι σχήματι, ἢ λειότητι καὶ τραχύτητι, πάντα εὐθεῖ καὶ καμπύλῳ. τοῖς δὲ τὸ εἶναι, τὸ μεμῖχθαι ἔσται, ἀντικειμένως δὲ τὸ μὴ εἶναι. φανερὸν δὴ ἐκ τούτων, ὅτι εἴπερ ἡ οὐσία αἰτία τοῦ εἶναι ἕκαστον, ὅτι ἐν τούτοις ζητητέον, τί τὸ αἴτιον τοῦ εἶναι τούτων ἕκαστον. οὐσία μὲν οὖν οὐδὲν τούτων, οὐδὲ συνδυαζόμενον. ὅμως δὲ τὸ ἀνάλογον ἐν ἑκάστῳ. καὶ ὡς ἐν ταῖς οὐσίαις, τὸ τῆς ὕλης κατηγορούμενον, αὐτὴ ἡ ἐνέργεια, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὁρισμοῖς μάλιστα. οἷον εἰ οὐδὸν δέοι ὁρίσασθαι, ξύλον ἢ λίθον ὡδὶ κείμενον, ἐροῦμεν. καὶ οἰκίαν, πλίνθους καὶ ξύλα ὡδὶ κείμενα. ἢ ἔτι καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἐπ' ἐνίων ἐστίν. εἰ δὲ κρύσταλλον, ὕδωρ πεπηγὸς ἢ πεπυκνωμένον ὡδί. συμφωνία δὲ, ὀξέος καὶ βαρέος μῖξις τοιαδί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. φανερὸν δὴ ἐκ τούτων, ὅτι ἡ ἐνέργεια ἄλλη ἄλλης ὕλης, καὶ ὁ λόγος. τῶν μὲν γὰρ ἡ σύνθεσις, τῶν δὲ ἡ μῖξις, τῶν δὲ ἄλλο τι τῶν εἰρημένων. διὸ τῶν ὁριζομένων, οἱ μὲν λέγοντες τί ἐστιν οἰκία, ὅτι λίθοι, πλίνθοι, ξύλα, τὴν δυνάμει οἰκίαν λέγουσιν. ὕλη γὰρ αὗται. οἱ δὲ, ἀγγεῖον σκεπαστικὸν χρημάτων καὶ σωμάτων, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον προστιθέντες, τὴν ἐνέργειαν λέγουσιν. οἱ δὲ ἄμφω ταῦτα τιθέντες, τὴν τρίτην, καὶ τὴν ἐκ τούτων οὐσίαν. ἔοικε γὰρ ὁ μὲν διὰ τῶν διαφορῶν λόγος, τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐνεργείας εἶναι, ὁ δὲ ἐκ τῶν ἐνυπαρχόντων, τῆς ὕλης μᾶλλον. ὁμοίως δὲ καὶ οὓς Ἀρχύτας ἀπεδέχετο ὅρους. τοῦ συνάμφω γάρ εἰσιν. οἷον, τί ἐστι νηνεμία; ἠρεμία ἐν πλήθει ἀέρος. ὕλη μὲν ὁ ἀήρ, ἐνέργεια δὲ καὶ οὐσία ἡ ἠρεμία.

τί ἐστι

τί ἐστι γαλήνη; ὁμαλότης θαλάττης. τὸ μὲν ὑποκείμενον ὡς ὕλη, ἡ θάλαττα, ἡ δὲ ἐνέργεια καὶ ἡ μορφή, ἡ ὁμαλότης. φανερὸν δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων, τίς ἡ αἰσθητὴ οὐσία ἐστὶ, καὶ πῶς. ἡ μὲν γὰρ, ὡς ὕλη, ἡ δ' ὡς μορφή, ὅτι ἐνέργεια. ἡ δὲ τρίτη, ἡ ἐκ τούτων. δεῖ δὲ μὴ ἀγνοεῖν, ὅτι ἐνίοτε λανθάνει, πότερον σημαίνει τὸ ὄνομα τὴν σύνθετον οὐσίαν, ἢ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν μορφήν. οἷον, ἡ οἰκία, πότερον σημεῖον τοῦ κοινοῦ, ὅτι σκέπασμα ἐκ πλίνθων καὶ ξύλων καὶ λίθων ὡδὶ κειμένων, ἢ τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ εἴδους, ὅτι σκέπασμά τι. καὶ γραμμή, πότερον δυὰς ἐν μήκει, ἢ ὅτι δυάς. καὶ ζῷον, πότερον ψυχὴ ἐν σώματι, ἢ ψυχή. αὕτη γὰρ οὐσία, καὶ ἐνέργεια σώματός τινος. εἴη δ' ἂν καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις τὸ ζῷον, οὐχ ὡς ἑνὶ λόγῳ λεγόμενον, ἀλλ' ὡς πρὸς ἕν. ἀλλὰ ταῦτα πρὸς μέν τι ἄλλο διαφέρει, πρὸς δὲ τὴν ζήτησιν τῆς οὐσίας τῆς αἰσθητῆς, οὐδέν. τὸ γὰρ τί ἦν εἶναι τῷ εἴδει καὶ τῇ ἐνεργείᾳ ὑπάρχει. ψυχὴ μὲν γὰρ καὶ ψυχῇ εἶναι ταὐτόν. ἀνθρώπῳ δὲ καὶ ἄνθρωπος οὐ ταὐτόν, εἰ μὴ καὶ ἡ ψυχὴ ἄνθρωπος λεχθήσεται. οὕτω δὲ, τινὶ μὲν, τινὶ δ' οὔ. φαίνεται δὴ ζητοῦσιν, ἡ συλλαβὴ ἐκ τῶν στοιχείων οὖσα καὶ συνθέσεως. οὐδ' ἡ οἰκία, πλίνθοι τε καὶ σύνθεσις. καὶ τοῦτο ὀρθῶς. οὐ γάρ ἐστιν ἡ σύνθεσις, οὐδ' ἡ μῖξις ἐκ τούτων, ὧν ἐστι σύνθεσις ἢ μῖξις. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐθέν. οἷον, οὐδὸς θέσει, οὐκ ἐκ τοῦ οὐδοῦ ἡ θέσις, ἀλλὰ μᾶλλον οὗτος ἐξ ἐκείνης. οὐδὲ δὴ ὁ ἄνθρωπός ἐστι τὸ ζῷον καὶ δίπουν, ἀλλά τι δεῖ εἶναι ὃ παρὰ ταῦτά ἐστιν, εἰ ταῦθ' ὕλη. οὔτε στοιχεῖον, οὔτ' ἐκ στοιχείου, ἀλλ' ἡ οὐσία. ὃ ἐξαιροῦντες τὴν ὕλην λέγουσιν. εἰ οὖν τοῦτ' αἴτιον τοῦ εἶναι, καὶ οὐσία τοῦτο, αὐτὴν ἂν τὴν οὐσίαν οὐ λέγοιεν. ἀνάγκη δὲ ταύτην ἢ ἀΐδιον εἶναι, ἢ φθαρτὴν ἄνευ τοῦ φθείρεσθαι, καὶ γεγονέναι ἄνευ τοῦ γίνεσθαι. δέδεικται δὲ καὶ δεδήλωται ἐν ἄλλοις, ὅτι τὸ εἶδος οὐθεὶς ποιεῖ, οὐδὲ γεννᾷ, ἀλλὰ ποιεῖται τόδε, γίνεται δὲ τὸ ἐκ τούτων. εἰ δ' εἰσὶ τῶν φθαρτῶν αἱ οὐσίαι χωρισταί, οὐθέν πω δῆλον. πλὴν ὅτι γ' ἐνίων οὐκ ἐνδέχεται, δῆλον. ὅσα μὴ οἷόν τε παρὰ τὰ τινὰ εἶναι, οἷον οἰκίαν ἢ σκεῦος. ἴσως μὲν οὖν οὐδ' οὐσίαι εἰσὶν, οὐδ' ἔτι αὐτὰ ταῦτα, οὔτε τι τῶν ἄλλων, ὅσα

μὴ φύσει συνέστηκε· τὴν γὰρ φύσιν μόνην ἄν τις θείη τὴν ἐν τοῖς φθαρτοῖς οὐσίαν. ὥστε ἡ ἀπορία ἣν οἱ Ἀντισθένειοι καὶ οἱ οὕτως ἀπαίδευτοι ἠπόρουν, ἔχει τινὰ καιρὸν λυθῆναι, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ τί ἐστιν ὁρίσασθαι· τὸν γὰρ ὅρον, εἶναι λόγον μακρόν· ἀλλὰ ποῖον μέν τί ἐστιν, ἐνδέχεται καὶ διδάξαι· ὥσπερ ἄργυρον, τί μέν ἐστιν οὔ· ὅτι δὲ οἷον καττίτερος. ὥστ' οὐσίας, ἔστι μὲν ἧς ἐνδέχεται εἶναι ὅρον καὶ λόγον· οἷον τῆς συνθέτου, ἐάν τε αἰσθητὴ ἐάν τε νοητὴ ᾖ· ἐξ ὧν δ' αὕτη πρώτων, οὐκ ἔστιν. εἴπερ τι κατά τινος σημαίνει ὁ λόγος ὁ ὁριστικός· καὶ δεῖ τὸ μὲν ὥσπερ ὕλην εἶναι, τὸ δέ, ὡς μορφήν. φανερὸν δὲ καὶ διότι εἴπερ εἰσί πως ἀριθμοὶ αἱ οὐσίαι, οὕτως εἰσὶ καὶ οὐχ ὥς τινες λέγουσι μονάδων. ὅ τε γὰρ ὁρισμὸς ἀριθμός τις· διαιρετός τε γάρ, καὶ εἰς ἀδιαίρετα· οὐ γὰρ ἄπειροι οἱ λόγοι· καὶ ὁ ἀριθμὸς δὲ τοιοῦτος. καὶ ὥσπερ οὐδ' ἀπ' ἀριθμοῦ ἀφαιρεθέντος τινὸς ἢ προστεθέντος, ἐξ ὧν ὁ ἀριθμός ἐστιν, οὐκέτι ὁ αὐτὸς ἀριθμός ἐστιν, ἀλλ' ἕτερος, κἂν τοὐλάχιστον ἀφαιρεθῇ ἢ προστεθῇ, οὕτως οὐδὲ ὁ ὁρισμός, οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι, οὐκέτι ἔσται, ἀφαιρεθέντος τινὸς ἢ προστεθέντος. καὶ τὸν ἀριθμὸν δεῖ εἶναί τι ᾧ εἷς· ὃ νῦν οὐκ ἔχουσι λέγειν τίνι εἷς, εἴπερ ἐστὶν εἷς· ἢ γὰρ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οἷον σωρός· ἢ εἴπερ ἐστί, λεκτέον τί τὸ ποιοῦν ἓν ἐκ πολλῶν. καὶ ὁ ὁρισμὸς εἷς ἐστιν· ὁμοίως δὲ οὐδὲ τοῦτον ἔχουσι λέγειν, καὶ τοῦτο εἰκότως συμβαίνει· τοῦ αὐτοῦ γὰρ λόγου, καὶ ἡ οὐσία ἓν οὕτως, ἀλλ' οὐχ ὥς λέγουσί τινες· οἷον μονάς τις οὖσα ἢ στιγμή· ἀλλ' ἐντελέχεια, καὶ φύσις τις ἑκάστη. καὶ ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἀριθμὸς ἔχει τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οὐδ' ἡ κατὰ τὸ εἶδος οὐσία· ἀλλ' εἴπερ, ἡ μετὰ τῆς ὕλης. περὶ μὲν οὖν γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν λεγομένων οὐσιῶν, πῶς ἐνδέχεται καὶ πῶς ἀδύνατον γίνεσθαι, καὶ περὶ τῆς εἰς τὸν ἀριθμὸν ἀναγωγῆς, ἔστω μέχρι τούτων διωρισμένον.

Περὶ δὲ τῆς ὑλικῆς οὐσίας, δεῖ μὴ λανθάνειν, ὅτι εἰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πάντα πρώτου, ἢ τῶν αὐτῶν ὡς πρώτων, καὶ ἡ αὐτὴ ὕλη ὡς ἀρχὴ τοῖς γινομένοις, ὅμως ἔστι τις οἰκεία ἑκάστου· οἷον φλέγματος ἐστὶ πρώτη ὕλη τὰ γλυκέα, ἢ λιπαρά· χολῆς δὲ τὰ πικρά, ἢ ἄλλ' ἄττα· ἴσως δὲ

καὶ ταῦτα

καὶ ταῦτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ. γίνονται δὲ πλείους ὗλαι τοῦ αὐτοῦ, ὅταν θατέρου ἡ ἑτέρα ᾖ· οἷον φλέγμα ἐκ λιπαροῦ καὶ γλυκέος, εἰ τὸ λιπαρὸν ἐκ τοῦ γλυκέος· ἐκ δὲ χολῆς, τῷ ἀναλύεσθαι εἰς τὴν πρώτην ὕλην τὴν χολήν. διχῶς γὰρ τόδε ἐκ τοῦδε· ἢ ὅτι πρὸ ὁδοῦ ἔσται, ἢ ὅτι ἀναλυθέντος εἰς τὴν ἀρχήν. ἐνδέχεται δὲ μιᾶς τῆς ὕλης οὔσης, ἕτερα γίνεσθαι διὰ τὴν κινοῦσαν αἰτίαν· οἷον, ἐκ ξύλου, καὶ κιβωτὸς καὶ κλίνη. ἐνίων δὲ ἑτέρα ἡ ὕλη, ἐξ ἀνάγκης, ἑτέρων ὄντων· οἷον πρίων οὐκ ἂν γένοιτο ἐκ ξύλου· οὐδ' ἐπὶ τῇ κινούσῃ αἰτίᾳ τοῦτο· οὐ γὰρ ποιήσει πρίονα ἐξ ἐρίου ἢ ξύλου. εἰ δ' ἄρα τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται ἐξ ἄλλης ὕλης ποιῆσαι, δῆλον ὅτι ἡ τέχνη καὶ ἡ ἀρχὴ ὡς κινοῦσα, ἡ αὐτή· εἰ γὰρ καὶ ἡ ὕλη ἑτέρα, καὶ τὸ κινοῦν, καὶ τὸ γεγονός. ὅταν δή τις ζητῇ τὸ αἴτιον (ἐπεὶ πλεοναχῶς τὰ αἴτια λέγεται) πάσας δεῖ λέγειν τὰς ἐνδεχομένας αἰτίας. οἷον, ἀνθρώπου, τίς αἰτία ὡς ὕλη; ἆρα τὰ καταμήνια. τί δ' ὡς κινοῦν; ἆρα τὸ σπέρμα. τί δ' ὡς τὸ εἶδος; τὸ τί ἦν εἶναι. τί δ' ὡς οὗ ἕνεκα; τὸ τέλος. ἴσως δὲ ταῦτα ἄμφω, τὸ αὐτό. δεῖ δὲ καὶ τὰ ἐγγύτατα αἴτια λέγειν. τίς ἡ ὕλη; μὴ πῦρ ἢ γῆν, ἀλλὰ τὴν ἴδιον. περὶ μὲν οὖν τὰς φυσικὰς οὐσίας καὶ γενητὰς, ἀνάγκη οὕτως μετιέναι, εἴ τις μέτεισιν ὀρθῶς, εἴπερ ἄρα αἴτια τε ταῦτα καὶ τοσαῦτα, καὶ δεῖ τὰ αἴτια γνωρίζειν. ἐπὶ δὲ τῶν φυσικῶν μέν, ἀϊδίων δὲ οὐσιῶν, ἄλλος λόγος. ἴσως γὰρ ἔνια οὐκ ἔχει ὕλην, ἢ οὐ τοιαύτην, ἀλλὰ μόνον κατὰ τόπον κινητήν. οὐδ' ὅσα δὴ φύσει μέν, μὴ οὐσίαι δέ, οὐκ ἔστι τούτοις ὕλη· ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον ἡ οὐσία. οἷον τί αἴτιον ἐκλείψεως; τίς ὕλη; οὐ γὰρ ἔστιν, ἀλλ' ἡ σελήνη τὸ πάσχον. τί δ' αἴτιον ὡς κινῆσαν καὶ φθεῖρον τὸ φῶς; ἡ γῆ. τὸ δ' οὗ ἕνεκα, ἴσως οὐκ ἔστι. τὸ δ' ὡς εἶδος, ὁ λόγος· ἀλλὰ ἄδηλος, ἐὰν μὴ μετὰ τῆς αἰτίας ὁ λόγος ᾖ. οἷον τί ἔκλειψις; στέρησις φωτός. ἐὰν δὲ προστεθῇ ὑπὸ γῆς ἐν μέσῳ γινομένης, ὁ σὺν τῷ αἰτίῳ λόγος οὗτος. ὕπνου δ' ἄδηλον τί τὸ πρῶτον πάσχον· ἀλλ' ὅτι τὸ ζῷον· ναί· ἀλλὰ τοῦτο κατὰ τί, καὶ τί πρῶτον; καρδία, ἢ ἄλλο τι. εἶτα ὑπὸ τίνος. εἶτα τί τὸ πάθος τὸ ἐκείνου, καὶ μὴ τοῦ ὅλου. ὅτι ἀκινησία τοιαδί, ναί· ἀλλὰ αὕτη τῷ τί τι πάσχειν, τὸ πρῶτον. ἐπεὶ δ' ἔνια ἄνευ γενέσεως καὶ φθο-

ρὰς ἐστὶ ἢ οὐκ ἔστιν, οἷον αἱ στιγμαὶ εἴπερ εἰσὶ, καὶ ὅλως τὰ εἴδη καὶ αἱ μορφαί· οὐ γὰρ τὸ λευκὸν γίνεται, ἀλλὰ τὸ ξύλον λευκόν. εἰ ἔκ τινος καί τι πᾶν τὸ γινόμενον γίνεται, οὐ πάντα τἀναντία ἂν γίνοιτο ἀλλ᾽ ἐξ ἀλλήλων· ἀλλ᾽ ἑτέρως λευκὸς ἄνθρωπος ἐκ μέλανος ἀνθρώπου· καὶ λευκὸν ἐκ μέλανος, οὐδὲ παντὸς ὕλη ἐστὶν, ἀλλ᾽ ὅσων γένεσίς ἐστι καὶ μεταβολὴ εἰς ἄλληλα. ὅσα δ᾽ ἄνευ τοῦ μεταβάλλειν ἐστὶν, ἢ μή, οὐκ ἔστι τούτων ὕλη. ἔχει δ᾽ ἀπορίαν πῶς πρὸς τἀναντία ἡ ὕλη ἡ ἑκάστου ἔχει. οἷον, εἰ τὸ σῶμα δυνάμει ὑγιαινὸν, ἐναντίον δὲ νόσος ὑγιείᾳ, ἆρα ἄμφω δυνάμει· καὶ τὸ ὕδωρ δυνάμει ὄξος καὶ οἶνος· ἢ τοῦ μὲν, καθ᾽ ἕξιν καὶ κατὰ τὸ εἶδος ὕλη, τοῦ δὲ, κατὰ στέρησιν καὶ κατὰ φθορὰν τὴν παρὰ φύσιν· ἀπορία δέ τις ἐστὶ, καὶ διὰ τί ὁ οἶνος οὐχ ὕλη τοῦ ὄξους· οὐδὲ δυνάμει ὄξος. καίτοι γίνεται ἐξ αὐτοῦ ὄξος καὶ ὁ ζῶν, δυνάμει νεκρὸς, ἢ οὔ· ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἱ φθοραί. ἡ δὲ τοῦ ζῴου ὕλη αὐτὴ κατὰ φθορὰν νεκροῦ δύναμις καὶ ὕλη. καὶ τὸ ὕδωρ ὄξους. γίνεται γὰρ ἐκ τούτων, ὥσπερ ἐξ ἡμέρας νύξ. καὶ ὅσα δὴ οὕτω μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, εἰς τὴν ὕλην δεῖ ἐπανελθεῖν. οἷον εἰ ἐκ νεκροῦ ζῷον, εἰς τὴν ὕλην πρῶτον, εἶθ᾽ οὕτως ζῷον. καὶ τὸ ὄξος εἰς ὕδωρ εἶθ᾽ οὕτως οἶνος. Περὶ δὲ τῆς ἀπορίας τῆς εἰρημένης περί τε τοὺς ὁρισμοὺς καὶ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς, τί ἐστιν αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι, πάντων γὰρ ὅσα πλείω μέρη ἔχει καὶ μή ἐστιν οἷον σωρὸς τὸ πᾶν, ἀλλ᾽ ἔστι τι τὸ ὅλον παρὰ τὰ μόρια, ἔστι τι αἴτιον. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς μὲν ἁφὴ αἰτία τοῦ ἓν εἶναι. τοῖς δὲ γλισχρότης, ἤ τι πάθος ἕτερον τοιοῦτον. ὁ δ᾽ ὁρισμὸς, λόγος ἐστὶν εἷς οὐ συνδέσμῳ καθάπερ ἡ Ἰλιάς. ἀλλὰ τῷ ἑνὸς εἶναι. τί οὖν ἐστιν ὃ ποιεῖ ἓν τὸν ἄνθρωπον. καὶ διὰ τί ἓν ἀλλ᾽ οὐ πολλά. οἷον τό, τε ζῷον καὶ τὸ δίπουν. ἄλλως τε καὶ εἰ ἔστιν ὥσπερ φασί τινες αὐτό τι ζῷον καὶ αὐτὸ δίπουν. διὰ τί γὰρ οὐκ ἐκεῖνα αὐτὰ ὁ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ἔσονται κατὰ μέθεξιν οἱ ἄνθρωποι, οὐκ ἀνθρώπου οὐδενός, ἀλλὰ δυοῖν ζῴου καὶ δίποδος. ὅλως δὴ οὐκ ἂν εἴη ἄνθρωπος ἓν ἀλλὰ πλείω. ζῷον καὶ δίπουν. φανερὸν δὴ ὅτι οὕτω μὲν μετιοῦσιν ὡς εἰώθασιν ὁρίζεσθαι καὶ λέγειν, οὐκ ἐνδέχεται ἀποδοῦναι καὶ λῦ-

σαι τὴν

σαι τὴν ἀπορίαν. εἰ δ᾽ ἐστὶν ὥσπερ λέγομεν τὸ μὲν ὕλη, τὸ δὲ μορφή, καὶ τὸ μὲν δυνάμει, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ, οὐκ ἔτι ἀπορία δόξειεν ἂν εἶναι, τὸ ζητούμενον. ἔστι γὰρ αὕτη ἡ ἀπορία ἡ αὐτή. κἂν εἰ ὁ ὅρος εἴη ἱματίου στρογγύλος χαλκός. εἴη γὰρ ἂν σημεῖον τοὔνομα τοῦτο τοῦ λόγου. ὥστε τὸ ζητούμενόν ἐστι, τί αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι τὸ στρογγύλον καὶ τὸν χαλκόν. οὐκ ἔτι δὴ ἀπορία φαίνεται, ὅτι τὸ μὲν ὕλη, τὸ δὲ, μορφή. τί οὖν τούτου τὸ αἴτιον, τοῦ, τὸ δυνάμει ὂν, ἐνεργείᾳ εἶναι παρὰ τὸ ποιῆσαν ἐν ὅσοις ἐστὶ γένεσις. οὐδὲν γάρ ἐστιν αἴτιον ἕτερον τοῦ τὴν δυνάμει σφαῖραν, ἐνεργείᾳ εἶναι σφαῖραν. ἀλλὰ τοῦτ᾽ ἦν, τὸ τί ἦν εἶναι ἑκατέρῳ. ἔστι δὲ τῆς ὕλης, ἡ μὲν νοητὴ, ἡ δὲ, αἰσθητή. καὶ ἀεὶ τοῦ λόγου τὸ μὲν ὕλη, τὸ δὲ, ἐνέργειά ἐστιν. οἷον ὁ κύκλος, σχῆμα ἐπίπεδον. ὅσα δὲ μὴ ἔχει ὕλην μήτε νοητὴν μήτε αἰσθητήν εὐθὺς ὅπερ ἕν τι εἶναί ἐστιν ἕκαστον. ὥσπερ καὶ ὅπερ ὄν τι, τὸ τόδε. τὸ ποιόν. τὸ ποσόν. διὸ καὶ οὐκ ἔνεστιν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς, οὔτε τὸ ὂν, οὔτε τὸ ἕν. καὶ τὸ τί ἦν εἶναι εὐθύς, ἕν τί ἐστιν ὥσπερ καὶ ὄν τι. διὸ οὐκ ἔστιν ἕτερόν τι αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι οὐθενὶ τούτων, οὐδὲ τοῦ, ὄν τι εἶναι. εὐθὺς γὰρ ἕκαστόν ἐστιν ὄν τι καὶ ἕν τι, οὐχ ὡς ἐν γένει τῷ ὄντι καὶ τῷ ἑνί. οὐδ᾽ ὡς χωριστῶν ὄντων παρὰ τὰ καθ᾽ ἕκαστα. διὰ ταύτην δὲ τὴν ἀπορίαν οἱ μὲν, μέθεξιν λέγουσι καὶ αἴτιον τί τῆς μεθέξεως. καὶ τί τὸ μετέχειν ἀποροῦσιν. οἱ δὲ, συνουσίαν ψυχῆς ὥσπερ Λυκόφρων φησὶν εἶναι τὴν ἐπιστήμην τοῦ ἐπίστασθαι καὶ ψυχῆς. οἱ δὲ, σύνθεσιν, ἢ σύνδεσμον ψυχῆς, σώματι τὸ ζῆν. καίτοι ὁ αὐτὸς λόγος ἐπὶ πάντων. καὶ γὰρ τὸ ὑγιαίνειν ἔσται ἢ συνουσία, ἢ σύνδεσμος ἢ σύνθεσις ψυχῆς καὶ ὑγιείας. καὶ τὸ τὸν χαλκὸν εἶναι τρίγωνον, σύνθεσις χαλκοῦ καὶ τριγώνου. καὶ τὸ λευκὸν ἓν εἶναι, σύνθεσις ἐπιφανείας, καὶ λευκότητος. αἴτιον δ᾽ ὅτι δυνάμεως καὶ ἐντελεχείας ζητοῦσι λόγον ἑνοποιὸν καὶ διαφοράν. ἔστι δ᾽ ὥσπερ εἴρηται, καὶ ἡ ἐσχάτη ὕλη καὶ ἡ μορφὴ ταυτὸ καὶ δυνάμει· τὸ δὲ, ἐνεργείᾳ. ὥστε ὅμοιον τὸ ζητεῖν τοῦ ἑνός τι αἴτιον, καὶ τοῦ ἓν εἶναι. ἓν γάρ τι ἕκαστον, καὶ τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ, ἕν πώς ἐστιν. ὥσ-

τι αἴτιον οὐθὲν ἄλλο, πλὴν εἴ τι ὡς κινῆσαν ἐκ δυνάμεως εἰς
ἐνέργειαν. ὅσα δὲ μὴ ἔχει ὕλην, πάντα ἁπλῶς ὅπερ ὄντα τί. ~

ἈΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΩ͂Ν ΜΕΤᾺ ΤᾺ ΦΥΣΙΚΆ, ΤῸ Θ΄.

ΠΕρὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτως ὄντος, καὶ πρὸς ὃ πᾶσαι
αἱ ἄλλαι κατηγορίαι τοῦ ὄντος ἀναφέρον-
ται, εἴρηται, περὶ τῆς οὐσίας. κατὰ γὰρ τὸν τῆς οὐ-
σίας λόγον λέγεται τἆλλα ὄντα· τό, τε ποσὸν καὶ
τὸ ποιὸν καὶ τἆλλα τὰ οὕτω λεγόμενα· πάν-
τα γὰρ ἕξει τὸν τῆς οὐσίας λόγον ὥσπερ εἴ-
πομεν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις. ἐπεὶ δὲ λέ-
γεται τὸ ὄν, τὸ μὲν, τὸ τί, ἢ ποιόν, ἢ ποσόν· τὸ δὲ, κατὰ δύναμιν καὶ ἐντελέ-
χειαν καὶ κατὰ τὸ ἔργον, διορίσωμεν καὶ περὶ δυνάμεως καὶ ἐντελεχείας
καὶ πρῶτον περὶ δυνάμεως, ἣ λέγεται μὲν μάλιστα κυρίως, οὐ μὴν χρή-
σιμος ἐστὶ πρὸς ὃ βουλόμεθα νῦν. (ἐπὶ πλέον γάρ ἐστιν ἡ δύναμις
καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν μόνον λεγομένων κατὰ κίνησιν.) ἀλλ' εἰπόντες
περὶ ταύτης ἐν τοῖς περὶ τῆς ἐνεργείας διορισμοῖς, δηλώσομεν καὶ περὶ
τῶν ἄλλων. ὅτι μὲν οὖν λέγεται πολλαχῶς ἡ δύναμις καὶ τὸ δύνασθαι,
διώρισται ἡμῖν ἐν ἄλλοις. τούτων δ' ὅσαι μὲν ὁμωνύμως λέγονται
δυνάμεις, ἀφείσθωσαν. ἔνιαι γὰρ ὁμοιότητί τινι λέγονται, καθά-
περ ἐν γεωμετρίᾳ. καὶ δυνατὰ καὶ ἀδύνατα λέγομεν τῷ εἶναί πως
ἢ μὴ εἶναι. ὅσαι δὲ πρὸς τὸ αὐτὸ εἶδος, πᾶσαι ἀρχαί τινές εἰσι. καὶ
πρὸς πρώτην μίαν λέγονται, ἥ ἐστιν ἀρχὴ μεταβολῆς ἐν ἄλλῳ ἢ ᾗ ἄλ-
λο. ἡ μὲν γὰρ τοῦ παθεῖν ἐστὶ δύναμις, ἡ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχοντι
ἀρχὴ μεταβολῆς παθητικῆς ὑπ' ἄλλου ἢ ᾗ ἄλλο. ἡ δὲ ἕξις, ἀπα-
θείας τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ φθορᾶς τῆς ὑπ' ἄλλου ἢ ᾗ ἄλλο, ἀρχῆς μετα-

βλητικῆς.

βλητικῆς. ἐν γὰρ τούτοις ἔνεστι πᾶσι τοῖς ὅροις ὁ τῆς πρώτης
δυνάμεως λόγος. πάλιν δ' αὗται αἱ δυνάμεις λέγονται, ἢ
τοῦ μόνον ποιῆσαι, ἢ τοῦ παθεῖν, ἢ τοῦ καλῶς. ὥστε καὶ ἐν τοῖς τού-
των λόγοις, ἐνυπάρχουσί πως οἱ τῶν προτέρων λόγοι δυνάμεων.
φανερὸν οὖν ὅτι, ἔστι μὲν ὡς, μία δύναμις τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, δυνατὸν γὰρ
ἐστὶ καὶ τῷ ἔχειν αὐτὸ δύναμιν τοῦ παθεῖν, καὶ τῷ ἄλλο ὑπὸ τούτου. ἔστι
δὲ ὡς ἄλλη. ἡ μὲν γὰρ ἐν τῷ πάσχοντι. διὰ γὰρ τὸ ἔχειν τινὰ ἀρχὴν καὶ εἶναι
καὶ τὴν ὕλην ἀρχήν τινα, πάσχει τὸ πάσχον. καὶ ἄλλο ὑπ' ἄλλου. τὸ λι-
παρὸν μὲν γὰρ, καὶ καυστόν. τὸ δ' ὑπεῖκον ὡδὶ θλαστόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ
τῶν ἄλλων. ἡ δ' ἐν τῷ ποιοῦντι, οἷον τὸ θερμόν. καὶ ἡ οἰκοδομική.
ἡ μὲν, ἐν τῷ θερμαντικῷ, ἡ δ' ἐν τῷ οἰκοδομικῷ. διὸ ᾗ συμπέφυκεν,
οὐθὲν πάσχει αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ. ἓν γὰρ καὶ οὐκ ἄλλο, καὶ ἡ ἀδυναμία καὶ τὸ
ἀδύνατον. ἡ τῇ τοιαύτῃ δυνάμει ἐναντία, στέρησίς ἐστιν. ὥστε τοῦ αὐτοῦ
καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ πᾶσα δύναμις, ἀδυναμίᾳ. ἡ δὲ στέρησις λέγεται πολλα-
χῶς. καὶ γὰρ τὸ μὴ ἔχον καὶ τὸ πεφυκὸς ἂν μὴ ἔχῃ, ἢ ὅλως, ἢ ὅτε πέ-
φυκε. καὶ ἢ ὡδί, οἷον παντελῶς, ἢ κἂν ὁπωσοῦν. ἐπ' ἐνίων δὲ ἂν πε-
φυκότα ἔχειν μὴ ἔχῃ βίᾳ, ἐστερῆσθαι ταῦτα λέγομεν. ἐπεὶ δ' αἱ μὲν ἐν
τοῖς ἀψύχοις ἐνυπάρχουσιν ἀρχαὶ τοιαῦται. αἱ δ' ἐν τοῖς ἐμψύχοις
καὶ ἐν ψυχῇ, καὶ τῆς ψυχῆς ἐν τῷ λόγον ἔχοντι, δῆλον ὅτι καὶ τῶν δυνά-
μεων, αἱ μὲν, ἔσονται ἄλογοι, αἱ δὲ, μετὰ λόγου. διὸ πᾶσαι αἱ τέχναι
καὶ ποιητικαὶ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, δυνάμεις εἰσίν. ἀρχαὶ γὰρ μεταβλη-
τικαί εἰσιν ἐν ἄλλῳ, ἢ ᾗ ἄλλο. καὶ αἱ μὲν μετὰ λόγου πᾶσαι τῶν ἐναν-
τίων αἱ αὐταί. αἱ δ' ἄλογοι, μία ἑνός. οἷον, τὸ θερμὸν, τοῦ θερμαίνειν
μόνον. ἡ δὲ ἰατρική, νόσου καὶ ὑγιείας. αἴτιον δὲ, ὅτι λόγος ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη. ὁ δὲ
λόγος ὁ αὐτὸς δηλοῖ τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν στέρησιν, πλὴν οὐχ ὡσαύτως. καὶ ἔστιν
ὡς ἀμφοῖν, ἔστι δ' ὡς, τοῦ ὑπάρχοντος μᾶλλον. ὥστ' ἀνάγκη καὶ τὰς τοιαύτας
ἐπιστήμας, εἶναι μὲν τῶν ἐναντίων· εἶναι δὲ, τοῦ μὲν, καθ' αὑτάς. τοῦ δὲ, μὴ καθ' αὑτάς.
καὶ γὰρ ὁ λόγος τοῦ μὲν, καθ' αὑτό. τοῦ δὲ τρόπον τινὰ κατὰ συμβεβηκός. ἀπο-
φάσει γὰρ καὶ ἀποφορᾷ δηλοῖ τὸ ἐναντίον. ἡ γὰρ στέρησις ἡ πρώτη τὸ
ἐναντίον. αὕτη δὲ ἀποφορὰ θατέρου. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐναντία οὐκ ἐγγίνε-

ταῖς ἐν ἑαυτοῖς. ἡ δ᾽ ἐπιστήμη δύναμις τῷ λόγον ἔχειν, ἡ δὲ ψυχὴ κινήσεως ἔχει ἀρχήν, τὸ μὲν ὑγιεινὸν, ὑγίειαν μόνον ποιεῖ, καὶ τὸ θερμαντικὸν, θερμότητα, καὶ τὸ ψυκτικὸν, ψυχρότητα. ὁ δ᾽ ἐπιστήμων, ἄμφω. λόγος γάρ ἐστιν ἀμφοῖν μὲν, οὐχ ὁμοίως δὲ, καὶ ἐν ψυχῇ ἣ ἔχει κινήσεως ἀρχήν· ὥστε ἄμφω ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς κινήσει πρὸς τὸ αὐτὸ συνάψασα. διὸ τὰ κατὰ λόγον δυνατὰ, τοῖς ἄνευ λόγου δυνατοῖς, ποιεῖ τἀναντία· μιᾷ γὰρ ἀρχῇ περιέχεται τῷ λόγῳ. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι τῇ μὲν τοῦ εὖ δυνάμει ἀκολουθεῖ ἡ τοῦ μόνον ποιῆσαι ἢ παθεῖν δύναμις. ταύτῃ δ᾽ ἐκείνη, οὐκ ἀεί. ἀνάγκη γὰρ τὸν εὖ ποιοῦντα, καὶ ποιεῖν· τὸν δὲ μόνον ποιοῦντα, οὐκ ἀνάγκη καὶ εὖ ποιεῖν. εἰσὶ δέ τινες οἵ φασιν εἶναι, οἷον Μεγαρικοὶ, ὅταν ἐνεργῇ, μόνον δύνασθαι, ὅταν δὲ μὴ ἐνεργῇ, μὴ δύνασθαι. οἷον, τὸν μὴ οἰκοδομοῦντα, μὴ δύνασθαι οἰκοδομεῖν, ἀλλὰ τὸν οἰκοδομοῦντα ὅταν οἰκοδομῇ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οἷς τὰ συμβαίνοντα, ἄτοπα οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. δῆλον γὰρ ὅτι οὔτ᾽ οἰκοδόμος ἔσται ἐὰν μὴ οἰκοδομῇ. τὸ γὰρ οἰκοδόμῳ εἶναι, τὸ δυνατῷ εἶναί ἐστιν οἰκοδομεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν. εἰ οὖν ἀδύνατον τὰς τοιαύτας ἔχειν τέχνας μὴ μανθάνοντα ποτὲ καὶ λαμβάνοντα, καὶ μὴ ἔχειν μὴ ἀποβαλόντα ποτέ. ἢ γὰρ λήθῃ ἢ πάθει τινὶ ἢ χρόνῳ. οὐ γὰρ δὴ τοῦ γε πράγματος φθαρέντος, ἀεὶ γάρ ἐστιν, ὅταν παύσηται, οὐχ ἕξει τὴν τέχνην. πάλιν δ᾽ εὐθὺς οἰκοδομήσει πῶς λαβών. καὶ τὰ ἄψυχα δὲ ὁμοίως. οὔτε γὰρ ψυχρὸν, οὔτε θερμὸν, οὔτε γλυκὺ, οὔτε ὅλως αἰσθητὸν οὐθὲν ἔσται μὴ αἰσθανομένων. ὥστε τὸν Πρωταγόρου λόγον συμβήσεται λέγειν αὐτοῖς. ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ αἴσθησιν ἕξει οὐδὲν ἂν μὴ αἰσθάνηται μηδ᾽ ἐνεργῇ. εἰ οὖν τυφλὸν τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, πεφυκὸς δὲ καὶ ὅτε πέφυκε, καὶ ἔτι ὂν, οἱ αὐτοὶ τυφλοὶ ἔσονται πολλάκις τῆς ἡμέρας καὶ κωφοί. ἔτι εἰ ἀδύνατον τὸ ἐστερημένον δυνάμεως, τὸ μὴ γενόμενον, ἀδύνατον ἔσται γενέσθαι. τὸ δ᾽ ἀδύνατον γενέσθαι ὁ λέγων ἢ εἶναι, ἢ ἔσεσθαι, ψεύσεται. τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦτο ἐσήμαινεν. ὥστε οὗτοι οἱ λόγοι ἐξαιροῦσι καὶ κίνησιν καὶ γένεσιν. ἀεὶ γὰρ τό, τε ἑστηκὸς ἑστήξεται, καὶ τὸ καθήμενον καθεδεῖται. οὐ γὰρ ἀναστήσεται ἂν καθέζηται.

ἀδύνατον

ἀδύνατον γὰρ ἔσται ἀναστῆναι, ὅ γε μὴ δύναται ἀναστῆναι. εἰ οὖν μὴ ἐνδέχεται ταῦτα λέγειν, φανερὸν ὅτι δύναμις καὶ ἐνέργεια ἕτερόν ἐστιν. ἐκεῖνοι δ᾽ οἱ λόγοι, δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ταὐτὸ ποιοῦσι. διὸ καὶ οὐ μικρόν τι ζητοῦσιν ἀναιρεῖν. ὥστε ἐνδέχεται δυνατὸν μέν τι εἶναι, μὴ εἶναι δέ. καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι, εἶναι δέ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν δυνατὸν βαδίζειν ὂν, μὴ βαδίζειν δέ. καὶ μὴ βαδίζειν, δυνατὸν εἶναι βαδίζειν. ἔστι δὲ δυνατὸν τοῦτο ᾧ, ἐὰν ὑπάρξῃ ἡ ἐνέργεια οὗ λέγεται ἔχειν τὴν δύναμιν, οὐθὲν ἔσται ἀδύνατον. λέγω δὲ οἷον εἰ δυνατὸν καθῆσθαι, καὶ ἐνδέχεται καθῆσθαι, τούτῳ, ἐὰν ὑπάρξῃ τὸ καθῆσθαι, οὐδὲν ἔσται ἀδύνατον. καὶ εἰ κινηθῆναί τι, ἢ κινῆσαι, ἢ στῆναι, ἢ στῆσαι, ἢ εἶναι, ἢ γίγνεσθαι, ἢ μὴ εἶναι, ἢ μὴ γίγνεσθαι, ὁμοίως. ἐλήλυθε δ᾽ ἡ ἐνέργεια τοὔνομα, ἡ πρὸς τὴν ἐντελέχειαν συντιθεμένη, καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα, ἐκ τῶν κινήσεων μάλιστα. δοκεῖ γὰρ ἡ ἐνέργεια μάλιστα ἡ κίνησις εἶναι. διὸ καὶ τοῖς μὴ οὖσιν, οὐκ ἀποδιδόασι τὸ κινεῖσθαι, ἄλλας δέ τινας κατηγορίας. οἷον διανοητὰ καὶ ἐπιθυμητὰ εἶναι τὰ μὴ ὄντα. κινούμενα δὲ οὔ. τοῦτο δὲ ὅτι οὐκ ὄντα ἐνεργείᾳ, ἔσονται ἐνεργείᾳ. τῶν γὰρ μὴ ὄντων ἔνια δυνάμει ἐστίν. οὐκ ἔστι δὲ, ὅτι οὐκ ἐντελεχείᾳ ἐστίν. εἰ δέ ἐστι τὸ εἰρημένον δυνατὸν ἢ ἀκολουθεῖ, φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἀληθὲς εἶναι τὸ εἰπεῖν, ὅτι δυνατὸν μὲν τοδὶ, οὐκ ἔσται δέ. ὥστε τὰ ἀδύνατα εἶναι ταύτῃ διαφεύγειν. λέγω δὲ οἷον, εἴ τις φαίη δυνατὸν τὴν διάμετρον μετρηθῆναι, οὐ μέντοι μετρηθήσεσθαι, ὁ μὴ λογιζόμενος τὸ ἀδύνατον εἶναι, ὅτι οὐθὲν κωλύει δυνατόν τι ὂν εἶναι ἢ γενέσθαι, μὴ εἶναι δὲ, μηδ᾽ ἔσεσθαι. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο ἀνάγκη ἐκ τῶν κειμένων, εἰ καὶ ὑποθοίμεθα εἶναι ἢ γεγονέναι, ὃ οὐκ ἔστι μὲν, δυνατὸν δὲ, ὅτι οὐθὲν ἔσται ἀδύνατον. συμβήσεται δέ γε. τὸ γὰρ μετρεῖσθαι, ἀδύνατον. οὐ γάρ ἐστι ταὐτὸ, τό, τε ψεῦδος καὶ τὸ ἀδύνατον. τὸ γὰρ σὲ ἑστάναι νῦν, ψεῦδος μὲν, οὐκ ἀδύνατον δέ. ἅμα δὲ δῆλον, καὶ ὅτι εἰ τοῦ α ὄντος, ἀνάγκη τὸ β εἶναι, καὶ δυνατοῦ ὄντος εἶναι τοῦ α, καὶ τὸ β ἀνάγκη εἶναι δυνατόν. εἰ γὰρ μὴ ἀνάγκη δυνατὸν εἶναι, οὐθὲν κωλύει μὴ εἶναι δυνατὸν εἶναι. ἔστω δὴ τὸ α δυνατόν. οὐκοῦν

ὅτι τὸ ᾱ δυνατὸν ἦν εἶναι, εἰ τεθείη τὸ ᾱ, οὐδὲν ἀδύνατον εἶναι συμβαί-
νειν. τὸ δέ γε β, ἀνάγκη εἶναι. ἀλλ' ἦν ἀδύνατον. ἔστω δὴ ἀδύνατον.
εἰ δὴ ἀδύνατον, ἀνάγκη εἶναι τὸ ᾱ, ἀνάγκη καὶ τὸ β εἶναι. ἀλλ' ἦν
ἄρα τὸ ᾱ δυνατόν, καὶ τὸ β ἄρα. ἂν ἄρα ᾖ τὸ ᾱ δυνατόν, καὶ
τὸ β ἔσται δυνατόν, εἴπερ οὕτως εἶχον ὥστε τοῦ ᾱ ὄντος, ἀνάγκη εἶναι
τὸ β. ἐὰν δὴ οὕτως ἐχόντων τῶν ᾱ β μὴ ᾖ δυνατὸν τὸ β οὕτως, οὐδὲ τὸ ᾱ
β ἕξει ὡς ἐτέθη. καὶ εἰ τοῦ ᾱ δυνατοῦ ὄντος, ἀνάγκη τὸ β δυνατὸν εἶναι.
εἰ ἔστι τὸ ᾱ, ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸ β. τὸ γὰρ δυνατὸν εἶναι ἐξ ἀνάγκης τὸ β
εἶναι εἰ τὸ ᾱ δυνατόν, τοῦτο σημαίνει ἐὰν ᾖ τὸ ᾱ, καὶ ὅτε καὶ ὡς ἦν δυ-
νατὸν εἶναι, κἀκεῖνο τότε, καὶ οὕτως εἶναι ἀναγκαῖον. ἁπασῶν δὲ
τῶν δυνάμεων οὐσῶν τῶν μέν, συγγενῶν οἷον τῶν αἰσθήσεων, τῶν δέ, ἔθει,
οἷον τῆς τοῦ αὐλεῖν. τῶν δέ, μαθήσει, οἷον, τῆς τῶν τεχνῶν. τὰς μέν, ἀ-
νάγκη προενεργήσαντας ἔχειν, ὅσαι ἔθει καὶ λόγῳ. τὰς δὲ μὴ τοι-
αύτας. καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ πάσχειν, οὐκ ἀνάγκη. ἐπεὶ δὲ τὸ δυνατόν, τί
δυνατὸν καὶ ποτέ, καὶ πῶς. καὶ ὅσα ἄλλα ἀνάγκη προσεῖναι ἐν
τῷ διορισμῷ. καὶ τὰ μέν, κατὰ λόγον δύναται κινεῖν, καὶ αἱ δυνάμεις
αὐτῶν μετὰ λόγου. τὰ δὲ ἄλογα καὶ αἱ δυνάμεις ἄλογοι, κἀκείνας μὲν ἀ-
νάγκη ἐν ἐμψύχῳ εἶναι. ταύτας δὲ ἐν ἀμφοῖν τὰς μὲν τοιαύτας
δυνάμεις ἀνάγκη ὅταν ὡς δύνανται τὸ παθητικὸν καὶ τὸ ποιητικὸν πλη-
σιάζωσι, τὸ μέν, ποιεῖν, τὸ δέ, πάσχειν, ἐκείνας δ' οὐκ ἀνάγκη. αὗται γὰρ
πᾶσαι, μία ἑνὸς ποιητική. ἐκεῖναι δὲ τῶν ἐναντίων. ὥστε ἅμα
ποιήσει τὰ ἐναντία. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ἀνάγκη ἄρα ἕτερόν-
τι εἶναι τὸ κύριον. λέγω δὲ τοῦτο ὄρεξιν ἢ προαίρεσιν. ὁποτέ-
ρου γὰρ ἂν ὀρέγηται κυρίως, τοῦτο ποιήσει. ὅταν ὡς δύναται ὑπάρχῃ,
καὶ πλησιάζῃ τῷ παθητικῷ. ὥστε τὸ δυνατὸν κατὰ λόγον ἅ-
παν ἀνάγκη ὅταν ὀρέγηται, οὗ τε ἔχει τὴν δύναμιν, καὶ ὡς ἔχει, τοῦ-
το ποιεῖν. ἔχει δὲ παρόντος τοῦ παθητικοῦ καὶ ὡδὶ ἔχοντος ποι-
εῖν. εἰ δὲ μή, ποιεῖν οὐ δυνήσεται. τὸ γὰρ μηθενὸς τῶν ἔξω κωλύ-
οντος προσδιορίζεσθαι, οὐθὲν ἔτι δεῖ. τὴν γὰρ δύναμιν ἔχει, ὡς
ἔστι τοῦ δυνάμεις ποιεῖν. ἔστι δ' οὐ πάντως, ἀλλ' ἐχόντων πῶς. ἐν οἷς

ἀφορι

ἀφορισθήσεται καὶ τὰ ἔξω κωλύοντα. ἀφαιρεῖται γὰρ ταῦτα τῶν
ἐν τῷ διορισμῷ προσόντων ἔνια. διὸ οὐδ' ἐὰν ἅμα βούληται ἢ ἐπι-
θυμῇ ποιεῖν δύο ἢ τὰ ἐναντία, οὐ ποιήσει. οὐ γὰρ οὕτως ἔχει αὐ-
τῶν ἅμα τὴν δύναμιν. οὐδ' ἔστι τοῦ ἅμα ποιεῖν ἡ δύναμις. ἐπεὶ
ὧν ἐστίν, οὕτως ποιήσει. ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς κατὰ κίνησιν λεγομέ-
νης δυνάμεως εἴρηται, περὶ ἐνεργείας διορίσωμεν, τί τέ ἐστιν ἡ
ἐνέργεια, καὶ ποῖόν τι. καὶ γὰρ τὸ δυνατόν, ἅμα δῆλον ἔσται διαιροῦ-
σιν, ὅτι οὐ μόνον τοῦτο λέγομεν δυνατόν, ὃ πέφυκε κινεῖν ἄλλο
ἢ κινεῖσθαι ὑπ' ἄλλου, ἢ ἁπλῶς, ἢ τρόπον τινά, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως.
διὸ ζητοῦντες, καὶ περὶ τούτων διήλθομεν. ἔστι δὴ ἐνέργεια τὸ ὑ-
πάρχειν τὸ πρᾶγμα, μὴ οὕτως ὥσπερ λέγομεν δυνάμει. λέγομεν
δὲ δυνάμει, οἷον ἐν τῷ ξύλῳ ἑρμῆν· καὶ ἐν τῇ ὅλῃ τὴν ἡμίσειαν.
ὅτι ἀφαιρεθείη ἄν. καὶ ἐπιστήμονα καὶ τὸν μὴ θεωροῦντα, ἂν δυνα-
τὸς ᾖ θεωρῆσαι. τὸ δὲ ἐνεργείᾳ. δῆλον δ' ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα τῇ ἐπα-
γωγῇ, ὃ βουλόμεθα λέγειν, καὶ οὐ δεῖ παντὸς ὅρον ζητεῖν, ἀλ-
λὰ τὸ ἀνάλογον συνορᾶν. ὅτι ὡς τὸ οἰκοδομοῦν, πρὸς τὸ οἰκοδομι-
κόν. καὶ τὸ ἐγρηγορός, πρὸς τὸ καθεῦδον, καὶ τὸ ὁρῶν, πρὸς τὸ μῦον
μέν, ὄψιν δὲ ἔχον, καὶ τὸ ἀποκεκριμένον ἐκ τῆς ὕλης, πρὸς τὴν
ὕλην. καὶ τὸ ἀπειργασμένον, πρὸς τὸ ἀνέργαστον. ταύτης δὲ τῆς δι-
αφορᾶς θάτερον μόριον, ἔστω ἡ ἐνέργεια ἀφωρισμένη. θατέρῳ δὲ
τὸ δυνατόν. λέγεται δὲ ἐνεργείᾳ, οὐ πάντα ὁμοίως, ἀλλ' ἢ τὸ ἀ-
νάλογον. ὡς τοῦτο ἐν τούτῳ, ἢ πρὸς τοῦτο. τὸ δ' ἐν τῷδε, ἢ πρὸς τό-
δε. τὰ μὲν γάρ, ὡς κίνησις πρὸς δύναμιν, τὰ δ' ὡς οὐσία πρός τι-
να ὕλην. ἄλλως δὲ τὸ ἄπειρον καὶ κενόν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λέγεται δυ-
νάμει καὶ ἐνεργείᾳ πολλοῖς τῶν ὄντων, οἷον τῷ ὁρῶντι καὶ βαδίζοντι.
καὶ ὁρωμένῳ. ταῦτα μὲν γὰρ ἐνδέχεται καὶ ἁπλῶς καὶ ἀληθεύεσθαί πο-
τε. τὸ μὲν γὰρ ὁρώμενον, ὅτι ὁρᾶται. τὸ δ' ὅτι ὁρᾶσθαι δυνατόν. τὸ
δὲ ἄπειρον, οὐχ οὕτω δυνάμει ἐστίν, ὡς ἐνεργείᾳ ἐσόμενον χωρι-
στόν, ἀλλὰ γνώσει. τὸ γὰρ μὴ ὑπολείπειν τὴν διαίρεσιν, ἀποδίδωσι
τὸ εἶναι δυνάμει ταύτην τὴν ἐνέργειαν. τῷ δὲ χωρίζεσθαι οὔ.

ἐπεὶ δὲ τῶν πράξεων ὧν ἔστι πέρας οὐδεμία τέλος, ἀλλὰ τῶν περὶ τὸ τέλος, οἷον τοῦ ἰσχναίνειν ἡ ἰσχνασία αὐτό· αὐτὰ δ' ὅταν ἰσχναίνῃ οὕτως ἐστὶν ἐν κινήσει, μὴ ὑπάρχοντα ὧν ἕνεκα ἡ κίνησις, οὐκ ἔστι ταῦτα πρᾶξις ἢ οὐ τελεία γε· οὐ γὰρ τέλος· ἀλλ' ἐκείνη ἐνυπάρχει τὸ τέλος καὶ ἡ πρᾶξις. οἷον ὁρᾷ ἅμα καὶ φρονεῖ καὶ νοεῖ καὶ νενόηκεν, ἀλλ' οὐ μανθάνει καὶ μεμάθηκεν· οὐδ' ὑγιάζεται καὶ ὑγίασται· εὖ ζῇ καὶ εὖ ἔζηκεν ἅμα, καὶ εὐδαιμονεῖ καὶ εὐδαιμόνηκεν. εἰ δὲ μή, ἔδει ἄν ποτε παύεσθαι, ὥσπερ ὅταν ἰσχναίνῃ· νῦν δ' οὔ, ἀλλὰ ζῇ καὶ ἔζηκε. τούτων δὴ τὰς μὲν, κινήσεις λέγειν, τὰς δ' ἐνεργείας. πᾶσα γὰρ κίνησις ἀτελής, ἰσχνασία, μάθησις, βάδισις, οἰκοδόμησις· αὗται δὴ κινήσεις, καὶ ἀτελεῖς γε. οὐ γὰρ ἅμα βαδίζει καὶ βεβάδικεν, οὐδ' οἰκοδομεῖ καὶ ᾠκοδόμηκεν, οὐδὲ γίγνεται καὶ γέγονεν, ἢ κινεῖται καὶ κεκίνηκεν, ἀλλ' ἕτερον· καὶ κινεῖ καὶ κεκίνηκεν. ἑώρακε δὲ καὶ ὁρᾷ ἅμα τὸ αὐτό, καὶ νοεῖ καὶ νενόηκε. τὴν μὲν οὖν τοιαύτην ἐνέργειαν λέγω, ἐκείνην δὲ κίνησιν. τὸ μὲν οὖν ἐνεργείᾳ τί τέ ἐστι καὶ ποῖον, ἐκ τούτων καὶ τῶν τοιούτων, δῆλον ἡμῖν ἔστω. πότε δὲ δυνάμει ἐστὶν ἕκαστον καὶ πότε οὔ, διοριστέον· οὐ γὰρ ὁποτεοῦν. οἷον ἡ γῆ, ἆρ' ἐστὶ δυνάμει ἄνθρωπος, ἢ οὔ· ἀλλὰ μᾶλλον ὅταν ἤδη γένηται σπέρμα· καὶ οὐδὲ τότε ἴσως. ὥσπερ οὖν οὐδ' ὑπὸ ἰατρικῆς ἅπαν ἂν ὑγιασθείη, οὐδ' ἀπὸ τύχης, ἀλλ' ἔστι τι ὃ δυνατόν ἐστι, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὑγιαῖνον δυνάμει. ὅρος δὲ τοῦ μὲν ὑπὸ διανοίας ἐντελεχείᾳ γιγνομένου, ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος, ὅταν βουληθέντος γίγνηται μηθενὸς κωλύοντος τῶν ἐκτός· ἐκεῖ δ' ἐν τῷ ὑγιαζομένῳ, ὅταν μηθὲν κωλύῃ τῶν ἐν αὐτῷ. ὁμοίως δὲ δυνάμει καὶ οἰκία, εἰ μηθὲν κωλύει τῶν ἐν τούτῳ καὶ τῇ ὕλῃ τοῦ γίγνεσθαι οἰκίαν· οὐδ' ἔστιν ὃ δεῖ προσγενέσθαι, ἢ ἀπογενέσθαι, ἢ μεταβαλεῖν, τοῦτο δυνάμει οἰκία· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως, ὅσων ἔξωθεν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως. καὶ ὅσων δὴ ἐν αὐτῷ τῷ ἔχοντι, ὅσα μηθενὸς τῶν ἔξω ἐμποδίζοντος ἔσται δι' αὑτοῦ. οἷον, τὸ σπέρμα οὔπω· δεῖ γὰρ ἐν ἄλλῳ καὶ μεταβάλλειν. ὅταν δ' ἤδη διὰ τῆς αὑτῆς ἀρχῆς ᾖ τοιοῦτον,

ἤδη τοῦτο

ἤδη τοῦτο δυνάμει· ἐκεῖνο δὲ ἑτέρας ἀρχῆς δεῖται, ὥσπερ ἡ γῆ, οὔπω ἀνδριὰς δυνάμει· μεταβαλοῦσα γὰρ ἔσται χαλκός. ἔοικε δὲ ὃ λέγομεν εἶναι οὐ τόδε, ἀλλ' ἐκείνινον· οἷον τὸ κιβώτιον, οὐ ξύλον ἀλλὰ ξύλινον· οὐδὲ τὸ ξύλον, γῆ, ἀλλὰ γήινον· πάλιν ἡ γῆ, εἰ οὕτως μὴ ἄλλο, ἀλλ' ἐκείνινον, ἀεὶ ἐκεῖνο δυνάμει ἁπλῶς τὸ ὕστερόν ἐστιν. οἷον, τὸ κιβώτιον οὐ γήινον, οὐδὲ γῆ, ἀλλὰ ξύλινον· τοῦτο γὰρ δυνάμει κιβώτιον καὶ ὕλη κιβωτίου αὕτη· ἁπλῶς μὲν τοῦ ἁπλῶς, τουδὶ δὲ τοδὶ ξύλον. εἰ δέ τι ἔστι πρῶτον, ὃ μηκέτι κατ' ἄλλο λέγεται ἐκείνινον, τοῦτο πρώτη ὕλη· οἷον εἰ ἡ γῆ ἀερίνη, ὁ δ' ἀὴρ μὴ πῦρ, ἀλλὰ πύρινος· τὸ πῦρ ὕλη πρώτη, οὐ τόδε τι καὶ οὐσία. τούτῳ γὰρ διαφέρει τὸ καθόλου καὶ τὸ ὑποκείμενον, τῷ εἶναι τόδε τι ἢ μὴ εἶναι· οἷον τοῖς πάθεσι τὸ ὑποκείμενον, ἄνθρωπος καὶ σῶμα καὶ ψυχή· πάθος δὲ, τὸ μουσικόν, καὶ λευκόν. λέγεται δὲ τῆς μουσικῆς ἐγγενομένης ἐκεῖνο, οὐ μουσικὴ ἀλλὰ μουσικόν· καὶ οὐ λευκότης ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ λευκόν· οὐδὲ βάδισις ἢ κίνησις, ἀλλὰ βαδίζον ἢ κινούμενον, ὡς τὸ ἐκείνινον. ὅσα μὲν οὖν οὕτω, τὸ ἔσχατον οὐσία· ὅσα δὲ μὴ οὕτως, ἀλλ' εἶδός τι καὶ τόδε τι τὸ κατηγορούμενον, τὸ ἔσχατον ὕλη καὶ οὐσία ὑλική. καὶ ὀρθῶς δὴ συμβαίνει τὸ ἐκείνινον λέγεσθαι κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὰ πάθη· ἄμφω γὰρ ἀόριστα. πότε μὲν οὖν λεκτέον δυνάμει, καὶ πότε οὔ, εἴρηται. ἐπεὶ δὲ τὸ πρότερον διώρισται ὁσαχῶς λέγεται, φανερὸν ὅτι πρότερον ἐνέργεια δυνάμεώς ἐστι. λέγω δὲ δυνάμεως, οὐ μόνον τῆς ὡρισμένης ἣ λέγεται ἀρχὴ μεταβλητικὴ ἐν ἄλλῳ ἢ ᾗ ἄλλο, ἀλλ' ὅλως πάσης ἀρχῆς κινητικῆς ἢ στατικῆς. καὶ γὰρ ἡ φύσις ἐν ταυτῷ γίγνεται· ἐν ταυτῷ γὰρ γένει τῇ δυνάμει· ἀρχὴ γὰρ κινητική, ἀλλ' οὐκ ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ᾗ αὐτό. πάσης δὴ τῆς τοιαύτης προτέρα ἐστὶν ἡ ἐνέργεια, καὶ λόγῳ καὶ τῇ οὐσίᾳ· χρόνῳ δ' ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δὲ ὡς οὔ. τῷ λόγῳ μὲν οὖν ὅτι προτέρα, δῆλον· τῷ γὰρ ἐνδέχεσθαι ἐνεργῆσαι, δυνατόν ἐστι τὸ πρώτως δυνατόν. οἷον λέγω οἰκοδομικόν, τὸ δυνάμενον οἰκοδομεῖν· καὶ ὁρατικόν, τὸ

δυνάμενον ὁρᾶν· ὁρατὸν, τὸ δυνατὸν ὁρᾶσθαι. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστε ἀναγκαῖον τὸν λόγον προϋπάρχειν καὶ τὴν γνῶσιν τῆς γνώσεως. τῷ δὲ χρόνῳ πρότερον ὧδε, τὸ τῷ εἴδει τὸ αὐτὸ ἐνεργοῦν πρότερον, ἀριθμῷ δ' οὔ. λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι τοῦδε μὲν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἤδη ὄντος κατ' ἐνέργειαν καὶ τοῦ σίτου καὶ τοῦ ὁρῶντος, πρότερον τῷ χρόνῳ ἡ ὕλη καὶ τὸ σπέρμα καὶ τὸ ὁρατικόν, ἃ δυνάμει μέν ἐστιν ἄνθρωπος καὶ σῖτος καὶ ὁρῶν, ἐνεργείᾳ δὲ οὔπω. ἀλλὰ τούτων τῷ χρόνῳ πρότερα ἕτερα ὄντα ἐνεργείᾳ, ἐξ ὧν ταῦτα ἐγένετο. ἀεὶ γὰρ ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος, γίνεται τὸ ἐνεργείᾳ ὂν, ὑπὸ ἐνεργείας ὄντος· οἷον ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου· μουσικὸς ὑπὸ μουσικοῦ· ἀεὶ κινοῦντός τινος πρώτου. τὸ δὲ κινοῦν, ἐνεργείᾳ ἤδη ἐστίν. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς περὶ τῆς οὐσίας λόγοις, ὅτι ἅπαν τὸ γινόμενον, γίνεταί τι ἔκ τινος καὶ ὑπό τινος. καὶ τοῦτο τῷ εἴδει τὸ αὐτό. διὸ καὶ δοκεῖ ἀδύνατον εἶναι οἰκοδόμον εἶναι, μὴ οἰκοδομήσαντα μηδὲν· ἢ κιθαριστὴν, μηδὲν κιθαρίσαντα. ὁ γὰρ μανθάνων κιθαρίζειν, κιθαρίζων μανθάνει κιθαρίζειν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι. ὅθεν ὁ σοφιστικὸς ἔλεγχος ἐγίνετο, ὅτι οὐκ ἔχων τις τὴν ἐπιστήμην, ποιήσει οὗ ἡ ἐπιστήμη. ὁ γὰρ μανθάνων, οὐκ ἔχει. ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ γινομένου γεγενῆσθαί τι, καὶ τοῦ ὅλως κινουμένου, κεκινῆσθαί τι. δῆλον δὲ ἐν τοῖς περὶ κινήσεως τοῦτο. καὶ τὸν μανθάνοντα, ἀνάγκη ἔχειν τι τῆς ἐπιστήμης ἴσως. ἀλλ' οὖν καὶ ταύτῃ γε δῆλον, ὅτι ἡ ἐνέργεια καὶ οὕτως προτέρα τῆς δυνάμεως κατὰ γένεσιν καὶ χρόνον. ἀλλὰ μὴν καὶ οὐσίᾳ γε. πρῶτον μὲν οὖν ὅτι τὰ τῇ γενέσει ὕστερα, τῷ εἴδει καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα. οἷον, ἀνὴρ παιδός· καὶ ἄνθρωπος σπέρματος. τὸ μὲν γὰρ ἤδη ἔχει τὸ εἶδος, τὸ δ' οὔ. καὶ ὅτι ἅπαν ἐπ' ἀρχὴν βαδίζει τὸ γινόμενον καὶ τέλος. ἀρχὴ γὰρ τὸ οὗ ἕνεκα. τοῦ τέλους δὲ ἕνεκα ἡ γένεσις. τέλος δὲ ἡ ἐνέργεια. καὶ τούτου χάριν ἡ δύναμις λαμβάνεται. οὐ γὰρ ἵνα ὄψιν ἔχωσιν, ὁρῶσι τὰ ζῶα, ἀλλ' ὅπως ὁρῶσιν, ὄψιν ἔχουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ οἰκοδομικὴν, ἵνα οἰκοδομῶσι. καὶ τὴν θεωρητικὴν ἵνα θεωρῶσιν· ἀλλ' οὐ θεωροῦσιν, ἵνα θεωρητικὴν ἔχωσιν,

εἰ μὴ οἱ μελετῶντες. οὗτοι δὲ οὐχὶ θεωροῦσιν, ἀλλ' ἢ ὡδὶ, ἢ ὅτι οὐδὲν δέονται θεωρεῖν. ἔτι ἡ ὕλη ἐστὶ δυνάμει, ὅτι ἔλθοι ἂν εἰς τὸ εἶδος. ὅταν δέ γε ἐνεργείᾳ ᾖ, τότε ἐν τῷ εἴδει ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ ὧν κίνησις τὸ τέλος. διὸ ὥσπερ οἱ διδάσκοντες ἐνεργοῦντα ἐπιδείξαντες, οἴονται τὸ τέλος ἀποδεδωκέναι, καὶ ἡ φύσις ὁμοίως. εἰ γὰρ μὴ οὕτω γίνεται, ὁ παύσωνος ἑρμῆς ἔσται. ἄδηλος γὰρ ἡ ἐπιστήμη, εἰ ἔσω ἢ ἔξω, ὥσπερ κἀκεῖνος. τὸ γὰρ ἔργον, τέλος. ἡ δὲ ἐνέργεια, τὸ ἔργον. διὸ καὶ τοὔνομα λέγεται ἐνέργεια κατὰ τὸ ἔργον, καὶ συντείνει πρὸς τὴν ἐντελέχειαν. ἐπεὶ δ' ἐστὶ τῶν μὲν ἔσχατον ἡ χρῆσις, οἷον ὄψεως ἡ ὅρασις, καὶ οὐδὲν γίνεται παρὰ ταύτην ἕτερον ἀπὸ τῆς ὄψεως ἔργον· ἐπ' ἐνίων δὲ γίνεταί τι, οἷον ἀπὸ τῆς οἰκοδομικῆς, οἰκία παρὰ τὴν οἰκοδόμησιν, ὅμως οὐδὲν ἧττον, ἔνθα μὲν τέλος, ἔνθα δὲ μᾶλλον τέλος τῆς δυνάμεώς ἐστιν. ἡ γὰρ οἰκοδόμησις ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ, καὶ ἅμα γίνεται καὶ ἔστι τῇ οἰκίᾳ. ὅσων μὲν οὖν ἕτερόν τι ἐστὶ παρὰ τὴν χρῆσιν τὸ γινόμενον, τούτων μὲν ἡ ἐνέργεια ἐν τῷ ποιουμένῳ ἐστίν, οἷον ἥ τε οἰκοδόμησις ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ, καὶ ἡ ὕφανσις ἐν τῷ ὑφαινομένῳ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καὶ ὅλως ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ. ὅσων δὲ μὴ ἔστιν ἄλλο τι ἔργον παρὰ τὴν ἐνέργειαν, ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει ἡ ἐνέργεια, οἷον ἡ ὅρασις ἐν τῷ ὁρῶντι, καὶ ἡ θεωρία ἐν τῷ θεωροῦντι, καὶ ἡ ζωὴ ἐν τῇ ψυχῇ. διὸ καὶ ἡ εὐδαιμονία. ζωὴ γὰρ ποιά τις ἐστίν. ὥστε φανερὸν ὅτι ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος, ἐνέργειά ἐστι. κατά τε δὴ τοῦτον τὸν λόγον φανερὸν, ὅτι πρότερον τῇ οὐσίᾳ ἐνέργεια δυνάμεως. καὶ ὥσπερ εἴπομεν, τοῦ χρόνου ἀεὶ προλαμβάνει ἐνέργεια ἑτέρα πρὸ ἑτέρας, ἕως τῆς τοῦ ἀεὶ κινοῦντος πρώτως. ἀλλὰ μὴν καὶ κυριωτέρως. τὰ μὲν γὰρ ἀΐδια, πρότερα τῇ οὐσίᾳ τῶν φθαρτῶν. ἔστι δ' οὐθὲν δυνάμει ἀΐδιον. λόγος δὲ ὅδε. πᾶσα δύναμις ἅμα τῆς ἀντιφάσεώς ἐστι. τὸ μὲν γὰρ μὴ δυνατὸν ὑπάρχειν, οὐκ ἂν ὑπάρξειεν οὐθενί. τὸ δυνατὸν δὲ πᾶν, ἐνδέχεται μὴ ἐνεργεῖν. τὸ ἄρα δυνατὸν εἶναι, ἐνδέχεται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. τὸ αὐτὸ

ἄρα δυνατὸν καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. τὸ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἐνδέχεται μὴ εἶναι· τὸ δὲ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, φθαρτόν, ἢ ἁπλῶς ἢ τοῦτο αὐτὸ ὃ λέγεται ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι· ἢ κατὰ τόπον, ἢ κατὰ τὸ ποσὸν ἢ κατὰ τὸ ποιόν· ἁπλῶς δὲ τὸ κατ' οὐσίαν. οὐθὲν ἄρα τῶν ἀφθάρτων ἁπλῶς, δυνάμει ἐστὶν ὂν ἁπλῶς. κατά τι δ' οὐδὲν κωλύει· οἷον, ποιόν, ἢ πού· ἐνεργείᾳ ἄρα πάντα· οὐδὲ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων· καίτοι ταῦτα πρῶτα· εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἦν, οὐθὲν ἂν ἦν· οὐδὲ δὴ κίνησις, εἴ τίς ἐστιν ἀΐδιος· οὐδ' εἴ τι κινούμενον ἀΐδιον, οὐκ ἔστι κατὰ δύναμιν κινούμενον· ἀλλ' ἢ πόθεν, ποῖ· τούτου δ' ὕλην οὐθὲν κωλύει ὑπάρχειν· διὸ ἀεὶ ἐνεργεῖ ὁ ἥλιος καὶ ἄστρα. καὶ ὅλος ὁ οὐρανός· καὶ οὐ φοβερὸν μή ποτε στῇ, ὃ φοβοῦνται οἱ περὶ φύσεως. οὐδὲ κάμνει τοῦτο δρῶντα· οὐ γὰρ εἶναι περὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀντιφάσεως αὐτοῖς· οἷον, τοῖς φθαρτοῖς ἡ κίνησις· ὥστε ἐπίπονον εἶναι τὴν συνέχειαν τῆς κινήσεως· ἡ γὰρ οὐσία, ὕλη καὶ δύναμις οὖσα, οὐκ ἐνέργεια, αἰτία τούτου. μιμεῖται δὲ τὰ ἄφθαρτα, τὰ ἐν μεταβολῇ ὄντα· οἷον, γῆ καὶ πῦρ· καὶ γὰρ ταῦτα ἀεὶ ἐνεργεῖ· καθ' αὑτὰ γὰρ καὶ ἐν αὑτοῖς ἔχει τὴν κίνησιν. αἱ δὲ ἄλλαι δυνάμεις, ἐξ ὧν διώρισται, πᾶσαι τῆς ἀντιφάσεώς εἰσι· τὸ γὰρ δυνάμενον ὡδὶ κινεῖν δύναται καὶ μὴ ὡδί, ὅσαι γε κατὰ λόγον· αἱ δὲ ἄλογοι τῷ παρεῖναι καὶ μή, τῆς ἀντιφάσεως ἔσονται αἱ αὐταί. εἰ ἄρα τινές εἰσι φύσεις τοιαῦται ἢ οὐσίαι οἵας λέγουσιν οἱ ἐν τοῖς λόγοις τὰς ἰδέας, πολὺ μᾶλλον ἐπιστῆμον ἄν τι εἴη ἢ αὐτὸ ἐπιστήμη· καὶ κινούμενον ἢ κίνησις· ταῦτα γὰρ ἐνέργειαι μᾶλλον, ἐκεῖναι δὲ δυνάμεις τούτων. ὅτι μὲν οὖν πρότερον ἡ ἐνέργεια, καὶ δυνάμεως καὶ πάσης ἀρχῆς μεταβλητικῆς, φανερόν. ὅτι δὲ καὶ βελτίων καὶ σπουδαιοτέρα τῆς σπουδαίας δυνάμεως ἡ ἐνέργεια, ἐκ τῶνδε δῆλον. ὅσα γὰρ κατὰ τὸ δύνασθαι λέγεται, ταὐτόν ἐστι δυνατὸν τἀναντία· οἷον, τὸ δύνασθαι λεγόμενον ὑγιαίνειν ταὐτόν ἐστι καὶ τὸ νοσεῖν, καὶ ἅμα· ἡ αὐτὴ γὰρ δύναμις τοῦ ὑγιαίνειν καὶ κάμνειν· καὶ ἠρεμεῖν καὶ κινεῖσθαι, καὶ οἰκο-

δομεῖν

δομεῖν καὶ καταβάλλειν, καὶ οἰκοδομεῖσθαι, καὶ καταπίπτειν. τὸ μὲν οὖν δύνασθαι τἀναντία ἅμα ὑπάρχει· τὰ δ' ἐναντία ἅμα ἀδύνατον, καὶ τὰς ἐνεργείας δὲ ἅμα ἀδύνατον ὑπάρχειν· οἷον, ὑγιαίνειν καὶ κάμνειν· ὥστ' ἀνάγκη τούτων θάτερον εἶναι τἀγαθόν· τὸ δὲ δύνασθαι ὁμοίως ἀμφότερον, ἢ οὐδέτερον· ἡ ἄρα ἐνέργεια βέλτιον. ἀνάγκη δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν τὸ τέλος καὶ τὴν ἐνέργειαν εἶναι χεῖρον τῆς δυνάμεως· τὸ γὰρ δυνάμενον ταὐτὸ ἄμφω τἀναντία. δῆλον ἄρα ὅτι οὐκ ἔστι τὸ κακὸν παρὰ τὰ πράγματα· ὕστερον γὰρ τῇ φύσει τὸ κακὸν τῆς δυνάμεως. οὐκ ἄρα οὐδὲν τοῖς ἐξ ἀρχῆς καὶ τοῖς ἀϊδίοις οὐθὲν ἔστιν, οὔτε κακόν, οὔτε ἁμάρτημα, οὔτε διεφθαρμένον· καὶ γὰρ ἡ διαφθορὰ τῶν κακῶν ἐστιν. εὑρίσκεται δὲ καὶ τὰ διαγράμματα ἐνεργείᾳ· διαιροῦντες γὰρ εὑρίσκουσιν· εἰ δ' ἦν διῃρημένα, φανερὰ ἂν ἦν· νῦν δ' ἐνυπάρχει δυνάμει. διὰ τί δύο ὀρθαὶ τὸ τρίγωνον; ὅτι αἱ περὶ μίαν στιγμὴν γωνίαι, ἴσαι δύο ὀρθαῖς. εἰ οὖν ἀνῆκτο ἡ παρὰ τὴν πλευράν, ἰδόντι ἂν ἦν εὐθὺς δῆλον. διὰ τί ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθὴ καθόλου; διότι ἐὰν ἴσαι αἱ τρεῖς, ἥ τε βάσις δύο, καὶ ἡ ἐκ μέσου ἐπισταθεῖσα ὀρθή, ἰδόντι δῆλον τῷ ἐκεῖνο εἰδότι. ὥστε φανερὸν ὅτι τὰ δυνάμει ὄντα εἰς ἐνέργειαν ἀγόμενα εὑρίσκεται. αἴτιον δὲ ὅτι ἡ νόησις ἡ ἐνέργεια· ὥστ' ἐξ ἐνεργείας ἡ δύναμις. καὶ διὰ τοῦτο ποιοῦντες γινώσκουσιν· ὕστερον γὰρ γενέσει ἡ ἐνέργεια ἡ κατ' ἀριθμόν. ἐπεὶ δὲ τὸ ὂν λέγεται καὶ τὸ μὴ ὄν, τὸ μὲν κατὰ τὰ σχήματα τῶν κατηγοριῶν, τὸ δὲ κατὰ δύναμιν ἢ ἐνέργειαν τούτων, ἢ τἀναντία. τὸ δὲ κυριώτατα ὂν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος. τοῦτο δὲ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐστὶ τῷ συγκεῖσθαι ἢ διαιρεῖσθαι· ὥστε ἀληθεύει μὲν ὁ τὸ διῃρημένον οἰόμενος διαιρεῖσθαι, καὶ τὸ συγκείμενον συγκεῖσθαι. ἔψευσται δὲ ὁ ἐναντίως ἔχων, ἢ τὰ πράγματα ποτ' ἐστὶν ἢ οὐκ ἔστιν. ὥστε τὸ ἀληθὲς λεγόμενον, ἢ ψεῦδος. τοῦτο γὰρ σκεπτέον τί λέγομεν. οὐ γὰρ διὰ τὸ ἡμᾶς οἴεσθαι ἀληθῶς σε λευκὸν εἶναι, εἶ σὺ λευκός· ἀλλὰ διὰ τὸ σὲ λευκὸν εἶναι, ἡμεῖς οἱ φάντες τοῦτο ἀληθεύομεν. εἰ δὴ τὰ μέν, ἀεὶ σύγκειται καὶ ἀδύνατα διαιρεθῆναι, τὰ δ' ἀεὶ δι-

εἴρηται καὶ ἀδύνατα συντιθῆναι, τὰ δ' ἐνδέχεται τἀναντία· τὸ μὲν εἶναί ἐστι τὸ συγκεῖσθαι καὶ ἓν εἶναι· τὸ δὲ μὴ εἶναι, τὸ μὴ συγκεῖσθαι, ἀλλὰ πλείω εἶναι· περὶ μὲν οὖν τὰ ἐνδεχόμενα, ἡ αὐτὴ γίνεται ψευδὴς καὶ ἀληθὴς δόξα καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός· καὶ ἐνδέχεται ὁτὲ μὲν ἀληθεύειν, ὁτὲ δὲ ψεύδεσθαι· περὶ δὲ τὰ ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν, οὐ γίνεται ὁτὲ μὲν ἀληθὲς, ὁτὲ δὲ ψεῦδος· ἀλλ' ἀεὶ ταῦτα ἀληθῆ καὶ ψευδῆ· περὶ δὲ δὴ τὰ ἀσύνθετα, τί τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι καὶ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος· οὐ γάρ ἐστι σύνθετον, ὥστε εἶναι μὲν ὅταν συγκέηται, μὴ εἶναι δὲ, ἐὰν διῃρημένον ᾖ, ὥσπερ τὸ λευκὸν ξύλον ἢ τὸ ἀσύμμετρον τὴν διάμετρον· οὐδὲ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ὁμοίως ἔτι ὑπάρξει καὶ ἐπ' ἐκείνων· ἢ ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἀληθὲς ἐπὶ τούτων τὸ αὐτό, οὕτως οὐδὲ τὸ εἶναι· ἀλλ' ἔστι τὸ μὲν ἀληθὲς, τὸ δὲ ψεῦδος· τὸ μὲν θιγεῖν καὶ φάναι ἀληθές· οὐ γὰρ ταυτὸ κατάφασις καὶ φάσις· τὸ δ' ἀγνοεῖν, μὴ θιγγάνειν· ἀπατηθῆναι γὰρ περὶ τὸ τί ἐστιν, οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς μὴ συνθετὰς οὐσίας· οὐ γὰρ ἔστιν ἀπατηθῆναι· καὶ πᾶσαι εἰσὶν ἐνεργείᾳ, οὐ δυνάμει· ἐγίνοντο γὰρ ἂν καὶ ἐφθείροντο· νῦν δὲ τὸ ὂν αὐτὸ οὐ γίνεται, οὐδὲ φθείρεται· ἐκ τινὸς γὰρ ἂν ἐγίνετο· ὅσα δή ἐστιν ὅπερ εἶναί τι καὶ ἐνεργείᾳ, περὶ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἀπατηθῆναι, ἀλλ' ἢ νοεῖν ἢ μή· ἀλλὰ τὸ τί ἐστι ζητεῖται περὶ αὐτῶν, εἰ τοιαῦτά ἐστιν ἢ μή· τὸ δὲ εἶναι ὡς τὸ ἀληθὲς, καὶ τὸ μὴ εἶναι, ὡς τὸ ψεῦδος, ἓν μέν ἐστιν, εἰ σύγκειται, ἀληθές· τὸ δ' εἰ μὴ σύγκειται, ψεῦδος· τὸ δ' ἓν εἴπερ ὄν, οὕτως ἐστίν· εἰ δὲ μὴ οὕτως, οὐκ ἔστι· τὸ δ' ἀληθὲς, τὸ νοεῖν αὐτά· τὸ δὲ ψεῦδος, οὐκ ἔστιν· οὐδ' ἀπάτη, ἀλλ' ἄγνοια· οὐχ οἵα ἡ τυφλότης· ἡ μὲν γὰρ τυφλότης ἐστὶν, ὡς ἂν εἰ τὸ νοητικὸν ὅλως μὴ ἔχοι τις· φανερὸν δὲ καὶ ὅτι περὶ τῶν ἀκινήτων, οὐκ ἔστιν ἀπάτη κατὰ τὸ ποτέ, εἴ τις ὑπολαμβάνοι ἀκίνητα· οἷον τὸ τρίγωνον, εἰ μὴ μεταβάλλειν, οὐκ οἰήσεται ποτὲ μὲν δύο ὀρθὰς ἔχειν, ποτὲ δὲ οὔ· μεταβάλλοι γὰρ ἄν· ἀλλὰ τί μὲν, τί δ' οὔ· οἷον ἄρτιον ἀριθμὸν πρῶτον μὲν εἶναι μηθένα· ἢ τινὰς μὲν, τινὰς δ' οὔ· ἀριθμῷ δὲ περὶ ἕνα οὐδὲ τοῦτο· οὐ γὰρ ἔτι τινὰ μὲν, τινὰ δ' οὔ οἰήσεται· ἀλλ' ἀληθεύσει ἢ ψεύσεται, ὡς ἀεὶ οὕτως ἔχοντος:~

ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΤΩ͂Ν ΜΕΤᾺ ΤᾺ ΦΥΣΙΚΆ

ΤῸ Ι′.

Τὸ ἓν ὅτι μὲν λέγεται πολλαχῶς, ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσαχῶς διῃρημένοις εἴρηται πρότερον· πλεοναχῶς δὲ λεγομένου, οἱ συγκεφαλαιούμενοι τρόποι εἰσὶ τέτταρες τῶν πρώτων καὶ καθ' αὑτὰ λεγομένων ἕν, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· τό τε γὰρ συνεχές, ἢ ἁπλῶς, ἢ μάλιστά γε τὸ φύσει καὶ μὴ ἁφῇ, μηδὲ δεσμῷ· καὶ τούτων μᾶλλον ἓν καὶ πρότερον, ὧν ἀδιαιρετωτέρα ἡ κίνησις καὶ μᾶλλον ἁπλῆ· ἔτι τοιοῦτον, καὶ μᾶλλον τὸ ὅλον καὶ ἔχον τινὰ μορφὴν καὶ εἶδος· μάλιστα δ' εἴ τι φύσει τοιοῦτον καὶ μὴ βίᾳ, ὥσπερ ὅσα κόλλῃ ἢ γόμφῳ ἢ συνδέσμῳ, ἀλλὰ ἔχει ἐν αὑτῷ τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ συνεχὲς εἶναι· τοιοῦτον δὲ τῷ μίαν τὴν κίνησιν εἶναι καὶ ἀδιαίρετον τόπῳ καὶ χρόνῳ· ὥστε φανερὸν, εἴ τι φύσει κινήσεως ἀρχὴν ἔχει τῆς πρώτης τὴν πρώτην, οἷον λέγω φορᾶς κυκλοφορίαν, ὅτι τοῦτο πρῶτον μέγεθος ἕν· τὰ μὲν δὴ οὕτως ἓν, ἢ συνεχὲς ἢ ὅλον· τὰ δὲ ὧν ἂν ὁ λόγος εἷς ᾖ· τοιαῦτα δὲ ὧν ἡ νόησις μία· τοιαῦτα δὲ ὧν ἀδιαίρετος· ἀδιαίρετος δὲ τοῦ ἀδιαιρέτου εἴδει ἢ ἀριθμῷ· ἀριθμῷ μὲν οὖν, τὸ καθ' ἕκαστον ἀδιαίρετον· εἴδει δὲ, τὸ γνωστῷ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ· ὥσθ' ἓν ἂν εἴη πρῶτον τὸ ταῖς οὐσίαις αἴτιον τοῦ ἑνός· λέγεται μὲν οὖν τὸ ἓν τοσαυταχῶς· τό τε συνεχὲς φύσει, καὶ τὸ ὅλον, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον, καὶ τὸ καθόλου· πάντα δὲ ταῦτα ἓν, τῷ ἀδιαίρετον εἶναι· τῶν μὲν τὴν κίνησιν· τῶν δὲ

τὴν νόησιν ἢ τὸν λόγον. δεῖ δὲ καταμανθάνειν ὅτι οὐχ ὡσαύτως ληπτέον λέγεσθαι ποῖα τὰ ἓν λέγεται, καὶ τί ἐστι τὸ ἑνὶ εἶναι καὶ τίς αὐτοῦ λόγος. λέγεται μὲν γὰρ τὸ ἓν τοσαυταχῶς, καὶ ἕκαστον ἔσται ἓν τούτων ᾧ ἂν ὑπάρχῃ τις τούτων τῶν τρόπων. τὸ δὲ ἑνὶ εἶναι, ὁτὲ μὲν τούτων τινὶ ἔσται, ὁτὲ δὲ ἄλλῳ ὃ καὶ μᾶλλον ἐγγὺς τῷ ὀνόματί ἐστι. τῇ δυνάμει δ' ἐκεῖνα. ὥσπερ καὶ περὶ στοιχείου καὶ αἰτίας, εἰ δέοι λέγειν ἐπί τε τοῖς πράγμασι διορίζοντα καὶ τοῦ ὀνόματος τὸν ὅρον ἀποδιδόντα. ἔστι μὲν γὰρ ὡς στοιχεῖον, τὸ πῦρ. ἔστι δ' ἴσως καθ' αὑτὸ καὶ τὸ ἄπειρον ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον. ἔστι δ' ὡς οὔ. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ πυρὶ καὶ στοιχείῳ εἶναι. ἀλλ' ὡς μὲν πρᾶγμά τι καὶ φύσις τὸ πῦρ στοιχεῖον. τὸ δὲ ὄνομα σημαίνει τὸ τοδὶ συμβεβηκέναι αὐτῷ, ὅτι ἐστί τι ἐκ τούτου ὡς πρώτου ἐνυπάρχοντος. οὕτως καὶ ἐπὶ αἰτίου καὶ ἑνὸς καὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων. διὸ καὶ τὸ ἑνὶ εἶναι, τὸ ἀδιαιρέτῳ ἐστὶν εἶναι. ὅπερ τῷδε ὄντι καὶ ἀχωρίστῳ, ἢ τόπῳ, ἢ εἴδει, ἢ διανοίᾳ, ἢ τῷ ὅλῳ καὶ ἀδιορίστῳ. μάλιστα δὲ τὸ μέτρῳ εἶναι πρώτῳ ἑκάστου γένους καὶ κυριώτατα τοῦ ποσοῦ. ἐντεῦθεν γὰρ ἐπὶ τὰ ἄλλα ἐλήλυθε. μέτρον γάρ ἐστιν ᾧ τὸ ποσὸν γινώσκεται. γινώσκεται δὲ ἢ ἑνὶ ἢ ἀριθμῷ τὸ ποσὸν ᾗ ποσόν. ὁ δὲ ἀριθμὸς ἅπας ἑνί. ὥστε πᾶν τὸ ποσὸν γινώσκεται ᾗ ποσόν, τῷ ἑνί, καὶ ᾧ πρώτῳ γινώσκεται, τοῦτο αὐτὸ ἕν. διὸ τὸ ἓν ἀριθμοῦ ἀρχὴ ᾗ ἀριθμός. ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις λέγεται μέτρον ᾧ πρώτῳ ἕκαστον γινώσκεται. καὶ τὸ μέτρον ἑκάστου ἕν, ἐν μήκει, ἐν πλάτει, ἐν βάθει, ἐν βάρει, ἐν τάχει. τὸ γὰρ βάρος καὶ τάχος, κοινὸν ἐν τοῖς ἐναντίοις. διττὸν γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν. οἷον βάρος τό τε ὁποσηνοῦν ἔχον ῥοπήν, καὶ τὸ ὑπεροχὴν ῥοπῆς. καὶ τάχος, τό τε ὁποσηνοῦν κίνησιν ἔχον, καὶ τὸ ὑπεροχὴν κινήσεως. ἔστι γάρ τι τάχος καὶ τοῦ βραδέος, καὶ βάρος τοῦ κουφοτέρου. ἐν πᾶσι δὴ τούτοις, μέτρον καὶ ἀρχὴ ἕν τι καὶ ἀδιαίρετον. ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς γραμμαῖς χρῶνται ὡς ἀτόμῳ τῇ ποδιαίᾳ. πανταχοῦ γὰρ τὸ μέτρον ἕν τι ζητοῦσι καὶ ἀδιαίρετον. τοῦτο δὲ τὸ ἁπλοῦν, ἢ τῷ ποιῷ ἢ τῷ ποσῷ. ὅπου μὲν οὖν δοκεῖ μὴ εἶναι

ἀφελεῖν

ἀφελεῖν ἢ προστιθέναι, τοῦτο ἀκριβὲς τὸ μέτρον. διὸ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ ἀκριβέστατον. τὴν γὰρ μονάδα τιθέασι πάντῃ ἀδιαίρετον. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μιμοῦνται τὸ τοιοῦτον. ἀπὸ γὰρ σταδίου καὶ ταλάντου, καὶ ἀεὶ τοῦ μείζονος, λάθοι ἂν καὶ προστεθέν τι καὶ ἀφαιρεθὲν μᾶλλον, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος. ὥστ' ἀφ' οὗ πρώτου κατὰ τὴν αἴσθησιν μὴ ἐνδέχεται, τοῦτο πάντες ποιοῦνται μέτρον καὶ ὑγρῶν καὶ ξηρῶν καὶ βάρους καὶ μεγέθους. καὶ τὸ ποσὸν εἰδέναι οἴονται τὸ ποσόν, ὅταν εἰδῶσι διὰ τούτου τοῦ μέτρου. καὶ δὴ καὶ κίνησιν τῇ ἁπλῇ κινήσει καὶ τῇ ταχίστῃ. ὀλίγον γὰρ αὕτη ἔχει χρόνον. διὸ ἐν τῇ ἀστρολογίᾳ, τὸ τοιοῦτον ἕν, ἀρχὴ καὶ μέτρον. τὴν κίνησιν γὰρ ὁμαλὴν ὑποτίθενται καὶ ταχίστην τὴν τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς ἣν κρίνουσι τὰς ἄλλας. ἐν μουσικῇ δίεσις, ὅτι ἐλάχιστον. καὶ ἐν φωνῇ στοιχεῖον. καὶ ταῦτα πάντα ἕν τι οὕτως, οὐχ ὡς κοινόν τι τὸ ἕν, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται. οὐκ ἀεὶ δὲ τῷ ἀριθμῷ ἓν τὸ μέτρον. ἀλλ' ἐνίοτε πλείω. οἷον αἱ διέσεις δύο, αἱ μὴ κατὰ τὴν ἀκοήν, ἀλλ' ἐν τοῖς λόγοις. καὶ αἱ φωναὶ πλείους αἷς μετροῦμεν. καὶ ἡ διάμετρος δυσὶ μετρεῖται, καὶ ἡ πλευρά, καὶ τὰ μεγέθη πάντα. οὕτω δὴ πάντων μέτρον τὸ ἕν, ὅτι γνωρίζομεν ἐξ ὧν ἐστὶν ἡ οὐσία διαιροῦντες, ἢ κατὰ τὸ ποσόν, ἢ κατὰ τὸ εἶδος. καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἓν ἀδιαίρετον, ὅτι τὸ πρῶτον ἑκάστων ἀδιαίρετον. οὐχ ὁμοίως δὲ πᾶν ἀδιαίρετον, οἷον ποὺς καὶ μονάς. ἀλλὰ τὸ μὲν πάντῃ. τὸ δὲ εἰς ἀδιαίρετα πρὸς τὴν αἴσθησιν θετέον, ὥσπερ εἴρηται ἤδη. ἴσως γὰρ πᾶν συνεχὲς διαιρετόν. ἀεὶ δὲ συγγενὲς τὸ μέτρον. μεγεθῶν μὲν γὰρ μέγεθος. καὶ καθ' ἕκαστον μήκους μῆκος, πλάτους πλάτος, φωνῶν φωνή, βάρους βάρος, μονάδων μονάς. οὕτω γὰρ δεῖ λαμβάνειν. ἀλλ' οὐχ ὅτι ἀριθμῶν ἀριθμός. καίτοι ἔδει εἰ ὁμοίως. ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἀξιοῖ. ἀλλ' ὥσπερ εἰ μονάδων μονάδας ἀξιώσειε μέτρον, ἀλλὰ μὴ μονάδα. ὁ δ' ἀριθμὸς πλῆθος μονάδων. καὶ τὴν ἐπιστήμην μέτρον τῶν πραγμάτων λέγομεν, καὶ τὴν αἴσθησιν διὰ τὸ αὐτό, ὅτι γνωρίζομέν τι αὐταῖς. ἐπεὶ μετροῦνται μᾶλλον ἢ μετροῦσιν. ἀλλὰ συμβαίνει ἡμῖν ὥσπερ ἂν εἰ ἄλλου ἡμᾶς μετροῦντος ἐγνωρίσαμεν πηλίκοι ἐσμὲν τῷ τ

πῆχυν ἐπὶ τοσοῦτ' ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν. Πρωταγόρας δ' ἄνθρωπόν φησι πάντων εἶναι μέτρον, ὥσπερ ἂν εἰ τὸν ἐπιστήμονα εἰπὼν ἢ τὸν αἰσθανόμενον· τούτους δ' ὅτι ἔχουσιν ὁ μὲν αἴσθησιν, ὁ δὲ ἐπιστήμην, ἅ φαμεν εἶναι μέτρα τῶν ὑποκειμένων· οὐθὲν δὴ λέγοντες περιττὸν φαίνονταί τι λέγειν. ὅτι μὲν οὖν τὸ ἑνὶ εἶναι μάλιστά ἐστι κατὰ τὸ ὄνομα ἀφορίζουσι, μέτρον τι, καὶ κυριώτατα τοῦ ποσοῦ, εἶτα τοῦ ποιοῦ, φανερόν· ἔσται δὲ τοιοῦτον τὸ μὲν ἂν ᾖ ἀδιαίρετον κατὰ τὸ ποσόν, τὸ δ' ἂν κατὰ τὸ ποιόν· διόπερ ἀδιαίρετον τὸ ἕν, ἢ ἁπλῶς ἢ ᾗ ἕν. κατὰ δὲ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν ζητητέον ποτέρως ἔχει, καθάπερ ἐν τοῖς διαπορήμασιν ἐπήλθομεν, τί τὸ ἕν, καὶ πῶς δεῖ περὶ αὐτοῦ λαβεῖν, πότερον ὡς οὐσίας τινὸς οὔσης αὐτοῦ τοῦ ἑνός, καθάπερ οἵ τε Πυθαγόρειοί φασι πρότερον καὶ Πλάτων ὕστερον, ἢ μᾶλλον ὑπόκειταί τις φύσις, καὶ πῶς δεῖ γνωριμωτέρως λεχθῆναι, καὶ μᾶλλον ὥσπερ οἱ περὶ φύσεως· ἐκείνων γὰρ ὁ μέν τις φιλίαν εἶναί φησι τὸ ἕν, ὁ δ' ἀέρα, ὁ δὲ τὸ ἄπειρον. εἰ δὴ μηδὲν τῶν καθόλου δυνατὸν οὐσίαν εἶναι, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ οὐσίας καὶ περὶ τοῦ ὄντος εἴρηται λόγοις, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο οὐσίαν ὡς ἕν τι παρὰ τὰ πολλὰ δυνατὸν εἶναι· κοινὸν γάρ· ἀλλ' ἢ κατηγόρημα μόνον· δῆλον ὡς οὐδὲ τὸ ἕν· τὸ γὰρ ὄν, καὶ τὸ ἓν καθόλου κατηγορεῖται μάλιστα πάντων. ὥστε οὔτε τὰ γένη φύσεις τινὲς καὶ οὐσίαι χωρισταὶ τῶν ἄλλων εἰσίν, οὔτε τὸ ἓν γένος ἐνδέχεται εἶναι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, δι' ἅσπερ οὐδὲ τὸ ὂν οὐδὲ τὴν οὐσίαν. ἔτι δ' ὁμοίως ἐπὶ πάντων ἀναγκαῖον ἔχειν. λέγεται δ' ἰσαχῶς τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν· ὥστ' ἐπείπερ ἐν τοῖς ποιοῖς ἐστί τι τὸ ἓν καί τις φύσις, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ποσοῖς, δῆλον ὅτι καὶ ὅλως ζητητέον τί τὸ ἕν, ὥσπερ καὶ τί τὸ ὄν, ὡς οὐχ ἱκανὸν ὅτι τοῦτο αὐτὸ ἡ φύσις αὐτοῦ. ἀλλὰ μὴν ἔν γε χρώμασίν ἐστι τὸ ἓν χρῶμα, οἷον τὸ λευκόν· εἶτα τὰ ἄλλα ἐκ τούτου καὶ τοῦ μέλανος φαίνεται γιγνόμενα. τὸ δὲ μέλαν, στέρησις λευκοῦ, ὥσπερ καὶ φωτὸς σκότος· τοῦτο δ' ἐστὶ στέρησις φωτός. ὥστ' εἰ τὰ ὄντα ἦν χρώματα, ἦν ἂν ἀριθμός τις τὰ ὄντα. ἀλλὰ τινῶν; δῆλον δὴ ὅτι χρωμάτων. καὶ τὸ ἓν ἦν ἄν τι ἕν, οἷον τὸ λευκόν. ὁμοίως δὲ κἂν εἰ μέλη τὰ ὄντα ἦν, ἀριθμὸς ἂν ἦν, διέσεων μέντοι, ἀλ-

λοὐκ

λ' οὐκ ἀριθμὸς ἡ οὐσία αὐτῶν· καὶ τὸ ἓν ἦν ἄν τι οὗ ἡ οὐσία οὐ τὸ ἕν, ἀλλὰ δίεσις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φθόγγων στοιχείων ἂν ἦν τὰ ὄντα ἀριθμός, καὶ τὸ ἓν στοιχεῖον φωνῆεν. καὶ εἰ σχήματα εὐθύγραμμα, σχημάτων ἂν ἦν ἀριθμός, καὶ τὸ ἕν, τὸ τρίγωνον. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενῶν. ὥστ' εἴπερ ἐν τοῖς πάθεσι καὶ ἐν τοῖς ποιοῖς, καὶ ἐν τοῖς ποσοῖς καὶ ἐν κινήσει ἀριθμῶν ὄντων, καὶ ἑνός τινος ἐν ἅπασιν, ὅ τε ἀριθμὸς τινῶν, καὶ τὸ ἓν τὶ ἕν, ἀλλ' οὐχὶ τοῦτο αὐτοῦ ἡ οὐσία, καὶ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν ἀνάγκη ὡσαύτως ἔχειν· ὁμοίως γὰρ ἔχει ἐπὶ πάντων. ὅτι μὲν οὖν τὸ ἓν ἐν ἅπαντι γένει ἐστί τις φύσις, καὶ οὐδενὸς τοῦτό γ' αὐτὸ ἡ φύσις τὸ ἕν, φανερόν. ἀλλ' ὥσπερ ἐν χρώμασι χρῶμα ἓν ζητητέον αὐτὸ τὸ ἕν, οὕτω καὶ ἐν οὐσίᾳ οὐσίαν μίαν αὐτὸ τὸ ἕν. ὅτι δὲ ταὐτὸ σημαίνει πως τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν, δῆλον τῷ τε παρακολουθεῖν ἰσαχῶς ταῖς κατηγορίαις, καὶ μὴ εἶναι ἐν μηδεμιᾷ, οἷον οὔτ' ἐν τῷ τί ἐστιν, οὔτ' ἐν τῷ ποιόν, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει ὥσπερ τὸ ὄν· καὶ τῷ μὴ προσκατηγορεῖσθαι ἕτερόν τι τὸ εἷς ἄνθρωπος τοῦ ἄνθρωπος, ὥσπερ οὐδὲ τὸ εἶναι, παρὰ τὸ τί ἢ ποῖον ἢ πόσον· καὶ τὸ ἑνὶ εἶναι, τὸ ἑκάστῳ εἶναι. ἀντίκειται δὲ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ κατὰ πλείους τρόπους, ὧν ἕνα τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος ὡς ἀδιαίρετον καὶ διαιρετόν· τὸ μὲν γὰρ ἢ διῃρημένον ἢ διαιρετόν, πλῆθός τι λέγεται· τὸ δὲ ἀδιαίρετον ἢ μὴ διῃρημένον, ἕν. ἐπεὶ οὖν αἱ ἀντιθέσεις τετραχῶς, καὶ τούτων κατὰ στέρησιν λέγεται θάτερον, ἐναντία ἂν εἴη, καὶ οὔτε ὡς ἀντίφασις, οὔτε ὡς τὰ πρός τι λεγόμενα. λέγεται δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου, καὶ δηλοῦται τὸ ἕν, ἐκ τοῦ διαιρετοῦ τὸ ἀδιαίρετον, διὰ τὸ μᾶλλον αἰσθητὸν τὸ πλῆθος εἶναι καὶ τὸ διαιρετόν, ἢ τὸ ἀδιαίρετον· ὥστε τῷ λόγῳ πρότερον τὸ πλῆθος τοῦ ἀδιαιρέτου, διὰ τὴν αἴσθησιν. ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἑνός, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ διαιρέσει τῶν ἐναντίων διεγράψαμεν, τὸ ταὐτὸ καὶ ὅμοιον καὶ ἴσον· τοῦ δὲ πλήθους, τὸ ἕτερον, καὶ ἀνόμοιον, καὶ ἄνισον. λεγομένου δὲ τοῦ ταὐτοῦ πολλαχῶς, καὶ ἕνα μὲν τρόπον κατ' ἀριθμόν, ὃ λέγομεν ἐνίοτε αὐτό. τοῦτο δέ, ἂν καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῷ ἓν ᾖ, οἷον σὺ σαυτῷ, καὶ τῷ εἴδει καὶ τῇ ὕλῃ ἕν. ἔτι ἐὰν ὁ λόγος ὁ τῆς πρώτης οὐσίας εἷς ᾖ, οἷον αἱ ἴσαι γραμμαὶ εὐθεῖαι αἱ αὐταί, καὶ τὰ ἴσα καὶ τὰ ἰσογώνια τετράγωνα καὶ

τοι πλείω· ἀλλ' ἓν τούτοις, ἡ ἰσότης, ἑνότης. ὅμοια δὲ, ἐὰν μὴ ταὐ-
τὰ ἁπλῶς ὄντα, μηδὲ κατὰ τὴν οὐσίαν ἀδιάφορα τὴν ὑποκειμένην,
κατὰ τὸ εἶδος ταὐτὰ ᾖ· οἷον, τὸ μεῖζον τετράγωνον, τῷ μικρῷ ὅμοιον· καὶ
αἱ ἄνισοι εὐθεῖαι· αὗται γὰρ ὅμοιαι μὲν, αἱ αὐταὶ δὲ ἁπλῶς, οὔ. τὰ
δὲ, ἐὰν τὸ αὐτὸ εἶδος ἔχοντα, ἐν οἷς τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐγγίνεται, μήτε μᾶλ
λον ᾖ, μήτε ἧττον. τὰ δὲ, ἐὰν ᾖ τὸ αὐτὸ πάθος καὶ ἓν τῷ εἴδει· οἷον τὸ λευ
κὸν, σφόδρα καὶ ἧττον, ὅμοιά φασιν εἶναι, ὅτι ἓν τὸ εἶδος αὐτῶν. τὰ δὲ,
ἂν πλείω ἔχῃ ταὐτὰ ἢ ἕτερα, ἢ ἁπλῶς, ἢ τὰ πρόχειρα· οἷον, καττί
τερος ἀργύρῳ, ἢ χρυσῷ· χρυσὸς δὲ πυρὶ, ᾗ ξανθὸν καὶ πυρρόν, ὥστε
δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἀνόμοιον πολλαχῶς λέγεται. καὶ τὸ μὲν ἄλ
λο ἀντικειμένως καὶ τὸ ταὐτό· διὸ πᾶν πρὸς ἅπαν, ἢ ταὐτὸ ἢ ἄλλο.
τὸ δὲ, ἐὰν μὴ καὶ ἡ ὕλη καὶ ὁ λόγος εἷς· διὸ σὺ καὶ τὸ πλησίον ἕτερον. τὸ δὲ
τρίτον, ὡς τὰ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς. τὸ μὲν οὖν ἕτερον, ἢ ταὐτὸ, διὰ
τοῦτο πᾶν πρὸς πᾶν λέγεται, ὅσα λέγεται ἓν καὶ ὄν. οὐ γὰρ ἀντίφασίς
ἐστι τοῦ ταὐτοῦ· διὸ οὐ λέγεται ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων· τὸ δὲ μὴ ταὐτὸ λέγεται· ἐ
πὶ δὲ τῶν ὄντων πάντων, ἢ γὰρ ἓν, ἢ οὐχ ἓν πέφυκεν ὃ ὂν καὶ ἕν. τὸ μὲν οὖν
ἕτερον καὶ ταὐτὸν, οὕτως ἀντίκειται. διαφορὰ δὲ καὶ ἑτερότης, ἄλ
λο. τὸ μὲν γὰρ ἕτερον καὶ οὗ ἕτερον, οὐκ ἀνάγκη εἶναί τινι ἕτερον· πᾶν γὰρ
ἢ ἕτερον, ἢ ταὐτὸ, ὅ τι ἂν ᾖ ὄν. τὸ δὲ διάφορον τινὸς, τινὶ διάφορον·
ὥστε ἀνάγκη ταὐτό τι εἶναι ᾧ διαφέρουσι. τοῦτο δὲ τὸ ταὐτὸ γένος ἢ
εἶδος. πᾶν γὰρ τὸ διαφέρον διαφέρει, ἢ γένει ἢ εἴδει. γένει μὲν, ὧν μὴ
ἐστι κοινὴ ἡ ὕλη, μηδὲ γένεσις εἰς ἄλληλα· οἷον ὅσων ἄλλο σχῆμα τῆς
κατηγορίας. εἴδει δὲ, ὧν τὸ αὐτὸ γένος. λέγεται δὲ γένος, ὃ ἄμφω
τὸ αὐτὸ λέγονται κατὰ τὴν οὐσίαν τὰ διάφορα. τὰ δ' ἐναντία, διάφορα, καὶ
ἡ ἐναντίωσις, διαφορά τις. ὅτι δὲ καλῶς τοῦτο ὑποτιθέμεθα, δῆ
λον ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. πάντα γὰρ διαφέροντα φαίνεται, καὶ οὐ
μόνον ἕτερα ὄντα· ἀλλὰ τὰ μὲν, τὸ γένος ἕτερα. τὰ δ' ἐν τῇ αὐ-
τῇ συστοιχίᾳ τῆς κατηγορίας. ὥστ' ἐν ταὐτῷ γένει καὶ ταὐτὰ τῷ
εἴδει. διώρισται δ' ἐν ἄλλοις, ποῖα τῷ γένει ταὐτὰ ἢ ἕτερα. ἐπεὶ δὲ δια
φέρειν ἐνδέχεται ἀλλήλων τὰ διαφέροντα πλεῖον καὶ ἔλαττον,

ἔστι

ἔστι τις καὶ μεγίστη διαφορὰ, καὶ ταύτην λέγω ἐναντίωσιν. ὅτι δ' ἡ με
γίστη διαφορὰ, δῆλον ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. τὰ μὲν γὰρ γένει διαφέ-
ροντα, οὐκ ἔχει ὁδὸν εἰς ἄλληλα, ἀλλ' ἀπέχει πλέον καὶ ἀσύμβλη
τα. τοῖς δ' εἴδει διαφέρουσιν αἱ γενέσεις, ἐκ τῶν ἐναντίων εἰσὶν, ὡς
ἐσχάτων. τὸ δὲ ἐσχάτων διάστημα, μέγιστον. ὥστε καὶ τὸ τῶν ἐναντίων. ἀλ
λὰ μὴν τό γε μέγιστον ἐν ἑκάστῳ γένει, τέλειον. μέγιστον μὲν γὰρ, οὗ
μή ἐστιν ὑπερβολή. καὶ τέλειον, οὗ μή ἐστιν ἔξω τι λαβεῖν δυνατόν.
τέλος γὰρ ἔχει ἡ τελεία διαφορὰ, ὥσπερ καὶ τἆλλα τῷ τέλος ἔχειν
λέγεται τέλεια. τοῦ δὲ τέλους, οὐδὲν ἔξω. ἔσχατον γὰρ ἐν παντὶ, καὶ
περιέχει. διὸ οὐδὲν ἔξω τοῦ τέλους. οὐ δὲ προσδεῖται οὐδενὸς τὸ
τέλειον. ὅτι μὲν οὖν ἡ ἐναντιότης ἐστὶ διαφορὰ τέλειος, ἐκ τούτου
δῆλον. πολλαχῶς δὲ λεγομένων τῶν ἐναντίων, ἀκολουθήσει τὸ τε
λέως οὕτως, ὡς ἂν καὶ τὸ ἐναντίοις εἶναι ὑπάρχει αὐτοῖς. τούτων
δὲ ὄντων, φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἑνὶ πλείω ἐναντία εἶναι. οὔ
τε γὰρ τοῦ ἐσχάτου ἐσχατώτερον εἴη ἄν τι. οὔτε τοῦ ἑνὸς διαστήμα-
τα πλείω δυοῖν ἔσχατα. ὅλως τε εἰ ἔστιν ἡ ἐναντιότης διαφορὰ, ἡ δὲ
διαφορὰ δυοῖν, ὥστε καὶ ἡ τέλειος. ἀνάγκη δὲ καὶ τοὺς ἄλ
λους ὅρους ἀληθεῖς εἶναι τῶν ἐναντίων. καὶ γὰρ πλεῖστον δια-
φέρει ἡ τέλειος διαφορά. τῶν τε γὰρ γένει διαφερόντων, οὐκ ἔστιν ἐξω
τέρω λαβεῖν, καὶ τῶν εἴδει. δέδεικται, ὅτι πρὸς τὰ ἔξω τοῦ γένους
οὐκ ἔστι διαφορά. τούτων δ' αὕτη μεγίστη. καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει
πλεῖστον διαφέροντα, ἐναντία. μεγίστη γὰρ διαφορὰ τούτων ἡ τέ
λειος. καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ δεκτικῷ πλεῖστον διαφέροντα, ἐναντία.
ἡ γὰρ ὕλη ἡ αὐτὴ τοῖς ἐναντίοις. καὶ τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν πλεῖ
στον διαφέροντα. καὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη περὶ ἓν γένος ἡ μία, ἐν οἷς ἡ τε-
λεία διαφορὰ μεγίστη. πρώτη δὲ ἐναντίωσις, ἕξις καὶ στέρησίς ἐστιν.
οὐ πᾶσα δὲ στέρησις. πολλαχῶς γὰρ λέγεται ἡ στέρησις. ἀλλ' ἥτις ἂν
τελεία ᾖ. τὰ δ' ἄλλα ἐναντία, κατὰ ταῦτα λεχθήσεται. τὰ μὲν, τῷ
ἔχειν. τὰ δὲ, τῷ ποιεῖν ἢ ποιητικὰ εἶναι. τὰ δὲ τῷ λήψεις εἶναι καὶ ἀ
ποβολαὶ τούτων ἢ ἄλλων ἐναντίων. εἰ δὴ ἀντίκειται μὲν ἀντί

φασις καὶ στέρησις καὶ ἐναντιότης ἐστὶ καὶ τὰ πρός τι. τούτων δὲ πρῶτον ἀντίφασις. ἀντιφάσεως δὲ, μηδέν ἐστι μεταξύ. τῶν δὲ ἐναντίων ἐνδέχεται. ὅτι μὲν οὖν οὐ ταὐτὸν ἀντίφασις καὶ τἀναντία, δῆλον. ἡ δὲ στέρησις, ἀντίφασίς τίς ἐστιν. ἢ γὰρ τὸ ἀδύνατον ὅλως ἔχειν, ἢ ὃ ἂν πεφυκὸς ἔχειν μὴ ἔχῃ, ἐστέρηται ἢ ὅλως, ἢ πῶς ἀφορισθέν. πολλαχῶς γὰρ ἤδη τοῦτο λέγομεν, ὥσπερ διῄρηται ἡμῖν ἐν ἄλλοις. ὥστ' ἐστὶν ἡ στέρησις ἀντίφασίς τις, ἢ ἀδυναμία διορισθεῖσα ἢ συνειλημμένη τῷ δεκτικῷ. διὸ ἀντιφάσεως μὲν, οὐκ ἔστι μεταξύ, στερήσεως δέ τινός ἐστιν. ἴσον μὲν γὰρ ἢ οὐκ ἴσον, πᾶν. ἴσον δ' ἢ ἄνισον, οὐ πᾶν. ἀλλ' εἴπερ, μόνον ἐν τῷ δεκτικῷ τοῦ ἴσου. εἰ δὴ αἱ γενέσεις τῇ ὕλῃ ἐκ τῶν ἐναντίων, γίγνονται δὲ, ἢ ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς τοῦ εἴδους ἕξεως, ἢ ἐκ στερήσεώς τινος τοῦ εἴδους καὶ τῆς μορφῆς, δῆλον ὅτι ἡ μὲν ἐναντίωσις, στέρησις ἂν εἴη πᾶσα. ἡ δὲ στέρησις ἴσως οὐ πᾶσα ἐναντιότης. αἴτιον δ' ὅτι πολλαχῶς ἐνδέχεται ἐστερῆσθαι τὸ ἐστερημένον. ἐξ ὧν γὰρ αἱ μεταβολαὶ ἐσχάτων, ἐναντία ταῦτα. φανερὸν δὲ καὶ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. πᾶσα γὰρ ἐναντίωσις ἔχει στέρησιν θατέρου τῶν ἐναντίων. ἀλλ' οὐχ ὁμοίως πάντα. ἀνισότης μὲν γὰρ, ἰσότητος. ἀνομοιότης δὲ, ὁμοιότητος. κακία δὲ ἀρετῆς. διαφέρει δὲ ὥσπερ εἴρηται. τὸ μὲν γὰρ ἐὰν μόνον ᾖ ἐστερημένον, τὸ δ', ἂν ἢ ποτὲ ἢ ἔν τινι. οἷον, ἂν ἐν ἡλικίᾳ τινὶ, ἢ τῷ κυρίῳ, ἢ πάντῃ. διὸ τῶν μὲν ἔστι μεταξὺ, καὶ ἔστιν οὔτε ἀγαθὸς ἄνθρωπος οὔτε κακός. τῶν δ', οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι ἢ περιττὸν, ἢ ἄρτιον. ἔτι τὰ μὲν, ἔχει τὸ ὑποκείμενον ὡρισμένον, τὰ δ' οὔ. ὥστε φανερὸν, ὅτι ἀεὶ θάτερον τῶν ἐναντίων λέγεται κατὰ στέρησιν. ἀρκεῖ δὲ κἂν τὰ πρῶτα καὶ τὰ γένη τῶν ἐναντίων. οἷον, τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά. τὰ γὰρ ἄλλα εἰς ταῦτα ἀνάγεται. ἐπεὶ δὲ ἓν ἑνὶ ἐναντίον, ἀπορήσειεν ἄν τις, πῶς ἀντίκειται τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά. καὶ τὸ ἴσον τῷ μεγάλῳ καὶ τῷ μικρῷ. τὸ γὰρ πότερον ἐν ἀντιθέσει ἀεὶ λέγομεν. οἷον πότερον λευκὸν ἢ μέλαν. ἢ πότερον, λευκὸν ἢ οὐ λευκόν. πότερον δ' ἄνθρωπος ἢ λευκὸν, οὐ λέγομεν. ἐὰν μὴ ἐξ ὑποθέσεως καὶ ζητοῦντες

οἷον

οἷον πότερον ἦλθε Κλέων, ἢ Σωκράτης. ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη ἐν οὐδενὶ γένει τοῦτο. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐκεῖθεν ἐλήλυθε. τὰ γὰρ ἀντικείμενα μόνα οὐκ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν. ᾧ καὶ ἐνταῦθα χρῆται, ἐν τῷ πότερος ἦλθεν. εἰ γὰρ ἅμα ἐνεδέχετο, γελοῖον τὸ ἐρώτημα. εἰ δ' ἔστιν οὕτως, ὁμοίως ἐμπίπτει εἰς ἀντίθεσιν εἰς τὸ ἓν ἢ πολλά. οἷον πότερον ἀμφότεροι ἦλθον ἢ ἅτερος. εἰ δὴ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις ἀεὶ τοῦ ποτέρου ἡ ζήτησις. λέγεται δὲ πότερον μεῖζον ἢ ἔλαττον ἢ ἴσον, τίς ἐστιν ἡ ἀντίθεσις πρὸς ταῦτα τοῦ ἴσου. οὔτε γὰρ θατέρῳ μόνῳ ἐναντίον, οὔτ' ἀμφοῖν. τί γὰρ μᾶλλον τῷ μείζονι, ἢ τῷ ἐλάττονι. ἔτι τῷ ἀνίσῳ ἐναντίον τὸ ἴσον. ὥστε πλείοσιν ἔσται ἢ ἑνί. εἰ δὲ τὸ ἄνισον σημαίνει τὸ αὐτὸ ἅμα ἀμφοῖν, εἴη μὲν ἀντικείμενον ἀμφοῖν. καὶ ἡ ἀπορία βοηθεῖ τοῖς φάσκουσι τὸ ἄνισον δυάδα εἶναι. ἀλλὰ συμβαίνει ἓν δυοῖν ἐναντίον. ὅπερ ἀδύνατον. ἔτι τὸ μὲν ἴσον μεταξὺ φαίνεται μεγάλου καὶ μικροῦ. ἐναντίωσις δὲ οὐδεμία μεταξὺ οὔτε φαίνεται οὔτε ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ δυνατόν. οὐ γὰρ ἂν εἴη τελεία μεταξύ τινος οὖσα. ἀλλὰ μᾶλλον ἔχει ἀεὶ ἑαυτῆς τι μεταξύ. λείπεται δὴ ἢ ὡς ἀπόφασιν ἀντικεῖσθαι, ἢ ὡς στέρησιν. θατέρου μὲν δὴ οὐκ ἐνδέχεται. τί γὰρ μᾶλλον τοῦ μεγάλου ἢ μικροῦ. ἀμφοῖν ἄρα ἀπόφασις στερητική. διὸ καὶ πρὸς ἀμφότερα τὸ πότερον λέγεται. πρὸς δὲ θάτερον οὔ. οἷον πότερον μεῖζον, ἢ ἴσον. ἢ πότερον ἴσον ἢ ἔλαττον. ἀλλ' ἀεὶ τρία. οὐ στέρησις δὲ ἐξ ἀνάγκης. οὐ γὰρ πᾶν ἴσον, ὃ μὴ μεῖζον ἢ ἔλαττον. ἀλλ' ἐν οἷς πέφυκεν ἐκεῖνα. ἔστι δὴ τὸ ἴσον, τὸ μήτε μέγα μήτε μικρόν. πεφυκὸς δὲ μέγα ἢ μικρὸν εἶναι. καὶ ἀντίκειται ἀμφοῖν ὡς ἀπόφασις στερητική. διὸ καὶ μεταξύ ἐστι. καὶ τὸ μήτε κακὸν μήτ' ἀγαθὸν, ἀντίκειται ἀμφοῖν. ἀλλ' ἀνώνυμον. πολλαχῶς γὰρ λέγεται ἑκάτερον. καὶ οὐκ ἔστιν ἓν τὸ δεκτικόν. ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μήτε λευκὸν μήτε μέλαν. ἓν δὲ οὐδὲ τοῦτο λέγεται. ἀλλ' ὡρισμένα πως τὰ χρώματα, ἐφ' ὧν λέγεται στερητικῶς ἡ ἀπόφασις αὕτη. ἀνάγκη γὰρ ἢ φαιὸν, ἢ ὠχρὸν εἶναι, ἢ τοιοῦτόν τι ἄλλο ὡρισμένον. ὥστε οὐκ ὀρθῶς ἐπιτιμῶσιν οἱ νομίζοντες ὁμοίως λέγεσθαι πάντα. ὥστ' ἔσεσθαι ὑποδήματος καὶ

χεῖρ(ος) μεταξύ, τὸ μήτε ὑπόδημα μήτε χεῖρα, ἐπείπερ καὶ τὸ μή
τε ἀγαθὸν μήτε κακὸν, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ· ὡς πάντων ἐσο-
μένου τινὸς μεταξύ. οὐκ ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβαίνειν. ἡ μὲν γὰρ
ἀντικειμένων συναπόφασίς ἐστιν ὧν ἔστι μεταξύ τι καὶ διάστη-
μά τι πέφυκεν εἶναι, τῶν δ' οὐκ ἔστι διαφορά. ἐν ἄλλῳ γὰρ γένει, ὧν
αἱ συναποφάσεις· ὥστ' οὐχ ἓν τὸ ὑποκείμενον. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ
ἑνὸς καὶ τῶν πολλῶν ἀπορήσειεν ἄν τις. εἰ γὰρ τὰ πολλὰ,
τῷ ἑνὶ ἁπλῶς ἀντίκειται, συμβαίνει ἔνια ἀδύνατα. τὸ γὰρ ἓν ὀ-
λίγον ἢ ὀλίγα ἔσται. τὰ γὰρ πολλὰ, καὶ τοῖς ὀλίγοις ἀντίκειται.
ἔτι τὰ δύο πολλὰ, εἴπερ τὸ διπλάσιον πολλαπλάσιον. λέγεται
δὲ καὶ τὰ δύο διπλάσια, ὥστε τὸ ἓν ὀλίγον. πρὸς τί γὰρ πολλὰ
τὰ δύο, εἰ μὴ πρός τε καὶ πρὸς τὸ ὀλίγον; οὐδὲν γάρ ἐστιν ἔλαττον.
ἔτι εἰ ὡς ἐν μήκει τὸ μακρὸν καὶ βραχύ, οὕτως ἐν πλήθει τὸ πολὺ καὶ τὸ
ὀλίγον, καὶ ὃ ἂν ᾖ πολὺ, καὶ πολλὰ, καὶ τὰ πολλὰ πολύ. εἰ μή τι ἄρα,
διαφέρει ἐν συνεχεῖ εὐορίστῳ, τὸ ὀλίγον πλῆθός τι ἔσται· ὥστε τὸ ἓν,
πλῆθός τι ἐστὶν, εἴπερ καὶ ὀλίγον. τοῦτο δ' ἀνάγκη, εἰ τὰ δύο πολ-
λά. ἀλλ' ἴσως τὰ πολλὰ λέγεται μὲν ὡς καὶ τὸ πολύ. ἀλλ' ὡς δια-
φέρον, οἷον ὕδωρ πολύ, πολλὰ δ' οὔ. ἀλλ' ὅσα διαιρετὰ ἐν τούτοις
λέγεται. ἕνα μὲν τρόπον, ἐὰν ᾖ πλῆθος ἔχον ὑπεροχὴν ἢ ἁπλῶς, ἢ πρός τι.
καὶ τὸ ὀλίγον ὡσαύτως πλῆθος ἔχον ἔλλειψιν. τὸ δὲ, ὡς ἀριθμός.
ὃ καὶ ἀντίκειται τῷ ἑνὶ μόνον. οὕτως γὰρ λέγομεν ἓν ἢ πολλά,
ὥσπερ εἴ τις εἴποι ἓν καὶ ἕνα ἢ λευκὸν καὶ λευκὰ, καὶ τὰ με-
μετρημένα πρὸς τὸ μέτρον καὶ τὸ μετρητὸν, οὕτως καὶ τὰ πολ
λαπλάσια λέγεται πολλά. πολλὰ γὰρ ἕκαστος ἀριθμὸς, ὅτι
ἓν, καὶ ὅτι μετρητὸς ἑνὶ ἕκαστος. καὶ ὡς τὸ ἀντικείμενον
τῷ ἑνί, οὐ τῷ ὀλίγῳ. οὕτως μὲν οὖν ἐστὶ πολλὰ καὶ τὰ δύο.
ὡς δὲ πλῆθος ἔχον ὑπεροχὴν ἢ πρός τι ἢ ἁπλῶς, οὐκ ἔστιν,
ἀλλὰ πρῶτον. ὀλίγα δὲ ἁπλῶς τὰ δύο. πλῆθος γάρ ἐστιν
ἔλλειψιν ἔχον πρῶτον. διὸ καὶ οὐκ ὀρθῶς ἀπέστη Ἀναξαγό-
ρας εἰπὼν. ὅτι ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, ἄπειρα καὶ πλήθει.

καὶ

ἢ μικρότητι. ἔδει δ' εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ ἢ μικρότητι, καὶ ὀλιγότητι.
οὐ γὰρ ἄπειρα. ἐπεὶ τὸ ὀλίγον, οὐ διὰ τὸ ἓν ὥσπερ τινές φασιν, ἀλλὰ
διὰ τὰ δύο. ἀντίκειται δὴ καὶ οὕτως. ἀντίκειται δὴ τὸ ἓν καὶ τὰ
πολλὰ τὰ ἐν ἀριθμοῖς, ὡς τὸ ἓν τοῖς πολλοῖς· ὡς μέτρον μετρητῷ. ταῦ-
τα δ' ὡς τὰ πρός τι, ὅσα μὴ καθ' αὑτὰ τῶν πρός τι. διῄρηται δ' ἡμῖν ἐν
ἄλλοις, ὅτι διχῶς λέγεται τὰ πρός τι. τὰ μὲν ὡς ἐναντία. τὰ δ' ὡς
ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητὸν, τῷ λέγεσθαί τι ἄλλο πρὸς αὐτό. τὸ δ' ἓν ἔ-
λαττον εἶναι τινὸς, οἷον τοῖν δυοῖν, οὐδὲν κωλύει. οὐ γὰρ εἰ ἔλατ-
τον, καὶ ὀλίγον. τὸ δὲ πλῆθος, οἷον ὡς γένος ἐστὶ τοῦ ἀριθμοῦ. ἔστι γὰρ
ἀριθμὸς, πλῆθος ἑνὶ μετρητόν, καὶ ἀντίκειταί πως τὸ ἓν καὶ ὁ
ἀριθμὸς, οὐχ ὡς ἐναντίον. ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται τῶν πρός τι ἔνια.
ᾗ γὰρ μέτρον. τὸ δὲ μετρητόν, ταύτῃ ἀντίκειται. διὸ οὐ πᾶν ὃ ἂν
ᾖ ἕν, ἀριθμός ἐστιν. οἷον, εἴ τι ἀδιαίρετόν ἐστιν. ὁμοίως δὲ λεγομένη
ἡ ἐπιστήμη πρὸς τὸ ἐπιστητὸν, οὐχ ὁμοίως ἀποδίδωσι. δόξειε μὲν
γὰρ ἂν μέτρον ἡ ἐπιστήμη εἶναι. τὸ δὲ ἐπιστητὸν, τὸ μετρούμενον.
συμβαίνει δὲ ἐπιστήμην μὲν πᾶσαν, ἐπιστητὸν εἶναι. τὸ δὲ ἐπιστη-
τὸν μὴ πᾶν, ἐπιστήμην. ὅτι τρόπον τινὰ ἡ ἐπιστήμη μετρεῖται
τῷ ἐπιστητῷ. τὸ δὲ πλῆθος, οὔτε τῷ ὀλίγῳ ἐναντίον, ἀλλὰ τού-
τῳ μὲν τὸ πολύ, ὡς ὑπερέχον πλῆθος ὑπερεχομένῳ πλήθει. οὔ-
τε τῷ ἑνὶ πάντως. ἀλλὰ τὸ μὲν, ὥσπερ εἴρηται. ὅτι διαιρετόν.
τὸ δὲ ἀδιαίρετον. τὸ δ' ὡς πρός τι, ὥσπερ ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητῷ ἐ-
ὰν ᾖ ἀριθμός. τὸ δὲ ἓν, μέτρον. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων ἐνδέχεται
εἶναί τι μεταξὺ καὶ ἐνίων ἐστίν, ἀνάγκη ἐκ τῶν ἐναντίων εἶ-
ναι τὰ μεταξύ. πάντα γὰρ τὰ μεταξὺ, ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστὶ καὶ
ὧν ἐστι μεταξύ. μεταξὺ μὲν γὰρ ταῦτα λέγομεν, εἰς ὅσα μετα-
βάλλειν πρότερον ἀνάγκη τὸ μεταβάλλον. οἷον, ἀπὸ τῆς ὑπάτης ἐ-
πὶ τὴν νήτην, εἰ μεταβαίνοι τῷ ὀλίγῳ χρόνῳ, ἥξει πρότερον εἰς τοὺς
μεταξὺ φθόγγους. καὶ ἐν χρώμασιν, εἰ ἥξει ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς
τὸ μέλαν, πρότερον ἥξει εἰς τὸ φοινικοῦν καὶ φαιὸν, ἢ εἰς τὸ
μέλαν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. μεταβάλλειν δ' ἐξ ἄλλου

έρχεσθαι ἄλλο γένος οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός· οἷον ἐκ χρώμα-
τος εἰς σχῆμα. ἀνάγκη ἄρα τὰ μεταξὺ αὐτοῖς τε καὶ ὧν μεταξύ εἰσιν
ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι. ἀλλὰ μὴν πάντα γε τὰ μεταξύ ἐστιν ἀντικειμέ-
νων τινῶν· ἐκ τούτων γὰρ μόνων καθ' αὑτό ἐστι μεταβάλλειν, διὸ ἀδύνα-
τον εἶναι μεταξὺ μὴ ἀντικειμένων· εἴη γὰρ ἂν μεταβολὴ καὶ μὴ ἐξ ἀντικει-
μένων. τῶν δ' ἀντικειμένων ἀντιφάσεως μὲν οὐκ ἔστι μεταξύ. τοῦτο γάρ
ἐστιν ἀντίφασις, ἀντίθεσις ἧς ὁτῳοῦν μόριον θάτερον πάρεστιν ἐ-
χούσης οὐδὲν μεταξύ, ἧς ὁτῳοῦν θάτερον μόριον τὸ μὲν, ἢ γὰρ ὃ πάρεστιν
οὐκ ἐχούσης οὐδὲν μεταξύ. τῶν δὲ λοιπῶν τὰ μὲν πρός τι, τὰ δὲ στέρησις, τὰ δὲ ἐ-
ναντία ἐστί. τῶν δὲ πρός τι ὅσα μὴ ἐναντία, οὐκ ἔχει μεταξύ· αἴτιον δ' ὅτι οὐκ
ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστί. τί γὰρ ἐπιστήμης καὶ ἐπιστητοῦ μεταξύ; ἀλλὰ μεγά-
λου καὶ μικροῦ. εἰ δ' ἔστιν ἐν αὐτῷ γένει τὰ μεταξύ, ὥσπερ δέδεικται, καὶ
μεταξὺ ἐναντίων, ἀνάγκη καὶ αὐτὰ συγκεῖσθαι ἐκ τούτων τῶν ἐναντίων·
ἢ γὰρ ἔσται τι γένος αὐτῶν, ἢ οὐδέν. καὶ εἰ μὲν γένος ἔσται οὕτως ὥστε εἶναι πρότε-
ρόν τι τῶν ἐναντίων, αἱ διαφοραὶ πρότεραι ἐναντίαι ἔσονται αἱ ποιήσα-
σαι τὰ ἐναντία εἴδη ὡς γένους· ἐκ γὰρ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν τὰ εἴδη. οἷ-
ον εἰ τὸ λευκὸν καὶ μέλαν ἐναντία, ἔστι δὲ τὸ μὲν διακριτικὸν χρῶμα, τὸ δὲ συγκρι-
τικὸν χρῶμα, αὗται αἱ διαφοραί, τὸ διακριτικὸν καὶ συγκριτικόν, πρότε-
ραι, ὥστε ταῦτα τὰ ἐναντία ἀλλήλοις πρότερα. ἀλλὰ μὴν τά γε ἐναντία,
διαφέροντα μᾶλλον ἐναντία, καὶ τὰ λοιπὰ καὶ τὰ μεταξὺ ἐκ τοῦ γένους
ἔσται καὶ τῶν διαφορῶν. οἷον ὅσα χρώματα τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος ἐστὶ μετα-
ξύ, ταῦτα δεῖ ἔκ τε τοῦ γένους λέγεσθαι (ἔστι δὲ γένος τὸ χρῶμα) καὶ ἐκ διαφο-
ρῶν τινῶν. αὗται δὲ οὐκ ἔσονται τὰ πρῶτα ἐναντία. εἰ δὲ μή, ἔσται ἕκαστον ἢ λευ-
κὸν ἢ μέλαν. ἕτεραι ἄρα. μεταξὺ ἄρα τῶν πρώτων ἐναντίων αὗται ἔ-
σονται, αἱ πρῶται δὲ διαφοραὶ τὸ διακριτικὸν καὶ συγκριτικόν, ὥστε ταῦ-
τα πρῶτα ζητητέον, ὅσα ἐναντία μὴ ἐν γένει, ἐκ τίνος τὰ μεταξὺ αὐ-
τῶν. ἀνάγκη γὰρ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐκ τῶν ἀσυνθέτων τῷ γένει συ-
γκεῖσθαι, ἢ ἀσύνθετα εἶναι. τὰ μὲν οὖν ἐναντία ἀσύνθετα ἐξ ἀλλή-
λων, ὥστε ἀρχαί. τὰ δὲ μεταξὺ ἢ πάντα, ἢ οὐδέν. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων
γίνεταί τι, ὥστε ἔσται μεταβολὴ εἰς τοῦτο πρὶν ἢ εἰς αὐτά. ἑκατέρου
γὰρ

γὰρ καὶ ἧττον ἔσται καὶ μᾶλλον. μεταξὺ ἄρα ἔσται καὶ τοῦτο τῶν ἐναν-
τίων. καὶ τὰ ἄλλα ἄρα πάντα σύνθετα τὰ μεταξύ. τὸ γὰρ τοῦ μὲν
μᾶλλον, τοῦ δ' ἧττον, σύνθετόν πως ἐξ ἐκείνων ὧν λέγεται εἶναι τοῦ μὲν μᾶλ-
λον, τοῦ δ' ἧττον. ἐπεὶ δ' οὐκ ἔστιν ἕτερα πρότερα ὁμογενῆ τῶν ἐναντίων,
ἅπαντ' ἂν ἐκ τῶν ἐναντίων εἴη τὰ μεταξύ. ὥστε καὶ τὰ κάτω πάντα καὶ
τἀναντία, καὶ τὰ μεταξὺ ἐκ τῶν πρώτων ἐναντίων ἔσονται. ὅτι μὲν οὖν τὰ
μεταξύ, ἔν τε ταὐτῷ γένει πάντα, καὶ μεταξὺ ἐναντίων, καὶ σύγκειται ἐκ τῶν
ἐναντίων πάντα, δῆλον. τὸ δὲ ἕτερον τῷ εἴδει τινὸς τὶ ἕτερόν ἐστι, καὶ δεῖ τοῦ-
το ἀμφοῖν ὑπάρχειν. οἷον, εἰ ζῷον ἕτερον τῷ εἴδει, ἄμφω ζῷα. ἀνά-
γκη ἄρα ἐν γένει τῷ αὐτῷ εἶναι τὰ ἕτερα τῷ εἴδει. τὸ γὰρ τοιοῦτον γένος
καλῶ, ὃ ἄμφω ἓν ταὐτὸ λέγεται, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἔχον διαφο-
ρὰν, εἴθ' ὡς ὕλην, εἴθ' ὡς ἄλλως. οὐ μόνον γὰρ δεῖ τὸ κοινὸν ὑπάρχειν, οἷ-
ον ἄμφω ζῷα, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἑκατέρῳ τοῦτο αὐτὸ τὸ ζῷον, οἷον τὸ
μὲν ἵππον, τὸ δὲ ἄνθρωπον. διὰ τοῦτο τὸ κοινὸν ἕτερον ἀλλήλων ἐστὶ τῷ εἴδει. ἔ-
σται δὴ καθ' αὑτὸ τὸ μὲν τοιονδὶ ζῷον, τὸ δὲ τοιονδί, οἷον τὸ μὲν ἵππος,
τὸ δ' ἄνθρωπος. ἀνάγκη ἄρα τὴν διαφορὰν ταύτην ἑτερότητα τοῦ γένους
εἶναι. λέγω γὰρ γένους διαφορὰν ἑτερότητα, ἣ ἕτερον ποιεῖ τοῦτο
αὐτό. ἐναντίωσις τοίνυν ἔσται αὕτη. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς.
πάντα γὰρ διαιρεῖται τοῖς ἀντικειμένοις. καὶ ὅτι τὰ ἐναντία ἐν ταὐτῷ γέ-
νει, δέδεικται. ἡ γὰρ ἐναντιότης ἦν διαφορὰ τέλειος. ἡ δὲ διαφορὰ ἡ ἐν εἴ-
δει, πᾶσα τινὸς τί. ὥστε τοῦτο τὸ αὐτὸ καὶ γένος ἐπ' ἀμφοῖν. διὸ
καὶ ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ πάντα τὰ ἐναντία τῆς κατηγορίας ὅ-
σα εἴδει διάφορα καὶ μὴ γένει, ἕτερά τ' ἀλλήλων μάλιστα. τέλειος γὰρ ἡ
διαφορά. καὶ ἅμα ἀλλήλοις οὐ γίνεται. ἡ ἄρα διαφορὰ ἐναντίωσίς ἐστι.
τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἕτερον εἶναι τῷ εἴδει, τὸ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα
ἐναντίωσιν ἔχειν, ἄτομα ὄντα. ταὐτὰ δὲ τῷ εἴδει, ὅσα μὴ ἔχει
ἐναντίωσιν ἄτομα ὄντα. ἐν γὰρ τῇ διαιρέσει καὶ ἐν τοῖς μεταξὺ
γίνονται ἐναντιώσεις, πρὶν εἰς τὰ ἄτομα ἐλθεῖν. ὥστε φανερὸν
ὅτι πρὸς τὸ καλούμενον ὂν γένος, οὔτε ταὐτὸν, οὔτε ἕτερον
τῷ εἴδει οὐδέν ἐστι τῶν ὡς γένους εἰδῶν προσηκόντων. ἡ γὰρ ὕλη

ἀποφάσει διαλύεται. τὸ δὲ γένος ὕλη οὗ λέγεται γένος, μὴ ὡς τὸ τῶν Ἡρακλειδῶν. ἀλλ' ὡς τὸ ἐν τῇ φύσει. οὐδὲ πρὸς τὰ μὴ ἐν ταὐτῷ γένει. ἀλλὰ διοίσει τῷ γένει ἐκείνων. εἴδει δὲ τῶν ἐν ταὐτῷ γένει· ἐναντίωσιν γὰρ ἀνάγκη εἶναι τὴν διαφορὰν, οὗ διαφέρει εἴδει. αὕτη δ' ὑπάρχει τοῖς ἐν ταὐτῷ γένει οὖσι μόνοις. ἀπορήσειε δ' ἄν τις, διὰ τί ἡ γυνὴ ἀνδρὸς οὐκ εἴδει διαφέρει, ἐναντίου τοῦ θήλεος καὶ τοῦ ἄρρενος ὄντος. τῆς δὲ διαφορᾶς ἐναντιώσεως. οὐδὲ ζῷον θῆλυ καὶ ἄρρεν, ἕτερα τῷ εἴδει. καίτοι καθ' αὑτὸ τοῦ ζῴου αὕτη ἡ διαφορά, καὶ οὐχ ὡς ἡ λευκότης ἢ μελανία. ἀλλ' ᾗ ζῷον, καὶ τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν ὑπάρχει. ἔστι δ' ἡ ἀπορία αὕτη σχεδὸν ἡ αὐτὴ, καὶ διὰ τί, ἡ μὲν ποιεῖ τῷ εἴδει ἕτερα ἐναντίωσις, ἡ δ' οὔ. οἷον, τὸ πεζὸν καὶ τὸ πτερωτόν. λευκότης δὲ καὶ μελανία οὔ. ἢ ὅτι τὰ μὲν οἰκεῖα πάθη τοῦ γένους, τὰ δ' ἧττον. καὶ ἐπειδὴ τὸ μὲν λόγος, τὸ δ' ὕλη. ὅσαι μὲν ἐν τῷ λόγῳ εἰσὶν ἐναντιότητες, εἴδει ποιοῦσι διαφοράν. ὅσαι δ' ἐν τῷ συνειλημμένῳ τῇ ὕλῃ οὐ ποιοῦσι. διὸ ἀνθρώπου λευκότης οὐ ποιεῖ. οὐδὲ μελανία. οὐδὲ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ διαφορὰ κατ' εἶδος πρὸς μέλανα ἄνθρωπον, οὐδ' ἂν ὄνομα ἓν τεθῇ. ὡς ὕλη γὰρ ὁ ἄνθρωπος. οὐ ποιεῖ δὲ διαφορὰν ἡ ὕλη. οὐκ ἀνθρώπου γὰρ εἴδη εἰσὶν οἱ ἄνθρωποι διὰ τοῦτο, καίτοι ἕτεραι αἱ σάρκες καὶ τὰ ὀστᾶ ἐξ ὧν ὅδε καὶ ὅδε. ἀλλὰ τὸ σύνολον, ἕτερον μέν. εἴδει δ' οὐχ ἕτερον. ὅτι ἐν τῷ λόγῳ οὐκ ἔστιν ἐναντίωσις. τοῦτο δ' ἐστὶν ἄτομον. ὁ δὲ Καλλίας ἐστὶν ὁ λόγος μετὰ τῆς ὕλης. καὶ ὁ λευκὸς δὴ ἄνθρωπος, ὅτι Καλλίας λευκὸς κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ὁ ἄνθρωπος λευκός. οὐδὲ ὁ χαλκοῦς δὴ κύκλος, καὶ ὁ ξύλινος. οὐδὲ τρίγωνον χαλκοῦν, καὶ κύκλος ξύλινος, οὐ διὰ τὴν ὕλην εἴδει διαφέρουσιν, ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ λόγῳ ἔνεστιν ἐναντιότης. πότερον δ' ἡ ὕλη οὐ ποιεῖ ἕτερα τῷ εἴδει, οὖσά πως ἑτέρα, ἢ ἔστιν ὡς ποιεῖ. διὰ τί γὰρ ὁδὶ ὁ ἵππος τουδὶ τοῦ ἀνθρώπου ἕτερος τῷ εἴδει. καίτοι σὺν τῇ ὕλῃ οἱ λόγοι αὐτῶν. ἢ ὅτι ἔνεστιν ἐν τῷ λόγῳ ἐναντίωσις. καὶ γὰρ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου καὶ μέλανος ἵππου. καὶ ἔστιν εἴδει. ἀλλ' οὐχ ᾗ ὁ μὲν λευκὸς, ὁ δὲ μέλας. ἐπεὶ καὶ εἰ ἄμφω λευκὰ ἦν, ὁμοίως ἂν ἦν εἴδει ἕτερα. τὸ δὲ ἄρρεν καὶ θῆλυ τοῦ ζῴου οἰκεῖα μὲν πάθη, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν. ἀλλ' ἐν τῇ ὕλῃ καὶ τῷ σώματι.

διὸ

διὸ τὸ αὐτὸ σπέρμα θῆλυ ἢ ἄρρεν γίγνεται παθόν τι πάθος. τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ τῷ εἴδει ἕτερον εἶναι, καὶ διὰ τί τὰ μὲν διαφέρει εἴδει τὰ δ' οὔ, εἴρηται. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐναντία ἕτερα τῷ εἴδει, τὸ δὲ φθαρτὸν καὶ τὸ ἄφθαρτον ἐναντία (στέρησις γὰρ ἀδυναμία διωρισμένη) ἀνάγκη ἕτερον εἶναι τῷ γένει τὸ φθαρτὸν καὶ τὸ ἄφθαρτον. νῦν μὲν οὖν ἐπ' αὐτῶν εἰρήκαμεν τῶν καθόλου ὀνομάτων· ὥστε δόξειεν ἂν οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι ὁτιοῦν ἄφθαρτον καὶ φθαρτὸν ἕτερα εἶναι τῷ εἴδει. ὥσπερ οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν. τὸ γὰρ αὐτὸ ἐνδέχεται εἶναι καὶ ἅμα, ἐὰν ᾖ τῶν καθόλου· ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος εἴη ἂν καὶ λευκὸς καὶ μέλας καὶ τῶν καθ' ἕκαστα. εἴη γὰρ ἂν μὴ ἅμα ὁ αὐτὸς λευκὸς καὶ μέλας. καίτοι ἐναντίον τὸ λευκὸν τῷ μέλανι. ἀλλὰ τῶν ἐναντίων, τὰ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει ἐνίοις, οἷον καὶ τὰ νῦν εἰρημένα καὶ ἄλλα πολλά· τὰ δὲ, ἀδύνατον· ὧν ἐστὶ καὶ τὸ φθαρτὸν καὶ τὸ ἄφθαρτον. οὐδὲν γάρ ἐστι φθαρτὸν κατὰ συμβεβηκός. τὸ μὲν γὰρ συμβεβηκὸς ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· τὸ δὲ φθαρτὸν, τῶν ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόντων ἐστὶν οἷς ὑπάρχει· ἢ ἔσται τὸ ἓν φθαρτὸν καὶ ἄφθαρτον, εἰ ἐνδέχεται αὐτῷ μὴ ὑπάρχειν τὸ φθαρτόν. ἢ τὴν οὐσίαν ἄρα, ἢ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἀνάγκη ὑπάρχειν τὸ φθαρτὸν ἑκάστῳ τῶν φθαρτῶν. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τοῦ ἀφθάρτου· τῶν γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόντων ἄμφω. ᾗ ἄρα καὶ καθ' ὃ πρῶτον, τὸ μὲν φθαρτὸν, τὸ δ' ἄφθαρτον ἔχει ἀντίθεσιν· ὥστε ἀνάγκη γένει ἕτερα εἶναι. φανερὸν τοίνυν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται εἶναι εἴδη τοιαῦτα οἷα λέγουσί τινες. ἔσται γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ὁ μὲν φθαρτὸς, ὁ δ' ἄφθαρτος. καίτοι τῷ εἴδει ταὐτὰ λέγεται εἶναι τὰ εἴδη τοῖς τισὶ καὶ οὐχ ὁμώνυμα. τὰ δὲ γένει ἕτερα πλεῖον διέστηκεν ἢ τὰ εἴδει.~

ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΤΩ͂Ν ΜΕΤᾺ ΤᾺ ΦΥΣΙΚΆ.

ΤῸ Κ´

Ὅτι μὲν ἡ σοφία περὶ ἀρχὰς ἐπιστήμη τίς ἐστι, δῆλον ἐκ τῶν πρώτων ἐν οἷς διηπόρηται πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων εἰρημένα, περὶ τῶν ἀρχῶν. ἀπορήσειε δ᾽ ἄν τις, πότερον μίαν ὑπολαβεῖν εἶναι δεῖ τὴν σοφίαν ἐπιστήμην, ἢ πολλάς. εἰ μὲν γὰρ μίαν, μία γ᾽ ἐστὶν ἀεὶ τῶν ἐναντίων. αἱ δ᾽ ἀρχαὶ οὐκ ἐναντίαι. εἰ δὲ μὴ μία, ποίας δεῖ θεῖναι ταύτας. Ἔτι τὰς ἀποδεικτικὰς ἀρχὰς θεωρῆσαι, μιᾶς ἢ πλειόνων. εἰ μὲν γὰρ μιᾶς, τί μᾶλλον ταύτης ἢ ὁποιασοῦν. εἰ δὲ πλειόνων, ποίας δεῖ ταύτας θεῖναι. Ἔτι πότερον πασῶν τῶν οὐσιῶν, ἢ οὔ. εἰ μὲν γὰρ μὴ πασῶν, ποίων, χαλεπὸν ἀποδοῦναι. εἰ δὲ πασῶν μία, ἄδηλον πῶς ἐνδέχεται πλειόνων τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην εἶναι. Ἔτι πότερον περὶ τὰς οὐσίας μόνον, ἢ καὶ τὰ συμβεβηκότα. εἰ γὰρ περί γε τὰ συμβεβηκότα ἀπόδειξίς ἐστι, περὶ τὰς οὐσίας οὐκ ἔστιν. εἰ δ᾽ ἑτέρα, τίς ἑκατέρα καὶ ποτέρα σοφία. ᾗ μὲν γὰρ ἀποδεικτική, σοφία, ἡ περὶ τὰ συμβεβηκότα. ᾗ δὲ περὶ τὰ πρῶτα, ἡ τῶν οὐσιῶν. ἀλλ᾽ οὐδὲ περὶ τὰς ἐν τοῖς φυσικοῖς εἰρημένας αἰτίας, τὴν ἐπιζητουμένην ἐπιστήμην θετέον. οὔτε γὰρ περὶ τὸ οὗ ἕνεκεν, τοιοῦτον γὰρ τὸ ἀγαθόν, τοῦτο δ᾽ ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὑπάρχει καὶ τοῖς οὖσιν ἐν κινήσει. καὶ τοῦτο πρῶτον κινεῖ. τοιοῦτον γὰρ τὸ τέλος. τὸ δὲ πρῶ-

τον κινῆσαν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἀκινήτοις. ὅλως δ᾽ ἀπορίαν ἔχει, πότερόν ποτε περὶ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἐστὶν ἡ ζητουμένη νῦν ἐπιστήμη, ἢ οὔ, περὶ δέ τινας ἑτέρας. εἰ γὰρ περὶ ἄλλας, ἢ περὶ τὰ εἴδη εἴη ἄν, ἢ περὶ τὰ μαθηματικά. τὰ μὲν οὖν εἴδη ὅτι οὐκ ἔστι, δῆλον. ὅμως δ᾽ ἀπορίαν ἔχει, κἂν εἶναί τις αὐτὰ θῇ, διὰ τί ποτ᾽ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὧν ἐστὶν εἴδη. λέγω δ᾽ ὅτι τὰ μαθηματικὰ μὲν μεταξύ τε τῶν εἰδῶν τιθέασι καὶ τῶν αἰσθητῶν, οἷον τρίτα τινὰ παρά τε τὰ εἴδη καὶ τὰ δεῦρο. τρίτος δ᾽ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν, οὐδ᾽ ἵππος παρ᾽ αὐτόν τε καὶ τοὺς καθ᾽ ἕκαστα. εἰ δ᾽ αὖ μὴ ἔστιν ὡς λέγουσι, περὶ ποῖα θετέον πραγματεύεσθαι τὸν μαθηματικόν. οὐ γὰρ δὴ περὶ τὰ δεῦρο. τούτων γὰρ οὐθέν ἐστιν οἷον αἱ μαθηματικαὶ ζητοῦσι τῶν ἐπιστημῶν. οὐ μὴν οὐδὲ περὶ τὰ μαθηματικὰ ἡ ζητουμένη νῦν ἐστὶν ἐπιστήμη. χωριστὸν γὰρ αὐτῶν οὐθέν. ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν. φθαρταὶ γάρ. ὅλως δ᾽ ἀπορήσειέ τις ἄν, ποίας ἐστὶν ἐπιστήμης τὸ διαπορῆσαι περὶ τῆς τῶν μαθηματικῶν ὕλης. οὔτε γὰρ τῆς φυσικῆς, διὰ τὸ περὶ τὰ ἔχοντα ἐν αὑτοῖς ἀρχὴν κινήσεως καὶ στάσεως, τὴν τοῦ φυσικοῦ πᾶσαν εἶναι πραγματείαν. οὔτε μὴν τῆς σκοπούσης περὶ ἀποδείξεώς τε καὶ ἐπιστήμης. περὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ γένος, τὴν ζήτησιν ποιεῖται. λείπεται τοίνυν τὴν προκειμένην φιλοσοφίαν περὶ αὐτῶν, τὴν σκέψιν ποιεῖσθαι. διαπορήσειε δ᾽ ἄν τις εἰ δεῖ θεῖναι τὴν ζητουμένην ἐπιστήμην περὶ τὰς ἀρχὰς τὰς καλουμένας ὑπό τινων στοιχεῖα. ταύτας δὲ πάντες ἐνυπαρχούσας τοῖς συνθέτοις τιθέασι. μᾶλλον δ᾽ ἂν δόξειε τῶν καθόλου δεῖν εἶναι τὴν ζητουμένην ἐπιστήμην. πᾶς γὰρ λόγος καὶ πᾶσα ἐπιστήμη τῶν καθόλου, καὶ οὐ τῶν ἐσχάτων. ὥστ᾽ εἴη ἂν οὕτω τῶν πρώτων γενῶν. ταῦτα δὲ γίγνοιτ᾽ ἂν, τό, τε ὂν καὶ τὸ ἕν. ταῦτα γὰρ μάλιστ᾽ ἂν ὑποληφθείη περιέχειν τὰ ὄντα πάντα, καὶ μάλιστα ἀρχαῖς ἐοικέναι, διὰ τὸ εἶναι πρῶτα τῇ φύσει. φθαρέντων γὰρ αὐτῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ λοιπά. πᾶν γὰρ ὂν καὶ ἕν. ᾗ δὲ διαφορὰς αὐτῶν ἀνάγκη μετέχειν, εἴπερ θήσει τις αὐτὰ γένη, διαφορὰ δ᾽ οὐδεμία τοῦ γένους μετέχει, ταύτῃ δ᾽ οὐκ ἂν δόξειε δεῖν αὐτὰ

τιθέναι γένη, οὐδ' ἀρχάς. ἔτι δ' εἰ μᾶλλον ἀρχὴ τὸ ἁπλούστερον τοῦ ἧττον τοιούτου. τὰ δ' ἔσχατα τῶν ἐκ τοῦ γένους ἁπλούστερα τῶν γενῶν· ἀδιαίρετα γάρ. τὰ γένη δὲ εἰς εἴδη πλείω καὶ διαφέροντα διαιρεῖται. μᾶλλον δ' ἂν ἀρχὴ δόξειεν εἶναι τὰ εἴδη τῶν γενῶν. ᾗ δὲ συναναιρεῖται τοῖς γένεσι τὰ εἴδη, τὰ γένη ταῖς ἀρχαῖς ἔοικε μᾶλλον· ἀρχὴ γὰρ τὸ συναναιροῦν. τὰ μὲν οὖν τὴν ἀπορίαν ἔχοντα, ταῦτα καὶ τοιαῦτ' ἐστὶν ἕτερα. ἔτι πότερον δεῖ τιθέναι τι παρὰ τὰ καθέκαστα, ἢ οὔ. ἀλλὰ τούτων ἡ ζητουμένη ἐπιστήμη. ἀλλὰ ταῦτα ἄπειρα. τά τε μὴν παρὰ τὰ καθέκαστα, γένη ἢ εἴδη ἐστίν. ἀλλ' οὐδετέρου τούτων ἡ ζητουμένη ἐπιστήμη. διότι δ' ἀδύνατον, τοῦτο εἴρηται. καὶ γὰρ ὅλως ἀπορίαν ἔχει, πότερον δεῖ τινα ὑπολαβεῖν οὐσίαν εἶναι χωριστὴν παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας καὶ τὰς δεῦρο, ἢ οὔ. ἀλλὰ ταῦτ' εἶναι τὰ ὄντα, καὶ περὶ ταῦτα τὴν σοφίαν ὑπάρχειν. ζητεῖν μὲν γὰρ ἐοίκαμεν ἄλλην τινά. καὶ τὸ προκείμενον τοῦτ' ἐστὶν ἡμῖν. λέγω δὲ τὸ ἰδεῖν εἴ τι χωριστὸν καθ' αὑτὸ καὶ μηδενὶ τῶν αἰσθητῶν ὑπάρχον. ἔτι δ' εἰ παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἐστί τις ἑτέρα οὐσία, παρὰ ποίας τῶν αἰσθητῶν δεῖ τιθέναι ταύτην εἶναι. τί γὰρ μᾶλλον παρὰ τοὺς ἀνθρώπους ἢ τοὺς ἵππους ἢ τῶν ἄλλων ζώων θήσει τις αὐτὴν εἶναι, ἢ καὶ τῶν ἀψύχων ὅλως. τό γε μὴν ἴσας τῶν αἰσθητῶν καὶ φθαρτῶν οὐσίαις ἀϊδίους ἑτέρας κατασκευάζειν, ἐκτὸς τῶν εὐλόγων δόξειεν ἂν πίπτειν. εἰ δὲ μὴ χωριστὴ τῶν σωμάτων ἡ ζητουμένη νῦν ἐστιν ἀρχή, τίνα ἄν τις ἄλλην θείη μᾶλλον τῆς ὕλης; αὕτη γε μὴν ἐνεργείᾳ μὲν οὐκ ἔστι, δυνάμει δ' ἐστί. μᾶλλον τ' ἂν ἀρχὴ κυριωτέρα ταύτης δόξειεν εἶναι τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφή. τοῦτο δὲ φθαρτόν. ὥσθ' ὅλως οὐκ ἔστιν ἀΐδιος οὐσία χωριστὴ καὶ καθ' αὑτήν. ἀλλ' ἄτοπον. ἔοικε γὰρ καὶ ζητεῖται σχεδὸν ὑπὸ τῶν χαριεστάτων, ὡς οὖσά τις ἀρχὴ καὶ οὐσία τοιαύτη. πῶς γὰρ ἔσται τάξις μὴ τινὸς ὄντος ἀϊδίου καὶ χωριστοῦ καὶ μένοντος. ἔτι δ' εἴπερ ἐστί τις οὐσία καὶ ἀρχὴ τοιαύτη τὴν φύσιν οἵαν νῦν ζητοῦμεν, καὶ αὕτη μία πάντων, καὶ ἡ αὐτὴ τῶν ἀϊδίων τε καὶ φθαρτῶν, ἀπορίαν ἔχει διὰ τί ποτε τῆς αὐτῆς ἀρχῆς οὔσης, τὰ μὲν ἔστιν ἀΐδια τῶν ὑπὸ τὴν ἀρχήν, τὰ δ' οὐκ ἀΐδια. τοῦτο γὰρ ἄτοπον. εἰ δ' ἄλλη μὲν

ἐστὶν

ἐστὶν ἀρχὴ τῶν φθαρτῶν, ἄλλη δὲ τῶν ἀϊδίων, εἰ μὲν ἀΐδιος καὶ ἡ τῶν φθαρτῶν, ὁμοίως ἀπορήσομεν. διὰ τί γὰρ οὐκ ἀϊδίου τῆς ἀρχῆς οὔσης, καὶ τὰ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ἀΐδια. φθαρτῆς δ' οὔσης, ἄλλη τις ἀρχὴ γίνεται ταύτης, κἀκείνης ἑτέρα. καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον πρόεισιν. εἰ δ' αὖ τις τὰς δοκούσας μάλιστ' ἀρχὰς ἀκινήτους εἶναι, τό τε ὂν καὶ τὸ ἓν θήσει, πρῶτον μὲν εἰ μὴ τόδε τι καὶ οὐσίαν ἑκάτερον αὐτῶν σημαίνει, πῶς ἔσονται χωρισταὶ καὶ καθ' αὑτάς. τοιαύτας δὲ ζητοῦμεν τὰς ἀϊδίους τε καὶ πρώτας ἀρχάς. εἰ γε μὴν τόδε τι καὶ οὐσίαν ἑκάτερον αὐτῶν δηλοῖ, πάντ' ἐστὶν οὐσία τὰ ὄντα. κατὰ πάντων γὰρ τὸ ὂν κατηγορεῖται, κατ' ἐνίων δὲ καὶ τὸ ἕν. οὐσίαν δ' εἶναι πάντα τὰ ὄντα, ψεῦδος. ἔτι δὲ τοῖς τὴν πρώτην ἀρχὴν τὸ ἓν λέγουσι καὶ τοῦτο οὐσίαν, ἐκ δὲ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ὕλης τὸν ἀριθμὸν γεννῶσι πρῶτον, καὶ τοῦτον οὐσίαν φάσκουσιν εἶναι, πῶς ἐνδέχεται τὸ λεγόμενον ἀληθὲς εἶναι. τὴν γὰρ δυάδα καὶ λοιπῶν τῶν ἑκάστων ἀριθμῶν τῶν συνθέτων πῶς ἓν δεῖ νοῆσαι. περὶ τούτου γὰρ οὔτε λέγουσιν οὐδέν, οὔτε ῥᾴδιον εἰπεῖν. εἴ γε μὴν γραμμὰς ἢ τὰ τούτων ἐχόμενα, λέγω δὲ ἐπιφανείας τὰς πρώτας, θήσει τις ἀρχάς, ταῦτα δ' οὐκ εἰσὶν οὐσίαι χωρισταί, τομαὶ δὲ καὶ διαιρέσεις αἱ μὲν ἐπιφανειῶν, αἱ δὲ σωμάτων, αἱ δὲ στιγμαὶ γραμμῶν. ἔτι δὲ πέρατα τῶν αὐτῶν τούτων. πάντα δὲ ταῦτα ἐν ἄλλοις ὑπάρχει, καὶ χωριστὸν οὐδέν ἐστιν. ἔτι πῶς οὐσίαν ὑπολαβεῖν εἶναι δεῖ τοῦ ἑνὸς καὶ στιγμῆς. οὐσίας μὲν γὰρ πάσης γένεσίς ἐστι, στιγμῆς δ' οὐκ ἔστι. διαίρεσις γὰρ ἡ στιγμή. παρέχει δ' ἀπορίαν καὶ τὸ πᾶσαν μὲν ἐπιστήμην εἶναι τῶν καθόλου καὶ τοιουδί, τὴν δ' οὐσίαν μὴ τῶν καθόλου εἶναι, μᾶλλον δὲ τόδε τι καὶ χωριστόν. ὥστ' εἰ περὶ τὰς ἀρχὰς ἔστιν ἐπιστήμη, πῶς δεῖ τὴν ἀρχὴν ὑπολαβεῖν οὐσίαν εἶναι. ἔτι πότερον ἔστι τι παρὰ τὸ σύνολον, ἢ οὔ. λέγω δὲ τὴν ὕλην καὶ τὸ μετὰ ταύτης. εἰ μὲν γὰρ μή, τά γ' ἐν ὕλῃ φθαρτὰ πάντα. εἰ δ' ἔστι τι, τὸ εἶδος ἂν εἴη, καὶ ἡ μορφή. τοῦτο οὖν ἐπὶ τίνων ἐστὶ καὶ ἐπὶ τίνων οὔ, χαλεπὸν ἀφορίσαι. ἐπ' ἐνίων γὰρ δῆλον οὐκ ὂν χωριστὸν τὸ εἶδος, οἷον οἰκίας. ἔτι πότερον αἱ ἀρχαὶ εἴδει ἢ ἀριθμῷ αἱ αὐταί.

εἰ γὰρ ἀριθμῷ ἕν, πάντ' ἔσται ταυτά. ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ τοῦ φιλοσόφου ἐπιστήμη τοῦ ὄντος ᾗ ὂν καθόλου καὶ οὐ κατὰ μέρος. τὸ δ' ὂν πολλαχῶς καὶ οὐ καθ' ἕνα λέγεται τρόπον. εἰ μὲν οὖν ὁμωνύμως, κατὰ δὲ κοινὸν μηδὲν, οὐκ ἔστιν ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην. οὐ γὰρ ἓν γένος τῶν τοιούτων. εἰ δὲ κατά τι κοινὸν, εἴη ἂν ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην. ἔοικε δὴ τὸν εἰρημένον λέγεσθαι τρόπον. καθάπερ τό, τε ἰατρικὸν καὶ τὸ ὑγιεινόν. καὶ γὰρ τούτων ἑκάτερον πολλαχῶς λέγομεν. λέγεται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἕκαστον, τῷ τὸ μὲν πρὸς ἰατρικὴν ἀνάγεσθαί πως. τὸ δὲ πρὸς ὑγίειαν. τὸ δ' ἄλλως. πρὸς ταυτὸ δ' ἕκαστον. ἰατρικὸς γὰρ λόγος καὶ μαχαίριον λέγεται, τῷ τὸ μὲν, ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης εἶναι, τὸ δὲ ταύτῃ χρήσιμον. ὁμοίως δὲ καὶ ὑγιεινόν. τὸ μὲν γὰρ ὅτι σημαντικὸν ὑγιείας. τὸ δ' ὅτι ποιητικόν. ὁ δ' αὐτὸς τρόπος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τὸ ὂν ἅπαν λέγεται. τῷ γὰρ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν πάθος ἢ ἕξις ἢ διάθεσις ἢ κίνησις ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων εἶναι λέγεται ἕκαστον αὐτῶν ὄν. ἐπεὶ δὲ παντὸς τοῦ ὄντος πρὸς ἕν τι καὶ κοινὸν, ἡ ἀναγωγὴ γίνεται, καὶ τῶν ἐναντιώσεων ἑκάστη πρὸς τὰς πρώτας διαφορὰς, καὶ τὰς ἐναντιώσεις ἀναχθήσεται τοῦ ὄντος, εἴτε πλῆθος καὶ ἓν, εἴθ' ὁμοιότης καὶ ἀνομοιότης, αἱ πρῶται τοῦ ὄντος εἰσὶ διαφοραὶ, εἴτ' ἄλλαι τινές. ἔστωσαν γὰρ αὗται τεθεωρημέναι. διαφέρει δ' οὐδὲν τὴν τοῦ ὄντος ἀναγωγὴν, πρὸς τὸ ὂν ἢ πρὸς τὸ ἓν γίνεσθαι. καὶ γὰρ εἰ μὴ ταυτὸν, ἄλλο δ' ἐστὶν, ἀντιστρέφει γε. τό, τε γὰρ ἓν καὶ ὄν πως. τό, τε ὂν, ἕν. ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὰ ἐναντία πάντα τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς ἐπιστήμης, θεωρῆσαι. λέγεται δ' ἕκαστον αὐτῶν κατὰ στέρησιν, καίτοι γ' ἔνια, ἀπορήσειέ τις ἂν, πῶς λέγεται κατὰ στέρησιν, ὧν ἔστιν ἀναμέσον τι, καθάπερ ἀδίκου καὶ δικαίου. περὶ πάντα δὴ τὰ τοιαῦτα τὴν στέρησιν δεῖ τιθέναι μὴ τοῦ ὅλου λόγου, τοῦ τελευταίου δὲ εἴδους. οἷον εἰ ἔστιν ὁ δίκαιος καθ' ἕξιν τινὰ πειθαρχικὸς τοῖς νόμοις, οὐ πάντως ὁ ἄδικος ἔσται τοῦ ὅλου στερούμενος λόγου. περὶ δὲ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις ἐλλείπων πῃ, καὶ ταύτῃ ἡ στέρησις ὑπάρξει αὐτῷ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ

ἐπὶ

ἐπὶ τῶν ἄλλων. καθάπερ δ' ὁ μαθηματικὸς περὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως τὴν θεωρίαν ποιεῖται. περιελὼν γὰρ πάντα τὰ αἰσθητὰ θεωρεῖ. οἷον βάρος καὶ κουφότητα καὶ σκληρότητα. καὶ τοὐναντίον. ἔτι δὲ καὶ θερμότητα καὶ ψυχρότητα καὶ τὰς ἄλλας αἰσθητὰς ἐναντιώσεις. μόνον δὲ καταλείπει τὸ ποσὸν καὶ συνεχές. τῶν μὲν ἐφ' ἕν. τῶν δὲ ἐπὶ δύο. τῶν δὲ ἐπὶ τρία. καὶ τὰ πάθη τὰ τούτων, ᾗ ποσά ἐστι καὶ συνεχῆ. καὶ οὐ καθ' ἕτερόν τι θεωρεῖ. καὶ τῶν μὲν, τὰς πρὸς ἄλληλα θέσεις σκοπεῖ. καὶ τὰ ταύταις ὑπάρχοντα. τῶν δὲ, τὰς συμμετρίας, καὶ ἀσυμμετρίας. τῶν δὲ, τοὺς λόγους. ἀλλ' ὅμως μίαν πάντων καὶ τὴν αὐτὴν τίθεμεν ἐπιστήμην τὴν γεωμετρικήν. τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχει καὶ περὶ τὸ ὄν. τὰ γὰρ τούτῳ συμβεβηκότα, καθ' ὅσον ἐστὶν ὂν, καὶ τὰς ἐναντιώσεις αὐτοῦ ᾗ ὄν, οὐκ ἄλλης ἐπιστήμης ἢ φιλοσοφίας θεωρῆσαι. τῇ φυσικῇ μὲν γὰρ, οὐχ ᾗ ὄντα. μᾶλλον δ' ᾗ κινήσεως μετέχει, τὴν θεωρίαν τις ἀπονείμειεν ἄν. ἡ γε μὴν διαλεκτικὴ καὶ σοφιστικὴ, τῶν συμβεβηκότων μέν εἰσι τοῖς οὖσιν. οὐχ ᾗ ὄντα. οὐδὲ περὶ τὸ ὂν αὐτὸ, καθ' ὅσον ὄν ἐστιν. ὥστε λείπεται τὸν φιλόσοφον καθ' ὅσον ὄντα ἐστὶν, εἶναι περὶ τὰ λεχθέντα θεωρητικόν. ἐπεὶ δὲ τό, τε ὂν ἅπαν καθ' ἕν τι καὶ κοινὸν λέγεται πολλαχῶς λεγόμενον, καὶ τὰ ἐναντία τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰς τὰς πρώτας γὰρ ἐναντιώσεις καὶ διαφορὰς τοῦ ὄντος ἀνάγεται. τὰ δὲ τοιαῦτα, δυνατὸν ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην εἶναι, διαλύοιτ' ἂν ἡ κατ' ἀρχὰς ἀπορία λεχθεῖσα. λέγω δ' ἐν ᾗ διηπορεῖτο, πῶς ἔσται, πολλῶν καὶ διαφόρων ὄντων τῷ γένει, μία τις ἐπιστήμη. ἐπεὶ δὲ ὁ μαθηματικὸς χρῆται τοῖς κοινοῖς ἰδίως, καὶ τὰς τούτων ἀρχὰς ἂν εἴη θεωρῆσαι, τῆς πρώτης φιλοσοφίας. ὅτι γὰρ ἀπὸ τῶν ἴσων ἀφαιρεθέντων ἴσα τὰ λειπόμενα, κοινὸν μέν ἐστιν ἐπὶ πάντων τῶν ποσῶν. ἡ μαθηματικὴ δ' ἀπολαβοῦσα περί τι μέρος τῆς οἰκείας ὕλης, ποιεῖται τὴν θεωρίαν. οἷον περὶ γραμμὰς ἢ γωνίας ἢ ἀριθμοὺς, ἢ τῶν λοιπῶν τι ποσῶν. οὐχ ᾗ δ' ὄντα. ἀλλ' ᾗ συνεχὲς αὐτῶν ἕκαστον ἐφ' ἓν ἢ δύο ἢ τρία. ἡ δὲ φιλοσοφία περὶ τῶν ἐν μέρει μὲν, ᾗ τούτων ἑκάστῳ τι συμβέβηκεν οὐ σκοπεῖ. περὶ τὸ ὂν δὲ, ᾗ ὄν, τῶν τοιούτων ἕκαστον θεωρεῖ. τὸν

αὐτὸν δὲ ἔχει τρόπον καὶ περὶ τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην τῇ μαθηματικῇ· τὰ συμβεβηκότα γὰρ ἡ φυσικὴ καὶ τὰς ἀρχὰς θεωρεῖ τὰς τῶν ὄντων ᾗ κινούμενα καὶ οὐχ ᾗ ὄντα· τὴν δὲ πρώτην εἰρήκαμεν ἐπιστήμην τούτων εἶναι καθ' ὅσον ὄντα τὰ ὑποκείμενά ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ᾗ ἕτερόν τι. διὸ καὶ ταύτην καὶ τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην μέρη τῆς σοφίας εἶναι θετέον. ἔστι δέ τις ἐν τοῖς οὖσιν ἀρχὴ περὶ ἣν οὐκ ἔστι διαψευσθῆναι, τοὐναντίον δὲ ἀναγκαῖον ἀεὶ ποιεῖν, λέγω δὲ ἀληθεύειν, οἷον ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ τἆλλα τὰ τοῦτον αὐτοῖς ἀντικείμενα τὸν τρόπον. καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἁπλῶς μὲν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, πρὸς τόνδε δέ ἐστιν· οὐ γὰρ ἔστιν ἐκ πιστοτέρας ἀρχῆς αὐτοῦ τούτου ποιήσασθαι συλλογισμόν· δεῖ δέ γε εἴπερ ἔσται τὸ ἁπλῶς ἀποδεδεῖχθαι. πρὸς δὲ τὸν λέγοντα τὰς ἀντικειμένας φάσεις, τῷ δεικνύντι διότι ψεῦδος, ληπτέον τι τοιοῦτον, ὃ ταὐτὸ μὲν ἔσται τῷ μὴ ἐνδέχεσθαι τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, μὴ δόξει δὲ εἶναι ταὐτόν· οὕτω γὰρ μόνως ἂν ἀποδειχθείη πρὸς τὸν φάσκοντα ἐνδέχεσθαι τὰς ἀντικειμένας φάσεις ἀληθεύεσθαι κατὰ τοῦ αὐτοῦ. τοὺς δὴ μέλλοντας ἀλλήλοις λόγου κοινωνήσειν, δεῖ τι συνιέναι αὐτῶν· μὴ γινομένου γὰρ τούτου, πῶς ἔσται κοινωνία τούτοις πρὸς ἀλλήλους λόγου; δεῖ τοίνυν τῶν ὀνομάτων ἕκαστον εἶναι γνώριμον, καὶ δηλοῦν τι, καὶ μὴ πολλά, μόνον δὲ ἕν· ἂν δὲ πλείονα σημαίνῃ, φανερὸν ποιεῖν ἐφ' ὃ φέρει τοὔνομα τούτων. ὁ δὴ λέγων εἶναι τοῦτο καὶ μὴ εἶναι, τοῦτο ὅλως ὃ φησὶν οὔ φησιν. ὥστ' ὃ σημαίνει τοὔνομα, τοῦτό φησιν οὐ σημαίνειν· τοῦτο δ' ἀδύνατον. ὥστ' εἴπερ σημαίνει τι τὸ εἶναι τόδε, τὴν ἀντίφασιν ἀληθεύειν ἀδύνατον κατὰ τοῦ αὐτοῦ. ἔτι δ' εἴ τι σημαίνει τοὔνομα καὶ τοῦτ' ἀληθεύεται, δεῖ τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης εἶναι· τὸ δ' ἐξ ἀνάγκης ὂν οὐκ ἐνδέχεταί ποτε μὴ εἶναι· τὰς ἀντικειμένας ἄρα οὐκ ἐνδέχεται φάσεις καὶ ἀποφάσεις ἀληθεύειν κατὰ τοῦ αὐτοῦ. ἔτι δ' εἰ μηθὲν μᾶλλον ἡ φάσις ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθεύεται, ὁ λέγων ἄνθρωπον ἢ οὐκ ἄνθρωπον οὐθὲν μᾶλλον ἀληθεύσει· δόξειε δ' ἂν καὶ ὁ οὐχ ἵππον εἶναι φάσκων τὸν ἄνθρωπον ἢ μᾶλλον ἢ οὐχ

ἧττον

ἧττον ἀληθεύειν ἢ οὐκ ἄνθρωπον, ὥστε καὶ ἵππον φάσκων εἶναι τὸν αὐτὸν ἀληθεύσει· τὰς γὰρ ἀντικειμένας ὁμοίως ἦν ἀληθεύειν. συμβαίνει τοίνυν τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον εἶναι καὶ ἵππον, ἢ τῶν ἄλλων τι ζῴων. ἀπόδειξις μὲν οὖν οὐδεμία τούτων ἐστὶν ἁπλῶς, πρὸς μέντοι τὸν ταῦτα τιθέμενον ἀπόδειξις. ταχέως δ' ἄν τις καὶ αὐτὸν τὸν Ἡράκλειτον τοῦτον ἐρωτήσας τὸν τρόπον ἠνάγκασεν ὁμολογεῖν μηδέποτε τὰς ἀντικειμένας φάσεις δυνατὸν εἶναι κατὰ τῶν αὐτῶν ἀληθεύεσθαι. νῦν δ' οὐ συνιεὶς ἑαυτοῦ τί ποτε λέγει, ταύτην ἔλαβε τὴν δόξαν. ὅλως δ' εἰ τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἐστὶν ἀληθές, οὐδ' ἂν αὐτὸ τοῦτο ἀληθὲς εἴη, λέγω δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι τὸ αὐτὸ καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι· καθάπερ γὰρ καὶ διῃρημένων αὐτῶν, οὐθὲν μᾶλλον ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθεύεται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῦ συναμφοτέρου καὶ τοῦ συμπεπλεγμένου, καθάπερ μιᾶς τινὸς καταφάσεως οὔσης, οὐθὲν μᾶλλον ἡ ἀπόφασις ἢ τὸ ὅλον ὡς ἐν καταφάσει τιθέμενον ἀληθεύσεται. ἔτι δ' εἰ μηθὲν ἔστιν ἀληθῶς καταφῆσαι, κἂν αὐτὸ τοῦτο ψεῦδος εἴη τὸ φάναι μηδεμίαν ἀληθῆ κατάφασιν ὑπάρχειν. εἰ δ' ἔστι τι, λύοιτ' ἂν τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐνισταμένων καὶ παντελῶς ἀναιρούντων τὸ διαλέγεσθαι. παραπλήσιον δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ καὶ τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔφη πάντων εἶναι χρημάτων μέτρον τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲν ἕτερον λέγων, ἢ τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ τοῦτο καὶ εἶναι παγίως. τούτου δὲ γινομένου τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ κακὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τἆλλα τὰ κατὰ τὰς ἀντικειμένας φάσεις λεγόμενα, διὰ τὸ πολλάκις τοισδὶ μὲν φαίνεσθαι τόδε εἶναι καλόν, τοισδὶ δὲ τοὐναντίον, μέτρον δ' εἶναι τὸ φαινόμενον ἑκάστῳ. λύοιτο δ' ἂν αὕτη ἡ ἀπορία θεωρήσασι πόθεν ἐλήλυθεν ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπολήψεως ταύτης. ἔοικε γὰρ ἐνίοις μὲν ἐκ τῆς τῶν φυσιολόγων δόξης γεγενῆσθαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ μὴ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπαντας γινώσκειν, ἀλλὰ τοῖσδε μὲν ἡδὺ τόδε φαίνεσθαι, τοῖσδε δὲ τοὐναντίον. τὸ γὰρ μηδὲν ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι, πᾶν δ' ἐξ ὄντος, σχεδὸν ἁπάντων ἐστὶ κοινὸν δόγμα τῶν περὶ φύσεως

ως· ἐπεὶ δ' οὐ λευκὸν γίνεται ἐκ λευκοῦ τελέως ὄντος καὶ οὐδαμῆ μὴ λευκοῦ· νῦν δὲ γεγονὸς μὲν ὂν μὴ λευκὸν γίνοιτ' ἂν ἐκ μὴ ὄντος λευκοῦ τὸ γινόμενον μὴ λευκόν· ὥστ' ἐκ μὴ ὄντος γίνοιτ' ἂν κατ' ἐκείνους· εἰ μὴ ὑπῆρχε μὴ λευκὸν τὸ αὐτὸ καὶ λευκόν. οὐ χαλεπὸν δὲ διαλύειν τὴν ἀπορίαν ταύτην· εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς φυσικοῖς, πῶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεται τὰ γινόμενα· καὶ πῶς ἐξ ὄντος. τό γε μὴν ὁμοίως προσέχειν ἀμφοτέραις ταῖς δόξαις καὶ ταῖς φαντασίαις, τῶν πρὸς αὑτοὺς διαμφισβητούντων, εὔηθες· δῆλον γὰρ ὅτι τοὺς ἑτέρους αὐτῶν ἀνάγκη διαψεύδεσθαι. φανερὸν δὲ τοῦτ' ἐκ τῶν γινομένων κατὰ τὴν αἴσθησιν· οὐδέποτε γὰρ τὸ αὐτὸ φαίνεται τοῖς μὲν γλυκύ, τοῖς δέ, τοὐναντίον, μὴ ἐφθαρμένων καὶ λελωβημένων τῶν ἑτέρων τὸ αἰσθητήριον καὶ κριτήριον τῶν λεχθέντων χυμῶν. τούτου δ' ὄντος τοιούτου, τοὺς ἑτέρους μὲν ὑποληπτέον μέτρον εἶναι· τοὺς δ' ἑτέρους οὐχ ὑποληπτέον. ὁμοίως δὲ τοῦτο λέγω καὶ ἐπὶ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτ' ἀξιοῦν, ἢ τὰ φαινόμενα τοῖς ὑπὸ τὴν ὄψιν ὑποβάλλουσι τὸν δάκτυλον, καὶ ποιοῦσιν ἐκ τοῦ ἑνὸς φαίνεσθαι δύο· δύο δ' εἶναι διὰ τὸ φαίνεσθαι τοσαῦτα, καὶ πάλιν ἕν· τοῖς γὰρ μὴ κινοῦσι τὴν ὄψιν, ἓν φαίνεται τὸ ἕν. ὅλως δ' ἄτοπον ἐκ τοῦ φαίνεσθαι τὰ δεῦρο μεταβάλλοντα, καὶ μηδέποτε διαμένοντα ἐν τοῖς αὐτοῖς, ἐκ τούτου περὶ τῆς ἀληθείας τὴν κρίσιν ποιεῖσθαι· δεῖ γὰρ ἐκ τῶν ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἐχόντων καὶ μηδέποτε μεταβολὴν ποιουμένων, τὸ ἀληθὲς θηρεύειν. τοιαῦτα δ' ἐστὶ τὰ κατὰ τὸν κόσμον· ταῦτα γὰρ οὐχ ὁτὲ μὲν τοιαδί, πάλιν δ' ἀλλοῖα φαίνεται· ταυτὰ δ' ἀεί, καὶ μεταβολῆς οὐδεμιᾶς κοινωνοῦντα. Ἔτι δ' εἰ κίνησίς ἐστι, καὶ κινούμενόν τι, κινεῖται δὲ πᾶν ἔκ τινος καὶ εἴς τι, δεῖ ἄρα τὸ κινούμενον εἶναι ἔτι ἐν ἐκείνῳ ἐξ οὗ κινήσεται, καὶ οὐκ εἶναι ἐν αὐτῷ, καὶ εἰς τόδε κινεῖσθαι καὶ γίνεσθαι ἐν τούτῳ· τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀντίφασιν μὴ συναληθεύεσθαι κατ' αὐτούς. καὶ εἰ κατὰ τὸ ποσὸν συνεχῶς τὰ δεῦρο ῥεῖ καὶ κινεῖται, καί τις τοῦτο θείη καίπερ οὐκ ἀληθὲς ὄν, διὰ τί κατὰ τὸ ποιὸν οὐ μένει; φαίνονται γὰρ οὐχ ἥκιστα κατὰ

τὰς ἀντιφάσεις ταυτὸ κατηγορεῖν ἐκ τοῦ τὸ ποσὸν ὑπειληφέναι μὴ μένειν ἐπὶ τῶν σωμάτων, διὰ τὸ εἶναι τετράπηχυ τὸ αὐτὸ καὶ οὐκ εἶναι. ἡ δ' οὐσία κατὰ τὸ ποιόν. τοῦτο γὰρ τῆς ὡρισμένης φύσεως· τὸ δὲ ποσὸν τῆς ἀορίστου. Ἔτι διὰ τί προστάττοντος τοῦ ἰατροῦ τοδὶ τὸ σιτίον προσενέγκασθαι προσφέρονται; τί γὰρ μᾶλλον τοῦτο ἄρτος ἐστὶν ἢ οὐκ ἔστιν; ὥστ' οὐδὲν ἂν διέχοι φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν· νῦν δ' ὡς ἀληθεύοντες περὶ αὐτὸ καὶ ὄντος τοῦ προσταχθέντος σιτίου τούτου, προσφέρονται τοῦτο· καίτοι γ' οὐκ ἔδει μὴ διαμενούσης παγίως μηδεμιᾶς φύσεως ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ἀλλ' ἀεὶ πασῶν κινουμένων καὶ ῥεουσῶν. ἔτι δ' εἰ μὲν ἀλλοιούμεθα ἀεὶ καὶ μηδέποτε διαμένομεν οἱ αὐτοί, τί θαυμαστὸν εἰ μηδέποθ' ἡμῖν ταὐτὰ φαίνεται, καθάπερ τοῖς κάμνουσι; καὶ γὰρ τούτοις διὰ τὸ μὴ ὁμοίως διακεῖσθαι τὴν ἕξιν, καὶ ὅθ' ὑγιαίνων, οὐχ ὁμοίως φαίνεται τὰ κατὰ τὰς αἰσθήσεις. αὐτὰ μὲν οὐδεμιᾶς διά γε τοῦτο μεταβολῆς κοινωνοῦντα τὰ αἰσθητά· αἰσθήματα δ' ἕτερα ποιοῦντα τοῖς κάμνουσι· καὶ μὴ ταὐτά, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ἔχειν καὶ τῆς γινομένης μεταβολῆς εἰρημένης, ἴσως ἀναγκαῖόν ἐστιν. εἰ δὲ μὴ μεταβάλλομεν, ἀλλ' οἱ αὐτοὶ διατελοῦμεν ὄντες, εἴη τι ἂν μένον. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐκ λόγου τὰς εἰρημένας ἀπορίας ἔχοντας, οὐ ῥᾴδιον διαλῦσαι μὴ τιθέντων τι, καὶ τούτων μηκέτι λόγον ἀπαιτούντων· οὕτω γὰρ πᾶς λόγος, καὶ πᾶσα ἀπόδειξις γίνεται. μηδὲν γὰρ τιθέντες, ἀναιροῦσι τὸ διαλέγεσθαι, καὶ ὅλως λόγον. ὥστε πρὸς μὲν τοὺς τοιούτους, οὐκ ἔστι λόγος· πρὸς δὲ τοὺς διαποροῦντας, ἐκ τῶν παραδεδομένων ἀποριῶν, ῥᾴδιον ἀπαντᾶν, καὶ διαλύειν τὰ ποιοῦντα τὴν ἀπορίαν ἐν αὐτοῖς· δῆλον δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων. ὥστε φανερὸν ἐκ τούτων, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὰς ἀντικειμένας φάσεις, περὶ ταὐτοῦ καθ' ἕνα χρόνον ἀληθεύειν· οὐδὲ τὰ ἐναντία· διὰ τὸ λέγεσθαι κατὰ στέρησιν τὰ ἐναντία. δῆλον δὲ τοῦτ' εἰς ἀρχὴν τοὺς λόγους ἀναλύουσι τῶν ἐναντίων. ὁμοίως δ' οὐδὲ τῶν ἀνὰ μέσον οὐδὲν οἷόν τε κατηγορεῖσθαι καθ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ. λευκοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὑποκειμένου, λέγοντες αὐτὸ εἶναι οὔτε λευκὸν οὔτε μέλαν ψευσόμεθα· συμβαίνει γὰρ εἶναι λευ-

κὸν αὐτὸ καὶ μὴ εἶναι· θάτερον γὰρ τῶν συμπεπλεγμένων ἀληθεύεται
κατ' αὐτοῦ· τούτου δ' ἐστὶν ἀντίφασις τὸ λευκοῦ· οὔτε δὴ καθ' ἑκά-
τερον ἐνδέχεται λέγοντας ἀληθεύειν· οὔτε κατὰ Ἀναξαγόραν· εἰ δὲ μή,
συμβήσεται τἀναντία τοῦ αὐτοῦ κατηγορεῖν· ὅταν γὰρ ἐν παντὶ φῇ
παντὸς εἶναι μοῖραν, οὐδὲν μᾶλλον εἶναί φησι γλυκὺ ἢ πικρὸν ἢ τῶν λοι-
πῶν ὁποιασοῦν ἐναντιώσεων· εἴπερ ἐν ἅπαντι πᾶν ὑπάρχει μὴ δυ-
νάμει μόνον, ἀλλ' ἐντελεχείᾳ καὶ ἀποκεκριμένον· ὁμοίως δὲ οὐδὲ πάσας
ψευδεῖς οὐδ' ἀληθεῖς τὰς φάσεις δυνατὸν εἶναι, δι' ἄλλα τε πολλὰ τῶν
λεχθέντων ἂν δυσχερῶν διὰ ταύτην τὴν θέσιν· καὶ διότι ψευδῶν μὲν οὐ-
σῶν πασῶν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτό τις φάσκων ἀληθεύσει· ἀληθῶν δὲ ψευδεῖς
εἶναι πάσας λέγων οὐ ψεύσεται. πᾶσα δὲ ἐπιστήμη ζητεῖ τινὰς ἀρ-
χὰς καὶ αἰτίας περὶ ἕκαστον τῶν ὑφ' αὑτὴν ἐπιστητῶν· οἷον ἰατρικὴ καὶ γυμνα-
στικὴ καὶ τῶν λοιπῶν ἑκάστη τῶν ποιητικῶν, ἑκάστη γὰρ τούτων, περιγραψα-
μένη τι γένος αὐτῇ περὶ τοῦτο πραγματεύεται ὡς ὑπάρχον καὶ ὄν·
οὐχ ᾗ δὲ ὄν· ἀλλ' ἑτέρα τις αὕτη παρὰ ταύτας τὰς ἐπιστήμας, ἐστὶν ἐπι-
στήμη. τῶν δὲ λεχθεισῶν ἐπιστημῶν, ἑκάστη λαβοῦσά πως τὸ τί ἐστιν ἐν ἑ-
κάστῳ γένει πειρᾶται δεικνύναι τὰ λοιπὰ μαλακώτερον ἢ ἀκριβέ-
στερον· λαμβάνουσι δὲ τὸ τί ἐστιν, αἱ μὲν, διὰ τῆς αἰσθήσεως· αἱ δ' ὑπο-
τιθέμεναι· διὸ καὶ δῆλον ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς· ὅτι τῆς οὐσί-
ας καὶ τοῦ τί ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· ἐπειδὴ δὲ ἔστι τις ἡ περὶ φύσεως ἐπι-
στήμη, δῆλον ὅτι καὶ πρακτικῆς ἑτέρα καὶ ποιητικῆς ἔσται· ποιητικῆς μὲν
γὰρ ἐν τῷ ποιοῦντι· καὶ οὐ τῷ ποιουμένῳ τῆς κινήσεως ἡ ἀρχή· καὶ τοῦτ'
ἐστὶν εἴτε τέχνη τις, εἴτ' ἄλλη τις δύναμις· ὁμοίως δὲ καὶ τῆς πρακ-
τικῆς, οὐκ ἐν τῷ πρακτῷ· μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς πράττουσιν ἡ κίνησις, ἡ δὲ
τοῦ φυσικοῦ περὶ τὰ ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς κινήσεως ἀρχήν ἐστιν· ὅτι
μὲν τοίνυν οὔτε πρακτικὴν οὔτε ποιητικὴν, ἀλλὰ θεωρητικὴν, ἀ-
ναγκαῖον εἶναι τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην, δῆλον ἐκ τούτων· εἰς ἕν γάρ τι
τούτων τῶν γενῶν ἀνάγκη πίπτειν αὐτήν· ἐπεὶ δὲ τὸ τί ἐστιν ἀναγκαῖον ἑ-
κάστῃ, πως τῶν ἐπιστημῶν εἰδέναι, καὶ τούτῳ χρῆσθαι ἀρχῇ, δεῖ μὴ λανθάνειν
πῶς ὁριστέον τῷ φυσικῷ καὶ πῶς ὁ τῆς οὐσίας λόγος ληπτέος· πότερον

ὡς

ὡς τὸ σιμὸν, ἢ μᾶλλον ὡς τὸ κοῖλον· τούτων γὰρ ὁ μὲν τοῦ σιμοῦ λόγος με-
τὰ τῆς ὕλης λέγεται τῆς τοῦ πράγματος· ὁ δὲ τοῦ κοίλου, χωρὶς τῆς ὕλης· ἡ
γὰρ σιμότης, ἐν ῥινὶ γίγνεται· διὸ καὶ ὁ λόγος αὐτῆς μετὰ ταύτης θεωρεῖται· τὸ
σιμὸν γάρ ἐστι ῥὶς κοίλη· φανερὸν οὖν ὅτι καὶ σαρκὸς καὶ ὀφθαλμοῦ καὶ τῶν λοι-
πῶν μορίων μετὰ τῆς ὕλης ἀεὶ τὸν λόγον ἀποδοτέον· ἐπεὶ δ' ἔστι τις ἐπι-
στήμη τοῦ ὄντος ᾗ ὂν καὶ χωριστοῦ, σκεπτέον, πότερόν ποτε τῇ φυσικῇ τὴν
αὐτὴν θετέον εἶναι ταύτην, ἢ μᾶλλον ἑτέραν· ἡ μὲν οὖν φυσικὴ περὶ τὰ κι-
νήσεως ἔχοντ' ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς ἐστιν· ἡ δὲ μαθηματικὴ, θεωρητικὴ μὲν· καὶ
περὶ μένοντά τις αὕτη, ἀλλ' οὐ χωριστά· περὶ τὸ χωριστὸν ἄρα ὂν καὶ ἀκί-
νητον ἑτέρα τούτων ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστημῶν ἐστί τις· εἴπερ ὑπάρ-
χει τις οὐσία τοιαύτη· λέγω δὲ χωριστὴ καὶ ἀκίνητος, ὅπερ πειρασόμε-
θα δεικνύναι· καὶ εἴπερ ἐστί τις τοιαύτη φύσις ἐν τοῖς οὖσιν, ἐνταῦθα ἂν
εἴη που καὶ τὸ θεῖον, καὶ αὕτη ἂν εἴη πρώτη καὶ κυριωτάτη ἀρχή· δῆλον τοί-
νυν ὅτι τρία γένη τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν ἐστι, φυσική· μαθηματική·
θεολογική· βέλτιστον μὲν οὖν τὸ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν γένος· τούτων δ' αὐτῶν
ἡ τελευταία λεχθεῖσα· περὶ τὸ τιμιώτερον γάρ ἐστι τῶν ὄντων· βελτίων
δὲ καὶ χείρων ἑκάστη λέγεται κατὰ τὸ οἰκεῖον ἐπιστητόν· ἀπορήσειε δ' ἄν τις, πότε-
ρόν ποτε τὴν τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ἐπιστήμην καθόλου θετέον εἶναι, ἢ οὔ· τῶν μὲν γὰρ μα-
θηματικῶν ἑκάστη, περὶ ἕν τι γένος ἀφωρισμένον ἐστίν· ἡ δὲ καθόλου,
κοινὴ περὶ πάντων· εἰ μὲν οὖν αἱ φυσικαὶ οὐσίαι, πρῶται τῶν ὄντων
εἰσὶ, κἂν ἡ φυσικὴ πρώτη τῶν ἐπιστημῶν εἴη· εἰ δ' ἔστιν ἑτέρα φύσις καὶ
οὐσία χωριστὴ καὶ ἀκίνητος, ἑτέραν ἀνάγκη καὶ τὴν ἐπιστήμην αὐτῆς εἶ-
ναι· καὶ προτέραν τῆς φυσικῆς· καὶ καθόλου προτέραν· ἐπεὶ δὲ τὸ ἁ-
πλῶς ὂν κατὰ πλείους λέγεται τρόπους, ὧν εἷς ὁ κατὰ συμβεβη-
κὸς εἶναι λεγόμενος· σκεπτέον πρῶτον περὶ τοῦ οὕτως ὄντος· ὅτι
μὲν οὖν οὐδεμία τῶν παραδεδομένων ἐπιστημῶν πραγματεύεται
περὶ τὸ συμβεβηκὸς, δῆλον· οὔτε γὰρ οἰκοδομικὴ σκοπεῖ τὸ συμβη-
σόμενον τοῖς τῇ οἰκίᾳ χρησαμένοις· οἷον, εἰ λυπηρῶς ἢ τοὐναν-
τίον οἰκήσουσιν, οὔθ' ὑφαντική, οὔτε σκυτοτομική, οὔτε ὀψοποιη-
κή· τὸ δὲ καθ' αὑτὴν ἴδιον ἑκάστη τούτων σκοπεῖ τῶν ἐπιστημῶν μό-

νον· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ οἰκεῖον τέλος· οὐδὲ ἡ μουσικὴ καὶ γραμματικόν. οὐδὲ τὸ ὄντα μουσικὸν, ὅτι γενόμενος γραμματικὸς, ἅμα ἔσται τὰ ἀμφότερα, πρότερον οὐκ ὤν· ὃ δὲ μὴ ἀεὶ ὂν ἔστιν, ἐγένετο· ὥσθ' ἅμα ἂν μουσικὸς ἐγένετο καὶ γραμματικός· τοῦτο δὲ οὐδεμία ζητεῖ τῶν ὁμολογουμένων εἶναι ἐπιστημῶν, πλὴν ἡ σοφιστική· περὶ τὸ συμβεβηκὸς γὰρ αὕτη μόνη πραγματεύεται. διὸ Πλάτων οὐ κακῶς εἴρηκε φήσας τὸν σοφιστὴν περὶ τὸ μὴ ὂν διατρίβειν. ὅτι δ' οὐδ' ἐνδέχεται τοῦ συμβεβηκότος εἶναι ἐπιστήμην, φανερὸν ἔσται πειραθεῖσιν ἰδεῖν, τί ποτ' ἐστὶ τὸ συμβεβηκός. πᾶν δή φαμεν εἶναι τὸ μὲν, ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης· ἀνάγκης δ' οὐ τῆς κατὰ τὸ βίαιον λεγομένης, ἀλλ' ᾗ χρώμεθα ἐν τοῖς κατὰ τὰς ἀποδείξεις· τὸ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δ' οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, οὔτ' ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ὅπως ἔτυχεν· οἷον ἐπὶ κυνὶ γένοιτ' ἂν ψῦχος, ἀλλὰ τοῦτο, οὔθ' ὡς ἀεὶ ἐξ ἀνάγκης, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεται· συμβαίη δέ ποτ' ἄν. ἔστι δὴ τὸ συμβεβηκὸς ὃ γίνεται μὲν, οὐκ ἀεὶ δ' οὐδ' ἐξ ἀνάγκης· οὐδ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ συμβεβηκὸς εἴρηται. διότι δ' οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη τοῦ τοιούτου, δῆλον. ἐπιστήμη μὲν γὰρ πᾶσα τοῦ ἀεὶ ὄντος, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἐν οὐδετέρῳ τούτων ἐστίν. ὅτι δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος, οὐκ εἰσὶν αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ τοιαῦται, οἷαίπερ τοῦ καθ' αὑτὸ ὄντος, δῆλον. ἔσται γὰρ ἅπαντ' ἐξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τόδε μέν ἐστι, τοῦδε ὄντος· τόδε δὲ τοῦδε· τοῦτο δὲ μὴ ὅπως ἔτυχεν, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης· ἐξ ἀνάγκης ἔσται καὶ οὗ τοῦτ' ἦν αἴτιον, ἕως τοῦ λεγομένου τελευταίου αἰτιατοῦ. τοῦτο δ' ἦν κατὰ συμβεβηκός. ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἅπαντ' ἔσται. καὶ τὸ ὁποτέρ' ἔτυχε, καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι, καὶ γίνεσθαι, καὶ μὴ παντελῶς ἐκ τῶν γινομένων ἀναιρεῖται. κἂν μὴ ὂν δὲ, ἀλλὰ γινόμενον τὸ αἴτιον ὑποτεθῇ, ταὐτὰ συμβήσεται· πᾶν γὰρ ἐξ ἀνάγκης γενήσεται. ἡ γὰρ αὔριον, ἔκλειψις γενήσεται ἂν τόδε γένηται. τοῦτο δὲ ἂν ἕτερόν τι. καὶ τοῦτ' ἂν ἄλλο. καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἀπὸ πεπερασμένου χρόνου τοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν μέχρις αὔριον ἀφαιρουμένου χρόνου, ἥξει ποτὲ εἰς τὸ ὑπάρχον. ὥστ' ἐπεὶ

τοῦτ' ἔστιν

τοῦτ' ἔστιν, ἅπαντ' ἐξ ἀνάγκης τὰ μετὰ τοῦτο γενήσεται. ὥστε πάντα ἐξ ἀνάγκης γίνεσθαι. τὸ δ' ὡς ἀληθὲς ὂν, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, τὸ μὲν ἔστιν ἐν συμπλοκῇ τῆς διανοίας καὶ πάθος ἐν ταύτῃ. διὸ περὶ μὲν τὸ οὕτως ὂν, οὐ ζητοῦνται αἱ ἀρχαί· περὶ δὲ τὸ ἔξω ὂν καὶ χωριστόν. τὸ δ' οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἀόριστον. λέγω δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκός. τοῦ τοιούτου δ' ἄτακτα καὶ ἄπειρα τὰ αἴτια. τὸ δ' ἕνεκά του, ἐν τοῖς φύσει γινομένοις ἢ ἀπὸ διανοίας ἐστί. τύχη δ' ἐστὶν, ὅταν τι τούτων γένηται κατὰ συμβεβηκός. ὥσπερ γὰρ καὶ ὂν ἔστι, τὸ μὲν καθ' αὑτό, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὕτω καὶ αἴτιον. ἡ τύχη δ' αἴτιον κατὰ συμβεβηκὸς, ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν τῶν ἕνεκά του γινομένοις. διὸ περὶ ταὐτὸ τύχη καὶ διάνοια. προαίρεσις γὰρ οὐκ ἄνευ διανοίας. τὰ δ' αἴτια ἀόριστα, ἀφ' ὧν ἂν γένοιτο τὰ ἀπὸ τύχης. διὸ ἄδηλος ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ καὶ αἴτιον κατὰ συμβεβηκός. ἁπλῶς δ' οὐδενὸς. ἀγαθὴ δὲ τύχη καὶ κακὴ, ὅταν ἀγαθὸν ἢ φαῦλον ἀποβῇ. εὐτυχία δὲ καὶ δυστυχία, περὶ μέγεθος τούτων. ἐπεὶ δ' οὐδὲν κατὰ συμβεβηκὸς πρότερον τῶν καθ' αὑτό, οὐδ' ἄρ' αἴτια. εἰ ἄρα τύχη ἢ καὶ τὸ αὐτόματον αἴτιον τοῦ οὐρανοῦ, πρότερον νοῦς αἴτιον καὶ φύσις. ἔστι δὲ τὸ μὲν, ἐνεργείᾳ μόνον· τὸ δὲ, δυνάμει· τὸ δὲ, δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ· τὸ μὲν ὄν· τὸ δὲ ποσόν· τὸ δὲ τῶν λοιπῶν. οὐκ ἔστι δέ τις κίνησις παρὰ τὰ πράγματα. μεταβάλλει γὰρ ἀεὶ κατὰ τὰς τοῦ ὄντος κατηγορίας. κοινὸν δ' ἐπὶ τούτων οὐδέν ἐστιν, οὐδ' ἐν μιᾷ κατηγορίᾳ. ἕκαστον δὲ διχῶς ὑπάρχει πᾶσιν. οἷον, τόδε τι· τὸ μὲν γὰρ μορφὴ αὐτοῦ· τὸ δὲ στέρησις. καὶ κατὰ τὸ ποιόν· τὸ μὲν λευκὸν, τὸ δὲ, μέλαν. καὶ κατὰ τὸ ποσὸν, τὸ μὲν τέλειον, τὸ δ' ἀτελές. καὶ κατὰ φοράν, τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ κάτω· ἢ τὸ μὲν κοῦφον, τὸ δὲ, βαρύ. ὥστε κινήσεως καὶ μεταβολῆς, τοσαῦτ' εἴδη, ὅσα τοῦ ὄντος. διῃρημένου δὲ καθ' ἕκαστον γένος, τοῦ μὲν δυνάμει, τοῦ δ' ἐντελεχείᾳ, τὴν τοῦ δυνάμει ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν, ἐνέργειαν, λέγω κίνησιν. ὅτι δ' ἀληθῆ λέγομεν, ἐνθένδε δῆλον. ὅταν γὰρ τὸ οἰκοδομητὸν, ᾗ τοιοῦτον αὐτὸ λέγομεν εἶναι, ἐνεργείᾳ ᾖ, οἰκοδομεῖται. καὶ ἔστι τοῦτο οἰκοδόμησις. ὁμοί-

μάθησις· ἰάτρευσις· κύλισις· βάδισις· ἅλσις· γήρανσις· ἅδρυν-
σις συμβαίνει δὲ κινεῖσθαι ὅταν ἡ ἐντελέχεια ἡ αὐτή· καὶ οὔτε πρό-
τερον οὔθ᾽ ὕστερον· ἡ δ᾽ ἡ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια, ὅταν ἐντελεχείᾳ ὂν
ἐνεργῇ, ᾗ αὐτὸ ἢ ἄλλο ᾗ κινητόν, κίνησίς ἐστι. λέγω δὲ τὸ ᾗ, ὧδε. ἔστι γὰρ ὁ
χαλκὸς δυνάμει ἀνδριάς· ἀλλ᾽ ὅμως οὐχ ἡ τοῦ χαλκοῦ ἐντελέχεια,
ᾗ χαλκὸς κίνησίς ἐστιν· οὐ γὰρ ταυτὸ χαλκῷ εἶναι καὶ δυνάμει τινί·
ἐπεὶ εἰ ταυτὸ ἦν ἁπλῶς, κατὰ τὸν λόγον ἦν ἂν ἡ τοῦ χαλκοῦ ἐντελέχεια
κίνησίς τις· οὐκ ἔστι δὲ ταυτόν· δῆλον δ᾽ ἐπὶ τῶν ἐναντίων· τὸ μὲν γὰρ δύνασθαι
ὑγιαίνειν, καὶ δύνασθαι κάμνειν, οὐ ταυτὸν ἦν· καὶ γὰρ ἂν τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ
κάμνειν, ταυτὸν ἦν· τὸ δ᾽ ὑποκείμενον καὶ ὑγιαῖνον, καὶ νοσοῦν, εἴθ᾽ ὑγρότης εἴθ᾽
αἷμα ταυτὸ καὶ ἕν· ἐπεὶ δ᾽ οὐ ταυτὸ, ὥσπερ οὐδὲ χρῶμα ταυτὸ καὶ ὁρα-
τόν, ἡ τοῦ δυνατοῦ ᾗ δυνατὸν ἐντελέχεια κίνησίς ἐστιν· ὅτι μὲν
γάρ ἐστιν αὕτη, καὶ ὅτι συμβαίνει τότε κινεῖσθαι, ὅταν ἡ ἐντελέ-
χεια ᾖ αὕτη, καὶ οὔτε πρότερον οὔθ᾽ ὕστερον, δῆλον· ἐνδέχεται γὰρ ἕκα-
στον, ὁτὲ μὲν ἐνεργεῖν ὁτὲ δὲ μή· οἷον, τὸ οἰκοδομητὸν ᾗ οἰκο-
δομητόν· καὶ ἡ τοῦ οἰκοδομητοῦ ἐνέργεια ᾗ οἰκοδομητόν, οἰκοδό-
μησίς ἐστιν· ἢ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἡ οἰκοδόμησις, ἡ ἐνέργεια ἢ οἰκία· ἀλλ᾽
ὅταν ἡ οἰκία ᾖ, οὐκέτι οἰκοδομητὸν ἔσται· οἰκοδομεῖται δὲ τὸ οἰκοδο-
μητόν· ἀνάγκη ἄρα οἰκοδόμησιν τὴν ἐνέργειαν εἶναι· ἡ δ᾽ οἰκοδόμη-
σις, κίνησίς τις· ὁ δ᾽ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων· ὅτι δὲ καλῶς
εἴρηται, δῆλον ἐξ ὧν οἱ ἄλλοι λέγουσι περὶ αὐτῆς, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ῥᾴδιον εἶναι
διορίσαι ἄλλως αὐτήν· οὔτε γὰρ ἐν ἄλλῳ τις γένει δύναιτ᾽ ἂν θεῖναι
αὐτήν· δῆλον δ᾽ ἐξ ὧν λέγουσιν· οἱ μὲν γὰρ ἑτερότητα καὶ ἀνισότητα
καὶ τὸ μὴ ὄν· ὧν οὐδὲν ἀνάγκη κινεῖσθαι· ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἡ μεταβολὴ οὔτ᾽ εἰς
ταῦτα οὔτ᾽ ἐκ τούτων μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν ἀντικειμένων· αἴτιον δὲ τοῦ
εἰς ταῦτα τιθέναι, ὅτι ἀόριστόν τι δοκεῖ εἶναι ἡ κίνησις· τῆς δ᾽ ἑτέ-
ρας συστοιχίας αἱ ἀρχαὶ διὰ τὸ στερητικαὶ εἶναι ἀόριστοι· οὔτε γὰρ
τόδε, οὔτε τοιόνδε· οὐδεμία αὐτῶν· οὔτε τῶν λοιπῶν κατηγο-
ριῶν· τοῦ δὲ δοκεῖν ἀόριστον εἶναι τὴν κίνησιν, αἴτιον, ὅτι
οὔτε εἰς δύναμιν τῶν ὄντων, οὔτε εἰς ἐνέργειάν ἐστι τιθέναι αὐτήν

οὔτε

οὔτε γὰρ τὸ δυνατὸν ποσὸν εἶναι, κινεῖται ἐξ ἀνάγκης, οὔτε τὸ ἐνερ-
γείᾳ ποσόν· ἥ τε κίνησις, ἐνέργεια μὲν εἶναι δοκεῖ τις, ἀτελὴς δέ· αἴ-
τιον δ᾽ ὅτι ἀτελὲς τὸ δυνατὸν οὗ ἐστιν ἐνέργεια· καὶ διὰ τοῦτο χαλεπὸν
αὐτὴν λαβεῖν τί ἐστιν· ἢ γὰρ εἰς στέρησιν ἀνάγκη θεῖναι, ἢ εἰς δύναμιν
ἢ εἰς ἐνέργειαν ἁπλῆν· τούτων δ᾽ οὐδὲν φαίνεται ἐνδεχόμενον· ὥστε λεί-
πεται τὸ λεχθὲν εἶναι, καὶ ἐνέργειαν, καὶ μὴ ἐνέργειαν τὴν εἰρημένην· ἰδεῖν μὲν
χαλεπήν, ἐνδεχομένην δὲ εἶναι· καὶ ὅτι ἐστὶν ἡ κίνησις ἐν τῷ κινητῷ,
δῆλον· ἐντελέχεια γάρ ἐστι τούτου ὑπὸ τοῦ κινητικοῦ· καὶ ἡ τοῦ κινητικοῦ
ἐνέργεια, οὐκ ἄλλη ἐστί· δεῖ μὲν γὰρ εἶναι ἐντελέχειαν ἀμφοῖν· κι-
νητικὸν μὲν γάρ ἐστι τῷ δύνασθαι, κινοῦν δὲ τῷ ἐνεργεῖν· ἀλλ᾽ ἔστιν ἐνερ-
γητικὸν τοῦ κινητοῦ· ὥσθ᾽ ὁμοίως μία ἀμφοῖν ἐνέργεια· ὥσπερ τὸ αὐ-
τὸ διάστημα ἓν πρὸς δύο, καὶ δύο πρὸς ἕν· καὶ τὸ ἄναντες, καὶ τὸ κά-
ταντες· ἀλλὰ τὸ εἶναι οὐχ ἕν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος
καὶ κινουμένου. τὸ δ᾽ ἄπειρον, ἢ τὸ ἀδύνατον διελθεῖν τῷ μὴ πε-
φυκέναι διϊέναι, καθάπερ ἡ φωνὴ ἀόρατος, ἢ τὸ διέξοδον ἔχον ἀ-
τελεύτητον, ἢ ὃ μόλις, ἢ ὃ πεφυκὸς ἔχειν, μὴ ἔχει διέξοδον ἢ πέρας·
ἔτι προσθέσει ἢ ἀφαιρέσει ἢ ἄμφω· χωριστὸν μὲν δὴ αὐτό τι ὂν, αἰ-
σθητὸν δ᾽ οὐχ οἷόν τ᾽ εἶναι· εἰ γὰρ μήτε μέγεθός ἐστι μήτε πλῆθος, οὐσία
δ᾽ αὐτὸ τὸ ἄπειρον, καὶ μὴ συμβεβηκός, ἀδιαίρετον ἔσται· τὸ γὰρ διαι-
ρετόν, ἢ μέγεθος, ἢ πλῆθος· εἰ δὲ ἀδιαίρετον, οὐκ ἄπειρον, εἰ μὴ καθάπερ ἡ
φωνὴ ἀόρατος· ἀλλ᾽ οὐχ οὕτω λέγουσιν, οὐδ᾽ ἡμεῖς ζητοῦμεν· ἀλλ᾽ ὡς ἀ-
διέξοδον· ἔτι πῶς ἐνδέχεται καθ᾽ αὑτὸ εἶναι ἄπειρον, εἰ μὴ εἴη ἀ-
ριθμὸς καὶ μέγεθος, ὧν πάθος τὸ ἄπειρον· ἔτι εἰ κατὰ συμβεβη-
κός, οὐκ ἂν εἴη στοιχεῖον τῶν ὄντων ᾗ ἄπειρον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἀόρα-
τον τῆς διαλέκτου· καίτοι ἡ φωνὴ ἀόρατος· καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐνεργείᾳ
εἶναι τὸ ἄπειρον, δῆλον· ἔσται γὰρ ὁτιοῦν αὐτοῦ ἄπειρον μέρος
τὸ λαμβανόμενον· τῷ γὰρ ἀπείρῳ εἶναι καὶ ἄπειρον, τὸ αὐτό· εἴπερ οὐ-
σία τὸ ἄπειρον, καὶ μὴ καθ᾽ ὑποκειμένου· ὥστε ἢ ἀδιαίρετον, ἢ εἰς ἄ-
πειρα διαιρετόν, εἰ μεριστόν· πολλὰ δ᾽ εἶναι τὸ αὐτὸ ἀδύνατον ἄπει-
ρα· ὥσπερ γὰρ μέρος ἀὴρ ἀέρος, οὕτως ἄπειρον ἀπείρου, εἰ ἔστιν οὐσία

καὶ ἀρχή. ἀμέριστον ἄρα ἢ ἀδιαίρετον. ἀλλ' ἀδύνατον, τὸ ἐντελεχείᾳ ὄν, ἄπειρον· ποσὸν γὰρ εἶναι ἀνάγκη. κατὰ συμβεβηκὸς ἄρα ὑπάρχει. ἀλλ' οὕτως εἴρηται ὅτι οὐκ ἐνδέχεται εἶναι ἀρχήν. ἀλλ' ἐκεῖνο ᾧ συμβέβηκε τὸν ἀριθμὸν ἢ τὸ ἄρτιον. αὕτη μὲν οὖν ἡ ζήτησις καθόλου· ὅτι δ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς οὐκ ἔστιν, ἐνθένδε δῆλον. εἰ γὰρ σώματος λόγος, τὸ ἐπιπέδοις ὡρισμένον, οὐκ ἂν εἴη ἄπειρον σῶμα. οὔτ' αἰσθητόν, οὔτε νοητόν. οὐδ' ἀριθμός, ὡς κεχωρισμένος καὶ ἄπειρος. ἀριθμητὸν γὰρ ὁ ἀριθμός, ἢ τὸ ἔχον ἀριθμόν. φυσικῶς δὲ ἐκ τῶνδε δῆλον. οὔτε γὰρ σύνθετον οἷόν τε εἶναι, οὔθ' ἁπλοῦν. σύνθετον μὲν γὰρ οὐκ ἔσται σῶμα, ἐπεὶ πεπέρανται τῷ πλήθει τὰ στοιχεῖα. δεῖ γὰρ ἰσάζειν τἀναντία. καὶ μὴ εἶναι ἓν αὐτῶν ἄπειρον. εἰ γὰρ ὁποσῳοῦν λείπεται ἡ θατέρου σώματος δύναμις, φθαρήσεται ὑπὸ τοῦ ἀπείρου τὸ πεπερασμένον. ἕκαστον δ' ἄπειρον εἶναι ἀδύνατον. σῶμα γάρ ἐστι τὸ πάντῃ ἔχον διάστασιν. ἄπειρον δέ, τὸ ἀπεράντως διεστηκός. ὥστ' εἰ τὸ ἄπειρον σῶμα, πάντῃ ἐστὶν ἄπειρον. οὐδ' ἓν δὲ ἁπλοῦν ἐνδέχεται τὸ ἄπειρον εἶναι σῶμα. οὐδ' ὥς λέγουσί τινες τὸ παρὰ τὰ στοιχεῖα ἐξ οὗ γεννῶσι ταῦτα. οὐκ ἔστι γὰρ τοιοῦτον σῶμα παρὰ τὰ στοιχεῖα. ἅπαντα γὰρ ἐξ οὗ ἐστι, καὶ διαλύεται εἰς ταῦτα. οὐ φαίνεται δὲ τοῦτο παρὰ τὰ ἁπλᾶ σώματα. οὐδὲ πῦρ, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν στοιχείων οὐδέν. χωρὶς γὰρ τοῦ ἄπειρον εἶναί τι αὐτῶν, ἀδύνατον τὸ ἅπαν, κἂν ᾖ πεπερασμένον, ἢ εἶναι, ἢ γίγνεσθαί τι αὐτῶν. ὥσπερ Ἡράκλειτός φησιν ἅπαντα γίγνεσθαί ποτε πῦρ. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνός. ὃ ποιοῦσι παρὰ τὰ στοιχεῖα οἱ φυσικοί. πᾶν γὰρ μεταβάλλει ἐξ ἐναντίου. οἷον ἐκ θερμοῦ εἰς ψυχρόν. ἔτι τὸ αἰσθητὸν σῶμα πού, καὶ ὁ αὐτὸς τόπος ὅλου καὶ μορίου, οἷον τῆς γῆς. ὥστ' εἰ μὲν ὁμοειδές, ἀκίνητον ἔσται, ἢ ἀεὶ οἰσθήσεται. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. τί γὰρ μᾶλλον κάτω ἢ ἄνω ἢ ὁπουοῦν, οἷον εἰ βῶλος εἴη, ποῦ αὕτη κινηθήσεται, ἢ μενεῖ. ὁ γὰρ τόπος αὐτῆς τοῦ συγγενοῦς σώματος ἄπειρος. καθέξει οὖν τὸν ὅλον τόπον. καὶ πῶς. τίς οὖν ἡ

μονὴ καὶ

μονὴ καὶ ἡ κίνησις, ἢ πανταχοῦ μενεῖ. οὐ κινηθήσεται ἄρα. ἢ πανταχοῦ κινηθήσεται. οὐκ ἄρα στήσεται. εἰ δ' ἀνόμοιον τὸ πᾶν, ἀνόμοιοι καὶ οἱ τόποι. καὶ πρῶτον μὲν οὐχ ἓν τὸ σῶμα τοῦ παντός, ἀλλ' ἢ τῷ ἅπτεσθαι. εἶτα ἢ πεπερασμένα ταῦτ' ἔσται, ἢ ἄπειρα εἴδει. πεπερασμένα μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε. ἔσται γὰρ τὰ μέν, ἄπειρα. τὰ δ' οὔ. εἰ τὸ πᾶν ἄπειρον. οἷον, πῦρ, ἢ ὕδωρ. φθορὰ δὲ τὸ τοιοῦτον τοῖς ἐναντίοις. εἰ δ' ἄπειρα καὶ ἁπλᾶ, καὶ οἱ τόποι ἄπειροι, καὶ ἔσται ἄπειρα τὰ στοιχεῖα. εἰ δὲ τοῦτ' ἀδύνατον, καὶ οἱ τόποι πεπερασμένοι, καὶ τὸ πᾶν ἀνάγκη πεπεράνθαι. ὅλως δ' ἀδύνατον ἄπειρον εἶναι σῶμα, καὶ τόπον τοῖς σώμασιν. εἰ πᾶν σῶμα αἰσθητόν, βάρος ἔχει ἢ κουφότητα. ἢ γὰρ ἐπὶ τὸ μέσον, ἢ ἄνω οἰσθήσεται. ἀδύνατον δ' ἢ τὸ ἄπειρον, ἢ πᾶν, ἢ τὸ ἥμισυ, ὁποτερονοῦν πεπονθέναι. πῶς γὰρ διελεῖς, ἢ πῶς τοῦ ἀπείρου ἔσται τὸ μὲν κάτω, τὸ δ' ἄνω, ἢ ἔσχατον καὶ μέσον. ἔτι πᾶν αἰσθητὸν σῶμα ἐν τόπῳ. τόπου δὲ εἴδη ἕξ. ἀδύνατον δ' ἐν τῷ ἀπείρῳ σώματι ταῦτ' εἶναι. ὅλως δ' εἰ ἀδύνατον τόπον ἄπειρον εἶναι, καὶ σῶμα ἀδύνατον. τὸ γὰρ ἐν τόπῳ πού. τοῦτο δὲ σημαίνει ἢ ἄνω, ἢ κάτω, ἢ τῶν λοιπῶν τι. τούτων δ' ἕκαστον πέρας τι. τὸ δ' ἄπειρον, οὐ ταὐτὸν ἐν μεγέθει καὶ κινήσει καὶ χρόνῳ, ὡς μία τις φύσις. ἀλλὰ τὸ ὕστερον λέγεται κατὰ τὸ πρότερον. οἷον, κίνησις κατὰ τὸ μέγεθος, ἐφ' οὗ κινεῖται ἢ ἀλλοιοῦται, ἢ αὔξεται. χρόνος δὲ διὰ τὴν κίνησιν. Μεταβάλλει δὲ τὸ μεταβάλλον, τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός, ὡς τὸ μουσικὸν βαδίζειν. τὸ δέ, τῷ τούτου τι μεταβάλλειν, ἁπλῶς λέγεται μεταβάλλειν. οἷον, ὅσα κατὰ μέρη. ὑγιάζεται γὰρ τὸ σῶμα, ὅτι ὁ ὀφθαλμός. ἔστι δέ τι ὃ καθ' αὑτὸ πρῶτον κινεῖται. καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ καθ' αὑτὸ κινητόν. ἔστι δέ τι καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος ὡσαύτως. κινεῖ γὰρ, τὸ μὲν, κατὰ συμβεβηκός. τὸ δέ, κατὰ μέρος. τὸ δέ, καθ' αὑτό. ἔστι δέ τι τὸ κινοῦν πρῶτον. ἔστι δέ τι τὸ κινούμενον. ἔτι ἐν ᾧ χρόνῳ, καὶ ἐξ οὗ, εἰς ὅ. τὰ δὲ εἴδη καὶ τὰ πάθη, καὶ ὁ τόπος εἰς ἃ κινοῦνται τὰ κινούμενα, ἀκίνητά ἐστιν. οἷον, ἐπιστήμη καὶ θερμότης. ἔστι δ' οὐχ ἡ θερμότης κίνησις, ἀλλ' ἡ θέρμανσις. ἡ δὲ μὴ κατὰ συμβεβηκός

μεταβολὴ οὐκ ἐν ἅπασιν ὑπάρχει, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἐναντίοις καὶ μεταξὺ καὶ ἐν ἀντιφάσει. τούτου δὲ πίστις ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. μεταβάλλει δὲ τὸ μεταβάλλον, ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, ἢ ἐκ μὴ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον. λέγω δὲ ὑποκείμενον, τὸ καταφάσει δηλούμενον. ὥστ᾽ ἀνάγκη τρεῖς εἶναι μεταβολάς. ἡ γὰρ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον, οὐκ ἔστι μεταβολή. οὔτε γὰρ ἐναντία, οὔτε ἀντίφασίς ἐστιν, ὅτι οὐκ ἀντίθεσις. ἡ μὲν οὖν οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον κατ᾽ ἀντίφασιν, γένεσίς ἐστιν, ἡ μὲν ἁπλῶς, ἁπλῆ, ἡ δὲ τίς, τινός. ἡ δ᾽ ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον φθορά, ἡ μὲν ἁπλῶς, ἁπλῆ, ἡ δὲ τίς, τινός. εἰ δὴ τὸ μὴ ὂν λέγεται πλεοναχῶς, καὶ μήτε τὸ κατὰ σύνθεσιν ἢ διαίρεσιν ἐνδέχεται κινεῖσθαι, μήτε τὸ κατὰ δύναμιν τὸ τῷ ἁπλῶς ὄντι ἀντικείμενον. τὸ γὰρ μὴ λευκὸν ἢ μὴ ἀγαθὸν, ὅμως ἐνδέχεται κινεῖσθαι κατὰ συμβεβηκός. εἴη γὰρ ἂν ἄνθρωπος τὸ μὴ λευκόν. τὸ δ᾽ ἁπλῶς μὴ τόδε, οὐδαμῶς. ἀδύνατον γὰρ τὸ μὴ ὂν κινεῖσθαι. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὴν γένεσιν, κίνησιν εἶναι. γίνεται γὰρ τὸ μὴ ὄν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα κατὰ συμβεβηκὸς γίνεται, ἀλλ᾽ ὅμως ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ὑπάρχει τὸ μὴ ὂν κατὰ τοῦ γινομένου ἁπλῶς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἠρεμεῖν. ταῦτά τε δὴ συμβαίνει δυσχερῆ, καὶ εἰ πᾶν τὸ κινούμενον ἐν τόπῳ, τὸ δὲ μὴ ὂν οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ. εἴη γὰρ ἄν που. οὐδὲ δὴ ἡ φθορὰ κίνησις. ἐναντίον γὰρ κινήσει κίνησις ἢ ἠρεμία. φθορὰ δὲ γενέσει. ἐπεὶ δὲ πᾶσα κίνησις, μεταβολή τις, μεταβολαὶ δὲ τρεῖς αἱ εἰρημέναι. τούτων δ᾽ αἱ μὲν κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν οὐ κινήσεις. αὗται δ᾽ εἰσὶν αἱ κατ᾽ ἀντίφασιν, ἀνάγκη τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, κίνησιν εἶναι μόνην. τὰ δ᾽ ὑποκείμενα ἢ ἐναντία, ἢ μεταξύ. καὶ γὰρ ἡ στέρησις κείσθω ἐναντίον, καὶ δηλοῦται καταφάσει, οἷον, τὸ γυμνὸν καὶ νωδὸν καὶ μέλαν. εἰ οὖν αἱ κατηγορίαι διῄρηνται, οὐσίᾳ, τῷ ποιῷ, τῷ τόπῳ, τῷ ποιεῖν ἢ πάσχειν, τῷ πρός τι, τῷ ποσῷ, ἀνάγκη τρεῖς εἶναι κινήσεις, ποιοῦ, ποσοῦ, τόπου. κατ᾽ οὐσίαν δ᾽ οὔ, διὰ τὸ μηδὲν εἶναι οὐσίᾳ ἐναντίον, οὐδὲ τοῦ πρός τι

ἔστι

ἔστι γὰρ θατέρου μηδὲν μεταβάλλοντος ἀληθεύεσθαι θάτερον μηδὲν μεταβάλλον, ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς ἡ κίνησις αὐτῶν. οὐδὲ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος, ἢ κινοῦντος καὶ κινουμένου, ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις, οὐδὲ γενέσεως γένεσις, οὐδ᾽ ὅλως μεταβολῆς μεταβολή. διχῶς γὰρ ἐνδέχεται κινήσεως εἶναι κίνησιν, ἢ ὡς ὑποκειμένου, οἷον ὁ ἄνθρωπος κινεῖται, ὅτι ἐκ λευκοῦ εἰς μέλαν μεταβάλλει, ὥστε καὶ ἡ κίνησις, ἢ θερμαίνεται, ἢ ψύχεται, ἢ τόπον ἀλλάττει, ἢ αὔξεται. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. οὐ γὰρ τῶν ὑποκειμένων τι ἡ μεταβολή. ἢ τῷ ἕτερόν τι ὑποκείμενον ἐκ μεταβολῆς μεταβάλλειν εἰς ἄλλο εἶδος, οἷον, ἄνθρωπος ἐκ νόσου εἰς ὑγίειαν. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν, πλὴν κατὰ συμβεβηκός. πᾶσα γὰρ κίνησις, ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο ἐστὶ μεταβολή, καὶ γένεσις καὶ φθορὰ ὡσαύτως. πλὴν αἱ μὲν εἰς ἀντικείμενα ὡδὶ, ἡ δ᾽ ὡδὶ, αἱ κινήσεις. ἅμα οὖν μεταβάλλει ἐξ ὑγιείας εἰς νόσον, καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς μεταβολῆς εἰς ἄλλην. δῆλον δ᾽ ὅτι ἂν νοσήσῃ, μεταβεβληκὼς ἔσται εἰς ὁποιανοῦν. ἐνδέχεται γὰρ ἠρεμεῖν. καὶ ἔτι εἰς μὴ τὴν τυχοῦσαν ἀεί. κἀκείνη ἔκ τινος εἴς τι ἄλλο ἔσται. ὥσθ᾽ ἡ ἀντικειμένη ἔσται ὑγίανσις, ἀλλὰ τῷ συμβεβηκέναι, οἷον ἐξ ἀναμνήσεως εἰς λήθην μεταβάλλει, ὅτι ᾧ ὑπάρχει, ἐκεῖνο μεταβάλλει, ὁτὲ μὲν εἰς ἐπιστήμην, ὁτὲ δὲ εἰς ὑγίειαν. ἔτι εἰς ἄπειρον βαδιεῖται, εἰ ἔσται μεταβολῆς μεταβολή, καὶ γενέσεως γένεσις. ἀνάγκη δὴ καὶ τὴν προτέραν, εἰ ἡ ὑστέρα. οἷον, εἰ ἡ ἁπλῆ γένεσις ἐγίνετό ποτε, καὶ τὸ γινόμενον ἁπλῶς ἐγίνετο. ὥστε οὔπω ἦν τὸ γινόμενον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ γινόμενόν τι, ἢ γινόμενον ἤδη. εἰ δὴ καὶ τοῦτ᾽ ἐγίνετό ποτε, διὰ τὸ ἐκεῖν᾽ ἦν ποτέ τι γινόμενον, ἐπεὶ δὲ τῶν ἀπείρων οὐκ ἔστι τι πρῶτον, οὐκ ἔσται τὸ πρῶτον, ὥστ᾽ οὐδὲ τὸ ἐχόμενον. οὔτε γίνεσθαι οὖν, οὔτε κινεῖσθαι οἷόν τε, οὔτε μεταβάλλειν οὐδέν. ἔτι τοῦ αὐτοῦ κίνησις ἡ ἐναντία, καὶ ἠρέμησις, καὶ γένεσις καὶ φθορά. ὥστε τὸ γινόμενον, ὅταν γένηται γινόμενον, τότε φθείρεται. οὔτε γὰρ εὐθὺς γινόμενον, οὔθ᾽ ὕστερον. εἶναι γὰρ δεῖ τὸ φθειρόμενον. ἔτι δεῖ ὕλην ὑπεῖναι τῷ γινομένῳ καὶ μεταβάλλοντι. τίς οὖν ἔσται, ὥσπερ τὸ ἀλλοιωτὸν σῶμα ἢ ψυχή, οὕτω τί καὶ

τὸ γιγνόμενον ἢ κίνησις, ἢ γένεσις. καὶ ἔτι τί ἔσται ὃ κινεῖται; δεῖ γὰρ εἶναί τι τὸ τοῦ ἐκ τοῦδε εἰς τόδε κίνησιν, μὴ κίνησιν. πῶς οὖν; οὐ γὰρ ἔσται μάθησις τῆς μαθήσεως· ὥστ' οὐδὲ γένεσις γενέσεως. ἐπεὶ δ' οὔτ' οὐσίας, οὔτε τοῦ πρός τι, οὔτε τοῦ ποιεῖν ἢ πάσχειν, λείπεται κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποῦ, κίνησιν εἶναι· τούτων γὰρ ἑκάστῳ ἐναντίωσίς ἐστι. λέγω δὲ τὸ ποιὸν, οὐ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ· καὶ ἡ διαφορὰ ποιόν· ἀλλὰ τὸ παθητικὸν καθ' ὃ λέγεται πάσχειν, ἢ ἀπαθὲς εἶναι. τὸ δ' ἀκίνητον, τό, τε ὅλως ἀδύνατον κινηθῆναι· καὶ τὸ μόλις ἐν χρόνῳ πολλῷ ἢ βραδέως ἀρχόμενον, ἢ τὸ πεφυκὸς μὲν κινεῖσθαι, μὴ δυνάμενον δὲ ὅτε πέφυκε· καὶ οὗ· καὶ ὡς· ὃ καλῶ ἠρεμεῖν τῶν ἀκινήτων μόνον· ἐναντίον γὰρ ἠρεμία κινήσει· ὥστε στέρησις ἂν εἴη τοῦ δεκτικοῦ. ἅμα κατὰ τόπον ὅσα ἐν ἑνὶ τόπῳ πρώτῳ· καὶ χωρὶς ὅσα ἐν ἄλλῳ. ἅπτεσθαι δὲ, ὧν τὰ ἄκρα ἅμα. μεταξὺ δ' εἰς ὃ πέφυκε πρότερον ἀφικνεῖσθαι τὸ μεταβάλλον, ἢ εἰς ὃ ἔσχατον μεταβάλλει κατὰ φύσιν τὸ συνεχῶς μεταβάλλον. ἐναντίον κατὰ τόπον, τὸ κατ' εὐθεῖαν ἀπέχον πλεῖστον. ἐφεξῆς δὲ, οὗ μετὰ τὴν ἀρχὴν ὄντος θέσει ἢ εἴδει ἢ ἄλλως πως ἀφορισθέντος, μηδὲν μεταξύ ἐστι τῶν ἐν ταὐτῷ γένει, οὗ ἐφεξῆς ἐστιν. οἷον, γραμμαὶ γραμμῆς, ἢ μονάδες μονάδος, ἢ οἰκίας οἰκία. ἄλλο δ' οὐθὲν κωλύει μεταξὺ εἶναι. τὸ γὰρ ἐφεξῆς, τινὸς ἐφεξῆς καὶ ὕστερόν τι· οὐ γὰρ τὸ ἓν ἐφεξῆς τῶν δύο· οὐδ' ἡ νουμηνία τῆς δευτέρας. ἐχόμενον δὲ, ὃ ἂν ἐφεξῆς ὂν ἅπτηται. ἐπεὶ δὲ πᾶσα μεταβολὴ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις, ταῦτα δὲ ἐναντία καὶ ἀντίφασις, ἀντιφάσεως δὲ οὐδὲν ἀνὰ μέσον, δῆλον ὡς ἐν τοῖς ἐναντίοις τὸ μεταξύ. τὸ συνεχὲς ὅπερ ἐχόμενόν τι ἢ ἁπτόμενον. λέγεται δὲ συνεχὲς, ὅταν ταὐτὸ γένηται καὶ ἓν, τὸ ἑκατέρου πέρας οἷς ἅπτονται καὶ συνέχονται. ὥστε δῆλον ὅτι τὸ συνεχὲς ἐν τούτοις, ἐξ ὧν ἕν τι πέφυκε γίνεσθαι κατὰ τὴν σύναψιν. καὶ ὅτι πρῶτον τὸ ἐφεξῆς δῆλον. τὸ γὰρ ἐφεξῆς οὐχ ἅπτεται. τοῦτο δ' ἐφεξῆς καὶ εἰ συνεχὲς ἅπτεται. εἰ δ' ἅπτεται, οὔπω συνεχές. ἐν οἷς δὲ μή ἐστιν ἁφὴ, οὐκ ἔστι σύμφυσις ἐν τούτοις. ὥστ' οὐκ ἔστι στιγμὴ μονάδι ταὐτόν. ταῖς μὲν

γὰρ

γὰρ ὑπάρχει τὸ ἅπτεσθαι, ταῖς δ' οὔ. ἀλλὰ τὸ ἐφεξῆς. καὶ τῶν μὲν, μεταξύ τι, τῶν δ' οὔ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ.

ΤΟ Λ.

ΠΕΡΙ δὲ τῆς οὐσίας ἡ θεωρία. τῶν γὰρ οὐσιῶν αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ζητοῦνται. καὶ γὰρ εἰ ὡς ὅλον τι τὸ πᾶν, ἡ οὐσία πρῶτον μέρος· καὶ εἰ τῷ ἐφεξῆς, κἂν οὕτω πρῶτον ἡ οὐσία, εἶτα τὸ ποιὸν ἢ ποσόν. ἅμα δ' οὐδ' ὄντα ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ταῦτα, ἀλλὰ ποιότητες καὶ κινήσεις, ἢ καὶ τὸ οὐ λευκὸν καὶ τὸ οὐκ εὐθύ. λέγομεν οὖν εἶναι καὶ ταῦτα. οἷον, ἔστιν οὐ λευκόν. Ἔτι οὐδὲν τῶν ἄλλων χωριστόν. μαρτυροῦσι δὲ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔργῳ· τῆς γὰρ οὐσίας ἐζήτουν ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα καὶ αἴτια. οἱ μὲν οὖν νῦν, τὰ καθόλου οὐσίας μᾶλλον τιθέασι. τὰ γὰρ γένη καθόλου, ἅ φασιν ἀρχὰς καὶ οὐσίας εἶναι μᾶλλον διὰ τὸ λογικῶς ζητεῖν. οἱ δὲ πάλαι, τὰ καθ' ἕκαστα. οἷον, πῦρ καὶ γῆν. ἀλλ' οὐ τὸ κοινὸν σῶμα. οὐσίαι δὲ τρεῖς. μία μὲν αἰσθητή· ἧς ἡ μὲν ἀΐδιος, ἡ δὲ φθαρτή, ἣν πάντες ὁμολογοῦσιν· οἷον τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα· ἡ δ' ἀΐδιος, ἧς ἀνάγκη τὰ στοιχεῖα λαβεῖν, εἴτε ἓν εἴτε πολλά. ἄλλη δὲ ἀκίνητος. ταύτην φασί τινες εἶναι χωριστήν. οἱ μὲν εἰς δύο διαιροῦντες, οἱ δὲ εἰς μίαν φύσιν τιθέντες τὰ εἴδη καὶ τὰ μαθηματικά. οἱ δὲ, τὰ μαθηματικὰ μό-

ἢ τούτων. ἐκεῖναι μὲν δὴ φυσικῆς· μετὰ κινήσεως γάρ. αὕτη δὲ ἑτέρας, εἰ μηδεμία αὐταῖς ἀρχὴ κοινή. ἡ δ' αἰσθητὴ οὐσία μεταβλητή. εἰ δ' ἡ μεταβολὴ ἐκ τῶν ἀντικειμένων ἢ τῶν μεταξύ, ἀντικειμένων δὲ μὴ πάντων· οὐ λευκὸν γὰρ ἡ φωνή· ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἀνάγκη ὑπεῖναί τι τὸ μεταβάλλον εἰς τὴν ἐναντίωσιν· οὐ γὰρ τὰ ἐναντία μεταβάλλει. ἔτι τὸ μὲν ὑπομένει, τὸ δ' ἐναντίον οὐχ ὑπομένει. ἔστιν ἄρα τι τρίτον παρὰ τὰ ἐναντία, ἡ ὕλη. εἰ δὴ αἱ μεταβολαὶ τέτταρες, ἢ κατὰ τὸ τί, ἢ κατὰ τὸ ποιὸν, ἢ ποσὸν, ἢ πού· καὶ γένεσις μὲν ἡ ἁπλῆ καὶ φθορὰ, ἡ κατὰ τόδε. αὔξησις δὲ καὶ φθίσις, ἡ κατὰ τὸ ποσόν. ἀλλοίωσις δὲ, ἡ κατὰ τὸ πάθος. φορὰ δὲ ἡ κατὰ τόπον. εἰς ἐναντιώσεις ἂν εἶεν, τὰς καθ' ἕκαστον αἱ μεταβολαί. ἀνάγκη δὴ μεταβάλλειν τὴν ὕλην δυναμένην ἄμφω. ἐπεὶ δὲ διττὸν τὸ ὂν, μεταβάλλει πᾶν ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος, εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ὄν· οἷον ἐκ λευκοῦ δυνάμει, εἰς τὸ ἐνεργείᾳ λευκόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ αὐξήσεως καὶ φθίσεως. ὥστε οὐ μόνον κατὰ συμβεβηκὸς ἐνδέχεται γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὄντος γίνεται πάντα· δυνάμει μέντοι ὄντος, ἐκ μὴ ὄντος δὲ ἐνεργείᾳ. καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ Ἀναξαγόρου ἕν. βέλτιον γὰρ ἢ ὁμοῦ πάντα. καὶ Ἐμπεδοκλέους τὸ μῖγμα καὶ Ἀναξιμάνδρου. καὶ ὡς Δημόκριτός φησιν, ἦν ὁμοῦ πάντα δυνάμει, ἐνεργείᾳ δ' οὔ. ὥστε τῆς ὕλης ἂν εἶεν ἡμμένοι. πάντα δ' ὕλην ἔχει ὅσα μεταβάλλει, ἀλλ' ἑτέραν. καὶ τῶν ἀϊδίων, ὅσα μὴ γενητὰ, κινητὰ δὲ φορᾷ, ἀλλ' οὐ γενητὴν, ἀλλὰ πόθεν ποῖ. ἀπορήσειε δ' ἄν τις, ἐκ ποίου μὴ ὄντος ἡ γένεσις. τριχῶς γὰρ τὸ μὴ ὄν. εἰ δή τι ἔστι δυνάμει, ἀλλ' ὅμως οὐ τοῦ τυχόντος, ἀλλ' ἕτερον ἐξ ἑτέρου. οὐδ' ἱκανὸν ὅτι ὁμοῦ πάντα χρήματα. διαφέρει γὰρ τῇ ὕλῃ. ἐπεὶ διὰ τί ἄπειρα ἐγένετο, ἀλλ' οὐχ ἕν; ὁ γὰρ νοῦς εἷς. ὥστε εἰ καὶ ἡ ὕλη μία, ἐκεῖνο ἐγένετο ἐνεργείᾳ, ὃ ἡ ὕλη ἦν δυνάμει. τρία δὴ τὰ αἴτια, καὶ τρεῖς αἱ ἀρχαί. δύο μὲν ἡ ἐναντίωσις, ἧς τὸ μὲν λόγος καὶ εἶδος, τὸ δὲ στέρησις. τὸ δὲ τρίτον, ἡ ὕλη. μετὰ ταῦτα ὅτι οὐ γίνεται οὔτε ἡ ὕλη, οὔτε τὸ εἶδος. λέγω δὲ τὰ ἔσχατα. πᾶν γὰρ μεταβάλλει τὶ καὶ ὑπό τινος, καὶ εἴς τι. ὑφ' οὗ μὲν, τοῦ πρώτου κι-

νοῦντος.

νοῦντος. ὃ δὲ, ἡ ὕλη. εἰς ὃ δὲ, τὸ εἶδος. εἰς ἄπειρον οὖν εἶσιν, εἰ μὴ μόνον ὁ χαλκὸς γίνεται στρογγύλος, ἀλλὰ καὶ τὸ στρογγύλον ἢ ὁ χαλκός. ἀνάγκη δὴ στῆναι. μετὰ ταῦτα ὅτι ἑκάστη ἐκ συνωνύμου γίνεται οὐσία. τὰ γὰρ φύσει οὐσίαι καὶ τὰ ἄλλα. ἢ γὰρ τέχνῃ, ἢ φύσει γίνεται, ἢ τύχῃ, ἢ τῷ αὐτομάτῳ. ἡ μὲν οὖν τέχνη ἀρχὴ ἐν ἄλλῳ. ἡ δὲ φύσις, ἀρχὴ ἐν αὐτῷ. ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ. αἱ δὲ λοιπαὶ αἰτίαι, στερήσεις τούτων. οὐσίαι δὲ τρεῖς. ἡ μὲν ὕλη, τόδε τι οὖσα τῷ φαίνεσθαι. ὅσα γὰρ ἁφῇ καὶ μὴ συμφύσει, ὕλη καὶ ὑποκείμενον. ἡ δὲ φύσις, καὶ τόδε τι εἰς ἣν, καὶ ἕξις τις. ἔτι τρίτη ἡ ἐκ τούτων ἡ καθ' ἕκαστα, οἷον Σωκράτης ἢ Καλλίας. ἐπὶ μὲν οὖν τινῶν, τὸ τόδε τι οὐκ ἔστι παρὰ τὴν συνθετὴν οὐσίαν, οἷον οἰκίας τὸ εἶδος, εἰ μὴ ἡ τέχνη. οὐδ' ἔστι γένεσις καὶ φθορὰ τούτων. ἀλλ' ἄλλον τρόπον εἰσὶ καὶ οὐκ εἰσὶν, οἰκία τε ἡ ἄνευ ὕλης, καὶ ὑγίεια, καὶ πᾶν τὸ κατὰ τέχνην. ἀλλ' εἴπερ ἐπὶ τῶν φύσει. διὸ δὴ οὐ κακῶς ὁ Πλάτων ἔφη ὅτι εἴδη ἔστιν ὁπόσα φύσει, εἴπερ ἔστιν εἴδη ἄλλα τούτων, οἷον πῦρ, σὰρξ, κεφαλή. ἅπαντα γὰρ ὕλη ἐστὶ, καὶ τῆς μάλιστα οὐσίας ἡ τελευταία. τὰ μὲν οὖν κινοῦντα αἴτια, ὡς προγεγενημένα ὄντα. τὰ δ' ὡς ὁ λόγος, ἅμα. ὅτε γὰρ ὑγιαίνει ὁ ἄνθρωπος, τότε καὶ ἡ ὑγίεια ἔστι. καὶ τὸ σχῆμα τῆς χαλκῆς σφαίρας ἅμα, καὶ ἡ χαλκῆ σφαῖρα. εἰ δὲ καὶ ὕστερόν τι ὑπομένει, σκεπτέον. ἐπ' ἐνίων γὰρ οὐδὲν κωλύει, οἷον εἰ ἡ ψυχὴ τοιοῦτον, μὴ πᾶσα, ἀλλ' ὁ νοῦς. πᾶσαν γὰρ ἀδύνατον ἴσως. φανερὸν δὴ ὅτι οὐδὲν δεῖ διά γε ταῦτ' εἶναι τὰς ἰδέας. ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ, ὁ καθ' ἕκαστον τὸν τινά. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν. ἡ γὰρ ἰατρικὴ τέχνη, ὁ λόγος τῆς ὑγιείας ἐστί. τὰ δ' αἴτια καὶ αἱ ἀρχαὶ ἄλλα ἄλλων ἔστιν ὡς, ἔστι δ' ὡς, ἂν καθόλου λέγῃ τις καὶ κατ' ἀναλογίαν, ταὐτὰ πάντων. ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις, πότερον ἕτεραι ἢ αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν πρός τι, καὶ καθ' ἑκάστην δὴ τῶν κατηγοριῶν ὁμοίως. ἀλλ' ἄτοπον, εἰ ταὐτὰ πάντων. ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ ἔσται τὰ πρός τι καὶ ἡ οὐσία. τί οὖν τοῦτ' ἔσται; παρὰ γὰρ τὴν οὐσίαν καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατηγορούμενα, οὐδέν ἐστι κοινόν. πρότερον δὲ τὸ στοιχεῖον, ἢ ὧν στοιχεῖον. ἀλλὰ μὴν οὐ

ἢ οὐσίας στοιχεῖον τῶν πρός τι· οὐδὲ τούτων οὐδὲν τῆς οὐσίας. ἔτι
πῶς ἐνδέχεται πάντων εἶναι τὰ στοιχεῖα ταυτά· οὐδὲν γὰρ οἷόν τ' εἶναι
τῶν στοιχείων, τῷ ἐκ τῶν στοιχείων συγκειμένῳ τὸ αὐτό· οἷον τοῦ β. α
τὸ β ἢ τὸ α. οὐδὲ δὴ τῶν νοητῶν στοιχεῖόν ἐστιν· οἷον τὸ ἓν ἢ τὸ ὄν· ὑπάρχει
γὰρ ταῦτα ἑκάστῳ καὶ τῶν συνθέτων· οὐδὲν ἄρα ἔσται αὐτῶν, οὔτ' οὐ-
σία, οὔτε πρός τι· ἀλλ' ἀναγκαῖον. οὐκ ἔστιν ἄρα πάντων ταὐτὰ στοι-
χεῖα. ἢ ὥσπερ λέγομεν, ἔστι μὲν ὡς ἔστι δ' ὡς οὔ· οἷον ἴσως τῶν αἰσθη-
τῶν σωμάτων, ὡς μὲν εἶδος, τὸ θερμόν· καὶ ἄλλον τρόπον τὸ ψυ-
χρὸν, ἡ στέρησις· ἡ ὕλη δὲ, τὸ δυνάμει ταῦτα πρῶτον καθ' αὑτό· οὐ-
σία δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ ἐκ τούτων, ὧν αἱ ἀρχαὶ ταῦτα· ἢ εἴ τι ἐκ θερ-
μοῦ καὶ ψυχροῦ γίνεται ἕν· οἷον, σὰρξ ἢ ὀστοῦν· ἕτερον γὰρ ἀνάγκη ἐκεί-
νων εἶναι τὸ γενόμενον. τούτων μὲν οὖν ταῦτα στοιχεῖα καὶ ἀρχαί· ἄλ-
λων δ' ἄλλα· πάντων δὲ οὕτως μὲν εἰπεῖν, οὐκ ἔστι· τῷ ἀνάλογον δέ· ὥσ-
περ εἴ τις εἴποι, ὅτι ἀρχαί εἰσι τρεῖς· τὸ εἶδος καὶ ἡ στέρησις, καὶ ἡ ὕλη·
ἀλλ' ἕκαστον τούτων, ἕτερον περὶ ἕκαστον γένος ἐστίν· οἷον ἐν χρώματι
λευκόν· μέλαν· ἐπιφάνεια· φῶς· σκότος· ἀήρ· ἐκ δὲ τούτων, ἡμέ-
ρα, νύξ· ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τὰ ἐνυπάρχοντα αἴτια, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ-
τὸς· οἷον τὸ κινοῦν, δῆλον, ὅτι ἕτερον ἀρχὴ καὶ στοιχεῖον· αἴτια δ' ἄμ-
φω· καὶ εἰς ταῦτα διαιρεῖται ἡ ἀρχή· τὸ δ' ὡς κινοῦν ἢ ἱστῶν, ἀρχή
τις καὶ οὐσία, ὥστε στοιχεῖα μὲν κατ' ἀναλογίαν τρία· αἰτίαι δὲ καὶ ἀρ-
χαὶ τέτταρες· ἄλλο δ' ἐν ἄλλῳ· καὶ τὸ πρῶτον αἴτιον, ὡς κινοῦν ἄλλο
ἄλλῳ· ὑγίεια· νόσος· σῶμα· τὸ κινοῦν, ἰατρική· εἶδος· ἀταξία· τοια-
δί· πλίνθοι· τὸ κινοῦν, οἰκοδομική· καὶ εἰς ταῦτα διαιρεῖται ἡ ἀρ-
χή· ἐπεὶ δὲ τὸ κινοῦν, ἐν μὲν τοῖς φυσικοῖς, ἄνθρωπος· ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ διανοίας
τὸ εἶδος, ἢ τὸ ἐναντίον, τρόπον τινά, τρία αἴτια ἂν εἴη· ὡδὶ δὲ τέτ-
ταρα· ὑγίεια γάρ πως ἡ ἰατρική· καὶ οἰκίας εἶδος, ἡ οἰκοδομική· καὶ
ἄνθρωπος ἄνθρωπον γεννᾷ. ἔτι παρὰ ταῦτα ὡς τὸ πρῶτον πάντων κινοῦν
πάντα. ἐπεὶ δ' ἔστι τὰ μὲν χωριστά, τὰ δ' οὐ χωριστά, οὐσίαι ἐκεῖναι·
καὶ διὰ τοῦτο πάντων αἴτια ταῦτα, ὅτι τῶν οὐσιῶν ἄνευ, οὐκ ἔστι
τὰ πάθη καὶ αἱ κινήσεις· ἔπειτα, ἔσται ταῦτα ψυχὴ ἴσως καὶ σῶ-

μα

μα· ἢ νοῦς, καὶ ὄρεξις, καὶ σῶμα. ἔτι δ' ἄλλον τρόπον τῷ ἀνάλογον
ἀρχαὶ αἱ αὐταί· οἷον ἐνέργεια καὶ δύναμις· ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἄλλα
τε ἄλλοις, καὶ ἄλλως· ἐν ἐνίοις μὲν γὰρ τὸ αὐτό, ὁτὲ μὲν ἐνεργείᾳ ἐστὶν
ὁτὲ δὲ δυνάμει· οἷον, οἶνος ἢ σὰρξ ἢ ἄνθρωπος· πίπτει δὲ καὶ ταῦτα εἰς τὰ
εἰρημένα αἴτια· ἐνεργείᾳ μὲν γὰρ τὸ εἶδος, ἐὰν ᾖ χωριστόν· καὶ τὸ
ἐξ ἀμφοῖν· στέρησις δὲ οἷον σκότος ἢ κάμνον· δυνάμει δὲ ἡ ὕλη· τοῦτο
γάρ ἐστι τὸ δυνάμενον γίνεσθαι ἄμφω· ἄλλως δὲ ἐνεργείᾳ καὶ δυ-
νάμει διαφέρει, ὧν μὴ ἔστιν ἡ αὐτὴ ὕλη· ὧν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ εἶδος, ἀλλ' ἕ-
τερον· ὥσπερ ἀνθρώπου αἴτιον, τά τε στοιχεῖα· πῦρ καὶ γῆ· ὡς ὕλη· τὸ ἴ-
διον εἶδος· καὶ ἔτι ἄλλο ἔξω· οἷον ὁ πατήρ· καὶ παρὰ ταῦτα ὁ ἥλιος·
καὶ ὁ λοξὸς κύκλος· οὔτε ὕλη ὄντα, οὔτε εἶδος· οὔτε στέρησις, οὔτε
ὁμοειδές, ἀλλὰ κινοῦντα. ἔτι δὲ ὁρᾶν δεῖ, ὅτι τὰ μὲν καθόλου ἔστιν
εἰπεῖν· τὰ δ' οὔ. πάντων δὴ πρῶται ἀρχαί, τὸ ἐνεργείᾳ πρῶτον τοδί·
εἶδος· καὶ ἄλλο ὃ δυνάμει· ἐκεῖνα μὲν οὖν τὰ καθόλου, οὐκ ἔστιν·
ἀρχὴ γὰρ τὸ καθ' ἕκαστον, τῶν καθ' ἕκαστον· ἄνθρωπος μὲν γὰρ ἀνθρώπου καθό-
λου· ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὐδείς· ἀλλὰ πηλεὺς ἀχιλλέως· σοῦ δὲ ὁ πατήρ· καὶ τὸ
δὲ τὸ β, τουδὶ τοῦ βα· ὅλως δὲ τὸ β, τοῦ ἁπλῶς βα· ἔπειτα, εἰ δὴ τὰ
τῶν οὐσιῶν, ἄλλα δὲ ἄλλων αἴτια καὶ στοιχεῖα, ὥσπερ ἐλέχθη, τῶν μὴ
ἐν ταὐτῷ γένει χρωμάτων· ψόφων· οὐσιῶν, ποσότητος· πλὴν τῷ
ἀνάλογον, καὶ τῶν ἐν ταὐτῷ εἴδει ἕτερα, οὐκ εἴδει· ἀλλ' ὅτι τῶν
καθ' ἕκαστον ἄλλο· ἥ τε σὴ ὕλη καὶ τὸ εἶδος· καὶ τὸ κινῆσαν, καὶ τὸ εἶδος
καὶ ἡ ἐμή· τῷ καθόλου δὲ λόγῳ, ταὐτά· τὸ δὲ ζητεῖν, τίνες ἀρχαὶ ἢ στοι-
χεῖα τῶν οὐσιῶν, καὶ πρός τι καὶ ποιῶν, πότερον αἱ αὐταὶ ἢ ἕ-
τεραι, δῆλον ὅτι πολλαχῶς γε λεγομένων ἔστιν ἑκάστου· διαι-
ρεθέντων δέ, οὐ ταὐτά, ἀλλ' ἕτερα· πλὴν ὡδὶ καὶ πάντων· ὡδὶ
δέ, ταὐτά· ἢ τῷ ἀνάλογον, ὅτι ὕλη· εἶδος· στέρησις· τὸ κινοῦν·
καὶ ὡδὶ τὰ τῶν οὐσιῶν αἴτια, ὡς αἴτια πάντων· ὅτι ἀναι-
ρεῖται ἀναιρουμένων. ἔτι τὸ πρῶτον ἐντελεχείᾳ· ὡδὶ δὲ
ἕτερα πρῶτα ὅσα τὰ ἐναντία· ἃ μήτε ὡς γένη λέγεται, μή-
τε πολλαχῶς λέγεται· καὶ ἔτι αἱ ὗλαι. τίνες μὲν οὖν ἀρχαὶ τῶν

αἰσθητῶν καὶ πόσαι, καὶ πῶς αἱ αὐταί, καὶ πῶς ἕτεραι εἴρηται. ἐπεὶ δ' ἦσαν τρεῖς οὐσίαι, δύο μὲν αἱ φυσικαί, μία δ' ἡ ἀκίνητος, περὶ ταύτης λεκτέον. ὅτι ἀνάγκη εἶναι ἀΐδιόν τινα οὐσίαν, ἀκίνητον. αἵ τε γὰρ οὐσίαι πρῶται τῶν ὄντων, καὶ εἰ πᾶσαι φθαρταί, πάντα φθαρτά. ἀλλ' ἀδύνατον κίνησιν ἢ γενέσθαι ἢ φθαρῆναι. ἀεὶ γὰρ ἦν. οὐδὲ χρόνον. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ πρότερον καὶ ὕστερον εἶναι μὴ ὄντος χρόνου. καὶ ἡ κίνησις ἄρα οὕτω συνεχής, ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος. ἢ γὰρ τὸ αὐτό, ἢ κινήσεώς τι πάθος. κίνησις δ' οὐκ ἔστι συνεχὴς ἀλλ' ἢ κατὰ τόπον, καὶ ταύτης ἡ κύκλῳ. ἀλλὰ μὴν εἰ ἔστι κινητικὸν ἢ ποιητικόν, μὴ ἐνεργοῦν δέ τι, οὐκ ἔσται κίνησις. ἐνδέχεται γὰρ τὸ δύναμιν ἔχον μὴ ἐνεργεῖν. οὐδὲν ἄρα ὄφελος, οὐδὲ ἂν οὐσίας ποιήσωμεν ἀϊδίους ὥσπερ οἱ τὰ εἴδη. εἰ μή τις δυναμένη ἐνέσται ἀρχὴ μεταβάλλειν. οὐ τοίνυν οὐδ' αὕτη ἱκανή, οὐδ' ἄλλη οὐσία παρὰ τὰ εἴδη. εἰ γὰρ μὴ ἐνεργήσει, οὐκ ἔσται κίνησις. Ἔτι οὐδ' εἰ ἐνεργήσει, ἡ δ' οὐσία αὐτῆς δύναμις. οὐ γὰρ ἔσται κίνησις ἀΐδιος. ἐνδέχεται γὰρ τὸ δυνάμει ὂν μὴ εἶναι. δεῖ ἄρα εἶναι ἀρχὴν τοιαύτην, ἧς ἡ οὐσία ἐνέργεια. Ἔτι τοίνυν ταύτας δεῖ οὐσίας εἶναι ἄνευ ὕλης. ἀϊδίους γὰρ δεῖ, εἴπερ γε καὶ ἄλλο τι ἀΐδιον. ἐνέργεια ἄρα. καίτοι ἀπορία. δοκεῖ γὰρ τὸ μὲν ἐνεργοῦν πᾶν δύνασθαι, τὸ δὲ δυνάμενον, οὐ πᾶν ἐνεργεῖν. ὥστε πρότερον εἶναι τὴν δύναμιν. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, οὐθὲν ἔσται τῶν ὄντων. ἐνδέχεται γὰρ δύνασθαι μὲν εἶναι, μήπω δ' εἶναι. καίτοι εἰ ὡς λέγουσιν οἱ θεολόγοι, οἱ ἐκ νυκτὸς γεννῶντες, ἢ ὡς οἱ φυσικοὶ ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα, φασὶ τὸ αὐτὸ ἀδύνατον. πῶς γὰρ κινηθήσεται, εἰ μηθὲν ἔσται ἐνεργείᾳ αἴτιον. οὐ γὰρ ἥ γε ὕλη κινήσει αὐτὴ ἑαυτήν, ἀλλὰ τεκτονική. οὐδὲ τὰ ἐπιμήνια, οὐδὲ ἡ γῆ. ἀλλὰ τὰ σπέρματα καὶ ἡ γονή. διὸ ἔνιοι ποιοῦσιν ἀεὶ ἐνέργειαν, οἷον, Λεύκιππος καὶ Πλάτων. ἀεὶ γὰρ εἶναί φασι κίνησιν. ἀλλὰ διὰ τί καὶ τίνα, οὐ λέγουσιν. οὐδὲ ὡδί, οὐδὲ τὴν αἰτίαν. οὐδὲν γὰρ ὡς ἔτυχε κινεῖται. ἀλλὰ δεῖ τι ἀεὶ ὑπάρχειν, ὥσπερ νῦν φύσει μὲν ὡδί, βίᾳ δέ, ἢ ὑπὸ νοῦ, ἢ ἄλλου ὡδί. εἶτα ποία πρώτη. διαφέρει γὰρ ἀμή-

χανον ὅσον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ Πλάτωνί γε οἷόν τε λέγειν ἣν οἴεται ἀρχὴν εἶναι ἐνίοτε, τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν. ὕστερον γὰρ καὶ ἅμα τῷ οὐρανῷ ἡ ψυχὴ ὥς φησι. τὸ μὲν δὴ δύναμιν οἴεσθαι ἐνεργείας πρότερον εἶναι ἔστι μὲν ὡς, καλῶς. ἔστι δ' ὡς οὔ. εἴρηται δὲ πῶς. ὅτι δ' ἐνέργεια πρότερον, μαρτυρεῖ Ἀναξαγόρας. ὁ γὰρ νοῦς, ἐνέργεια. καὶ Ἐμπεδοκλῆς φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος. καὶ οἱ ἀεὶ λέγοντες κίνησιν εἶναι, ὥσπερ Λεύκιππος. ὥστ' οὐκ ἦν ἄπειρον χρόνον χάος ἢ νύξ. ἀλλὰ ταὐτὰ ἀεί, ἢ περιόδῳ, ἢ ἄλλως, εἴπερ πρότερον ἐνέργεια δυνάμεως. εἰ δὴ τὸ αὐτὸ ἀεὶ περιόδῳ, δεῖ τι ἀεὶ μένειν ὡσαύτως ἐνεργοῦν. εἰ δὲ μέλλει γένεσις καὶ φθορὰ εἶναι, ἄλλο δεῖ ἐνεργοῦν εἶναι ἀεί, ἄλλως καὶ ἄλλως. ἀνάγκη ἄρα ὡδὶ μὲν καθ' αὑτὸ ἐνεργεῖν. ὡδὶ δὲ κατ' ἄλλο. ἤτοι ἄρα καθ' ἕτερον, ἢ κατὰ τὸ πρῶτον. ἀνάγκη δὴ κατὰ τοῦτο. πάλιν γὰρ ἐκεῖνο αὐτῷ τε αἴτιον κἀκείνῳ. οὐκοῦν βέλτιον τὸ πρῶτον. καὶ γὰρ αἴτιον ἦν ἐκεῖνο τοῦ ἀεὶ ὡσαύτως. τοῦ δ' ἄλλως, ἕτερον. τοῦ δ' ἀεὶ ἄλλως, ἄμφω δηλονότι. οὐκοῦν οὕτως καὶ ἔχουσιν αἱ κινήσεις. Τί οὖν ἄλλας δεῖ ζητεῖν ἀρχάς. ἐπεὶ δ' οὕτως τ' ἐνδέχεται καὶ εἰ μὴ οὕτως ἐκ νυκτὸς ἔσται, καὶ ὁμοῦ πάντων καὶ ἐκ μὴ ὄντος, λύοιτ' ἂν ταῦτα. καὶ ἔστι τι ἀεὶ κινούμενον κίνησιν ἄπαυστον. αὕτη δ' ἡ κύκλῳ. καὶ τοῦτο οὐ λόγῳ μόνον ἀλλ' ἔργῳ δῆλον, ὥστε ἀΐδιος ἂν εἴη ὁ πρῶτος οὐρανός. ἔστι τοίνυν τί καὶ ὃ κινεῖ. ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον, καὶ κινοῦν μέσον, τοίνυν ἔστι τι, ὃ οὐ κινούμενον κινεῖ, ἀΐδιον καὶ οὐσία καὶ ἐνέργεια οὖσα. κινεῖ δὲ ὧδε. τὸ ὀρεκτὸν καὶ τὸ νοητὸν κινεῖ οὐ κινούμενον. τούτων τὰ πρῶτα τὰ αὐτά. ἐπιθυμητὸν μὲν γὰρ τὸ φαινόμενον καλόν. βουλητὸν δὲ πρῶτον, τὸ ὂν καλόν. ὀρεγόμεθα δέ, ὅτι δοκεῖ μᾶλλον ἢ δοκεῖ, διότι ὀρεγόμεθα. ἀρχὴ γὰρ ἡ νόησις. νοῦς δὲ ὑπὸ τοῦ νοητοῦ κινεῖται. νοητὸν δὲ ἡ ἑτέρα συστοιχία καθ' αὑτήν. καὶ ταύτης ἡ οὐσία, πρώτη, καὶ ταύτης ἡ ἁπλῶς καὶ κατ' ἐνέργειαν. ἔστι δὲ τὸ ἓν καὶ τὸ ἁπλοῦν, οὐ τὸ αὐτό, τὸ μὲν γὰρ ἕν, μέτρον σημαίνει. τὸ δὲ ἁπλοῦν, πῶς ἔχον αὐτό. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ καλόν, καὶ τὸ δι' αὑτὸ αἱρετόν, ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ. καὶ ἔστιν ἄριστον ἀεὶ ἢ ἀνάλογον, τὸ

πρῶτον. ὅτι δ' ἔστι τὸ οὗ ἕνεκα ἐν τοῖς ἀκινήτοις, ἡ διαίρεσις δηλοῖ. ἔστι γὰρ τινὶ τὸ οὗ ἕνεκα, ὧν τὸ μὲν ἔστι, τὸ δ' οὐκ ἔστι. κινεῖ δὴ ὡς ἐρώμενον. κινούμενον δὲ, τἄλλα κινεῖ. εἰ μὲν οὖν τι κινεῖται, ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. ὥστ' εἰ ἡ φορὰ πρώτη καὶ ἐνέργειά ἐστιν, ᾗ κινεῖται ταύτῃ γε ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν κατὰ τόπον καὶ εἰ μὴ κατ' οὐσίαν. ἐπεὶ δ' ἔστι τι κινοῦν αὐτὸ ἀκίνητον ὂν ἐνεργείᾳ ὄν, τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν οὐδαμῶς. φορὰ γὰρ ἡ πρώτη τῶν μεταβολῶν. ταύτης δὲ ἡ κύκλῳ. ταύτην δὲ, τοῦτο κινεῖ. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶν ὄν. καὶ ᾗ ἀνάγκη, καλῶς. καὶ οὕτως ἀρχή. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, τοσαυταχῶς. τὸ μὲν βίᾳ. ὅτι παρὰ τὴν ὁρμήν. τὸ δὲ, οὗ οὐκ ἄνευ τὸ εὖ. τὸ δὲ, μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως. ἀλλ' ἁπλῶς. ἐκ τοιαύτης ἄρα ἀρχῆς ἤρτηται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ φύσις. διαγωγὴ δ' ἐστὶν, οἵα ἡ ἀρίστη μικρὸν χρόνον ἡμῖν. οὕτω γὰρ ἀεὶ ἐκεῖνο ἐστιν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἀδύνατον. ἐπεὶ καὶ ἡδονὴ ἡ ἐνέργεια τούτου. καὶ διὰ τοῦτο ἐγρήγορσις αἴσθησις νόησις, ἥδιστον. ἐλπίδες δὲ καὶ μνῆμαι διὰ ταῦτα. ἡ δὲ νόησις ἡ καθ' αὑτὴν, τοῦ καθ' αὑτὸ ἀρίστου. καὶ ἡ μάλιστα, τοῦ μάλιστα. αὑτὸν δὲ νοεῖ ὁ νοῦς κατὰ μετάληψιν τοῦ νοητοῦ. νοητὸς γὰρ γίγνεται θιγγάνων καὶ νοῶν. ὥστε ταὐτὸν νοῦς καὶ νοητόν. τὸ γὰρ δεκτικὸν τοῦ νοητοῦ καὶ τῆς οὐσίας, νοῦς. ἐνεργεῖ δὲ ἔχων. ὥστε ἐκεῖνο μᾶλλον τούτου ὃ δοκεῖ ὁ νοῦς θεῖον ἔχειν. καὶ ἡ θεωρία, τὸ ἥδιστον καὶ ἄριστον. εἰ οὖν οὕτως εὖ ἔχει, ὡς ἡμεῖς ποτὲ, ὁ θεὸς ἀεὶ, θαυμαστόν. εἰ δὲ μᾶλλον, ἔτι θαυμασιώτερον. ἔχει δὲ ὧδε. καὶ ζωὴ δέ γε ὑπάρχει. ἡ γὰρ νοῦ ἐνέργεια, ζωή. ἐκεῖνος δὲ ἡ ἐνέργεια. ἐνέργεια δὲ ἡ καθ' αὑτὴν ἐκείνου, ζωὴ ἀρίστη καὶ ἀΐδιος. φαμὲν δὲ τὸν θεὸν εἶναι ζῷον ἀΐδιον ἄριστον. ὥστε ζωὴ καὶ αἰὼν συνεχὴς καὶ ἀΐδιος ὑπάρχει τῷ θεῷ. τοῦτο γὰρ ὁ θεός. ὅσοι δὲ ὑπολαμβάνουσιν ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Σπεύσιππος τὸ ἄριστον καὶ κάλλιστον μὴ ἐν ἀρχῇ εἶναι, διὰ τὸ καὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων τὰς ἀρχὰς αἴτια μὲν εἶναι, τὸ δὲ καλὸν καὶ τέλειον ἐν τοῖς ἐκ τούτων. οὐκ ὀρθῶς οἴονται. τὸ γὰρ σπέρμα, ἐξ ἑτέρων ἐστὶ προτέρων τελείων, καὶ τὸ πρῶτον, οὐ σπέρμα ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ τέλειον. οἷον πρότερον ἄνθρωπον ἂν φαίη τις εἶναι τοῦ σπέρματος, οὐ τὸν ἐκ τούτου γενόμενον, ἀλλ' ἕτερον ἐξ οὗ τὸ σπέρμα. ὅτι

μὲν

μὲν οὖν ἔστιν οὐσία τις ἀΐδιος καὶ ἀκίνητος καὶ κεχωρισμένη τῶν αἰσθητῶν, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. δέδεικται δὲ καὶ ὅτι μέγεθος οὐδὲν ἐνδέχεται ἔχειν ταύτην τὴν οὐσίαν. ἀλλὰ ἀμερὴς καὶ ἀδιαίρετός ἐστι. κινεῖ γὰρ τὸν ἄπειρον χρόνον. οὐδὲν δ' ἔχει δύναμιν ἄπειρον πεπερασμένον. ἐπεὶ δὲ πᾶν μέγεθος ἢ ἄπειρον ἢ πεπερασμένον, πεπερασμένον μὲν διὰ τοῦτο οὐκ ἂν ἔχοι μέγεθος. ἄπειρον δ' ὅτι ὅλως οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἄπειρον μέγεθος. ἀλλὰ μὴν καὶ ὅτι ἀπαθὲς καὶ ἀναλλοίωτον. πᾶσαι γὰρ αἱ ἄλλαι κινήσεις, ὕστεραι τῆς κατὰ τόπον. ταῦτα μὲν οὖν δῆλα διότι τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. πότερον δὲ μίαν θετέον τὴν τοιαύτην οὐσίαν, ἢ πλείους. καὶ πόσας δεῖ μὴ λανθάνειν. ἀλλὰ μεμνῆσθαι καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀποφάσεις. ὅτι περὶ πλήθους οὐδὲν εἰρήκασιν, ὅτι καὶ σαφὲς εἰπεῖν. ἡ μὲν γὰρ περὶ τὰς ἰδέας ὑπόληψις, οὐδὲ μίαν ἔχει σκέψιν ἰδίαν. ἀριθμοὺς γὰρ λέγουσι τὰς ἰδέας οἱ λέγοντες τὰς ἰδέας. περὶ δὲ τῶν ἀριθμῶν, ὁτὲ μὲν ὡς περὶ ἀπείρων λέγουσιν. ὁτὲ δὲ ὡς μέχρι τῆς δεκάδος ὡρισμένων. δι' ἣν δ' αἰτίαν τοσοῦτον τὸ πλῆθος τῶν ἀριθμῶν, οὐδὲν λέγεται μετὰ σπουδῆς ἀποδεικτικῆς. ἡμῖν δ' ἐκ τῶν ὑποκειμένων, καὶ διωρισμένων λεκτέον. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ καὶ τὸ πρῶτον τῶν ὄντων ἀκίνητον καὶ καθ' αὑτὸ, καὶ κατὰ συμβεβηκός. κινοῦν δὲ τὴν πρώτην καὶ ἀΐδιον, καὶ μίαν κίνησιν. ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον, ἀνάγκη ὑπό τινος κινεῖσθαι, καὶ τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον εἶναι καθ' αὑτό. καὶ τὴν ἀΐδιον κίνησιν ὑπὸ ἀϊδίου κινεῖσθαι. καὶ τὴν μίαν ὑφ' ἑνός. ὁρῶμεν δὲ παρὰ τὴν τοῦ παντὸς τὴν ἁπλῆν φορὰν ἣν κινεῖν φαμὲν τὴν πρώτην οὐσίαν, καὶ ἀκίνητον, ἄλλας φορὰς οὔσας τὰς τῶν πλανήτων ἀϊδίους, ἀΐδιον γὰρ καὶ ἄστατον τὸ κύκλῳ σῶμα. δέδεικται δ' ἐν τοῖς φυσικοῖς περὶ τούτων, ἀνάγκη καὶ τούτων ἑκάστην τῶν φορῶν ὑπ' ἀκινήτου τε κινεῖσθαι καθ' αὑτὸ καὶ ἀϊδίου οὐσίας. ἥ τε γὰρ τῶν ἄστρων φύσις ἀΐδιος, οὐσία τις οὖσα, καὶ τὸ κινοῦν ἀΐδιον, καὶ πρότερον τοῦ κινουμένου, καὶ πρότερον οὐσίας, οὐσίαν ἀναγκαῖον εἶναι. φανερὸν τοίνυν, ὅτι τοσαύτας τε οὐσίας ἀναγκαῖον εἶναι, τήν τε φύσιν ἀϊδίους καὶ ἀκινήτους καθ' αὑτό.

ἄλλων μεγέθους, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν πρότερον. ὅτι μὲν οὖν εἰσὶν οὐσίαι, καὶ τούτων πρώτη καὶ δευτέρα, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ταῖς φοραῖς τῶν ἄστρων, φανερόν. τὸ δὲ πλῆθος ἤδη τῶν φορῶν ἐκ τῆς οἰκειοτάτης φιλοσοφίας τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, δεῖ σκοπεῖν ἐκ τῆς ἀστρολογίας. αὕτη γὰρ περὶ οὐσίας αἰσθητῆς μὲν, ἀϊδίου δὲ ποιεῖται τὴν θεωρίαν. αἱ δ᾽ ἄλλαι, περὶ οὐδεμιᾶς οὐσίας. οἷον, ἥ τε περὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὴν γεωμετρίαν. ὅτι μὲν οὖν πλείους τῶν φερομένων αἱ φοραί, φανερὸν τοῖς καὶ μετρίως ἡμμένοις. πλείους γὰρ ἕκαστον φέρεται μιᾶς τῶν πλανωμένων ἄστρων. πόσαι δ᾽ αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι, νῦν μὲν ἡμεῖς ἃ λέγουσι τῶν μαθηματικῶν τινὲς ἐννοίας χάριν λέγομεν, ὅπως ᾖ τι τῇ διανοίᾳ πλῆθος ὡρισμένον ὑπολαβεῖν. τὸ δὲ λοιπὸν, τὰ μὲν ζητοῦντας αὐτοὺς δεῖ, τὰ δὲ πυνθανομένους παρὰ τῶν ζητούντων, ἄν τι φαίνηται παρὰ τὰ νῦν εἰρημένα τοῖς ταῦτα πραγματευομένοις, φιλεῖν μὲν ἀμφοτέρους, πείθεσθαι δὲ τοῖς ἀκριβεστέροις. Εὔδοξος μὲν οὖν ἡλίου καὶ σελήνης ἑκατέρου τὴν φορὰν, ἐν τρισὶν ἐτίθετο εἶναι σφαίραις. ὧν τὴν μὲν πρώτην, τὴν τῶν ἀπλανῶν ἄστρων εἶναι, τὴν δὲ δευτέραν, κατὰ τὸν διὰ μέσων τῶν ζῳδίων. τὴν δὲ τρίτην, κατὰ τὸν λελοξωμένον ἐν τῷ πλάτει τῶν ζῳδίων. ἐν μείζονι δὲ πλάτει λελόξωται καθ᾽ ὃν ἡ σελήνη φέρεται, ἢ καθ᾽ ὃν ὁ ἥλιος. τῶν δὲ πλανωμένων ἄστρων ἐν τέτταρσιν ἑκάστου σφαίραις. καὶ τούτων δὲ τὴν μὲν πρώτην καὶ δευτέραν, τὴν αὐτὴν εἶναι ἐκείναις. τήν τε γὰρ τῶν ἀπλανῶν τὴν ἁπάσας φέρουσαν εἶναι, καὶ τὴν ὑπὸ ταύτην τεταγμένην καὶ κατὰ τὸν διὰ μέσων τῶν ζῳδίων τὴν φορὰν ἔχουσαν, κοινὴν ἁπασῶν εἶναι. τῆς δὲ τρίτης ἁπάντων τοὺς πόλους ἐν τῷ διὰ μέσων τῶν ζῳδίων εἶναι. τῆς δὲ τετάρτης τὴν φορὰν, κατὰ τὸν λελοξωμένον πρὸς τὸν μέσον ταύτης. εἶναι δὲ τῆς τρίτης σφαίρας τοὺς πόλους, τῶν μὲν ἄλλων ἰδίους, τοὺς δὲ τῆς ἀφροδίτης καὶ τοῦ ἑρμοῦ, τοὺς αὐτούς. Κάλλιππος δὲ τὴν μὲν θέσιν τῶν σφαιρῶν, τὴν αὐτὴν ἐτίθετο Εὐδόξῳ, τουτέστι τῶν ἀποστημάτων τὴν τάξιν. τὸ δὲ πλῆθος, τῷ μὲν τοῦ διὸς καὶ τῷ τοῦ κρόνου, τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀπεδίδου. τῷ δ᾽ ἡλίου καὶ

τῷ

τῷ σελήνης δύο ᾤετο ἔτι προσθετέας εἶναι σφαίρας, τὰ φαινόμενα εἰ μέλλει τις ἀποδώσειν. τοῖς δὲ λοιποῖς τῶν πλανήτων, ἑκάστῳ μίαν. ἀναγκαῖον δὲ, εἰ μέλλουσι συντεθεῖσαι πᾶσαι τὰ φαινόμενα ἀποδώσειν, καθ᾽ ἕκαστον τῶν πλανωμένων, ἑτέρας σφαίρας μιᾷ ἐλάττονας εἶναι, τὰς ἀνελιττούσας, καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθιστώσας τῇ θέσει τὴν πρώτην σφαῖραν ἀεὶ τοῦ ὑποκάτω τεταγμένου ἄστρου. οὕτω γὰρ μόνως ἐνδέχεται τὴν τῶν πλανήτων φορὰν ἅπαντα ποιεῖσθαι. ἐπεὶ οὖν ἐν αἷς μὲν αὐτὰ φέρεται σφαίραις, αἱ μὲν ὀκτὼ, αἱ δὲ πέντε καὶ εἴκοσίν εἰσι. τούτων δὲ μόνας οὐ δεῖ ἀνελιχθῆναι, ἐν αἷς τὸ κατωτάτω τεταγμένον φέρεται, αἱ μὲν τὰς τῶν δύο πρώτων ἀνελίττουσαι, ἓξ ἔσονται. αἱ δὲ τὰς τῶν ὕστερον τεττάρων, ἑκκαίδεκα. ὁ δὲ ἁπασῶν ἀριθμὸς τῶν τε φερουσῶν, καὶ τῶν ἀνελιττουσῶν ταύτας, πεντήκοντά τε καὶ πέντε. εἰ δὲ σελήνῃ καὶ τῷ ἡλίῳ μὴ προσθείη τις ἃς εἴπομεν κινήσεις, αἱ πᾶσαι σφαῖραι ἔσονται ἑπτά τε καὶ τεσσαράκοντα. τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν σφαιρῶν ἔστω τοσοῦτον, ὥστε καὶ τὰς οὐσίας καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς ἀκινήτους καὶ τὰς αἰσθητὰς, τοσαύτας εὔλογον ὑπολαβεῖν. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, ἀφείσθω τοῖς ἰσχυροτέροις λέγειν. εἰ δὲ μηδεμίαν οἷόν τ᾽ εἶναι φορὰν μὴ συντείνουσαν πρὸς ἄστρου φορὰν, ἔτι δὲ πᾶσαν φύσιν καὶ πᾶσαν οὐσίαν ἀπαθῆ καὶ καθ᾽ αὑτὴν τοῦ ἀρίστου τετυχηκυῖαν τέλος εἶναι δεῖ νομίζειν, οὐδεμία ἂν εἴη παρὰ ταύτας ἑτέρα φύσις. ἀλλὰ τοῦτον ἀνάγκη ἀριθμὸν εἶναι τῶν οὐσιῶν. εἴτε γὰρ εἰσὶν ἕτεραι, κινοῖεν ἂν ὡς τέλος οὖσαι φορᾶς. ἀλλὰ εἶναι ἄλλας φορὰς ἀδύνατον παρὰ τὰς εἰρημένας. τοῦτο δὲ εὔλογον ἐκ τῶν φερομένων ὑπολαβεῖν. εἰ γὰρ πᾶν τὸ φέρον, τοῦ φερομένου χάριν πέφυκε, καὶ φορὰ πᾶσα φερομένου τινός ἐστιν, οὐδεμία φορὰ αὐτῆς ἂν εἴη ἕνεκα, οὐδ᾽ ἄλλης φορᾶς, ἀλλὰ τῶν ἄστρων ἕνεκα. εἰ γὰρ ἔσται φορὰ φορᾶς ἕνεκα, κἀκείνην ἑτέρου δεήσει χάριν εἶναι. ὥστ᾽ ἐπειδὴ οὐχ οἷόν τε εἰς ἄπειρον, τέλος ἔσται πάσης φορᾶς, τῶν φερομένων τι θείων σωμάτων κατὰ τὸν οὐρανόν. ὅτι δὲ εἷς οὐρανὸς, φανερόν. εἰ γὰρ πλείους οὐρανοὶ ὥσπερ οἱ ἄνθρωποι, ἔσται εἴδει μία ἡ περὶ ἕκαστον ἀρχὴ, ἀριθμῷ δέ γε πολλαί.

ἀλλ' ὅσα ἀριθμῷ πολλὰ ὕλην ἔχει· εἷς γὰρ λόγος καὶ ὁ αὐτὸς πολλῶν. οἷον ἀνθρώπου· Σωκράτης δὲ εἷς· τὸ δὲ τί ἦν εἶναι, οὐκ ἔχει ὕλην τὸ πρῶτον· ἐντελέχεια γάρ. ἓν μὲν ἄρα καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῷ τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον ὄν. καὶ τὸ κινούμενον ἄρα ἀεὶ καὶ συνεχῶς ἓν μόνον. εἷς ἄρα οὐρανὸς μόνος. παραδέδοται δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ παλαιῶν, ἐν μύθου σχήματι καταλελειμμένα τοῖς ὕστερον, ὅτι θεοί τέ εἰσιν οὗτοι, καὶ περιέχει τὸ θεῖον τὴν ὅλην φύσιν. τὰ δὲ λοιπὰ μυθικῶς ἤδη προσῆκται, πρὸς τὴν πειθὼ τῶν πολλῶν, καὶ πρὸς τὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ τὸ συμφέρον χρῆσιν. ἀνθρωποειδεῖς τε γὰρ τούτους καὶ τῶν ἄλλων ζώων ὁμοίους τισὶ λέγουσι, καὶ τούτοις ἕτερα ἀκόλουθα καὶ παραπλήσια τοῖς εἰρημένοις. ὧν εἴ τις χωρίσας αὐτὸ λάβοι μόνον τὸ πρῶτον, ὅτι θεοὺς ᾤοντο τὰς πρώτας οὐσίας εἶναι, θείως ἂν εἰρῆσθαι νομίσειε, καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς πολλάκις εὑρημένης εἰς τὸ δυνατὸν ἑκάστης καὶ τέχνης καὶ φιλοσοφίας, καὶ πάλιν φθειρομένων καὶ ταύτας τὰς δόξας ἐκείνων, οἷον λείψανα περισεσῶσθαι μέχρι τοῦ νῦν. ἡ μὲν οὖν πάτριος δόξα καὶ ἡ παρὰ τῶν πρώτων, ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν φανερὰ μόνον. Τὰ δὲ περὶ τὸν νοῦν ἔχει τινὰς ἀπορίας. δοκεῖ μὲν γὰρ εἶναι τῶν φαινομένων θειότατον. πῶς δὲ ἔχων τοιοῦτος ἂν εἴη, ἔχει τινὰς δυσκολίας. εἴτε γὰρ μηδὲν νοεῖ, τί ἂν εἴη τὸ σεμνόν. ἀλλ' ἔχει ὥσπερ ἂν εἰ ὁ καθεύδων. εἴτε νοεῖ, τούτου δ' ἄλλο κύριον, οὐ γάρ ἐστι τοῦτο ὅ ἐστιν αὐτοῦ ἡ οὐσία νόησις, ἀλλὰ δύναμις, οὐκ ἂν ἡ ἀρίστη οὐσία εἴη· διὰ γὰρ τοῦ νοεῖν τὸ τίμιον αὐτῷ ὑπάρχει. ἔτι δὲ εἴτε νοῦς ἡ οὐσία αὐτοῦ, εἴτε νόησίς ἐστι, τί νοεῖ; ἢ γὰρ αὐτὸς αὑτόν, ἢ ἕτερόν τι. καὶ εἰ ἕτερόν τι, ἢ τὸ αὐτὸ ἀεί, ἢ ἄλλο. πότερον οὖν διαφέρει τι, ἢ οὐδὲν τὸ νοεῖν τὸ καλὸν, ἢ τὸ τυχόν, ἢ καὶ ἄτοπον τὸ διανοεῖσθαι περὶ ἐνίων. δῆλον τοίνυν, ὅτι τὸ θειότατον καὶ τιμιώτατον νοεῖ καὶ οὐ μεταβάλλει· εἰς χεῖρον γὰρ ἡ μεταβολή. καὶ κίνησίς τις ἤδη τὸ τοιοῦτον. πρῶτον μὲν οὖν εἰ μὴ νόησίς ἐστιν ἀλλὰ δύναμις, εὔλογον, ἐπίπονον εἶναι τὸ συνεχὲς αὐτῷ τῆς νοήσεως. ἔπειτα δῆλον ὅτι ἄλλο τι ἂν εἴη τὸ τιμιώτερον

ἢ

ἢ ὁ νοῦς τὸ νοούμενον. καὶ γὰρ τὸ νοεῖν καὶ ἡ νόησις ὑπάρξει καὶ τὸ χείριστον νοοῦντι. ὥστε φευκτὸν τοῦτο. καὶ γὰρ μὴ ὁρᾶν ἔνια κρεῖττον ἢ ὁρᾶν, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἄριστον ἡ νόησις. αὑτὸν ἄρα νοεῖ, εἴπερ ἐστὶ τὸ κράτιστον. καὶ ἔστιν ἡ νόησις, νοήσεως νόησις. φαίνεται δ' ἀεὶ ἄλλου ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ αἴσθησις καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ διάνοια, αὑτῆς δ' ἐν παρέργῳ. ἔτι εἰ ἄλλο τὸ νοεῖν καὶ τὸ νοεῖσθαι, κατὰ πότερον αὐτῷ τὸ εὖ ὑπάρχει· οὐδὲ γὰρ ταὐτὸ τὸ εἶναι νοήσει καὶ νοουμένῳ. ἢ ἐπ' ἐνίων ἡ ἐπιστήμη, τὸ πρᾶγμα· ἐπὶ μὲν τῶν ποιητικῶν, ἄνευ ὕλης ἡ οὐσία καὶ τὸ τί ἦν εἶναι· ἐπὶ δὲ τῶν θεωρητικῶν, ὁ λόγος τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ νόησις. οὐχ ἑτέρου οὖν ὄντος τοῦ νοουμένου καὶ τοῦ νοῦ, ὅσα μὴ ὕλην ἔχει, τὸ αὐτὸ ἔσται. καὶ ἡ νόησις τῷ νοουμένῳ μία. ἔτι δὴ λείπεται ἀπορία, εἰ σύνθετον τὸ νοούμενον· μεταβάλλοι γὰρ ἂν ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου. ἢ ἀδιαίρετον πᾶν τὸ μὴ ἔχον ὕλην, ὥσπερ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὅ γε τῶν συνθέτων ἔχει ἔν τινι χρόνῳ. οὐ γὰρ ἔχει τὸ εὖ ἐν τῳδὶ ἢ ἐν τῳδὶ, ἀλλ' ἐν ὅλῳ τινὶ τὸ ἄριστον, ὂν ἄλλο τι. οὕτως δ' ἔχει αὐτὴ αὑτῆς ἡ νόησις τὸν ἅπαντα αἰῶνα. Ἐπισκεπτέον δὲ καὶ ποτέρως ἔχει ἡ τοῦ ὅλου φύσις τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον· πότερον κεχωρισμένον τι καὶ αὐτὸ καθ' αὑτό, ἢ τὴν τάξιν, ἢ ἀμφοτέρως ὥσπερ στράτευμα. καὶ γὰρ ἐν τῇ τάξει τὸ εὖ. καὶ ὁ στρατηγός. καὶ μᾶλλον οὗτος. οὐ γὰρ οὗτος διὰ τὴν τάξιν, ἀλλ' ἐκείνη διὰ τοῦτόν ἐστι. πάντα δὲ συντέτακταί πως, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. καὶ πλωτὰ καὶ πτηνὰ καὶ φυτά. καὶ οὐχ οὕτως ἔχει ὥστε μὴ εἶναι θατέρῳ πρὸς θάτερον μηδὲν, ἀλλ' ἔστι τι. πρὸς μὲν γὰρ ἓν ἅπαντα συντέτακται. ἀλλ' ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ τοῖς ἐλευθέροις ἥκιστα ἔξεστιν ὅ τι ἔτυχε ποιεῖν, ἀλλὰ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα τέτακται. τοῖς δὲ ἀνδραπόδοις καὶ τοῖς θηρίοις μικρὸν τὸ εἰς τὸ κοινόν. τὸ δὲ πολὺ ὅ τι ἔτυχε. τοιαύτη γὰρ ἑκάστου ἀρχὴ αὐτῶν ἡ φύσις ἐστί. λέγω δ' οἷον εἴς γε τὸ διακριθῆναι ἀνάγκη ἅπασιν ἐλθεῖν. καὶ ἄλλα οὕτως ἐστὶν, ὧν κοινωνεῖ ἅπαντα εἰς τὸ ὅλον. ὅσα δὲ ἀδύνατα συμβαίνει, ἢ ἄτοπα, τοῖς ἄλλως λέγουσι, καὶ ποῖα οἱ χαριεστέρως λέγοντες, καὶ ἐπὶ ποίων ἐλάχισται ἀπορίαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. πάντες γὰρ ἐξ ἐναντίων ποιοῦσι πάντα. οὔτε

δὲ τὸ, πάντα, οὔτε τὸ ἐξ ἐναντίων ὀρθῶς· οὔτε ἐν ὅσοις τὰ ἐναντία ὑπάρχει, πῶς ἐκ τῶν ἐναντίων ἔσται οὐ λέγουσιν· ἀπαθῆ γὰρ τὰ ἐναντία ὑπ' ἀλλήλων. ἡμῖν δὲ λύεται τοῦτο εὐλόγως, τῷ τρίτον τι εἶναι. οἱ δὲ, τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων, ὕλην ποιοῦσιν, ὥσπερ οἱ τὸ ἄνισον τῷ ἴσῳ ἢ τῷ ἑνὶ τὰ πολλά. λύεται δὲ καὶ τοῦτο τὸν αὐτὸν τρόπον. ἡ γὰρ ὕλη ἡ μία οὐδενὶ ἐναντίον. ἔτι ἅπαντα τοῦ φαύλου μεθέξει, ἔξω τοῦ ἑνός. τὸ γὰρ κακὸν αὐτὸ, θάτερον τῶν στοιχείων. οἱ δ' ἄλλοι, οὐδ' ἀρχὰς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. καίτοι ἐν ἅπασι τὸ ἀγαθὸν μάλιστα ἀρχή. οἱ δὲ, ὅτι μὲν ἀρχὴν ὀρθῶς, ὅτι ἀρχὴν. ἀλλὰ πῶς τὸ ἀγαθὸν ἀρχὴ, οὐ λέγουσιν. πότερον ὡς τέλος, ἢ ὡς κινῆσαν, ἢ ὡς εἶδος. ἀτόπως δὲ καὶ Ἐμπεδοκλῆς. τὴν γὰρ φιλίαν ποιεῖ τὸ ἀγαθόν. αὕτη δ' ἀρχὴ καὶ ὡς κινοῦσα· συνάγει γὰρ, καὶ ὡς ὕλη· μόριον γὰρ τοῦ μίγματος. εἰ δὴ καὶ τῷ αὐτῷ συμβέβηκεν ὡς ὕλῃ ἀρχῇ εἶναι, καὶ ὡς κινοῦντι. ἀλλὰ τό γε εἶναι οὐ ταυτό. κατὰ πότερον οὖν φιλία. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἄφθαρτον εἶναι τὸ νεῖκος. τοῦτο δ' ἐστὶν αὐτὸ ἡ τοῦ κακοῦ φύσις. Ἀναξαγόρας δὲ ὡς κινοῦν τὸ ἀγαθὸν ἀρχήν. ὁ γὰρ νοῦς κινεῖ, ἀλλὰ κινεῖ ἕνεκά τινος. ὥστε ἕτερον, πλὴν ὡς ἡμεῖς λέγομεν. ἡ γὰρ ἰατρική ἐστί πως ὑγίεια. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἐναντίον μὴ ποιῆσαι τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ νῷ. πάντες δ' οἱ τὰ ἐναντία λέγοντες, οὐ χρῶνται τοῖς ἐναντίοις, ἐὰν μὴ ῥυθμίσῃ τις. καὶ διὰ τί τὰ μὲν φθαρτὰ, τὰ δ' ἄφθαρτα, οὐδεὶς λέγει. πάντα γὰρ τὰ ὄντα ποιοῦσιν ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν. ἔτι οἱ μὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ποιοῦσι τὰ ὄντα. οἱ δ' ἵνα μὴ τοῦτ' ἀναγκασθῶσιν, ἓν πάντα ποιοῦσιν. ἔτι διὰ τί ἀεὶ ἔσται γένεσις, καὶ τί αἴτιον γενέσεως, οὐδεὶς λέγει. καὶ τοῖς δύο ἀρχὰς ποιοῦσιν, ἄλλην ἀνάγκη ἀρχὴν κυριωτέραν εἶναι. καὶ τοῖς τὰ εἴδη, ὅτι ἄλλη ἀρχὴ κυριωτέρα. διὰ τί γὰρ μετέσχεν, ἢ μετέχει. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνάγκη τῇ σοφίᾳ καὶ τῇ τιμιωτάτῃ ἐπιστήμῃ εἶναί τι ἐναντίον. ἡμῖν δ' οὔ. οὐ γάρ ἐστιν ἐναντίον τῷ πρώτῳ οὐδέν. πάντα γὰρ τὰ ἐναντία ὕλην ἔχει, καὶ δυνάμει ταῦτά ἐστιν. ἡ δὲ ἐναντία ἄγνοια εἰς τὸ ἐναντίον, τῷ δὲ πρώτῳ ἐναντίον οὐδέν. ἔτι εἰ μὴ ἔσται παρὰ τὰ αἰσθητὰ ἄλλα, οὐκ ἔσται ἀρχὴ καὶ τάξις καὶ γένεσις καὶ τὰ οὐράνια.

ἀλλ' ἀεὶ

ἀλλ' ἀεὶ τῆς ἀρχῆς ἀρχή, ὥσπερ τοῖς θεολόγοις καὶ τοῖς φυσικοῖς ἅπασιν. εἰ δ' ἔσται τὰ εἴδη ἢ οἱ ἀριθμοί, οὐδενὸς αἴτια. εἰ δὲ μὴ, οὔτι κινήσεώς γε. ἔτι πῶς ἔσται ἐξ ἀμεγεθῶν μέγεθος καὶ συνεχές. ὁ γὰρ ἀριθμὸς οὐ ποιήσει συνεχές, οὔτε ὡς κινοῦν, οὔτε ὡς εἶδος. ἀλλὰ μὴν οὐδέν γ' ἔσται τῶν ἐναντίων, ὅπερ καὶ ποιητικὸν καὶ κινητικόν. ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν μὴ εἶναι. ἀλλὰ μὴν ὕστερόν γε τὸ ποιεῖν δυνάμεως. οὐκ ἄρα ἀΐδια τὰ ὄντα. ἀλλ' ἔστιν. ἀναιρετέον ἄρα τούτων τι. τοῦτο δ' εἴρηται πῶς. ἔτι τίνι οἱ ἀριθμοὶ ἓν, ἢ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, καὶ ὅλως τὸ εἶδος καὶ τὸ πρᾶγμα, οὐδὲν λέγει οὐδείς. οὐδ' ἐνδέχεται εἰπεῖν, ἐὰν μὴ ὡς ἡμεῖς εἴπῃ, ὡς τὸ κινοῦν ποιεῖ. οἱ δὲ λέγοντες τὸν ἀριθμὸν πρῶτον τὸν μαθηματικὸν, καὶ οὕτως ἀεὶ ἄλλην ἐχομένην οὐσίαν, καὶ ἀρχὰς ἑκάστης ἄλλας, ἐπεισοδιώδη τὴν τοῦ παντὸς οὐσίαν ποιοῦσιν. οὐδὲν γὰρ ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ συμβάλλεται

οὖσα ἢ μὴ οὖσα. καὶ ἀρχὰς πολλάς.

τὰ δ' ὄντα, οὐ βούλεται

πολιτεύεσθαι κακῶς. οὐκ ἀγαθὸν

πολυκοιρανίη.

εἷς κοίρανος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΤΟ Μ

Περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν αἰσθητῶν οὐσίας, εἴρηται τίς ἐστιν, ἐν μὲν τῇ μεθόδῳ τῇ τῶν φυσικῶν περὶ τῆς ὕλης, ὕστερον δὲ, περὶ τῆς κατ' ἐνέργειαν. ἐπεὶ δ' ἡ σκέψις αὐτή ἐστι, πότερον ἔστι τις παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἀκίνητος καὶ ἀΐδιος, ἢ οὐκ ἔστι· καὶ εἰ ἔστι, τίς ἐστι· πρῶτον τὰ παρὰ τῶν ἄλλων λεγόμενα, θεωρητέον· ὅπως εἴ τι μὴ καλῶς λέγουσι, μὴ τοῖς αὐτοῖς ἔνοχοι ὦμεν· καὶ εἴ τι δόγμα κοινὸν ἡμῖν κἀκείνοις, τοῦθ' ἰδίᾳ μὴ καθ' ἡμῶν δυσχεραίνωμεν· ἀγαπητὸν γὰρ εἴ τις τὰ μὲν κάλλιον λέγοι, τὰ δὲ μὴ χεῖρον. δύο δ' εἰσὶ δόξαι περὶ τούτων. τάς τε γὰρ μαθηματικάς φασιν οὐσίας εἶναί τινες, οἷον ἀριθμοὺς καὶ γραμμὰς, καὶ τὰ συγγενῆ τούτοις· καὶ πάλιν τὰς ἰδέας. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν, δύο γένη ταῦτα ποιοῦσι, τάς τε ἰδέας, καὶ τοὺς μαθηματικοὺς ἀριθμούς· οἱ δὲ, μίαν φύσιν ἀμφοτέρων· ἕτεροι δέ τινες τὰς μαθηματικὰς μόνον οὐσίας εἶναί φασι, σκεπτέον, πρῶτον μὲν περὶ τῶν μαθηματικῶν, μηδεμίαν προστιθέντας φύσιν ἄλλην αὐτοῖς· οἷον, πότερον ἰδέαι τυγχάνουσιν οὖσαι, ἢ οὔ· καὶ πότερον ἀρχαὶ καὶ οὐσίαι τῶν ὄντων, ἢ οὔ· ἀλλ' ὡς περὶ μαθηματικῶν μόνον, εἴτ' εἰσὶν, εἴτε μή εἰσι, πῶς εἰσίν· ἔπειτα μετὰ ταῦτα χωρὶς, περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτῶν ἁπλῶς, καὶ ὅσον νόμου χάριν· τεθρύλληται γὰρ τὰ πολλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν λόγων· ἔτι δὲ πρὸς ἐκεῖνον δεῖ τὴν σκέψιν ἀπαντᾶν τὸν πλείω λόγον· ὅταν ἐπισκοπῶμεν εἰ αἱ οὐσίαι καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων ἀριθμοὶ καὶ ἰδέαι εἰσί· μετὰ γὰρ τὰς ἰδέας, αὕτη λείπεται τρίτη σκέψις. ἀνάγκη δ' εἴπερ ἔστι τὰ μαθηματικὰ, ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι αὐτὰ καθάπερ λέγουσί τινες, ἢ κεχωρισμένα τῶν αἰ-

αἰσθητῶν

αἰσθητῶν· λέγουσι δὲ καὶ οὕτω τινές. ἢ εἰ μηδετέρως, ἢ οὐκ εἰσὶν, ἢ ἄλλον τρόπον εἰσίν· ὥστε ἡ ἀμφισβήτησις ἡμῖν ἔσται, οὐ περὶ τοῦ εἶναι, ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου. ὅτι μὲν τοίνυν ἔν γε τοῖς αἰσθητοῖς ἀδύνατον εἶναι, καὶ ἅμα πλασματίας ὁ λόγος, εἴρηται μὲν καὶ ἐν τοῖς διαπορήμασιν, ὅτι ἅμα δύο στερεὰ εἶναι ἀδύνατον. ἔτι δὲ ὅτι τοῦ αὐτοῦ λόγου, καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις καὶ φύσεις ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι, καὶ μηδεμίαν κεχωρισμένην. ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται πρότερον· ἀλλὰ πρὸς τούτοις φανερὸν, ὅτι ἀδύνατον διαιρεθῆναι ὁτιοῦν σῶμα. κατ' ἐπίπεδον γὰρ διαιρεθήσεται, καὶ τοῦτο κατὰ γραμμὴν, καὶ αὕτη κατὰ στιγμήν· ὥστ' εἰ τὴν στιγμὴν διελεῖν ἀδύνατον, καὶ τὴν γραμμὴν, εἰ δὲ ταύτην, καὶ τἆλλα. τί οὖν διαφέρει, ἢ ταύτας εἶναι τοιαύτας φύσεις, ἢ μή· εἶναι δὲ ἐν αὐτοῖς τοιαύτας φύσεις; τὸ αὐτὸ γὰρ συμβήσεται· διαιρουμένων γὰρ τῶν αἰσθητῶν, διαιρεθήσονται· ἢ οὐδὲ αἱ αἰσθηταί. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κεχωρισμένας γ' εἶναι φύσεις τοιαύτας δυνατόν. εἰ γὰρ ἔσται στερεὰ παρὰ τὰ αἰσθητὰ, κεχωρισμένα τούτων ἕτερα καὶ πρότερα τῶν αἰσθητῶν, δῆλον ὅτι καὶ παρὰ τὰ ἐπίπεδα ἕτερα ἀναγκαῖον εἶναι ἐπίπεδα κεχωρισμένα, καὶ στιγμὰς καὶ γραμμάς. τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου. εἰ δὲ ταῦτα, πάλιν παρὰ τὰ τοῦ στερεοῦ μαθηματικοῦ ἐπίπεδα, καὶ γραμμὰς καὶ στιγμὰς, ἕτερα κεχωρισμένα. πρότερα γὰρ τῶν συγκειμένων ἐστὶ τὰ ἀσύνθετα. καὶ εἴπερ τῶν αἰσθητῶν πρότερα σώματα μὴ αἰσθητὰ, τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ τῶν ἐπιπέδων τῶν ἐν τοῖς ἀκινήτοις στερεοῖς, τὰ αὐτὰ καθ' αὑτά· ὥστε ἕτερα ταῦτα ἐπίπεδα καὶ γραμμαὶ τῶν ἅμα τοῖς στερεοῖς τοῖς κεχωρισμένοις. τὰ μὲν γὰρ ἅμα τοῖς μαθηματικοῖς στερεοῖς, τὰ δὲ πρότερα τῶν μαθηματικῶν στερεῶν. πάλιν τοίνυν τούτων τῶν ἐπιπέδων ἔσονται γραμμαί· ὧν πρότερον δεήσει ἑτέρας γραμμὰς καὶ στιγμὰς εἶναι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον· καὶ τούτων τῶν ἐν ταῖς προτέραις γραμμαῖς, ἑτέρας προτέρας στιγμὰς, ὧν οὐκέτι πρότεραι ἕτεραι. ἄτοπός τε δὴ γίνεται ἡ σώρευσις. συμβαίνει γὰρ στερεὰ μὲν μοναχὰ παρὰ τὰ αἰσθητά· ἐπίπεδα δὲ τριττὰ, παρὰ τὰ αἰσθητά· τά τε παρὰ τὰ αἰσθητὰ, καὶ τὰ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς στερεοῖς, καὶ τὰ παρὰ τὰ ἐν τούτοις· γραμμαὶ δὲ τετραξαί· στιγμαὶ δὲ, πενταξαί· ὥστε περὶ

ρὶ τρία καὶ ἐπιστῆμαι ἔσονται αἱ μαθηματικαὶ τούτων. οὐ γὰρ δὴ περὶ
τὰς ἐν τῷ στερεῷ τῷ ἀκινήτῳ, ἐπίπεδα καὶ γραμμὰς καὶ στιγμάς·
ἀεὶ γὰρ περὶ τὰ πρότερα αἱ ἐπιστῆμαι. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ἀριθ-
μῶν· καὶ παρ' ἑκάστας γὰρ τὰς στιγμὰς, ἕτεραι ἔσονται μονάδες καὶ παρ' ἕκα-
στα τὰ ὄντα τὰ αἰσθητά· εἶτα τὰ νοητά· ὥστ' ἔσται γένη ἄπειρα τῶν μα-
θηματικῶν ἀριθμῶν. ἔτι ἅπερ ἐν τοῖς ἀπορήμασιν ἐπήλθομεν, πῶς
ἐνδέχεται λύειν· περὶ ἃ γὰρ ἡ ἀστρολογία ἐστὶν, ὁμοίως ἔσται περὶ τὰ αἰ-
σθητά· καὶ περὶ ἃ ἡ γεωμετρία. εἶναι δ' οὐρανὸν καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ, πῶς
δυνατὸν, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν ἔχον κίνησιν· ὁμοίως δὲ, καὶ τὰ ὀπτικά· καὶ τὰ
ἁρμονικά· ἔσται γὰρ φωνή τε καὶ ὄψις παρὰ τὰ αἰσθητά· καὶ τὰ καθ' ἕ-
καστα· ὥστε δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις· καὶ τὰ ἄλλα αἰσθητά· τί
γὰρ μᾶλλον τάδε ἢ τάδε· εἰ δὲ ταῦτα, καὶ ζῷα ἔσονται, εἴπερ καὶ αἰσθήσεις·
ἔτι γράφεται ἔνια καθόλου ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν, παρὰ ταύτας τὰς οὐ-
σίας· ἔσται οὖν καὶ αὕτη τις ἄλλη οὐσία μεταξὺ κεχωρισμένη τῶν ἰδε-
ῶν, καὶ τῶν μεταξύ· ἣ οὔτε ἀριθμός ἐστιν, οὔτε στιγμαί, οὔτε μέγεθος,
οὔτε χρόνος. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, δῆλον ὅτι κἀκεῖνα, ἀδύνατον εἶ-
ναι κεχωρισμένα τῶν αἰσθητῶν. ὅλως δὲ τοὐναντίον συμβαίνει τοῦ
εἰωθότος ὑπολαμβάνεσθαι, εἴ τις θήσει οὕτως εἶναι τὰ μαθηματι-
κά, ὡς κεχωρισμένας τινὰς φύσεις· ἀνάγκη γὰρ διὰ τὸ μὲν οὕτως εἶ-
ναι αὐτὰς, προτέρας εἶναι τῶν αἰσθητῶν μεγεθῶν· κατὰ τὸ ἀληθὲς δ' ὑστέ-
ρας· τὸ γὰρ ἀτελὲς μέγεθος, γενέσει μὲν πρότερόν ἐστι, τῇ οὐσίᾳ δ' ὕ-
στερον· οἷον ἄψυχον, ἐμψύχου. ἔτι τίνι καὶ πότ' ἔσται ἓν τὰ μαθημα-
τικὰ μεγέθη· τὰ μὲν γὰρ ἐνταῦθα, ψυχῇ ἢ μέρει ψυχῆς, ἢ ἄλλῳ τινὶ
εὐλόγως· εἰ δὲ μή, πολλὰ καὶ διαλύεται. ἐκείνοις δὲ διαιρετοῖς καὶ ποσοῖς οὖ-
σι, τί αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι καὶ συμμένειν· ἔτι αἱ γενέσεις δηλοῦσι. πρῶ-
τον μὲν γὰρ ἐπὶ μῆκος γίνεται· εἶτα ἐπὶ πλάτος· τελευταῖον δ' εἰς βάθος·
καὶ τέλος ἔσχεν. εἰ οὖν τὸ τῇ γενέσει ὕστερον, τῇ οὐσίᾳ πρότερον, τὸ σῶμα
πρότερον ἂν εἴη ἐπιπέδου, καὶ μήκους· καὶ ταύτῃ καὶ τέλειον καὶ
ὅλον μᾶλλον, ὅτι ἔμψυχον γίνεται· γραμμὴ δὲ ἔμψυχος ἢ ἐπίπεδον,
πῶς ἂν εἴη· ὑπὲρ γὰρ τὰς αἰσθήσεις τὰς ἡμετέρας ἂν εἴη τὸ ἀξίω

μα. ἔτι τὸ μὲν σῶμα, οὐσία τις· ἤδη γὰρ ἔχει πως τὸ τέλειον. αἱ δὲ γραμ-
μαὶ, πῶς οὐσίαι· οὔτε γὰρ ὡς εἶδος καὶ μορφή τις· οἷον εἰ ἄρα ἡ ψυχὴ τοι-
οῦτον, οὔτε ὡς ἡ ὕλη· οἷον τὸ σῶμα· οὐθὲν γὰρ ἐκ γραμμῶν, οὐδ' ἐπιπέδων
οὐδὲ στιγμῶν φαίνεται συνίστασθαι δυνάμενον. εἰ δ' ἦν οὐσία τις ὑλική, τοῦ-
τ' ἂν ἐφαίνετο δυνάμενα πάσχειν. τῷ μὲν οὖν λόγῳ, ἔστω πρότερα. ἀλλ' οὐ
πάντα ὅσα τῷ λόγῳ πρότερα, καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα. τῇ μὲν γὰρ οὐσίᾳ πρό-
τερα, ὅσα χωριζόμενα τῷ εἶναι ὑπερβάλλει· τῷ λόγῳ δὲ, ὅσων οἱ λόγοι
ἐκ τῶν λόγων. ταῦτα δὲ, οὐχ ἅμα ὑπάρχει. εἰ γὰρ μή ἐστι τὰ πάθη παρὰ τὰς
οὐσίας· οἷον κινούμενόν τι ἢ λευκόν, τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου τὸ λευκὸν πρότερον
κατὰ τὸν λόγον, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται εἶναι κεχωρισμένον· ἀλ-
λ' ἀεὶ ἅμα τῷ συνόλῳ ἐστί· σύνολον δὲ λέγω, τὸν ἄνθρωπον τὸν λευκόν. ὥστε φα-
νερὸν, ὅτι οὔτε τὸ ἐξ ἀφαιρέσεως πρότερον, οὔτε τὸ ἐκ προσθέσεως ὕστερον·
ἐκ προσθέσεως γὰρ τῷ λευκῷ, ὁ λευκὸς ἄνθρωπος λέγεται. ὅτι μὲν οὖν οὔτε οὐσίαι
μᾶλλον τῶν σωμάτων εἰσίν, οὔτε πρότερα τῷ εἶναι τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ τῷ
λόγῳ μόνον, οὔτε κεχωρισμένα που εἶναι δυνατόν, εἴρηται ἱκανῶς· ἐπεὶ
δ' οὐδ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐνδέχεται αὐτὰ εἶναι, φανερὸν ὅτι ἢ ὅλως οὐκ ἔ-
στιν, ἢ τρόπον τινὰ ἔστι· καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς ἔστι· πολλαχῶς γὰρ
τὸ εἶναι λέγομεν. ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ καθόλου ἐν τοῖς μαθήμασιν, οὐ περὶ
κεχωρισμένων ἐστὶ παρὰ τὰ μεγέθη καὶ τοὺς ἀριθμοὺς, ἀλλὰ περὶ
τούτων μὲν, οὐχ ᾗ δὲ τοιαῦτα οἷα ἔχειν μέγεθος ἢ εἶναι διαιρετά, δῆλον
ὅτι ἐνδέχεται καὶ περὶ τῶν αἰσθητῶν μεγεθῶν εἶναι καὶ λόγους καὶ ἀποδεί-
ξεις, μὴ ᾗ δὲ αἰσθητὰ, ἀλλ' ᾗ τοιαδί. ὥσπερ γὰρ καὶ ᾗ κινούμενα μόνον
πολλοὶ λόγοι εἰσί, χωρὶς τοῦ τί ἕκαστόν ἐστι τῶν τοιούτων, καὶ τῶν συμβε-
βηκότων αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀνάγκη διὰ ταῦτα, ἢ κεχωρισμένον τι εἶναι κι-
νούμενον τῶν αἰσθητῶν, ἢ ἐν τούτοις τινὰ φύσιν εἶναι ἀφωρισμένην, οὐ-
τω καὶ ἐπὶ τῶν κινουμένων ἔσονται λόγοι καὶ ἐπιστῆμαι, οὐχ ᾗ κι-
νούμενα δὲ, ἀλλ' ᾗ σώματα μόνον· καὶ πάλιν ᾗ ἐπίπεδα μόνον· καὶ ᾗ μήκη
μόνον· καὶ ᾗ διαιρετά· καὶ ᾗ ἀδιαίρετα ἔχοντα δὲ θέσιν· καὶ ᾗ ἀδιαίρετα μόνον·
ὥστε ἐπεὶ ἁπλῶς λέγειν ἀληθὲς, μὴ μόνον τὰ χωριστὰ εἶναι, ἀλλὰ
καὶ τὰ μὴ χωριστά, οἷον κινούμενα εἶναι, καὶ τὰ μαθηματικὰ, ὅτι ἔ-

εἶναι ἁπλῶς ἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ τοιαῦτά γε οἷα λέγουσι. καὶ ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας ἁπλῶς ἀληθὲς εἰπεῖν τούτου εἶναι, οὐχ ὅτι συμβεβηκός, οἷον ὅτι λευκοῦ, εἰ τὸ ὑγιεινὸν λευκόν, ἡ δ' ἔστιν ὑγιεινοῦ· ἀλλ' ἐκείνου οὗ ἐστιν ἑκάστη, εἰ ὑγιεινὸν, ὑγιεινοῦ· εἰ δ' ᾗ ἄνθρωπος, ἀνθρώπου· οὕτω καὶ τὴν γεωμετρίαν· οὐκ εἰ συμβέβηκεν αἰσθητὰ εἶναι ὧν ἐστί, μὴ ἔστι δὲ ᾗ αἰσθητά, οὐ τῶν αἰσθητῶν ἔσονται αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι, οὐ μέντοι οὐδὲ περὶ ταῦτα, ἄλλων κεχωρισμένων. πολλὰ δὲ συμβέβηκε καθ' αὑτὰ τοῖς πράγμασιν, ᾗ ἕκαστον ὑπάρχει τῶν τοιούτων· ἐπεὶ καὶ ᾗ θῆλυ τὸ ζῷον καὶ ᾗ ἄρρεν, ἴδια πάθη ἐστί· καίτοι οὐκ ἔστι τι θῆλυ οὐδ' ἄρρεν κεχωρισμένον τῶν ζῴων· ὥστε καὶ ᾗ μήκη μόνον, καὶ ᾗ ἐπίπεδα. καὶ ὅσῳ δὴ ἂν περὶ προτέρων τῷ λόγῳ καὶ ἁπλουστέρων, τοσούτῳ μᾶλλον ἔχει τὸ ἀκριβές· τοῦτο δὲ τὸ ἁπλοῦν ἐστιν. ὥστε ἄνευ τε μεγέθους μᾶλλον ἢ μετὰ μεγέθους, καὶ μάλιστα ἄνευ κινήσεως. ἐὰν δὲ κίνησιν, μάλιστα τὴν πρώτην· ἁπλουστάτη γάρ· καὶ ταύτης ἡ ὁμαλή. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ἁρμονικῆς καὶ ὀπτικῆς· οὐδετέρα γὰρ ᾗ ὄψις ἢ ᾗ φωνὴ θεωρεῖ, ἀλλ' ᾗ γραμμαὶ καὶ ἀριθμοί· οἰκεῖα μέντοι ταῦτα πάθη ἐκείνων. καὶ ἡ μηχανικὴ δὲ ὡσαύτως· ὥστε εἴ τις θέμενος κεχωρισμένα τῶν συμβεβηκότων σκοπεῖ τι περὶ τούτων ᾗ τοιαῦτα, οὐθὲν διὰ τοῦτο ψεῦδος ψεύσεται, ὥσπερ οὐδ' ὅταν ἐν τῇ γῇ γράφῃ καὶ τὴν ποδιαίαν φῇ μὴ ποδιαίαν· οὐ γὰρ ἐν ταῖς προτάσεσι τὸ ψεῦδος. ἄριστα δ' ἂν οὕτω θεωρηθείη ἕκαστον, εἴ τις τὸ μὴ κεχωρισμένον θείη χωρίσας, ὥσπερ ὁ ἀριθμητικὸς ποιεῖ καὶ ὁ γεωμέτρης. ἓν μὲν γὰρ καὶ ἀδιαίρετον ὁ ἄνθρωπος ᾗ ἄνθρωπος· ὁ δ' ἔθετο ἓν ἀδιαίρετον, εἶτ' ἐθεώρησεν εἴ τι τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκεν ᾗ ἀδιαίρετος. ὁ δὲ γεωμέτρης οὔθ' ᾗ ἄνθρωπος οὔθ' ᾗ ἀδιαίρετος, ἀλλ' ᾗ στερεόν. ἃ γὰρ κἂν εἰ μή που ἦν ἀδιαίρετος ὑπῆρχεν αὐτῷ, δῆλον ὅτι καὶ ἄνευ τούτων ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν τὸ δυνατόν. ὥστε διὰ τοῦτο ὀρθῶς λέγουσιν οἱ γεωμέτραι, καὶ περὶ ὄντων διαλέγονται, καὶ ὄντα ἐστί· διττὸν γὰρ τὸ ὄν· τὸ μὲν ἐντελεχείᾳ, τὸ δ' ὑλικῶς. ἐπεὶ δὲ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ἕτερον· τὸ μὲν γὰρ ἀεὶ ἐν πράξει, τὸ δὲ καλὸν καὶ ἐν τοῖς ἀκινήτοις, οἱ φάσκοντες οὐθὲν λέγειν τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας περὶ καλοῦ ἢ ἀγαθοῦ, ψεύδονται. λέγουσι γὰρ καὶ δει-

κνύουσι μάλιστα· οὐ γὰρ εἰ μὴ ὀνομάζουσι, τὰ δ' ἔργα καὶ τοὺς λόγους δεικνύουσιν, οὐ λέγουσι περὶ αὐτῶν. τοῦ δὲ καλοῦ μέγιστα εἴδη, τάξις καὶ συμμετρία καὶ τὸ ὡρισμένον, ἃ μάλιστα δεικνύουσιν αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι. καὶ ἐπεί γε πολλῶν αἴτια φαίνεται ταῦτα, λέγω δ' οἷον ἡ τάξις καὶ τὸ ὡρισμένον, δῆλον ὅτι λέγοιεν ἂν καὶ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, τὴν ὡς τὸ καλόν, αἴτιόν πως. μᾶλλον δὲ γνωριμώτερον ἐν ἄλλοις περὶ αὐτῶν ἐροῦμεν. περὶ μὲν οὖν τῶν μαθηματικῶν, ὅτι τε ὄντα ἐστί, καὶ πῶς ὄντα, καὶ πῶς πρότερα, καὶ πῶς οὐ πρότερα, τοσαῦτα εἰρήσθω. περὶ δὲ τῶν ἰδεῶν πρῶτον αὐτὴν τὴν κατὰ τὴν ἰδέαν δόξαν ἐπισκεπτέον, μηθὲν συνάπτοντας πρὸς τὴν τῶν ἀριθμῶν φύσιν, ἀλλ' ὡς ὑπέλαβον ἐξ ἀρχῆς οἱ πρῶτοι τὰς ἰδέας φήσαντες εἶναι. συνέβη δὲ περὶ τῶν εἰδῶν ἡ δόξα, τοῖς εἰποῦσι, διὰ τὸ πεισθῆναι περὶ τῆς ἀληθείας τοῖς Ἡρακλειτείοις λόγοις, ὡς πάντων τῶν αἰσθητῶν ἀεὶ ῥεόντων· ὥστ' εἴπερ ἐπιστήμη τινὸς ἔσται καὶ φρόνησις, ἑτέρας δεῖν τινὰς φύσεις εἶναι παρὰ τὰς αἰσθητὰς μενούσας· οὐ γὰρ εἶναι τῶν ῥεόντων ἐπιστήμην. Σωκράτους δὲ περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς πραγματευομένου, καὶ περὶ τούτων ὁρίζεσθαι καθόλου ζητοῦντος πρώτου, τῶν μὲν γὰρ φυσικῶν ἐπὶ μικρὸν Δημόκριτος ἥψατο μόνον, καὶ ὡρίσατό πως τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν· οἱ δὲ Πυθαγόρειοι πρότερον περί τινων ὀλίγων, ὧν τοὺς λόγους εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἀνῆπτον, οἷον τί ἐστι καιρός, ἢ τὸ δίκαιον, ἢ γάμος· ἐκεῖνος δ' εὐλόγως ἐζήτει τὸ τί ἐστι· συλλογίζεσθαι γὰρ ἐζήτει. ἀρχὴ δὲ τῶν συλλογισμῶν τὸ τί ἐστι. διαλεκτικὴ γὰρ ἰσχὺς οὔπω τότε ἦν, ὥστε δύνασθαι καὶ χωρὶς τοῦ τί ἐστι τἀναντία ἐπισκοπεῖν, καὶ τῶν ἐναντίων εἰ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη. δύο γάρ ἐστιν ἅ τις ἂν ἀποδοίη Σωκράτει δικαίως, τούς τ' ἐπακτικοὺς λόγους, καὶ τὸ ὁρίζεσθαι καθόλου. ταῦτα γάρ ἐστιν ἄμφω περὶ ἀρχὴν ἐπιστήμης. ἀλλ' ὁ μὲν Σωκράτης τὰ καθόλου οὐ χωριστὰ ἐποίει, οὐδὲ τοὺς ὁρισμούς· οἱ δ' ἐχώρισαν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ἰδέας προσηγόρευσαν. ὥστε συνέβαινεν αὐτοῖς σχεδὸν τῷ αὐτῷ λόγῳ, πάντων ἰδέας εἶναι τῶν καθόλου λεγομένων. καὶ παραπλήσιον, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἀριθμῆσαι βουλόμενος ἐλαττόνων μὲν ὄντων οἴοιτο μὴ δύνασθαι, πλείω δὲ ποιήσας, ἀριθμοίη· πλείω γάρ ἐστι τῶν καθέκαστα αἰσθητῶν

ὡς εἰπεῖν τὰ εἴδη περὶ ὧν ζητοῦντες τὰς αἰτίας ἐκ τούτων ἐ-
κεῖ προῆλθον. καθ' ἕκαστον γάρ τι ὁμώνυμόν ἐστι καὶ παρὰ τὰς οὐσίας, τῶν
τε ἄλλων ὧν ἔστιν ἓν ἐπὶ πολλῶν, καὶ ἐπὶ τοῖσδε καὶ ἐπὶ τοῖς ἀϊδίοις. ἔτι κα-
θ' οὓς τρόπους δείκνυται ὅτι ἔστι τὰ εἴδη, κατ' οὐθένα φαίνεται τούτων. ἐξ ἐνί-
ων μὲν γὰρ, οὐκ ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμόν· ἐξ ἐνίων δὲ, καὶ οὐχ ὧν οἴον-
ται, τούτων εἴδη γίνεται. κατά τε γὰρ τοὺς λόγους τοὺς ἐκ τῶν ἐπιστη-
μῶν, ἔσται εἴδη πάντων ὅσων ἐπιστῆμαι εἰσί· καὶ κατὰ τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν,
καὶ τῶν ἀποφάσεων. κατὰ δὲ τὸ νοεῖν τι φθαρέντος, τῶν φθαρτῶν. φάντασμα
γάρ τι τούτων ἐστίν. ἔτι δὲ οἱ ἀκριβέστατοι τῶν λόγων, οἱ μὲν τῶν πρός τι
ποιοῦσιν ἰδέας, ὧν οὔ φασιν εἶναι καθ' αὑτὸ γένος· οἱ δὲ, τὸν τρίτον ἄνθρωπον
λέγουσιν. ὅλως τε ἀναιροῦσιν οἱ περὶ τῶν εἰδῶν λόγοι, ἃ μᾶλλον βούλονται
εἶναι οἱ λέγοντες εἴδη, τοῦ τὰς ἰδέας εἶναι. συμβαίνει γὰρ μὴ εἶναι
πρῶτον τὴν δυάδα, ἀλλὰ τὸν ἀριθμόν· καὶ τούτου τὸ πρός τι, καὶ τοῦ
καθ' αὑτό. καὶ πάνθ' ὅσα τινὲς ἀκολουθήσαντες ταῖς περὶ τῶν εἰδῶν δόξαις
ἠναντιώθησαν ταῖς ἀρχαῖς. ἔτι κατὰ μὲν τὴν ὑπόληψιν καθ' ἥν φασιν
εἶναι τὰς ἰδέας, οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν ἔσονται εἴδη· ἀλλὰ καὶ ἄλλων
πολλῶν. τὸ γὰρ νόημα ἓν, οὐ μόνον περὶ τὰς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ
μὴ οὐσιῶν ἐστι· καὶ ἐπιστῆμαι οὐ μόνον τῆς οὐσίας ἔσονται. συμβαίνει δὲ
ἄλλα μυρία τοιαῦτα. κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ
αὐτῶν, εἰ ἔστι μεθεκτὰ τὰ εἴδη, τῶν οὐσιῶν ἀναγκαῖον ἰδέας εἶναι μόνον.
οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχονται. ἀλλὰ δεῖ ταύτῃ ἑκάστου μετέ-
χειν, ᾗ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται. λέγω δ' οἷον εἴ τι αὐτοῦ διπλασίου
μετέχει, τοῦτο καὶ ἀϊδίου μετέχει. ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. συμ-
βέβηκε γὰρ τῷ διπλασίῳ ἀϊδίῳ εἶναι. ὥστε ἔσται οὐσία τὰ εἴδη. ταῦ-
τα δὲ ἐνταῦθα οὐσίαν σημαίνει, κἀκεῖ. ἢ τί ἔσται τὸ εἶναι φάναι τι πα-
ρὰ ταῦτα, τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν. καὶ εἰ μὲν ταὐτὸ εἶδος τῶν ἰδεῶν
καὶ τῶν μετεχόντων, ἔσται τι κοινόν. τί γὰρ μᾶλλον ἐπὶ τῶν φθαρ-
τῶν δυάδων καὶ τῶν δυάδων τῶν πολλῶν μὲν, ἀϊδίων δὲ, τὸ δυ-
ὰς ἓν καὶ ταὐτὸν, ἢ ἐπ' αὐτῆς καὶ τῆς τινός. εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτὸ εἶ-
δος, ὁμώνυμα ἂν εἴη. καὶ ὅμοιον, ὥσπερ ἂν εἴ τις καλοῖ ἄνθρωπον, τόν τε Καλ-
λίαν

λίαν καὶ τὸ ξύλον, μηδεμίαν κοινωνίαν ἐπιβλέψας αὐτῶν. εἰ δὲ τὰ μὲν
ἄλλα τοὺς κοινοὺς λόγους ἐφαρμόττειν θήσομεν τοῖς εἴδεσιν, οἷον ἐ-
πὶ αὐτὸν τὸν κύκλον σχῆμα ἐπίπεδον καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ λόγου, τὸ
δ' ὅ ἐστι προστεθήσεται, σκοπεῖν δεῖ μὴ κενὸν ᾖ παντελῶς. τίνι τε
γὰρ προστεθήσεται; τῷ μέσῳ ἢ τῷ ἐπιπέδῳ, ἢ πᾶσι· πάντα γὰρ ἐν τῇ
οὐσίᾳ, ἰδέαι. οἷον, τὸ ζῶον. καὶ τὸ δίπουν. ἔτι δῆλον ὅτι ἀνάγκη αὐτὸ εἶ-
ναί τι, ὥσπερ τὸ ἐπίπεδον φύσιν τινὰ, ἣ πᾶσιν ἐνυπάρξει τοῖς εἴδε-
σιν, ὡς γένος. πάντων δὲ μάλιστα διαπορήσειεν ἄν τις, τί ποτε συμβάλλονται
τὰ εἴδη, ἢ τοῖς ἀϊδίοις τῶν αἰσθητῶν, ἢ τοῖς γινομένοις καὶ φθειρομένοις. οὔτε γὰρ
κινήσεώς ἐστιν, οὔτε μεταβολῆς οὐδεμιᾶς αἴτια αὐτοῖς. ἀλλὰ μὴν οὔ-
τε πρὸς τὴν ἐπιστήμην οὐδὲν βοηθεῖ τὴν τῶν ἄλλων. οὐδὲ γὰρ οὐσία ἐκεῖνα
τούτων (ἐν τούτοις γὰρ ἂν ἦν) οὔτε εἰς τὸ εἶναι, μὴ ἐνυπάρχοντά γε τοῖς
μετέχουσιν. οὕτω μὲν γὰρ ἴσως αἴτια δόξειεν ἂν εἶναι, ὡς τὸ λευκὸν
μεμιγμένον τῷ λευκῷ. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος λίαν εὐκίνητος, ὃν Ἀ-
ναξαγόρας μὲν πρότερος, Εὔδοξος δ' ὕστερος ἔλεγε διαπορῶν, καὶ
ἕτεροί τινες. ῥᾴδιον γὰρ πολλὰ συναγαγεῖν καὶ ἀδύνατα πρὸς τὴν τοι-
αύτην δόξαν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐκ τῶν εἰδῶν ἐστι τἆλλα κατ' οὐθένα τρό-
πον τῶν εἰωθότων λέγεσθαι. τὸ δὲ λέγειν παραδείγματα εἶναι καὶ μετέχειν αὐτῶν
τὰ ἄλλα, κενολογεῖν ἐστι καὶ μεταφορὰς λέγειν ποιητικάς. τί γάρ ἐστι τὸ
ἐργαζόμενον πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπειν; ἐνδέχεταί τε εἶναι καὶ γίνε-
σθαι ὁτιοῦν, καὶ μὴ εἰκαζόμενον· ὥστε καὶ ὄντος Σωκράτους καὶ μὴ ὄν-
τος, γένοιτ' ἂν οἷον Σωκράτης. ὁμοίως δὲ δῆλον ὅτι κἂν εἰ ἦν ὁ Σω-
κράτης ἀΐδιος. ἔσται τε πλείω παραδείγματα τοῦ αὐτοῦ. ὥστε
καὶ εἴδη. οἷον τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ζῶον. καὶ τὸ δίπουν. ἅμα δὲ καὶ τὸ αὐτοάνθρωπος. ἔτι
οὐ μόνον τῶν αἰσθητῶν, παραδείγματα τὰ εἴδη, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν, οἷον
τὸ γένος τῶν ὡς γένους εἰδῶν. ὥστε τὸ αὐτὸ ἔσται παράδειγμα καὶ
εἰκών. ἔτι δόξειεν ἂν ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τὴν οὐσίαν καὶ οὗ
ἡ οὐσία. ὥστε πῶς ἂν αἱ ἰδέαι οὐσίαι τῶν πραγμάτων οὖσαι χω-
ρὶς εἶεν; ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον, ὡς καὶ τοῦ
εἶναι καὶ τοῦ γίνεσθαι αἴτια τὰ εἴδη ἐστί. καίτοι τῶν εἰδῶν ὄντων, ὅμως

οὐ γίνεται, ἀλλ' ὅμως μὴ ὄντος τοῦ κινήσοντος. καὶ πολλὰ γίνεται ἕτερα, οἷον οἰκία καὶ δακτύλιος, ὧν οὔ φασιν εἶναι εἴδη· ὥστε δῆλον ὅτι ἐνδέχεται κἀκεῖνα ὧν φασιν εἶναι ἰδέας, καὶ εἶναι καὶ γίνεσθαι διὰ τοιαύτας αἰτίας οἵας καὶ τὰ ῥηθέντα νῦν· ἀλλ' οὐ διὰ τὰ εἴδη. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἰδεῶν, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ διὰ λογικωτέρων καὶ ἀκριβεστέρων λόγων ἔστι πολλὰ συναγαγεῖν ὅμοια τοῖς τεθεωρημένοις. ἐπεὶ δὲ διώρισται περὶ τούτων, καλῶς ἔχει πάλιν θεωρῆσαι τὰ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς συμβαίνοντα τοῖς λέγουσιν οὐσίας αὐτοὺς εἶναι χωριστάς, καὶ τῶν ὄντων αἰτίας πρώτας. ἀνάγκη δ' εἴπερ ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς φύσις τις, καὶ μὴ ἄλλη τίς αὐτοῦ ἐστιν ἡ οὐσία, ἀλλὰ τοῦτ' αὐτό, ὥσπερ φασί τινες, ἤτοι εἶναι τὸ μέν, πρῶτόν τι αὐτοῦ, τὸ δ' ἐχόμενον, ἕτερον ὂν τῷ εἴδει ἕκαστον· καὶ τοῦτο ἢ ἐπὶ τῶν μονάδων εὐθὺς ὑπάρχει, καὶ ἔστιν ἀσύμβλητος ὁποιαοῦν μονὰς ὁποιαοῦν μονάδι, ἢ εὐθὺς ἐφεξῆς πᾶσαι καὶ συμβληταὶ ὁποιαιοῦν ὁποιαισοῦν, οἷον λέγουσιν εἶναι τὸν μαθηματικὸν ἀριθμόν· ἐν γὰρ τῷ μαθηματικῷ, οὐδὲν διαφέρει οὐδεμία μονὰς ἑτέρα ἑτέρας· ἢ τὰς μέν, συμβλητάς, τὰς δέ, μή· οἷον εἰ ἔστι μετὰ τὸ ἓν πρώτη ἡ δυάς, ἔπειτα ἡ τριάς, καὶ οὕτω δὴ ὁ ἄλλος ἀριθμός· εἰσὶ δὲ συμβληταὶ αἱ ἐν ἑκάστῳ ἀριθμῷ μονάδες, οἷον αἱ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ αὐτῆς, καὶ αἱ ἐν τῇ τριάδι τῇ πρώτῃ αὐτῆς, καὶ οὕτω δὴ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν· αἱ δὲ ἐν τῇ δυάδι αὐτῇ, πρὸς τὰς ἐν τῇ τριάδι αὐτῇ, ἀσύμβλητοι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐφεξῆς ἀριθμῶν· διὸ καὶ ὁ μὲν μαθηματικὸς ἀριθμεῖται, μετὰ τὸ ἕν, δύο· πρὸς τὸ ἔμπροσθεν ἑνί, ἄλλο ἕν· καὶ τὰ τρία πρὸς τοῖς δυσὶ τούτοις, ἄλλο ἕν· καὶ ὁ λοιπὸς δὲ ὡσαύτως. οὗτος δὲ μετὰ τὸ ἕν, δύο ἕτερα, ἄνευ τοῦ ἑνὸς τοῦ πρώτου· καὶ ἡ τριὰς ἄνευ τῆς δυάδος· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἄλλος ἀριθμός· ἢ τὸν μὲν εἶναι τῶν ἀριθμῶν, οἷον ὁ πρῶτος ἐλέχθη· τὸν δ' οἷον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσι· τρίτον δὲ τὸν ῥηθέντα τελευταῖον. ἔτι τούτους ἢ χωριστοὺς εἶναι τοὺς ἀριθμοὺς τῶν πραγμάτων, ἢ οὐ χωριστούς, ἀλλ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· οὐχ οὕτως δ' ὡς τὸ πρῶτον ἐπεσκοποῦμεν, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἀριθμῶν ἐνυπαρχόντων ὄντα τὰ αἰσθητά·

ἢ τὸν

ἢ τὸν μὲν αὐτῶν εἶναι, τὸν δὲ μή, ἢ πάντας εἶναι. οἱ μὲν οὖν τρόποι καθ' οὓς ἐνδέχεται αὐτοὺς εἶναι, οὗτοί εἰσιν ἐξ ἀνάγκης μόνοι. σχεδὸν δὲ καὶ οἱ λέγοντες τὸ ἓν ἀρχὴν εἶναι καὶ οὐσίαν καὶ στοιχεῖον πάντων, καὶ ἐκ τούτου καὶ ἄλλου τινὸς εἶναι τὸν ἀριθμόν, ἕκαστος τούτων τινὰ τῶν τρόπων εἴρηκε, πλὴν τοῦ πάσας τὰς μονάδας εἶναι ἀσυμβλήτους. καὶ τοῦτο συμβέβηκεν εὐλόγως· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἔτι ἄλλον τρόπον εἶναι παρὰ τοὺς εἰρημένους. οἱ μὲν οὖν ἀμφοτέρους φασὶν εἶναι τοὺς ἀριθμούς, τὸν μὲν ἔχοντα τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, τὰς ἰδέας· τὸν δὲ μαθηματικόν, παρὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθητά· καὶ χωριστοὺς ἀμφοτέρους τῶν αἰσθητῶν. οἱ δὲ τὸν μαθηματικὸν μόνον ἀριθμὸν εἶναι, τὸν πρῶτον τῶν ὄντων, κεχωρισμένον τῶν αἰσθητῶν. καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ἕνα, τὸν μαθηματικόν· πλὴν οὐ κεχωρισμένον, ἀλλ' ἐκ τούτου τὰς αἰσθητὰς οὐσίας συνεστάναι φασί· τὸν γὰρ ὅλον οὐρανὸν κατασκευάζουσιν ἐξ ἀριθμῶν, πλὴν οὐ μοναδικῶν, ἀλλὰ τὰς μονάδας ὑπολαμβάνουσιν ἔχειν μέγεθος· ὅπως δὲ τὸ πρῶτον ἓν συνέστη ἔχον μέγεθος, ἀπορεῖν ἐοίκασιν. ἄλλος δέ τις τὸν πρῶτον ἀριθμὸν τὸν τῶν εἰδῶν, ἕνα εἶναι· ἔνιοι δὲ καὶ τὸν μαθηματικὸν τὸν αὐτὸν τοῦτον εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰ μήκη καὶ τὰ ἐπίπεδα καὶ περὶ τὰ στερεά. οἱ μὲν γὰρ ἕτερα τὰ μαθηματικὰ καὶ τὰ μετὰ τὰς ἰδέας. τῶν δὲ ἄλλως λεγόντων, οἱ μὲν τὰ μαθηματικὰ καὶ μαθηματικῶς λέγουσιν, ὅσοι μὴ ποιοῦσι τὰς ἰδέας ἀριθμούς, μηδὲ εἶναί φασιν ἰδέας. οἱ δὲ τὰ μαθηματικά, οὐ μαθηματικῶς δέ· οὐ γὰρ τέμνεσθαι οὔτε μέγεθος πᾶν εἰς μεγέθη, οὔθ' ὁποιασοῦν μονάδας, δυάδα εἶναι. μοναδικοὺς δὲ τοὺς ἀριθμοὺς πάντες τιθέασι, πλὴν τῶν Πυθαγορείων, ὅσοι τὸ ἓν στοιχεῖον καὶ ἀρχήν φασιν εἶναι τῶν ὄντων· ἐκεῖνοι δὲ ἔχοντα μέγεθος, καθάπερ εἴρηται πρότερον. ὁσαχῶς μὲν οὖν ἐνδέχεται λεχθῆναι περὶ αὐτῶν, καὶ ὅτι πάντες εἰσὶν εἰρημένοι οἱ τρόποι, φανερὸν ἐκ τούτων· ἔστι δὲ πάντα μὲν ἀδύνατα, μᾶλλον δ' ἴσως θάτερα τῶν ἑτέρων. πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, εἰ συμβληταὶ αἱ μονάδες, ἢ ἀσύμβλητοι· καὶ εἰ ἀσύμβλητοι, ποτέρως ὥσπερ διείλομεν. ἔστι μὲν γὰρ ὁποιανοῦν εἶναι, ὁποιαοῦν

μονάδι, ἀσύμβλητον. ἔστι δὲ τὰς ἐν αὐτῇ τῇ δυάδι πρὸς τὰς ἐν αὐτῇ τῇ τριάδι· καὶ οὕτως δὴ ἀσυμβλήτους εἶναι τὰς ἐν ἑκάστῳ τῷ πρώτῳ ἀριθμῷ πρὸς ἀλλήλας. εἰ μὲν οὖν πᾶσαι συμβληταὶ καὶ ἀδιάφοροι αἱ μονάδες, ὁ μαθηματικὸς γίνεται ἀριθμός. καὶ εἷς μόνος. καὶ τὰς ἰδέας οὐκ ἐνδέχεται εἶναι τοὺς ἀριθμούς· ποῖος γὰρ ἔσται ἀριθμὸς αὐτοάνθρωπος, ἢ ζῷον, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν εἰδῶν. ἰδέα μὲν γὰρ μία ἑκάστου· οἷον, αὐτοῦ ἀνθρώπου μία, καὶ αὐτοῦ ζῴου ἄλλη μία· οἱ δ᾽ ὅμοιοι καὶ ἀδιάφοροι, ἄπειροι· ὥστ᾽ οὐθὲν μᾶλλον ἥδε ἡ τριὰς αὐτοάνθρωπος, ἢ ὁποιαοῦν. εἰ δὲ μὴ εἰσὶν ἀριθμοὶ αἱ ἰδέαι, οὐδ᾽ ὅλως οἷόν τε αὐτὰς εἶναι· ἐκ τίνων γὰρ ἔσονται ἀρχῶν αἱ ἰδέαι; ὁ γὰρ ἀριθμός ἐστιν ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς δυάδος τῆς ἀορίστου· καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα λέγονται τοῦ ἀριθμοῦ εἶναι. τάξαι τε, οὔτε προτέρας ἐνδέχεται τῶν ἀριθμῶν αὐτὰς, οὔθ᾽ ὑστέρας. εἰ δ᾽ ἀσύμβλητοι αἱ μονάδες, καὶ οὕτως ἀσύμβλητοι, ὥστε ἡτισοῦν ἡτινιοῦν, οὔτε τὸν μαθηματικὸν ἐνδέχεται εἶναι τοῦτον τὸν ἀριθμόν· ὁ μὲν γὰρ μαθηματικὸς, ἐξ ἀδιαφόρων· καὶ τὰ δεικνύμενα κατ᾽ αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τοιούτου ἁρμόττει· οὔτε τὸν τῶν εἰδῶν. οὐ γὰρ ἔσται ἡ δυὰς πρώτη ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος. ἔπειτα οἱ ἑξῆς ἀριθμοὶ, ὡς λέγεται, δυάς, τριάς, τετράς. ἅμα γὰρ αἱ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ μονάδες γεννῶνται· εἴτε ὥσπερ ὁ πρῶτος εἰπὼν ἐξ ἀνίσων· ἰσασθέντων γὰρ ἐγένοντο· εἴτε ἄλλως. ἐπεὶ εἰ ἔσται ἡ ἑτέρα μονὰς τῆς ἑτέρας προτέρα, καὶ τῆς δυάδος τῆς ἐκ τούτων ἔσται προτέρα. ὅταν γὰρ ᾖ τι, τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον, καὶ τὸ ἐκ τούτων, τοῦ μὲν ἔσται πρότερον, τοῦ δ᾽ ὕστερον. ἔτι ἐπειδὴ ἔστι πρῶτον μὲν αὐτὸ τὸ ἓν, ἔπειτα τῶν ἄλλων ἔστι τι πρῶτον ἓν, δεύτερον δὲ μετ᾽ ἐκεῖνο, καὶ πάλιν τρίτον, τὸ δεύτερον μὲν μετὰ τὸ δεύτερον, τρίτον δὲ μετὰ τὸ πρῶτον ἕν· ὥστε πρότεραι ἂν εἶεν αἱ μονάδες, ἢ οἱ ἀριθμοὶ ἐξ ὧν λέγονται· οἷον ἐν τῇ δυάδι τρίτη μονὰς ἔσται, πρὶν τὰ τρία εἶναι· καὶ ἐν τῇ τριάδι, τετάρτη καὶ πέμπτη, πρὶν τοὺς ἀριθμοὺς τούτους. οὐδεὶς μὲν οὖν τὸν τρόπον τοῦτον εἴρηκεν αὐτῶν τὰς μονάδας ἀσυμβλήτους

εἶναι

εἶναι· ἔστι δὲ κατὰ μὲν τὰς ἐκείνων ἀρχὰς, εὔλογον καὶ οὕτως· κατὰ μέντοι τὴν ἀλήθειαν, ἀδύνατον. τάς τε γὰρ μονάδας προτέρας εἶναι καὶ ὑστέρας, εὔλογον, εἴπερ καὶ πρώτη τίς ἐστι μονὰς, καὶ ἓν πρῶτον· ὁμοίως δὲ καὶ δυάδας, εἴπερ καὶ δυὰς πρώτη ἐστί. μετὰ γὰρ τὸ πρῶτον, εὔλογον καὶ ἀναγκαῖον, δεύτερόν τι εἶναι· καὶ εἰ δεύτερον, τρίτον· καὶ οὕτω δὴ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς. ἅμα δ᾽ ἀμφότερα λέγειν, μονάδα τε μετὰ τὸ ἓν πρώτην εἶναι, καὶ δευτέραν, καὶ δυάδα πρώτην, ἀδύνατον. οἱ δὲ ποιοῦσι μονάδα μὲν καὶ ἓν πρῶτον, δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, οὐκέτι· καὶ δυάδα πρώτην, δευτέραν δὲ καὶ τρίτην οὐκέτι. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, εἰ ἀσύμβλητοι πᾶσαι αἱ μονάδες, δυάδα εἶναι αὐτὴν καὶ τριάδα, καὶ οὕτως τοὺς ἄλλους ἀριθμούς. ἄν τε γὰρ ὦσιν ἀδιάφοροι αἱ μονάδες, ἄν τε διαφέρουσαι ἑκάστη ἑκάστης, ἀνάγκη ἀριθμεῖσθαι τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὴν πρόσθεσιν· οἷον, τὴν δυάδα πρὸς τῷ ἑνὶ, ἄλλου ἑνὸς προστεθέντος· καὶ τὴν τριάδα, ἄλλου ἑνὸς πρὸς τοῖς δυσὶ προστεθέντος· καὶ τὴν τετράδα ὡσαύτως. τούτων δὲ ὄντων, ἀδύνατον τὴν γένεσιν εἶναι τῶν ἀριθμῶν, ὡς γεννῶσιν ἐκ τῆς δυάδος καὶ τοῦ ἑνός· μόριον γὰρ γίνεται ἡ δυὰς τῆς τριάδος, καὶ αὕτη τῆς τετράδος· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἐχομένων. ἀλλ᾽ ἐγίνετο ἐκ τῆς δυάδος τῆς πρώτης καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, ἡ τετράς, δύο δυάδες, παρ᾽ αὐτὴν τὴν δυάδα. εἰ δὲ μὴ, μόριον ἔσται αὐτὴ ἡ δυὰς, ἑτέρα δὲ προσέσται μία δυάς. καὶ ἡ δυὰς ἔσται ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ, καὶ ἄλλου ἑνός. εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ οἷόν τε εἶναι τὸ ἕτερον στοιχεῖον δυάδα ἀόριστον· μονάδα γὰρ μίαν γεννᾷ, ἀλλ᾽ οὐ δυάδα ὡρισμένην. ἔτι παρ᾽ αὐτὴν τὴν τριάδα, καὶ αὐτὴν τὴν δυάδα, πῶς ἔσονται ἄλλαι τριάδες καὶ δυάδες; καὶ τίνα τρόπον ἐκ προτέρων μονάδων καὶ ὑστέρων σύγκεινται; πάντα γὰρ ταῦτα ἄτοπα καὶ πλασματώδη· καὶ ἀδύνατον εἶναι πρώτην δυάδα, εἶτ᾽ αὐτὴν τριάδα. ἀνάγκη δὲ, ἐπείπερ ἔσται τὸ ἓν, καὶ ἡ ἀόριστος δυὰς στοιχεῖα. εἰ δ᾽ ἀδύνατα τὰ συμβαίνοντα, καὶ τὰς ἀρχὰς ταύτας εἶναι ἀδύνατον. εἰ μὲν οὖν διάφοροι αἱ μονάδες ὁποιαιοῦν ὁποιαισοῦν, ταῦτα καὶ τοιαῦθ᾽ ἕτερα συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης. εἰ δ᾽ αἱ μὲν ἐν ἄλλῳ διά

φοροι, αἱ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ ἀδιάφοροι, ἀλλήλαις μόναι, καὶ οὕτως συμβαίνει τὰ δυσχερῆ. οἷον γὰρ ἐν τῇ δεκάδι αὐτῇ, ἔνεισι δέκα μονάδες. σύγκειται δὲ καὶ ἐκ τούτων, καὶ ἐκ δύο πεντάδων, ἡ δεκάς. ἐπεὶ δ' οὐχ ὁ τυχὼν ἀριθμός, αὐτὴ ἡ δεκάς (οὐδὲ γὰρ σύγκειται ἐκ τῶν τυχουσῶν πεντάδων· ὥσπερ οὐδὲ μονάδων) ἀνάγκη διαφέρειν τὰς μονάδας, τὰς ἐν τῇ δεκάδι ταύτῃ. ἂν γὰρ μὴ διαφέρωσιν, οὐδ' αἱ πεντάδες διοίσουσιν ἐξ ὧν ἐστὶν ἡ δεκάς· ἐπεὶ δὲ διαφέρουσι, καὶ αἱ μονάδες διοίσουσιν. εἰ δὲ διαφέρουσι, πότερον οὐκ ἐνέσονται πεντάδες ἄλλαι, ἀλλὰ μόνον αὗται αἱ δύο, ἢ ἔσονται; εἴτε δὲ μὴ ἐνέσονται, ἄτοπον· εἴτ' ἐνέσονται, ποία ἔσται δεκὰς ἐξ ἐκείνων; οὐ γὰρ ἔστιν ἑτέρα δεκὰς ἐν τῇ δεκάδι παρ' αὐτήν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνάγκη γε μὴ ἐκ τῶν τυχουσῶν δυάδων τὴν τετράδα συγκεῖσθαι. ἡ γὰρ ἀόριστος δυάς, ὥς φασι, λαβοῦσα τὴν ὡρισμένην δυάδα, δύο δυάδας ἐποίησε. τοῦ γὰρ ληφθέντος ἦν δυοποιός. ἔτι τὸ εἶναι παρὰ τὰς δύο μονάδας, τὴν δυάδα φύσιν τινά. καὶ τὴν τριάδα παρὰ τὰς τρεῖς μονάδας, πῶς ἐνδέχεται; ἢ γὰρ μεθέξει θατέρου θάτερον, ὥσπερ λευκὸς ἄνθρωπος, παρὰ λευκὸν καὶ ἄνθρωπον (μετέχει γὰρ τούτων) ἢ ὅταν ᾖ θατέρου θάτερον διαφορά τις, ὥσπερ ἄνθρωπος παρὰ τὸ ζῷον καὶ δίπουν. ἔτι τὰ μὲν ἁφῇ ἐστὶν ἕν, τὰ δὲ μίξει, τὰ δὲ θέσει. ὧν οὐδὲν ἐνδέχεται ὑπάρχειν ταῖς μονάσιν, ἐξ ὧν ἡ δυάς, καὶ ἡ τριάς. ἀλλ' ὥσπερ οἱ δύο ἄνθρωποι οὐχ ἕν τι παρ' ἀμφοτέρους, οὕτως ἀνάγκη καὶ τὰς μονάδας. καὶ οὐχ ὅτι ἀδιαίρετοι διοίσουσι διὰ τοῦτο. καὶ γὰρ αἱ στιγμαὶ ἀδιαίρετοι, ἀλλ' ὅμως παρὰ τὰς δύο οὐδὲν ἕτερον ἡ δυὰς αὐτῶν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο δεῖ λανθάνειν, ὅτι συμβαίνει προτέρας καὶ ὑστέρας εἶναι δυάδας. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀριθμούς. αἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ τετράδι δυάδες, ἔστωσαν ἀλλήλαις ἅμα. ἀλλ' αὗται τῶν ἐν τῇ ὀκτάδι πρότεραί εἰσι. καὶ ἐγέννησαν ὥσπερ ἡ δυὰς ταύτας, αὗται τὰς τετράδας τὰς ἐν τῇ ὀκτάδι αὐτῇ. ὥστε εἰ καὶ ἡ πρώτη δυὰς ἰδέα, καὶ αὗται ἰδέαι τινὲς ἔσονται. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν μονάδων. αἱ γὰρ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ μονάδες, γεννῶσι τὰς τέτ-

ταρας

ταρας τὰς ἐν τῇ τετράδι. ὥστε πᾶσαι αἱ μονάδες ἰδέαι γίνονται καὶ συγκείσεται ἰδέα ἐξ ἰδεῶν. ὥστε δῆλον ὅτι κἀκεῖνα, ὧν ἰδέαι αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι, συγκείμενα ἔσται. οἷον εἰ τὰ ζῷα φαίη τις συγκεῖσθαι ἐκ ζῴων, εἰ τούτων ἰδέαι εἰσίν, ἐκ ζῴων ἰδέαι ἔσονται. ὅλως δὲ τὸ ποιεῖν τὰς μονάδας διαφόρους ὁπωσοῦν, ἄτοπον καὶ πλασματῶδες. λέγω δὲ πλασματῶδες, τὸ πρὸς ὑπόθεσιν βεβιασμένον. οὔτε γὰρ κατὰ τὸ ποσόν, οὔτε κατὰ τὸ ποιὸν ὁρῶμεν διαφέρουσαν μονάδα μονάδος. ἀνάγκη τε ἢ ἴσον ἢ ἄνισον εἶναι ἀριθμόν, πάντα μέν, ἀλλὰ μάλιστα τὸν μοναδικόν. ὥστε εἰ μήτε πλείων μήτε ἐλάττων, ἴσος. τὰ δὲ ἴσα καὶ ὅλως ἀδιάφορα, ταυτὰ ὑπολαμβάνομεν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς. εἰ δὲ μή, οὐδ' αἱ ἐν ταύτῃ τῇ δεκάδι δυάδες ἀδιάφοροι ἔσονται, ἴσαι οὖσαι. τίνα γὰρ αἰτίαν ἕξει λέγειν ὁ φάσκων ἀδιαφόρους εἶναι. ἔτι εἰ ἅπασα μονὰς καὶ μονὰς ἄλλη, δύο. ἡ δὲ ἐκ τῆς δυάδος αὐτῆς μονάς, καὶ ἡ ἐκ τῆς τριάδος αὐτῆς δυάς, ἔσται ἐκ διαφερουσῶν τε καὶ πότερον προτέρα τῆς τριάδος ἢ ὑστέρα. μᾶλλον γὰρ ἔοικεν ἀναγκαῖον προτέραν εἶναι. ἡ μὲν γὰρ ἅμα τῇ τριάδι, ἡ δ' ἅμα τῇ δυάδι τῶν μονάδων. καὶ ἡμεῖς μὲν ὑπολαμβάνομεν ὅλως ἕν, καὶ ἕν. καὶ ἐὰν ᾖ ἴσα ἢ ἄνισα δύο εἶναι. οἷον τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ κακόν. καὶ ἄνθρωπον καὶ ἵππον. οἱ δ' οὕτω λέγοντες, οὐδὲ τὰς μονάδας. εἴτε μὴ ἔστι πλείων ἀριθμὸς ὁ τῆς τριάδος αὐτῆς, ἢ ὁ τῆς δυάδος, θαυμαστόν. εἴτ' ἐστὶ πλείων, δῆλον ὅτι καὶ ἴσος ἔνεστι τῇ δυάδι. ὥστε οὗτος ἀδιάφορος αὐτῇ τῇ δυάδι. ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται εἰ πρῶτός τις ἐστὶν ἀριθμός, καὶ δεύτερος. οὐδὲ ἔσονται αἱ ἰδέαι ἀριθμοί. τοῦτο μὲν γὰρ αὐτὸ ὀρθῶς λέγουσιν, οἱ διαφόρους τὰς μονάδας, ἀξιοῦντες εἶναι, εἴπερ ἰδέαι ἔσονται, ὥσπερ εἴρηται πρότερον. ἓν γὰρ τὸ εἶδος, αἱ δὲ μονάδες, εἰ ἀδιάφοροι, καὶ αἱ δυάδες καὶ αἱ τριάδες ἀδιάφοροι ἔσονται. διὸ καὶ τὸ ἀριθμεῖσθαι οὕτως ἕν, δύο, μὴ προσλαμβανομένου πρὸς τῷ ὑπάρχοντι, ἀναγκαῖον αὐτοῖς λέγειν. οὔτε γὰρ ἡ γένεσις ἔσται ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος. οὔτ' ἰδέαν ἐνδέχεται εἶναι. ἐνυπάρξει γὰρ ἑτέρα ἰδέα ἐν ἑτέρᾳ. καὶ πάντα τὰ εἴδη, ἑνὸς μέρη. διὸ πρὸς μὲν τὴν ὑπόθεσιν ὀρθῶς λέγουσιν, ὅλως

οὐκ ὀρθῶς. πολλὰ γὰρ ἀναιροῦσιν. ἐπεὶ τοῦτό γ' αὐτὸ ἔχειν τινὰ φήσουσιν ἀπορίαν, πότερον ὅταν ἀριθμῶμεν καὶ εἴπωμεν ἕν, δύο, τρία, προσλαμβάνοντες ἀριθμοῦμεν, ἢ κατὰ μερίδας. ποιοῦμεν δὲ ἀμφοτέρως. διὸ γελοῖον ταύτην εἰς τηλικαύτην τῆς οὐσίας ἀνάγειν διαφοράν. πάντων δὲ πρῶτον καλῶς ἔχει διορίσασθαι τίς ἀριθμοῦ διαφορά, καὶ μονάδος εἰ ἔστιν. ἀνάγκη δ' ἢ κατὰ τὸ ποσὸν ἢ κατὰ τὸ ποιὸν διαφέρειν. τούτων δ' οὐδέτερον φαίνεται ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, ἀλλ' ᾗ ἀριθμός, κατὰ τὸ ποσόν. εἰ δὲ δὴ καὶ αἱ μονάδες τῷ ποσῷ διέφερον, κἂν ἀριθμὸς ἀριθμοῦ διέφερεν, ὁ ἴσος τῷ πλήθει τῶν μονάδων. ἔτι πότερον αἱ πρῶται μείζους, ἢ ἐλάττους, καὶ ὕστερον ἐπιδιδόασιν, ἢ τοὐναντίον. πάντα γὰρ ταῦτα ἄλογα. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατὰ τὸ ποιὸν διαφέρειν ἐνδέχεται. οὐθὲν γὰρ αὐταῖς οἷόν τε ὑπάρχειν πάθος. ὕστερον γὰρ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς φασιν ὑπάρχειν τὸ ποιὸν τοῦ ποσοῦ. ἔτι οὔτ' ἂν ἀπὸ τοῦ ἑνός, τοῦτ' αὐταῖς γένοιτο, οὔτ' ἂν ἀπὸ τῆς δυάδος. τὸ μὲν γὰρ οὐ ποιόν, ἡ δὲ ποσόν. ποσοποιόν. τοῦ γὰρ πολλὰ τὰ ὄντα εἶναι, αἰτία αὕτη ἡ φύσις. εἰ δ' ἄρα ἔχει πως ἄλλως, λεκτέον ἐν ἀρχῇ μάλιστα τοῦτο, καὶ διοριστέον περὶ μονάδος διαφορᾶς, μάλιστα μὲν καὶ διότι ἀνάγκη ὑπάρχειν. εἰ δὲ μή, τίνα λέγουσιν. ὅτι μὲν οὖν εἴπερ εἰσὶν ἀριθμοὶ αἱ ἰδέαι, οὔτε συμβλητὰς τὰς μονάδας ἁπάσας ἐνδέχεται εἶναι, φανερόν, οὔτε ἀσυμβλήτους ἀλλήλαις οὐδέτερον τῶν τρόπων. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὡς ἕτεροί τινες λέγουσι περὶ τῶν ἀριθμῶν λέγεται καλῶς. εἰσὶ δ' οὗτοι ὅσοι ἰδέας μὲν οὐκ οἴονται εἶναι, οὔτε ἁπλῶς, οὔτε ὡς ἀριθμούς τινας οὔσας. τὰ δὲ μαθηματικὰ εἶναι καὶ τοὺς ἀριθμοὺς πρώτους τῶν ὄντων, καὶ ἀρχὴν αὐτῶν εἶναι αὐτὸ τὸ ἕν. ἄτοπον γὰρ τὸ ἓν μὲν εἶναί τι πρῶτον τῶν ἑνῶν, ὥσπερ ἐκεῖνοί φασι, δυάδα δὲ τῶν δυάδων μή, μηδὲ τριάδα τῶν τριάδων. τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου πάντα ἐστίν. εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχει τὰ περὶ τὸν ἀριθμόν, καὶ θήσει τις εἶναι τὸν μαθηματικὸν μόνον, οὐκ ἔστι τὸ ἓν ἀρχή. ἀνάγκη γὰρ διαφέρειν τὸ ἓν τὸ τοιοῦτο τῶν ἄλλων μονάδων. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ δυάδα τινὰ πρώτην τῶν δυάδων. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀριθμοὺς

ἀριθμοὺς τοὺς ἐφεξῆς. εἰ δέ ἐστι τὸ ἓν ἀρχή, ἀνάγκη μᾶλλον ὥσπερ Πλάτων ἔλεγεν ἔχειν τὰ περὶ τοὺς ἀριθμούς, καὶ εἶναί τινα πρώτην δυάδα καὶ τριάδα, καὶ οὐ συμβλητοὺς εἶναι τοὺς ἀριθμοὺς πρὸς ἀλλήλους. ἂν δ' αὖ πάλιν τις τιθῇ ταῦτα, ἐρητέον ὅτι ἀδύνατα πολλὰ συμβαίνει. ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη γε ἢ ἐκείνως, ἢ οὕτως ἔχειν. ὥστ' εἰ μηδετέρως, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο εἶναι τὸν ἀριθμὸν χωριστόν. φανερὸν δ' ἐκ τούτων, καὶ ὅτι χείριστα λέγεται ὁ τρίτος τρόπος, τὸ εἶναι τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, τόν τε τῶν εἰδῶν καὶ τὸν μαθηματικόν. ἀνάγκη γὰρ εἰς μίαν δόξαν συμβαίνειν δύο ἁμαρτίας. οὔτε γὰρ μαθηματικὸν ἀριθμὸν ἐνδέχεται τοῦτον εἶναι τὸν τρόπον, ἀλλ' ἰδίας ὑποθέσεις ὑποθέμενον, ἀνάγκη μηκύνειν, ὅσα τε τοῖς ὡς εἴδη τὸν ἀριθμὸν λέγουσι συμβαίνει, καὶ ταῦτ' ἀναγκαῖον λέγειν. ὁ δὲ τῶν Πυθαγορείων τρόπος, τῇ μὲν ἐλάττους ἔχει δυσχερείας τῶν πρότερον εἰρημένων, τῇ δὲ ἰδίας ἑτέρας. τὸ μὲν γὰρ μὴ χωριστὸν ποιεῖν τὸν ἀριθμόν, ἀφαιρεῖται πολλὰ τῶν ἀδυνάτων. τὸ δὲ τὰ σώματα ἐξ ἀριθμῶν εἶναι συγκείμενα, καὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον εἶναι μαθηματικόν, ἀδύνατόν ἐστιν. οὔτε γὰρ ἄτομα μεγέθη λέγειν ἀληθές. εἴθ' ὅτι μάλιστα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, οὐχ αἵ γε μονάδες μέγεθος ἔχουσι. μέγεθος δὲ ἐξ ἀδιαιρέτων συγκεῖσθαι, πῶς δυνατόν; ἀλλὰ μὴν ὅ γε ἀριθμητικὸς ἀριθμός, μοναδικός ἐστιν. ἐκεῖνοι δὲ τὸν ἀριθμὸν, τὰ ὄντα λέγουσι. τὰ γοῦν θεωρήματα προσάπτουσι τοῖς σώμασιν, ὡς ἐξ ἐκείνων ὄντων τῶν ἀριθμῶν. εἰ τοίνυν ἀνάγκη μέν, εἴπερ ἐστὶν ἀριθμὸς τῶν ὄντων τι καθ' αὑτό, τούτων εἶναί τινα τῶν εἰρημένων τρόπων, οὐθένα δὲ τούτων ἐνδέχεται, φανερὸν ὡς οὐκ ἔστιν ἀριθμοῦ τις τοιαύτη φύσις, οἵαν κατασκευάζουσιν οἱ χωριστὸν ποιοῦντες αὐτόν. ἔτι πότερον ἑκάστη μονὰς ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ἰσασθέντων ἐστίν, ἢ ἡ μὲν ἐκ τοῦ μικροῦ, ἡ δὲ ἐκ τοῦ μεγάλου. εἰ μὲν δὴ οὕτως, οὔτε ἐκ πάντων τῶν στοιχείων ἕκαστον, οὔτε ἀδιάφοροι αἱ μονάδες. ἐν τῇ μὲν γὰρ τὸ μέγα, ἐν τῇ δὲ τὸ μικρὸν ὑπάρχει, ἐναντίον τῇ φύσει ὄν. ἔτι αἱ ἐν τῇ τριάδι πῶς; μία γὰρ περιττή. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἴσως αὐτὸ τὸ ἓν περισσῷ

ἐν τῷ περιττῷ μέσον. εἰ δὲ ἑκατέρα τῶν μονάδων ἐξ ἀμφοτέρων ἐστὶν ἰσασθέντων, ἡ δυὰς πῶς ἔσται μία τις οὖσα φύσις ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ; ἢ τί διοίσει τῆς μονάδος; ἔτι προτέρα ἡ μονὰς τῆς δυάδος· ἀναιρουμένης γὰρ ἀναιρεῖται ἡ δυάς. ἰδέαν οὖν ἰδέας ἀναγκαῖον αὐτὴν εἶναι, προτέραν οὖσαν ἰδέας. καὶ γεγονέναι προτέραν. ἐκ τίνος οὖν; ἡ γὰρ ἀόριστος δυὰς δυοποιὸς ἦν. ἔτι ἀνάγκη ἤτοι ἄπειρον εἶναι τὸν ἀριθμὸν, ἢ πεπερασμένον. χωριστὸν γὰρ ποιοῦσι τὸν ἀριθμὸν· ὥστε οὐχ οἷόν τε μὴ οὐ τούτων θάτερον ὑπάρχειν. ὅτι μὲν τοίνυν ἄπειρον οὐκ ἐνδέχεται, δῆλον. ὅτι γὰρ περιττὸς ὁ ἄπειρος ἐστὶν, οὔτε ἄρτιος· ἡ δὲ γένεσις τῶν ἀριθμῶν, ἢ περιττοῦ ἀριθμοῦ, ἢ ἀρτίου ἀεί· ὡδὶ μὲν τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄρτιον πίπτοντος περιττός· ὡδὶ δὲ τῆς μὲν δυάδος ἐμπιπτούσης ὁ ἀφ᾽ ἑνὸς διπλασιαζόμενος· ὡδὶ δὲ τῶν περιττῶν, ὁ ἄλλος ἄρτιος. ἔτι εἰ πᾶσα ἰδέα τινὸς, οἱ δὲ ἀριθμοὶ ἰδέαι, καὶ ὁ ἄπειρος ἔσται ἰδέα τινὸς, ἢ τῶν αἰσθητῶν, ἢ ἄλλου τινός· καίτοι οὔτε κατὰ τὴν θέσιν ἐνδέχεται, οὔτε κατὰ λόγον. τάττουσι δ᾽ οὕτω τὰς ἰδέας. εἰ δὲ πεπερασμένος, μέχρι πόσου; τοῦτο γὰρ δεῖ λέγεσθαι, οὐ μόνον ὅτι, ἀλλὰ καὶ διότι. ἀλλὰ μὴν εἰ μέχρι τῆς δεκάδος ὁ ἀριθμὸς ὥσπερ τινές φασι, πρῶτον μὲν ταχὺ ἐπιλείψει τὰ εἴδη· οἷον εἰ ἔστιν ἡ τριὰς αὐτοάνθρωπος, τίς ἔσται ἀριθμὸς αὐτόϊππος; αὐτὸ γὰρ ἕκαστος ἀριθμὸς, μέχρι δεκάδος. ἀνάγκη δὴ τῶν ἐν τούτοις ἀριθμῶν τινας εἶναι· οὐσίαι γὰρ καὶ ἰδέαι οὗτοι. ἀλλ᾽ ὅμως ἐπιλείψει· τὰ τοῦ ζῴου γὰρ εἴδη ὑπερέξει. ἅμα δὲ δῆλον, ὅτι εἰ οὕτως ἡ τριὰς αὐτοάνθρωπος, καὶ αἱ ἄλλαι τριάδες. ὅμοιαι γὰρ αἱ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀριθμοῖς· ὥστε ἄπειροι ἔσονται ἄνθρωποι. εἰ μὲν ἰδέα ἑκάστη τριὰς, αὐτοέκαστος ἄνθρωπος. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ᾽ ἄνθρωποί γε. καὶ εἰ μέρος ὁ ἐλάττων τοῦ μείζονος, ὁ ἐκ τῶν συμβλητῶν μονάδων, τῶν ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ. εἰ δὴ ἡ τετρὰς αὐτὴ ἰδέα τινός ἐστιν, οἷον ἵππου ἢ λευκοῦ, ὁ ἄνθρωπος ἔσται μέρος ἵππου, εἰ δυὰς ὁ ἄνθρωπος. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τῆς μὲν δεκάδος εἶναι ἰδέαν, τῆς δὲ ἑνδεκάδος μὴ, μηδὲ τῶν ἐχομένων ἀριθμῶν. ἔτι δὲ καὶ ἔστι καὶ γίνεται ἔνια καὶ ὧν εἴδη οὐκ ἔστιν· ὥστε διὰ τί οὐ κἀκείνων εἴδη ἐστίν; οὐκ ἄρα αἴτια τὰ εἴδη ἐστίν. ἔτι ἄτοπον εἰ

ὁ

ὁ ἀριθμὸς ὁ μέχρι τῆς δεκάδος μᾶλλόν τι ὂν καὶ εἶδος αὐτῆς τῆς δεκάδος· καίτοι τοῦ μὲν οὐκ ἔστι γένεσις ὡς ἑνὸς, τῆς δ᾽ ἔστι. πειρῶνται δ᾽ ὡς τοῦ μέχρι τῆς δεκάδος τελείου ὄντος ἀριθμοῦ. γεννῶσι γοῦν τὰ ἑπόμενα, οἷον τὸ κενὸν, ἀναλογίαν, τὸ περιττὸν, τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα ἐντὸς τῆς δεκάδος· τὰ μὲν γὰρ ταῖς ἀρχαῖς ἀποδιδόασιν, οἷον κίνησιν, στάσιν, ἀγαθὸν, κακόν· τὰ δ᾽ ἄλλα τοῖς ἀριθμοῖς· διὸ τὸ ἓν τὸ περιττόν. εἰ γὰρ ἐν τῇ τριάδι, πῶς ἡ πεντάς; ἔτι περιττὸν. ἔτι τὰ μεγέθη καὶ ὅσα τοιαῦτα μέχρι πόσου· οἷον ἡ πρώτη γραμμὴ ἄτομος· εἶτα δυάς· εἶτα καὶ ταῦτα μέχρι δεκάδος. ἔτι εἰ ἔστι χωριστὸς ὁ ἀριθμὸς, ἀπορήσειεν ἄν τις, πότερον πρότερον τὸ ἓν, ἢ ἡ τριὰς καὶ ἡ δυάς. ᾗ μὲν δὴ σύνθετος ὁ ἀριθμὸς, τὸ ἕν· ᾗ δὲ τὸ καθόλου πρότερον καὶ τὸ εἶδος, ὁ ἀριθμός· ἑκάστη γὰρ τῶν μονάδων μόριον τοῦ ἀριθμοῦ, ὡς ὕλη, ὁ δ᾽ ὡς εἶδος. καὶ ἔστι μὲν ὡς ἡ ὀρθὴ προτέρα τῆς ὀξείας, ὅτι ὥρισται τῷ λόγῳ. ἔστι δ᾽ ὡς ἡ ὀξεῖα, ὅτι μέρος, καὶ εἰς ταύτην διαιρεῖται. ὡς μὲν δὴ ὕλη, ἡ ὀξεῖα, καὶ τὸ στοιχεῖον, καὶ ἡ μονὰς πρότερον. ὡς δὲ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν τὴν κατὰ τὸν λόγον, ἡ ὀρθὴ καὶ τὸ ὅλον τὸ ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους· ἐγγύτερον γὰρ τοῦ εἴδους καὶ οὗ ὁ λόγος, ἀμφότερον· γενέσει δ᾽ ὕστερον. πῶς οὖν ἀρχὴ τὸ ἕν; ὅτι οὐ διαιρετόν φασιν. ἀλλὰ καὶ ἀδιαίρετον καὶ τὸ καθόλου, καὶ τὸ ἐπὶ μέρους, καὶ τὸ στοιχεῖον. ἀλλὰ τρόπον ἄλλον, τὸ μὲν κατὰ λόγον, τὸ δὲ κατὰ χρόνον. ποτέρως οὖν τὸ ἓν ἀρχή; ὥσπερ γὰρ εἴρηται, καὶ ἡ ὀρθὴ τῆς ὀξείας, καὶ αὕτη ἐκείνης δοκεῖ προτέρα εἶναι, καὶ ἑκατέρα μία. ἀμφοτέρως δὴ ποιοῦσι τὸ ἓν ἀρχήν. ἔστι δὲ ἀδύνατον. τὸ μὲν γὰρ ὡς εἶδος καὶ ἡ οὐσία, τὸ δὲ ὡς μέρος καὶ ὡς ὕλη. ἔστι γάρ πως ἓν ἑκάτερον. τῇ μὲν ἀληθείᾳ δυνάμει, εἴ γε ὁ ἀριθμὸς ἕν τι, καὶ μὴ ὡς σωρὸς, ἀλλ᾽ ἕτερος ἐξ ἑτέρων μονάδων, ὥσπερ φασίν. ἐντελεχείᾳ δ᾽ οὐκ ἔστι μονὰς ἑκατέρα. αἴτιον δὲ τῆς συμβαινούσης ἁμαρτίας, ὅτι ἅμα ἐκ τῶν μαθημάτων ἐθήρευον, καὶ ἐκ τῶν λόγων τῶν καθόλου· ὥστ᾽ ἐξ ἐκείνων μὲν, ὡς στιγμὴν τὸ ἓν καὶ τὴν ἀρχὴν ἔθηκαν. ἡ γὰρ μονὰς στιγμὴ ἄθετός ἐστι. καθάπερ οὖν καὶ ἕτεροί τινες ἐκ τοῦ ἐλαχίστου τὰ ὄντα συνετίθεσαν, καὶ οὗτοι· ὥστε γίγνεται ἡ μονὰς ὕλη τῶν ἀριθμῶν, καὶ ἅμα προτέρα τῆς δυάδος· πάλιν δ᾽ ὑ-

στερα, ὡς ὅλον τινὸς καὶ ἑνὸς, καὶ εἴδους τῆς δυάδος οὔσης, διὰ δὲ τὸ καθόλου ζητεῖν τὸ κατηγορούμενον ἓν, καὶ οὕτως ὡς μέρος ἔλεγον. ταῦτα δ' ἅμα τῷ αὐτῷ ἀδύνατον ὑπάρχειν. εἰ δὲ τὸ ἓν αὐτὸ δεῖ μόνον ἄθετον εἶναι, οὐθενὶ γὰρ διαφέρει ἢ ὅτι ἀρχὴ, καὶ ἡ μὲν δυὰς διαιρετὴ, ἡ δὲ μονὰς οὔ, ὁμοιοτέρα ἂν εἴη τῷ ἑνὶ αὐτῷ ἡ μονάς· εἰ δ' ἡ μονάς, κἀκεῖνο τῇ μονάδι ἢ τῇ δυάδι· ὥστε προτέρα ἂν εἴη ἑκατέρα ἡ μονὰς τῆς δυάδος. οὔ φασι δέ· γεννῶσι γοῦν τὴν δυάδα πρῶτον. ἔτι εἰ ἔστιν ἡ δυὰς ἕν τι αὐτὴ καὶ ἡ τριὰς αὐτὴ, ἄμφω δυάς. ἐκ τίνος οὖν αὕτη ἡ δυάς. ἀπορήσειε δ' ἄν τις, ἐπεὶ ἁφὴ μὲν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, τὸ δ' ἐφεξῆς, ὅσων μὴ ἔστι μεταξὺ μονάδων, οἷον τῶν ἐν τῇ δυάδι ἢ τῇ τριάδι πότερον ἐφεξῆς τῷ ἑνὶ αὐτῷ ἢ οὔ, καὶ πότερον ἡ δυὰς προτέρα τῶν ἐφεξῆς, ἢ τῶν μονάδων ὁποτεραοῦν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ὕστερον γενῶν τοῦ ἀριθμοῦ, συμβαίνει τὰ δυσχερῆ, γραμμῆς τε, ἐπιπέδου καὶ σώματος. οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῶν εἰδῶν τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ποιοῦσιν. οἷον ἐκ μακροῦ μὲν καὶ βραχέος, τὰ μήκη· πλατέος δὲ καὶ στενοῦ τὰ ἐπίπεδα· ἐκ βαθέος δὲ καὶ ταπεινοῦ, τοὺς ὄγκους· ταῦτα δέ ἐστιν εἴδη τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ. τὴν δὲ κατὰ τὸ ἓν ἀρχὴν, ἄλλοι ἄλλως τιθέασι τῶν τοιούτων. καὶ ἐν τούτοις δὲ, μυρία φαίνεται τά τε ἀδύνατα καὶ τὰ πλασματώδη, καὶ τὰ ὑπεναντία πᾶσι τοῖς εὐλόγοις. ἀπολελυμένα τε γὰρ ἀλλήλων συμβαίνει, εἰ μὴ συνακολουθοῦσι καὶ αἱ ἀρχαί, ὥστε εἶναι τὸ πλατὺ καὶ στενὸν, καὶ μακρὸν καὶ βραχύ. εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται τὸ ἐπίπεδον γραμμὴ, καὶ τὸ στερεὸν, ἐπίπεδον. ἔτι δὲ γωνίαι καὶ σχήματα καὶ τὰ τοιαῦτα, πῶς ἀποδοθήσεται; ταὐτό τε συμβαίνει τοῖς περὶ τὸν ἀριθμόν. ταῦτα γὰρ πάθη μεγέθους ἐστίν. ἀλλ' οὐκ ἐκ τούτων τὸ μέγεθος, ὥσπερ οὐδ' ἐξ εὐθέος καὶ καμπύλου, τὸ μῆκος· οὐδ' ἐκ λείου καὶ τραχέος τὰ στερεά. πάντων δὲ κοινὸν τοῦτ', ὅπερ ἐπὶ τῶν εἰδῶν τῶν ὡς γένους συμβαίνει διαπορεῖν, ὅταν τις θῇ τὰ καθόλου· πότερον τὸ ζῷον αὐτὸ ἐν τῷ ζῴῳ, ἢ ἕτερον αὐτοῦ ζῴου. τούτου γὰρ μὴ χωριστοῦ μὲν ὄντος, οὐδεμίαν ποιήσει ἀπορίαν. χωριστοῦ δὲ ὥσπερ οἱ ταῦτα λέγοντές φασι τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν ἀριθμῶν,

οὐ ῥᾴδιον

οὐ ῥᾴδιον διαλῦσαι, εἰ μὴ ῥᾴδιον δεῖ λέγειν τὸ ἀδύνατον. ὅταν γὰρ νοῇ τις ἐν τῇ δυάδι τὸ ἓν, καὶ ὅλως ἐν ἀριθμῷ, πότερον αὐτὸ νοεῖ τι, ἢ ἕτερον. οἱ μὲν οὖν τὰ μεγέθη γεννῶσιν ἐκ τῆς τοιαύτης ὕλης. ἕτεροι δὲ ἐκ τῆς στιγμῆς. ἡ δὲ στιγμὴ αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι οὐχ ἓν, ἀλλ' οἷον τὸ ἓν, καὶ ἄλλης ὕλης, οἵας τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὐ πλήθους. περὶ ὧν οὐδὲν ἧττον συμβαίνει τὰ αὐτὰ ἀπορεῖν. εἰ μὲν γὰρ μία ἡ ὕλη, ταὐτὸ γραμμὴ καὶ ἐπίπεδον, καὶ στερεόν. ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν, τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἔσται. εἰ δὲ πλείους αἱ ὗλαι, καὶ ἑτέρα μὲν γραμμῆς, ἑτέρα δὲ τοῦ ἐπιπέδου, καὶ ἄλλη τοῦ στερεοῦ, ἤτοι ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλαις ἢ οὔ. ὥστε ταὐτὰ συμβήσεται καὶ οὕτως. ἢ γὰρ οὐχ ἕξει τὸ ἐπίπεδον γραμμὴν, ἢ ἔσται γραμμή. ἔτι πῶς μὲν ἐνδέχεται εἶναι ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ πλήθους τὸν ἀριθμὸν, οὐδὲν ἐπιχειρεῖται. ὅπως δ' οὖν λέγουσι, ταὐτὰ συμβαίνει δυσχερῆ ἅπερ τοῖς ἐκ τοῦ ἑνὸς, καὶ ἐκ τῆς δυάδος τῆς ἀορίστου. ὁ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου γεννᾷ τὸν ἀριθμὸν, καὶ οὐ τινὸς πλήθους. ὁ δὲ ἐκ τινὸς πλήθους, τοῦ πρώτου δέ. τὴν γὰρ δυάδα πρῶτόν τι εἶναι πλῆθος. ὥστε διαφέρει οὐθὲν ὡς εἰπεῖν. αἱ δ' αὐταὶ ἀπορίαι ἀκολουθήσουσι, μῖξις ἢ θέσις ἢ κρᾶσις, ἢ γένεσις, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. μάλιστα δ' ἄν τις ἐπιζητήσειεν, εἰ μία ἑκάστη μονὰς, ἐκ τίνος ἐστίν. οὐ γὰρ δὴ αὐτό γε τὸ ἓν, ἑκάστη. ἀνάγκη δὴ ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ εἶναι καὶ πλήθους, ἢ μορίου τοῦ πλήθους. τὸ μὲν οὖν πλῆθός τι εἶναι φάναι τὴν μονάδα, ἀδύνατον, ἀδιαίρετόν γ' οὖσαν. τὸ δ' ἐκ μορίου, ἄλλας ἔχει πολλὰς δυσχερείας. ἀδιαίρετόν τε γὰρ ἕκαστον ἀναγκαῖον εἶναι τῶν μορίων, ἢ πλῆθος εἶναι, καὶ τὴν μονάδα διαιρετήν, καὶ μὴ στοιχεῖον εἶναι τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος. ἡ γὰρ μονὰς ἑκάστη οὐκ ἐκ πλήθους καὶ ἑνός. ἔτι οὐθὲν ἄλλο ποιεῖ ὁ λέγων τοῦτο, ἀλλ' ἢ ἀριθμὸν ἕτερον. τὸ γὰρ πλῆθος ἀδιαιρέτων ἐστὶν ἀριθμός. Ἔτι ζητητέον καὶ περὶ τοὺς οὕτω λέγοντας, πότερον ἄπειρος ὁ ἀριθμὸς, ἢ πεπερασμένος. ὑπῆρχε γὰρ ὡς ἔοικε καὶ πεπερασμένον πλῆθος, ἐξ οὗ αἱ πεπερασμέναι μονάδες, καὶ τοῦ ἑνός. ἔστι τε ἕτερον αὐτὸ πλῆθος, καὶ πλῆθος ἄπειρον. ποῖον οὖν πλῆθος στοιχεῖόν ἐστι καὶ τὸ ἕν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ στιγμῆς αὐτίς ζητήσειε, καὶ τοῦ στοιχείου ἐξ οὗ ποιοῦσι τὰ μεγέθη. οὐ γὰρ μία γε

μόνη στιγμὴ οὐδ' ἂν αὕτη· τῶν γοῦν ἄλλων στιγμῶν ἑκάστη, ἐκ τινός· οὐ
γὰρ δὴ ἐκ τε διαστήματός τινος, καὶ αὐτῆς στιγμῆς. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ μό-
ρια ἀδιαίρετα ἐνδέχεται τὰ τοῦ διαστήματος εἶναι μόρια, ὥσπερ
τοῦ πλήθους ἐξ ὧν αἱ μονάδες· ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς, ἐξ ἀδιαιρέτων σύ-
γκειται· τὰ δὲ μεγέθη, οὔ. πάντα δὴ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, φα-
νερὸν ποιεῖ, ὅτι ἀδύνατον εἶναι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ μεγέθη χωριστά. ἔτι δὲ τὸ
διαφωνεῖν τοὺς πρώτους περὶ τῶν ἀριθμῶν, σημεῖον ὅτι τὰ πράγ-
ματα ταῦτα οὐκ ὄντα ἀληθῆ, παρέχει τὴν ταραχὴν αὐτοῖς. οἱ μὲν
γὰρ τὰ μαθηματικὰ μόνον ποιοῦντες περὶ τὰ αἰσθητά, ὁρῶν-
τες τὴν περὶ τὰ εἴδη δυσχέρειαν καὶ πλάσιν, ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ εἰ-
δητικοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τὸν μαθηματικὸν ἐποίησαν· οἱ δὲ τὰ εἴδη βουλό-
μενοι ἅμα καὶ ἀριθμοὺς ποιεῖν, οὐχ ὁρῶντες δέ, εἰ τὰς ἀρχάς τις ταύτας
θήσεται, πῶς ἔσται ὁ μαθηματικὸς ἀριθμὸς παρὰ τὸν εἰδητικόν,
τὸν αὐτὸν εἰδητικὸν καὶ μαθηματικὸν ἐποίησαν ἀριθμὸν τῷ λόγῳ· ἐπεὶ
ἔργῳ γε ἀνῄρηται ὁ μαθηματικός· ἰδίας γὰρ καὶ οὐ μαθηματικὰς ὑπο-
θέσεις λέγουσιν. ὁ δὲ πρῶτος θέμενος τὰ εἴδη εἶναι, καὶ ἀριθμούς, τὰ
εἴδη καὶ τὰ μαθηματικὰ εἶναι εὐλόγως ἐχώρισεν· ὥστε πάντας
συμβαίνει κατὰ μέν τι λέγειν ὀρθῶς, ὅλως δ' οὐκ ὀρθῶς. καὶ αὐτοὶ
δὲ ὁμολογοῦσιν οὐ ταὐτὰ λέγοντες, ἀλλὰ τὰ ἐναντία. αἴτιον δὲ ὅτι
αἱ ὑποθέσεις καὶ αἱ ἀρχαὶ ψευδεῖς. χαλεπὸν δὲ ἐκ μὴ καλῶς ἐχόντων,
λέγειν καλῶς κατ' Ἐπίχαρμον· ἀρτίως τε γὰρ λέγεται, καὶ εὐθέως
φαίνεται οὐ καλῶς ἔχον. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀριθμῶν, ἱκανὰ τὰ διηπο-
ρημένα, καὶ διωρισμένα. μᾶλλον γὰρ ἂν ἐκ πλειόνων ἔτι πεισθείη τις
πεπεισμένος· περὶ δὲ τὸ πεισθῆναι μὴ πεπεισμένος, οὐθὲν μᾶλ-
λον. περὶ δὲ τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ τῶν πρώτων αἰτίων καὶ στοιχεί-
ων, ὅσα μὲν λέγουσιν οἱ περὶ μόνης τῆς αἰσθητῆς οὐσίας διορίζον-
τες, τὰ μὲν ἐν τοῖς περὶ φύσεως εἴρηται, τὰ δ' οὐκ ἔστι τῆς μεθόδου τῆς νῦν. ὅσα
δὲ οἱ φάσκοντες εἶναι παρὰ τὰς αἰσθητὰς ἑτέρας οὐσίας, ἐχόμενόν ἐστι θεω-
ρῆσαι τῶν εἰρημένων. ἐπεὶ οὖν λέγουσί τινες τοιαύτας εἶναι τὰς ἰδέας καὶ τοὺς
ἀριθμούς, καὶ τὰ τούτων στοιχεῖα τῶν ὄντων εἶναι στοιχεῖα καὶ ἀρχάς, σκεπτέ-

ον περὶ τούτων, τί λέγουσι καὶ πῶς λέγουσιν. οἱ μὲν οὖν ἀριθμοὺς ποιοῦν-
τες μόνον καὶ τούτους μαθηματικούς, ὕστερον ἐπισκεπτέον· τῶν δὲ τὰς ἰ-
δέας λεγόντων, ἅμα, τόν τε τρόπον θεάσαιτ' ἄν τις, καὶ τὴν ἀπορίαν τὴν
περὶ αὐτῶν. ἅμα γὰρ καθόλου τε ὡς οὐσίας ποιοῦσι τὰς ἰδέας, καὶ πά-
λιν ὡς χωριστὰς καὶ τῶν καθ' ἕκαστον. ταῦτα δ' ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, διηπόρηται
πρότερον. αἴτιον δὲ τοῦ συνάψαι ταῦτα εἰς ταὐτὸν τοῖς λέγουσι τὰς ἰδέας
καθόλου, ὅτι τοῖς αἰσθητοῖς οὐ τὰς αὐτὰς οὐσίας ἐποίουν· τὰ μὲν οὖν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς
καθ' ἕκαστα ῥεῖν ἐνόμιζον, καὶ μένειν οὐθὲν αὐτῶν· τὸ δὲ καθόλου παρὰ ταῦ-
τα εἶναί τε καὶ ἕτερόν τι εἶναι. τοῦτο δ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἐ-
κίνησε μὲν Σωκράτης διὰ τοὺς ὁρισμούς· οὐ μὴν ἐχώρισέ γε τῶν κα-
θ' ἕκαστον· καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἐνόησεν οὐ χωρίσας. δηλοῖ δὲ ἐκ τῶν ἔργων·
ἄνευ μὲν γὰρ τοῦ καθόλου, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμην λαβεῖν· τὸ δὲ χωρίζειν, αἴτι-
ον τῶν συμβαινόντων δυσχερῶν περὶ τὰς ἰδέας ἐστίν. οἱ δ' ὡς ἀναγ-
καῖον, εἴπερ ἔσονταί τινες οὐσίαι παρὰ τὰς αἰσθητὰς καὶ ῥεούσας,
χωριστὰς εἶναι, ἄλλας μὲν οὐκ εἶχον· ταύτας δὲ τὰς καθόλου λεγομέ-
νας ἐξέθεσαν· ὥστε συμβαίνειν σχεδὸν τὰς αὐτὰς φύσεις εἶναι τὰς κα-
θόλου καὶ τὰς καθ' ἕκαστον. αὕτη μὲν οὖν αὐτὴ καθ' αὑτὴν εἴη τις ἂν
δυσχέρεια τῶν εἰρημένων. ὃ δὲ καὶ τοῖς λέγουσι τὰς ἰδέας ἔχει τινὰ ἀπο-
ρίαν, καὶ τοῖς μὴ λέγουσιν, καὶ κατ' ἀρχὰς ἐν τοῖς διαπορήμασιν ἐλέχθη πρό-
τερον, λέγωμεν νῦν. εἰ μὲν γάρ τις μὴ θήσει τὰς οὐσίας εἶναι κεχωρισμένας, καὶ τὸν
τρόπον τοῦτον ὡς λέγεται τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ὄντων, ἀναιρήσει τὴν οὐσίαν ὡς
βουλόμεθα λέγειν· ἂν δέ τις θῇ τὰς οὐσίας χωριστάς, πῶς θήσει τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς
ἀρχὰς αὐτῶν; εἰ μὲν γὰρ καθ' ἕκαστον, καὶ μὴ καθόλου, τοσαῦτ' ἔσται τὰ ὄντα, ὅ-
σαπερ τὰ στοιχεῖα, καὶ οὐκ ἐπιστητὰ τὰ στοιχεῖα. ἔστωσαν γὰρ αἱ μὲν ἐν τῇ φω-
νῇ συλλαβαὶ οὐσίαι, τὰ δὲ στοιχεῖα αὐτῶν, στοιχεῖα τῶν οὐσιῶν. ἀνάγκη δὲ τὸ
ΒΑ ἓν εἶναι, καὶ ἑκάστην τῶν συλλαβῶν μίαν· εἴπερ μὴ καθόλου καὶ τῷ
εἴδει αἱ αὐταί, ἀλλὰ μία ἑκάστη τῷ ἀριθμῷ, καὶ τόδε τι, καὶ μὴ ὁ-
μώνυμον. ἔτι δ' αὐτὸ ὃ ἔστιν ἓν ἕκαστον τιθέασιν. εἰ δ' αἱ συλλα-
βαί, οὕτω καὶ ἐξ ὧν εἰσίν· οὐκ ἔσται ἄρα πλείω ἄλφα ἑνός· οὐδὲ τῶν
ἄλλων στοιχείων οὐθὲν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅνπερ οὐδὲ τῶν ἄλλ-

συλλαβῶν ἡ αὐτὴ ἄλλη καὶ ἄλλη. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, οὐκ ἔσται παρὰ τὰ στοιχεῖα ἕτερα ὄντα· ἀλλὰ μόνον τὰ στοιχεῖα. ἔτι δ' οὐδ' ἐπιστητὰ τὰ στοιχεῖα· οὐ γὰρ καθόλου· ἡ δ' ἐπιστήμη τῶν καθόλου. δῆλον δ' ἐκ τῶν ἀποδείξεων καὶ τῶν ὁρισμῶν· οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμὸς, ὅτι τόδε τὸ τρίγωνον δυοῖν ὀρθαῖς, εἰ μὴ πᾶν δυοῖν ὀρθαῖς· οὐδ' ὅτι ὁδὶ ὁ ἄνθρωπος ζῶον, εἰ μὴ πᾶς ἄνθρωπος ζῶον. ἀλλὰ μὴν εἴγε καθόλου αἱ ἀρχαὶ, ἢ καὶ αἱ ἐκ τούτων οὐσίαι καθόλου, ἔσται μὴ οὐσία πρότερον οὐσίας. τὸ μὲν γὰρ καθόλου, οὐκ οὐσία· τὸ δὲ στοιχεῖον καὶ ἡ ἀρχὴ, καθόλου. πρότερον δὲ τὸ στοιχεῖον καὶ ἡ ἀρχὴ ὧν ἀρχὴ καὶ στοιχεῖόν ἐστι. ταῦτά τε δὴ πάντα συμβαίνει εὐλόγως, ὅταν ἐκ στοιχείων τε ποιῶσι τὰς ἰδέας, καὶ παρὰ τὰς τὸ αὐτὸ εἶδος ἐχούσας ἰδέας καὶ οὐσίας, ἕν τι ἀξιῶσιν εἶναι κεχωρισμένον. εἰ δὲ μηθὲν κωλύει ὥσπερ ἐπὶ τῶν τῆς φωνῆς στοιχείων, πολλὰ εἶναι τὰ ἄλφα καὶ τὰ βῆτα, καὶ μηθὲν εἶναι παρὰ τὰ πολλὰ αὐτὸ ἄλφα, καὶ αὐτὸ βῆτα, ἔσονται ἕνεκά γε τούτου ἄπειροι αἱ ὅμοιαι συλλαβαί. τὸ δὲ τὴν ἐπιστήμην εἶναι καθόλου πᾶσαν, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς καθόλου εἶναι, καὶ μὴ οὐσίας κεχωρισμένας, ἔχει μὲν μάλιστ' ἀπορίαν τῶν λεχθέντων, οὐ μὴν ἀλλὰ ἔστι μὲν ὡς ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, ἔστι δ' ὡς οὐκ ἀληθές. ἡ γὰρ ἐπιστήμη ὥσπερ καὶ τὸ ἐπίστασθαι, διττόν. ὧν τὸ μὲν δυνάμει, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ. ἡ μὲν οὖν δύναμις, ὡς ὕλη τοῦ καθόλου οὖσα καὶ ἀόριστος, τοῦ καθόλου καὶ ἀορίστου ἐστίν. ἡ δ' ἐνέργεια ὡρισμένη καὶ ὡρισμένου, τόδε τι οὖσα, τοῦδέ τινος. ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἡ ὄψις τὸ καθόλου χρῶμα ὁρᾷ, ὅτι τόδε τὸ χρῶμα ὃ ὁρᾷ, χρῶμά ἐστι. καὶ ὃ θεωρεῖ ὁ γραμματικὸς, τόδε τὸ ἄλφα, ἄλφα. ἐπεὶ εἰ ἀνάγκη τὰς ἀρχὰς καθόλου εἶναι, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐκ τούτων, καθόλου, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἔσται χωριστὸν οὐθὲν οὐδ' οὐσία. ἀλλὰ δῆλον, ὅτι ἔστι μὲν ὡς ἡ ἐπιστήμη καθόλου. ἔστι δ' ὡς οὔ.

ἈΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ, ΤΟ Ν.

Περὶ μὲν οὖν τῆς οὐσίας ταύτης, εἰρήσθω τοσαῦτα. πάντες δὲ ποιοῦσι τὰς ἀρχὰς ἐναντίας, ὥσπερ ἐν τοῖς φυσικοῖς· καὶ περὶ τὰς ἀκινήτους οὐσίας ὁμοίως. εἰ δὲ τῆς τῶν πάντων ἀρχῆς μὴ ἐνδέχεται πρότερόν τι εἶναι, ἀδύνατον ἂν εἴη τὴν ἀρχὴν ἕτερόν τι οὖσαν, εἶναι ἀρχήν. οἷον εἴ τις λέγοι λευκὸν ἀρχὴν εἶναι οὐχ ᾗ ἕτερον, ἀλλ' ᾗ λευκόν. εἶναι μέντοι καθ' ὑποκειμένου, καὶ ἕτερόν τι ὂν, λευκὸν εἶναι. ἐκεῖνο γὰρ πρότερον ἔσται. ἀλλὰ μὴν γίνεται πάντα ἐξ ἐναντίων, ὡς ὑποκειμένου τινός. ἀνάγκη ἄρα μάλιστα τοῖς ἐναντίοις τοῦθ' ὑπάρχειν. ἀεὶ ἄρα πάντα τὰ ἐναντία, καθ' ὑποκειμένου, καὶ οὐθὲν χωριστόν· ἀλλ' ὥσπερ καὶ φαίνεται, οὐθὲν οὐσίᾳ ἐναντίον. καὶ ὁ λόγος μαρτυρεῖ. οὐθὲν ἄρα τῶν ἐναντίων κυρίως ἀρχὴ πάντων, ἀλλ' ἑτέρα. οἱ δὲ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ποιοῦσιν ὕλην. οἱ μὲν τῷ ἑνὶ τῷ ἴσῳ τὸ ἄνισον, ὡς τοῦτο τὴν τοῦ πλήθους οὖσαν φύσιν. οἱ δὲ τῷ ἑνὶ τὸ πλῆθος. γεννῶνται γὰρ οἱ ἀριθμοὶ, τοῖς μὲν ἐκ τῆς τοῦ ἀνίσου δυάδος τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ. τῷ δ' ἐκ τοῦ πλήθους, ὑπὸ τῆς τοῦ ἑνὸς οὐσίας ἀμφοῖν. καὶ γὰρ ὁ τὸ ἄνισον καὶ ἓν λέγων τὰ στοιχεῖα, τὸ δ' ἄνισον ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ δυάδα, ὡς ἓν ὄντα τὸ ἄνισον καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν λέγει, καὶ οὐ διορίζει ὅτι λόγῳ, ἀριθμῷ δ' οὔ. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς ἀρχὰς ἃς στοιχεῖα καλοῦσιν, οὐ καλῶς ἀποδιδόασιν. οἱ μὲν τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν λέγοντες μετὰ τοῦ ἑνὸς, τρία ταῦτα στοιχεῖα τῶν ἀριθμῶν, τὰ μὲν δύο, ὕλην, τὸ δ' ἓν, τὴν μορφήν. οἱ δὲ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, ὅτι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, μεγέθους οἰκειότερα τὴν φύσιν. οἱ δὲ τὸ καθόλου μᾶλλον ἐπὶ τούτων τὸ ὑπερέχον καὶ τὸ ὑπερεχόμενον. διαφέρει

οὐθὲν ὡς εἰπεῖν, πρὸς ἕνια τῶν συμβαινόντων· ἀλλὰ πρὸς τὰς λογικὰς μόνον δυσχερείας, ἃς φυλάττονται διὰ τὸ καὶ αὐτοὶ λογικὰς φέρειν τὰς ἀποδείξεις. πλὴν τοσοῦτόν γε ὁ αὐτὸς λόγος συμβαίνει τὸ ὑπερέχον καὶ τὸ ὑπερεχόμενον εἶναι ἀρχάς, ἀλλὰ μὴ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, καὶ τὸν ἀριθμὸν πρότερον τῆς δυάδος, ἐκ τῶν στοιχείων· καθόλου γὰρ ἀμφότερα μᾶλλόν ἐστι. νῦν δὲ τὸ μὲν λέγουσι, τὸ δ' οὐ λέγουσιν. οἱ δὲ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὸ ἓν ἀντιτιθέασιν· οἱ δὲ πλῆθος καὶ τὸ ἕν. εἰ δέ ἐστιν ὥσπερ βούλονται τὰ ὄντα ἐξ ἐναντίων, τῷ δὲ ἑνὶ ἢ οὐθὲν ἐναντίον, ἢ εἴπερ ἄρα μέλλει, τὸ πλῆθος· τὸ δ' ἄνισον τῷ ἴσῳ, καὶ τὸ ἕτερον τῷ ταὐτῷ, καὶ τὸ ἄλλο αὐτῷ· μάλιστα μὲν οἱ τὸ ἓν τῷ πλήθει ἀντιτιθέντες ἔχονταί τινος δόξης, οὐ μὴν οὐδ' οὗτοι ἱκανῶς· ἔσται γὰρ τὸ ἓν ὀλίγον· πλῆθος μὲν γὰρ ὀλιγότητι, τὸ δὲ πολὺ τῷ ὀλίγῳ ἀντίκειται. τὸ δὲ ἓν ὅτι μέτρον σημαίνει, φανερόν· καὶ ἐν παντί ἐστί τι ἕτερον ὑποκείμενον, οἷον ἐν ἁρμονίᾳ δίεσις, ἐν δὲ μεγέθει δάκτυλος ἢ πούς, ἤ τι τοιοῦτον, ἐν δὲ ῥυθμοῖς βάσις ἢ συλλαβή· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν βάρει σταθμός τις ὡρισμένος ἐστί· καὶ κατὰ πάντων δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐν μὲν τοῖς ποιοῖς ποιόν τι, ἐν δὲ τοῖς ποσοῖς ποσόν τι, καὶ ἀδιαίρετον τὸ μέτρον, τὸ μὲν κατὰ τὸ εἶδος, τὸ δὲ πρὸς τὴν αἴσθησιν· ὡς οὐκ ὄντος τινὸς καθ' αὑτὸ οὐσίας τοῦ ἑνός. καὶ τοῦτο κατὰ λόγον· σημαίνει γὰρ τὸ ἓν ὅτι μέτρον πλήθους τινός· καὶ ὁ ἀριθμός, ὅτι πλῆθος μεμετρημένον, καὶ πλῆθος μέτρων· διὸ καὶ εὐλόγως οὐκ ἔστι τὸ ἓν ἀριθμός· οὐδὲ γὰρ τὸ μέτρον, μέτρα, ἀλλ' ἀρχὴ καὶ τὸ μέτρον καὶ τὸ ἕν. δεῖ δὲ ἀεὶ τὸ αὐτό τι ὑπάρχειν πᾶσι, τὸ μέτρον· οἷον εἰ ἵπποι, τὸ μέτρον ἵππος, καὶ εἰ ἄνθρωποι, ἄνθρωπος. εἰ δ' ἄνθρωπος, καὶ ἵππος, καὶ θεός, ζῷον ἴσως, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔσται ζῷα. εἰ δ' ἄνθρωπος καὶ λευκὸς καὶ βαδίζον, ἥκιστα μὲν ἀριθμὸς τούτων, διὰ τὸ ταὐτῷ πάντα ὑπάρχειν, καὶ ἑνὶ κατὰ τὸν ἀριθμόν· ὅμως δὲ γενῶν ἔσται ὁ ἀριθμὸς ὁ τούτων, ἤ τινος ἄλλης τοιαύτης προσηγορίας. οἱ δὲ τὸ ἄνισον ὥς ἕν τι, τὴν δυάδα δὲ ἀόριστον ποιοῦντες μεγάλου καὶ μικροῦ, πόρρω λίαν τῶν δοκούντων καὶ δυνατῶν λέγουσι· πάθη τε γὰρ ταῦτα καὶ συμβεβηκότα μᾶλλον ἢ ὑποκείμενα

τοῖς

τοῖς ἀριθμοῖς καὶ τοῖς μεγέθεσίν ἐστι· τὸ μὲν γὰρ πολὺ καὶ ὀλίγον, ἀριθμοῦ· καὶ μέγα καὶ μικρόν, μεγέθους· ὥσπερ ἄρτιον καὶ περιττόν, καὶ λεῖον καὶ τραχύ, καὶ εὐθὺ καὶ καμπύλον. ἔτι δὲ πρὸς ταύτῃ τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ πρός τι ἀνάγκη εἶναι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τὸ δὲ πρός τι πάντων ἥκιστα φύσις τις, ἢ οὐσία τῶν κατηγοριῶν ἐστί, καὶ ὑστέρα τοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ· καὶ πάθος τι τοῦ ποσοῦ τὸ πρός τι, ὥσπερ ἐλέχθη, ἀλλ' οὐχ ὕλη, εἴ τι ἕτερον, καὶ τῷ ὅλως κοινῷ πρός τι, καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ καὶ εἴδεσιν. οὐθὲν γάρ ἐστιν οὔτε μέγα οὔτε μικρόν, οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον, οὔτε ὅλως πρός τι, ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν πολὺ ἢ ὀλίγον, ἢ μέγα ἢ μικρόν, ἢ πρός τι ἐστί. σημεῖον δ' ὅτι ἥκιστα οὐσία τις καὶ ὄν τι τὸ πρός τι, τὸ μόνον μὴ εἶναι γένεσιν αὐτοῦ, μηδὲ φθοράν, μηδὲ κίνησιν, ὥσπερ κατὰ τὸ ποσὸν αὔξησις καὶ φθίσις· κατὰ τὸ ποιὸν ἀλλοίωσις· κατὰ τόπον φορά· κατὰ τὴν οὐσίαν ἡ ἁπλῶς γένεσις καὶ φθορά· ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ πρός τι. ἄνευ γὰρ τοῦ κινηθῆναι, ὁτὲ μὲν μεῖζον, ὁτὲ δὲ ἔλαττον ἢ ἴσον ἔσται, θατέρου κινηθέντος κατὰ τὸ ποσόν. ἀνάγκη τε ἑκάστου ὕλην εἶναι, τὸ δυνάμει τοιοῦτον, ὥστε καὶ οὐσίας· τὸ δὲ πρός τι, οὔτε δυνάμει οὐσία, οὔτε ἐνεργείᾳ. ἄτοπον οὖν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, τὸ οὐσίας μὴ οὐσίαν ποιεῖν στοιχεῖον, καὶ πρότερον· ὕστερα γὰρ πᾶσαι αἱ κατηγορίαι. ἔτι δὲ τὰ στοιχεῖα οὐ κατηγορεῖται καθ' ὧν στοιχεῖα· τὸ δὲ πολὺ καὶ ὀλίγον, καὶ χωρὶς καὶ ἅμα κατηγορεῖται ἀριθμοῦ· καὶ τὸ μακρὸν καὶ τὸ βραχύ, γραμμῆς· ἐπιφανείας δέ, καὶ πλατὺ καὶ στενόν. εἰ δὲ δὴ καὶ ἔστι τι πλῆθος οὗ τὸ μὲν ἀεὶ ὀλίγον, οἷον ἡ δυάς· εἰ γὰρ πολύ, τὸ ἓν ἂν ὀλίγον εἴη· κἂν πολὺ ἁπλῶς εἴη, οἷον ἡ δεκάς, πολύ· καὶ εἰ ταύτης μή ἐστι πλεῖον, ἢ τὰ μύρια. πῶς οὖν ἔσται οὕτως ἐξ ὀλίγου καὶ πολλοῦ ὁ ἀριθμός; ἢ γὰρ ἄμφω ἔδει κατηγορεῖσθαι, ἢ μηδέτερον· νῦν δὲ ἕτερον μόνον κατηγορεῖται. ἁπλῶς δὲ δεῖ σκοπεῖν, ἆρα ἐστὶ δυνατὸν τὰ ἀΐδια ἐκ στοιχείων συγκεῖσθαι; ὕλην γὰρ ἕξει· σύνθετα γὰρ πάντα τὰ ἐκ στοιχείων. εἰ τοίνυν ἀνάγκη ἐξ οὗ ἐστιν, εἰ καὶ ἀεὶ ἔστι, κἂν εἰ ἐγένετο, ἐκ τούτου γίνεσθαι· γίνεται δὲ πᾶν ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος τοῦτο ὃ γίνεται· οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο

ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, οὐδὲ ἐκεῖνο· τὸ δὲ δυνατὸν ἐνδέχεται καὶ μὴ ἐνεργεῖν καὶ
μή· εἰ δὲ ὅτι μάλιστα ἀεί ἐστιν ὁ ἀριθμὸς, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο ὕλην ἔχον, ἐνδέ-
χοιτ' ἂν μὴ εἶναι· ὥσπερ καὶ τὸ μίαν ἡμέραν ἔχον, καὶ τὸ ὁποσαοῦν ἔτη· εἰ δ'
οὕτω, καὶ τοσοῦτον χρόνον οὗ μή ἐστι πέρας· οὐκ ἂν τοίνυν εἴη ἀΐδια, εἴπερ
μὴ ἀΐδιον τὸ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, καθάπερ ἐν ἄλλοις λόγοις συνέ-
βη πραγματευθῆναι. εἰ δέ ἐστι τὸ λεγόμενον νῦν ἀληθὲς καθόλου, ὅ-
τι οὐδεμία ἐστὶν ἀΐδιος οὐσία, ἐὰν μὴ ᾖ ἐνέργεια, τὰ δὲ στοιχεῖα ὕλη
τῆς οὐσίας, οὐδεμιᾶς ἂν εἴη ἀϊδίου οὐσίας στοιχεῖα ἐξ ὧν ἐστιν ἐνυ-
παρχόντων. εἰσὶ δέ τινες οἳ δυάδα μὲν ἀόριστον ποιοῦσι τὸ μετὰ
τοῦ ἑνὸς στοιχεῖον, τὸ δ' ἄνισον δυσχεραίνουσιν εὐλόγως, διὰ τὰ συμ-
βαίνοντα ἀδύνατα· οἷς τοσαῦτα μόνον ἀφῄρηται τῶν δυσχερῶν, ὅσα διὰ
τὸ ποιεῖν τὸ ἄνισον καὶ τὸ πρός τι στοιχεῖον, ἀναγκαῖα συμβαίνουσι
τοῖς λέγουσιν· ὅσα δὲ χωρὶς ταύτης τῆς δόξης, ταῦτα κἀκείνοις ὑ-
πάρχειν ἀναγκαῖον, ἐάν τε τὸν εἰδητικὸν ἀριθμὸν ἐξ αὐτῶν ποιῶσιν, ἐάν τε
τὸν μαθηματικόν. πολλὰ μὲν οὖν τὰ αἴτια τῆς ἐπὶ ταύτας τὰς αἰτίας
ἐκτροπῆς· μάλιστα δὲ τὸ ἀπορῆσαι ἀρχαϊκῶς. ἔδοξε γὰρ αὐτοῖς πάν-
τ' ἔσεσθαι ἓν τὰ ὄντα, αὐτὸ τὸ ὄν, εἰ μή τις λύσει, καὶ ὁμόσε βαδιεῖται τῷ
Παρμενίδου λόγῳ· οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο δαμῇ, εἶναι μὴ ἐόντα· ἀλ-
λ' ἀνάγκη εἶναι τὸ μὴ ὂν δεῖξαι ὅτι ἔστιν· οὕτω γὰρ ἐκ τοῦ ὄντος καὶ
ἄλλου τινὸς, τὰ ὄντα ἔσεσθαι, εἰ πολλά ἐστι. καίτοι πρῶτον μὲν, εἰ τὸ ὂν
πολλαχῶς· τὸ μὲν γὰρ ὅτι οὐσίαν σημαίνει, τὸ δ' ὅτι ποιόν, τὸ δ' ὅτι πο-
σὸν, καὶ τὰς ἄλλας δὴ κατηγορίας· ποῖον οὖν τὰ ὄντα πάντα ἕν, εἰ μὴ τὸ
μὴ ὂν ἔσται· πότερον αἱ οὐσίαι, ἢ τὰ πάθη, καὶ τὰ ἄλλα δὴ ὁμοίως, ἢ πάν-
τα, καὶ ἔσται ἓν τὸ τόδε, τὸ τοιόνδε, τὸ τοσόνδε, καὶ τἆλλα ὅσα ἕν τι ση-
μαίνει· ἀλλ' ἄτοπον, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, τὸ μίαν φύσιν τινὰ γενο-
μένην αἰτίαν εἶναι, καὶ τοῦ τοῦ ὄντος εἶναι, τὸ μὲν τόδε
εἶναι, τὸ δὲ τοιόνδε, τὸ δὲ ποσόνδε, τὸ δὲ πού. ἔπειτα ἐκ ποίου μὴ ὄντος,
καὶ ὄντος τὰ ὄντα; πολλαχῶς γὰρ καὶ τὸ μὴ ὄν, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὄν· καὶ τὸ μὲν
μὴ ἄνθρωπον σημαίνει τὸ μὴ εἶναι τοδί· τὸ δὲ μὴ εὐθὺ, τὸ μὴ εἶναι
τοιονδί· τὸ δὲ μὴ τρίπηχυ, τὸ μὴ εἶναι τοσονδί. ἐκ ποίου οὖν

ὄντος

ὄντος καὶ μὴ ὄντος, πολλὰ τὰ ὄντα; βούλεται μὲν δὴ τὸ ψεῦδος καὶ
ταύτην τὴν φύσιν λέγειν τὸ οὐκ ὄν, ἐξ οὗ καὶ τοῦ ὄντος, πολλὰ τὰ ὄν-
τα· διὸ καὶ ἐλέγετο, ὅτι δεῖ ψεῦδός τι ὑποθέσθαι, ὥσπερ καὶ οἱ γεω-
μέτραι, τὸ ποδιαίαν εἶναι τὴν μὴ ποδιαίαν· ἀδύνατον δὲ ταῦθ' οὕτως
ἔχειν· οὔτε γὰρ οἱ γεωμέτραι ψεῦδος οὐθὲν ὑποτίθενται (οὐ γὰρ ἐν τῷ
συλλογισμῷ ἡ πρότασις) οὔτε ἐκ τοῦ οὕτω μὴ ὄντος τὰ ὄντα γίγνεται,
οὐδὲ φθείρεται. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν κατὰ τὰς πτώσεις μὴ ὂν ἰσαχῶς ταῖς
κατηγορίαις λέγεται, παρὰ τοῦτο δὲ τὸ ὡς ψεῦδος λέγεται τὸ μὴ ὂν,
καὶ τὸ κατὰ δύναμιν· ἐκ τούτου ἡ γένεσίς ἐστιν, ἐκ τοῦ μὴ ἀνθρώπου, δυνά-
μει δὲ ἀνθρώπου, ἄνθρωπος· καὶ ἐκ τοῦ μὴ λευκοῦ, δυνάμει δὲ λευκοῦ, λευκόν· ὁ-
μοίως ἐάν τε ἕν τι γίγνηται, ἐάν τε πολλά. φαίνεται δὲ ἡ ζήτησις, πῶς πολλὰ
τὸ ὂν, τὸ κατὰ τὰς οὐσίας λεγόμενον· ἀριθμοὶ γὰρ καὶ μήκη καὶ σώματα
τὰ γεννώμενά ἐστιν. ἄτοπον δὴ τὸ ὅπως μὲν πολλὰ τὸ ὄν, τὸ τί ἐστι ζη-
τῆσαι· πῶς δὲ ἢ ποιὰ ἢ ποσὰ, μή. οὐ γὰρ δὴ ἡ δυὰς ἡ ἀόριστος αἰτία· οὐ-
δὲ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, τοῦ δύο λευκὰ ἢ πολλὰ εἶναι χρώματα, ἢ χυ-
μοὺς ἢ σχήματα· ἀριθμοὶ γὰρ ἂν καὶ ταῦτα ἦσαν καὶ μονάδες. ἀλ-
λὰ μὴν εἴ γε ταῦτ' ἐπῆλθον, εἶδον ἂν τὸ αἴτιον καὶ τὸ ἐν ἐκείνοις· τὸ
γὰρ αὐτὸ ἢ τὸ ἀνάλογον αἴτιον. αὕτη γὰρ ἡ παρέκβασις αἰτία, καὶ
τοῦ τὸ ἀντικείμενον ζητοῦντας τῷ ὄντι καὶ τῷ ἑνὶ, ἐξ οὗ καὶ τούτων
τὰ ὄντα, τὸ πρός τι καὶ τὸ ἄνισον ὑποθεῖναι· ὃ οὔτ' ἐναντίον, οὔτ' ἀπό-
φασις ἐκείνων, μία τε φύσις τῶν ὄντων, ὥσπερ καὶ τὸ τί καὶ τὸ
ποιόν. καὶ ζητεῖν ἔδει καὶ τοῦτο, πῶς πολλὰ τὰ πρός τι, ἀλλ' οὐχ ἕν. νῦν
δὲ πῶς μὲν πολλαὶ μονάδες παρὰ τὸ πρῶτον ἓν ζητεῖται· πῶς δὲ
πολλὰ ἄνισα παρὰ τὸ ἄνισον, οὐκέτι. καίτοι χρῶνται καὶ λέγουσι
μέγα, μικρόν· πολὺ, ὀλίγον, ἐξ ὧν οἱ ἀριθμοί· μακρὸν, βραχὺ, ἐξ ὧν
τὸ μῆκος· πλατὺ, στενὸν, ἐξ ὧν τὸ ἐπίπεδον· βαθὺ, ταπεινὸν, ἐξ ὧν
οἱ ὄγκοι· καὶ ἔτι δὴ πλείω λέγουσι τοῦ πρός τι. τούτοις δὴ τί αἴ-
τιον τοῦ πολλὰ εἶναι; ἀνάγκη μὲν οὖν ὥσπερ λέγομεν, ὑποθεῖναι τὸ
δυνάμει ὂν ἑκάστῳ· τοῦτο δὲ προσαπεφήνατο ὁ ταῦτα λέγων, τί
τὸ δυνάμει ὂν τόδε καὶ οὐσία, μὴ ὂν δὲ καθ' αὑτὸ, ὅτι τὸ πρός τι·

ὥσπερεὶ εἰ ἔστι τὸ τρίον, ὃ οὔτε δυνάμει ἐστὶ τὸ ἕν, ἢ τὸ ὄν, οὔτ' ἀπόφασις τοῦ ἑνός, οὔτε τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἕν τι τῶν ὄντων. πολύ τε μᾶλλον ὥσπερ ἐλέχθη, εἰ ἐζήτει πῶς πολλὰ τὰ ὄντα, μὴ τὰ ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ ζητεῖν, πῶς πολλαὶ οὐσίαι, ἢ πολλὰ ποιά, ἀλλὰ πῶς πολλὰ τὰ ὄντα· τὰ μὲν γὰρ οὐσίαι· τὰ δέ, πάθη· τὰ δέ, πρός τι. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, ἔχει τινὰ καὶ ἄλλην ἐπίστασιν, πῶς πολλά. διὰ γὰρ τὸ μὴ χωριστὰ εἶναι, τῷ τὸ ὑποκείμενον πολλὰ γίνεσθαι καὶ εἶναι, ποιά τε πολλὰ εἶναι καὶ ποσά. καίτοι δεῖ γέ τινα εἶναι ὕλην ἑκάστῳ γένει· πλὴν χωριστὴν ἀδύνατον τῶν οὐσιῶν. ἀλλ' ἐπὶ τῶν τόδε τι, ἔχει τινὰ λόγον, πῶς πολλὰ τὸ τόδε τι, εἰ μή τι ἔσται καὶ τόδε τι, καὶ φύσις τις τοιαύτη. αὕτη δέ ἐστιν ἐκεῖθεν μᾶλλον ἡ ἀπορία· πῶς πολλαὶ ἐνεργείᾳ οὐσίαι, ἀλλ' οὐ μία. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ μὴ ταὐτόν ἐστι τὸ τόδε καὶ τὸ ποσόν, οὐ λέγεται πῶς καὶ διὰ τί πολλὰ τὰ ὄντα. ἀλλὰ πῶς καὶ διὰ τί ποσὰ πολλά. ὁ γὰρ ἀριθμὸς πᾶς, ποσόν τι σημαίνει· καὶ ἡ μονάς, εἰ μὴ μέτρον, ὅτι τὸ κατὰ τὸ ποσὸν ἀδιαίρετον. εἰ μὲν οὖν ἕτερον τὸ ποσὸν καὶ τὸ τί ἐστιν· ὅτι οὐ λέγεται τὸ τί ἐστιν ἐκ τίνος, οὐδὲ πῶς πολλά. εἰ δὲ ταὐτά, πολλὰς ὑπομένει ὁ λέγων ἐναντιώσεις. ἐπιστήσειε δ' ἄν τις τὴν σκέψιν καὶ περὶ τῶν ἀριθμῶν, πόθεν δεῖ λαβεῖν τὴν πίστιν ὡς εἰσί. τῷ μὲν γὰρ ἰδέας τιθεμένῳ, παρέχονταί τι αἴτιον τοῖς οὖσιν, εἴπερ ἕκαστος τῶν ἀριθμῶν ἰδέα τις· ἡ δ' ἰδέα τοῖς ἄλλοις, αἰτία τοῦ εἶναι ὃν δή ποτε τρόπον. ἔστω γὰρ ὑποκείμενον αὐτοῖς τοῦτο· τῷ δὲ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον οὐκ οἰομένῳ, διὰ τὸ τὰς ἐνούσας δυσχερείας ὁρᾶν περὶ τὰς ἰδέας, ὥστε διά γε ταῦτα μὴ ποιεῖν ἀριθμούς· ποιοῦντι δὲ ἀριθμὸν τὸν μαθηματικόν, πόθεν τε χρὴ πιστεῦσαι ὡς ἔστι τοιοῦτος ἀριθμός, καὶ τί τοῖς ἄλλοις χρήσιμος. οὐθενὸς γὰρ οὔτε φησὶν ὁ λέγων αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' αὐτήν τινα λέγει καθ' αὑτὴν φύσιν οὖσαν, οὔτε φαίνεται ὢν αἴτιος. τὰ γὰρ θεωρήματα τῶν ἀριθμητικῶν πάντα, καὶ κατὰ τῶν αἰσθητῶν ὑπάρξει, καθάπερ ἐλέχθη. οἱ μὲν οὖν τιθέμενοι τὰς ἰδέας εἶναι, ἢ ἀριθμοὺς αὐτὰς εἶναι τιθέμενοι κατὰ τὴν ἔκθεσιν ἑκάστου πα-

ρὰ

ρὰ τὰ πολλὰ λαμβάνειν, τὸ ἓν ἕκαστον πειρῶνται λέγειν, πῶς καὶ διὰ τί ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ οὔτ' ἀναγκαῖα οὔτε δυνατὰ ταῦτα, οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν διά γε ταῦτα εἶναι λεκτέον. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι διὰ τὸ ὁρᾶν πολλὰ τῶν ἀριθμῶν πάθη ὑπάρχοντα τοῖς αἰσθητοῖς σώμασιν, εἶναι μὲν ἀριθμοὺς ἐποίησαν τὰ ὄντα· οὐ χωριστοὺς δέ, ἀλλ' ἐξ ἀριθμῶν τὰ ὄντα. διὰ τί δέ; ὅτι τὰ πάθη τὰ τῶν ἀριθμῶν ἐν ἁρμονίᾳ ὑπάρχει, καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις. τοῖς δὲ τὸν μαθηματικὸν μόνον λέγουσιν εἶναι ἀριθμόν, οὐθὲν τοιοῦτον ἐνδέχεται λέγειν κατὰ τὰς ὑποθέσεις· ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔσονται αὐτῶν αἱ ἐπιστῆμαι ἐλέγετο. ἡμεῖς δέ φαμεν εἶναι, καθάπερ εἴπομεν καὶ πρότερον. καὶ δῆλον ὅτι οὐ κεχώρισται τὰ μαθηματικά· οὐ γὰρ ἂν κεχωρισμένων, τὰ πάθη ὑπῆρχεν ἐν τοῖς σώμασιν. οἱ μὲν οὖν Πυθαγόρειοι, κατὰ μὲν τὸ τοιοῦτον, οὐθενὶ ἔνοχοί εἰσι· κατὰ μέντοι τὸ ποιεῖν ἐξ ἀριθμῶν τὰ φυσικὰ σώματα, ἐκ μὴ ἐχόντων βάρος, μηδὲ κουφότητα, ἔχοντα κουφότητα καὶ βάρος, ἐοίκασι περὶ ἄλλου οὐρανοῦ λέγειν καὶ σωμάτων, ἀλλ' οὐ τῶν αἰσθητῶν. οἱ δὲ χωριστὸν ποιοῦντες, ὅτι ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν, οὐκ ἔσται τὰ ἀξιώματα· ἀληθῆ δὲ τὰ λεγόμενα, καὶ σαίνει τὴν ψυχήν, εἶναί τε ὑπολαμβάνουσι καὶ χωριστὰ εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μεγέθη τὰ μαθηματικά. καὶ δῆλον οὖν ὅτι καὶ ὁ ἐναντιούμενος λόγος, τὰ ἐναντία ἐρεῖ. καὶ ὃ ἄρτι ἠπορήθη, λυτέον τοῖς οὕτω λέγουσι, διὰ τί οὐδαμῶς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑπαρχόντων, τὰ πάθη ὑπάρχει αὐτῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. εἰσὶ δέ τινες, οἳ ἐκ τοῦ πέρατα εἶναι καὶ ἔσχατα, τὴν μὲν στιγμὴν γραμμῆς, ταύτην δὲ ἐπιπέδου, τοῦτο δὲ τοῦ στερεοῦ, οἴονται εἶναι ἀνάγκην τοιαύτας φύσεις εἶναι. δεῖ δὴ καὶ τοῦτον ὁρᾶν τὸν λόγον, μὴ λίαν ᾖ μαλακός. οὔτε γὰρ οὐσίαι εἰσὶ τὰ ἔσχατα, ἀλλὰ μᾶλλον ταῦτα πάντα πέρατα. ἐπεὶ καὶ τῆς βαδίσεως, καὶ ὅλως κινήσεως, ἔστι τι πέρας· τοῦτ' οὖν ἔσται τόδε τι, καὶ οὐσία τις; ἀλλ' ἄτοπον. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ εἰσί, τῶνδε τῶν αἰσθητῶν ἔσονται πάντα· ἐπὶ τούτων γὰρ ὁ λόγος εἴρηκε. διὰ τί οὖν χωριστὰ ἔσται; ἔτι δὲ ἐπιζητήσειεν ἄν τις μὴ λίαν εὐχερὴς ὤν· περὶ μὲν

οὖν τοῦ ἀριθμοῦ παντὸς ἐστὶ τῶν μαθηματικῶν, τὸ μηδὲν συμβάλλεσθαι ἀλλήλοις τὰ πρότερα τοῖς ὕστερον· μὴ ὄντος γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ, οὐθὲν ἧττον τὰ μεγέθη ἔσται τοῖς μαθηματικὰ μόνον εἶναι φαμένοις. καὶ τούτων μὴ ὄντων, ἡ ψυχὴ καὶ τὰ σώματα τὰ αἰσθητά. οὐκ ἔοικε δ᾽ ἡ φύσις ἐπεισοδιώδης οὖσα ἐκ τῶν φαινομένων ὥσπερ μοχθηρὰ τραγῳδία. τοῖς δὲ τὰς ἰδέας τιθεμένοις, τοῦτο μὲν ἐκφεύγει· ποιοῦσι γὰρ τὰ μεγέθη ἐκ τῆς ὕλης καὶ ἀριθμοῦ. ἐκ μὲν τῆς δυάδος, τὰ μήκη· ἐκ τριάδος δ᾽ ἴσως τὰ ἐπίπεδα· ἐκ δὲ τῆς τετράδος, τὰ στερεά· ἢ καὶ ἐξ ἄλλων ἀριθμῶν· διαφέρει γὰρ οὐθέν· ἀλλὰ ταῦτά γε πότερον ἰδέαι ἔσονται, ἢ τίς ὁ τρόπος αὐτῶν, καὶ τί συμβάλλονται τοῖς οὖσιν· οὐθὲν γάρ, ὥσπερ οὐδὲ τὰ μαθηματικά, οὐδὲ ταῦτα συμβάλλεται. ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ὑπάρχει γε τούτων οὐθὲν θεώρημα, ἐὰν μή τις βούληται κινεῖν τὰ μαθηματικὰ καὶ ποιεῖν ἰδίας τινὰς δόξας. ἔστι δ᾽ οὐ χαλεπὸν ὁποιασοῦν ὑποθέσεις λαμβάνοντας μακροποιεῖν καὶ συνείρειν. οὗτοι μὲν οὖν ταύτῃ προσγλιχόμενοι ταῖς ἰδέαις τὰ μαθηματικά, διαμαρτάνουσιν. οἱ δὲ πρῶτοι, δύο τοὺς ἀριθμοὺς ποιήσαντες, τόν τε τῶν εἰδῶν καὶ τὸν μαθηματικὸν ἄλλον, οὐδαμῶς οὔτ᾽ εἰρήκασιν, οὔτ᾽ ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν, πῶς καὶ ἐκ τίνος ἔσται ὁ μαθηματικός. ποιοῦσι γὰρ αὐτὸν μεταξὺ τοῦ εἰδητικοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ, ὁ αὐτὸς ἐκείνῳ ἔσται τῷ τῶν ἰδεῶν· ἐξ ἄλλου δέ τινος μικροῦ καὶ μεγάλου· τὰ γὰρ μεγέθη ποιεῖ. εἰ δ᾽ ἕτερόν τι ἐρεῖ, πλείω τὰ στοιχεῖα ἐρεῖ. καὶ εἰ ἕν τι ἑκατέρου ἡ ἀρχή, κοινόν τι ἐπὶ τούτων ἔσται τὸ ἕν· ζητητέον τε πῶς καὶ ταῦτα τὰ πολλὰ τὸ ἕν· καὶ ἅμα τὸν ἀριθμὸν γίνεσθαι ἄλλως, ἢ ἐξ ἑνὸς καὶ δυάδος ἀορίστου ἀδύνατον κατ᾽ ἐκεῖνον. πάντα δὴ ταῦτα ἄλογα, καὶ μάχεται καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς εὐλόγοις. καὶ ἔοικεν ἐν αὐτοῖς εἶναι ὁ Σιμωνίδου μακρὸς λόγος. γίνεται γὰρ ὁ μακρὸς λόγος, ὥσπερ ὁ τῶν δούλων, ὅταν μηθὲν ὑγιὲς λέγωσι. φαίνεται δὲ καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν βοᾶν ὡς ἑλκόμενα· οὐ δύναται γὰρ οὐδαμῶς γεννῆσαι τὸν ἀριθμόν, ἀλλ᾽ ἢ τὸν ἀφ᾽ ἑνὸς διπλασιαζόμενον.

διπλασιαζόμενον. ἄτοπον δὲ καὶ γένεσιν ποιεῖν ἀϊδίων ὄντων, μᾶλλον δ᾽ ἕν τι τῶν ἀδυνάτων. οἱ μὲν οὖν Πυθαγόρειοι πότερον οὐ ποιοῦσιν ἢ ποιοῦσι γένεσιν, οὐδὲν δεῖ διστάζειν· φανερῶς γὰρ λέγουσιν ὡς τοῦ ἑνὸς συσταθέντος, εἴτ᾽ ἐξ ἐπιπέδων εἴτ᾽ ἐκ χροιᾶς εἴτ᾽ ἐκ σπέρματος, εἴτ᾽ ἐξ ὧν ἀποροῦσιν εἰπεῖν, εὐθὺς τὸ ἔγγιστα τοῦ ἀπείρου ὅτι εἵλκετο καὶ ἐπεραίνετο ὑπὸ τοῦ πέρατος. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ κοσμοποιοῦσι καὶ φυσικῶς βούλονται λέγειν, δίκαιον αὐτοὺς ἐξετάζειν τι περὶ φύσεως, ἐκ δὲ τῆς νῦν ἀφεῖναι μεθόδου· τὰς γὰρ ἐν τοῖς ἀκινήτοις ζητοῦμεν ἀρχάς, ὥστε καὶ τῶν ἀριθμῶν τῶν τοιούτων ἐπισκεπτέον τὴν γένεσιν. τοῦ μὲν οὖν περιττοῦ γένεσιν οὔ φασιν, ὡς δηλονότι τοῦ ἀρτίου οὔσης γενέσεως, τὸν δ᾽ ἄρτιον πρῶτον ἐξ ἀνίσων τινὲς κατασκευάζουσι τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ἰσασθέντων. ἀνάγκη οὖν πρότερον ὑπάρχειν τὴν ἀνισότητα αὐτοῖς τοῦ ἰσασθῆναι. εἰ δ᾽ ἀεὶ ἦσαν ἰσασμένα, οὐκ ἂν ἦσαν ἄνισα πρότερον· τοῦ γὰρ ἀεὶ οὐκ ἔστι πρότερον οὐθέν. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐ τοῦ θεωρῆσαι ἕνεκεν ποιοῦσι τὴν γένεσιν τῶν ἀριθμῶν. ἔχει δ᾽ ἀπορίαν καὶ εὐπορήσαντι ἐπιτίμησιν, πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἀρχαί. ἀπορίαν μὲν ταύτην, πότερόν ἐστί τι ἐκείνων, οἷον βουλόμεθα λέγειν αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον, ἢ οὔ· ἀλλ᾽ ὑστερογενῆ. παρὰ μὲν τῶν θεολόγων ἔοικεν ὁμολογεῖσθαι τῶν νῦν τισιν, οἳ οὔ φασιν, ἀλλὰ προελθούσης τῆς τῶν ὄντων φύσεως, καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ἐμφαίνεσθαι. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν εὐλαβούμενοι ἀληθινὴν δυσχέρειαν, ἣ συμβαίνει τοῖς λέγουσιν, ὥσπερ ἔνιοι, τὸ ἓν ἀρχήν. ἔστι δ᾽ ἡ δυσχέρεια οὐ διὰ τὸ τῇ ἀρχῇ τὸ εὖ ἀποδιδόναι ὡς ὑπάρχον, ἀλλὰ διὰ τὸ τὸ ἓν ἀρχήν, καὶ ἀρχὴν ὡς στοιχεῖον, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐκ τοῦ ἑνός. οἱ δὲ ποιηταὶ οἱ ἀρχαῖοι ταύτῃ ὁμοίως, ᾗ βασιλεύειν καὶ ἄρχειν φασὶν, οὐ τοὺς πρώτους, οἷον, νύκτα, καὶ οὐρανόν, ἢ χάος, ἢ ὠκεανόν, ἀλλὰ τὸν Δία. οὐ μὴν ἀλλὰ τούτοις μὲν διὰ τὸ μεταβάλλειν τοὺς ἄρχοντας συμβαίνει τοιαῦτα λέγειν· ἐπεὶ οἵ γε μεμιγμένοι αὐτῶν, τῷ μὴ μυθικῶς ταῦτα λέγειν, οἷον, Φερεκύδης καὶ ἕτεροί

τινες, τὸ γεννῆσαι πρῶτον καὶ ἄριστον τιθέασι. καὶ οἱ μάγοι, καὶ τῶν ὑστέρων σοφῶν· οἷον Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Ἀναξαγόρας. ὁ μὲν, τὴν φιλίαν στοιχεῖον· ὁ δέ, τὸν νοῦν ἀρχὴν ποιήσας. τῶν δὲ τὰς ἀκινήτους οὐσίας λεγόντων, οἱ μέν φασιν αὐτὸ τὸ ἕν, τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι· οὐσίαν μέντοι τὸ ἓν αὐτοῦ ᾤοντο εἶναι μάλιστα. ἡ μὲν οὖν ἀπορία αὕτη, ποτέρως δεῖ λέγειν. θαυμαστὸν δ᾽ εἰ τῷ πρώτῳ καὶ ἀϊδίῳ καὶ αὐταρκεστάτῳ τοῦτ᾽ αὐτὸ πρῶτον οὐχ ὡς ἀγαθὸν ὑπάρχει, τὸ αὔταρκες καὶ ἡ σωτηρία. ἀλλὰ μὴν οὐ δι᾽ ἄλλο τι ἄφθαρτον, ἢ διότι εὖ ἔχει· οὐδ᾽ αὔταρκες. ὥστε τὸ μὲν φάναι τὴν ἀρχὴν τοιαύτην εἶναι, εὔλογον ἀληθὲς εἶναι· τὸ μέντοι ταύτην εἶναι τὸ ἕν, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, στοιχεῖόν γε καὶ στοιχεῖον ἀριθμῶν, ἀδύνατον. συμβαίνει γὰρ πολλὴ δυσχέρεια. ἣν ἔνιοι φεύγοντες ἀπειρήκασιν· οἱ τὸ ἓν μὲν ὁμολογοῦντες ἀρχὴν εἶναι πρώτην καὶ στοιχεῖον· τοῦ ἀριθμοῦ δὲ τοῦ μαθηματικοῦ· ἅπασαι γὰρ αἱ μονάδες γίνονται ὅπερ ἀγαθόν τι, καὶ πολλή τις εὐπορία ἀγαθῶν. ἔτι εἰ τὰ εἴδη ἀριθμοί, τὰ εἴδη πάντα ὅπερ ἀγαθόν τι. ἀλλὰ μὴν ὅτου βούλεται τιθέτω τις εἶναι ἰδέας. εἰ μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν μόνον, οὐκ ἔσονται αἱ οὐσίαι ἰδέαι. εἰ δὲ καὶ τῶν οὐσιῶν πάντα τὰ ζῷα, καὶ τὰ φυτά, ἀγαθὰ καὶ τὰ μετέχοντα. ταῦτά τε δὴ συμβαίνει ἄτοπα καὶ τὸ ἐναντίον στοιχεῖον, εἴτε πλῆθος ὄν, εἴτε τὸ ἄνισον καὶ μέγα καὶ μικρόν, τὸ κακὸν αὐτό. διόπερ ὁ μὲν ἔφευγε τὸ ἀγαθὸν προσάπτειν τῷ ἑνὶ ὡς ἀναγκαῖον ὄν, ἐπειδὴ ἐξ ἐναντίων ἡ γένεσις, τὸ κακὸν τὴν τοῦ πλήθους φύσιν εἶναι. οἱ δὲ, λέγουσι τὸ ἄνισον τὴν τοῦ κακοῦ φύσιν. συμβαίνει δὴ πάντα τὰ ὄντα μετέχειν τοῦ κακοῦ, ἔξω ἑνὸς αὐτοῦ τοῦ ἑνός. καὶ μᾶλλον ἀκράτου μετέχειν τοὺς ἀριθμοὺς ἢ τὰ μεγέθη· καὶ τὸ κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ χώραν εἶναι· καὶ μετέχειν καὶ ὀρέγεσθαι τοῦ φθαρτικοῦ. φθαρτικὸν γὰρ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον. καὶ εἰ ὥσπερ ἐλέγομεν ὅτι ἡ ὕλη ἐστὶ τὸ δυνάμει ἕκαστον, οἷον πυρὸς τοῦ ἐνεργείᾳ τὸ δυνάμει πῦρ, τὸ κακὸν ἔσται αὐτὸ τὸ δυνάμει ἀγαθόν. ταῦτα δὴ πάντα συμβαίνει, τὸ μὲν ὅτι ἀρχὴν πᾶσαν στοιχεῖον ποιοῦσι· τὸ δ᾽ ὅτι τἀναντία ἀρχάς· τὸ δ᾽ ὅτι τὸ ἓν ἀρχήν·

τὸ

τὸ δ᾽ ὅτι τοὺς ἀριθμοὺς τὰς πρώτας οὐσίας καὶ χωριστὰς καὶ εἴδη. εἰ οὖν καὶ τὸ μὴ τιθέναι τὸ ἀγαθὸν ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ τὸ τιθέναι οὕτως ἀδύνατον, δῆλον ὅτι αἱ ἀρχαὶ οὐκ ὀρθῶς ἀποδίδονται· οὐδ᾽ αἱ πρῶται οὐσίαι. οὐκ ὀρθῶς δ᾽ ὑπολαμβάνει οὐδ᾽ εἴ τις παρεικάζει τὰς τοῦ ὅλου ἀρχὰς τῇ τῶν ζῴων καὶ φυτῶν. ὅτι ἐξ ἀορίστων δέ, ἀεὶ τὰ τελειότερα. διὸ καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων οὕτως ἔχειν φασίν, ὥστε μηδὲ ὄν τι εἶναι τὸ ἓν αὐτό. εἰσὶ δὲ καὶ ἐνταῦθα τέλειαι αἱ ἀρχαὶ ἐξ ὧν ταῦτα. ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ, καὶ οὐκ ἔστι τὸ σπέρμα πρῶτον. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τόπον ἅμα τοῖς στερεοῖς τοῖς μαθηματικοῖς ποιῆσαι. ὁ μὲν γὰρ τόπος, τῶν καθ᾽ ἕκαστον ἴδιος· διὸ χωριστὰ τόπῳ· τὰ δὲ μαθηματικά, οὔπου. καὶ τὸ εἰπεῖν μὲν ὅτι που ἔσται, τί δέ ἐστιν ὁ τόπος, μή. ἔδει δὲ τοὺς λέγοντας ἐκ στοιχείων εἶναι τὰ ὄντα καὶ τῶν ὄντων τὰ πρῶτα τοὺς ἀριθμοὺς διελομένους, πῶς ἄλλο ἐξ ἄλλου ἐστίν, οὕτω λέγειν, τίνα τρόπον ὁ ἀριθμός ἐστιν ἐκ τῶν ἀρχῶν. πότερον μίξει· ἀλλ᾽ οὔτε πᾶν μικτόν, τό, τε γινόμενον ἕτερον, οὐκ ἔσται χωριστὸν τὸ ἓν οὐδ᾽ ἑτέρα φύσις· οἱ δὲ βούλονται. ἀλλὰ συνθέσει· ὥσπερ συλλαβή· ἀλλὰ θέσιν τε ἀνάγκη ὑπάρχειν, καὶ χωρὶς ὁ νοῶν νοήσει τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος. τοῦτ᾽ ἔσται οὖν ἀριθμός, μονὰς καὶ πλῆθος, ἢ τὸ ἓν καὶ ἄνισον. καὶ ἐπεὶ τὸ ἐκ τινῶν εἶναι, ἔστι μὲν ὡς ἐνυπαρχόντων, ἔστι δὲ ὡς οὔ, ποτέρως ὁ ἀριθμός· οὕτω γὰρ ὡς ἐνυπαρχόντων οὐκ ἔστιν, ἀλλ᾽ ἢ ὧν γένεσίς ἐστιν. ἀλλ᾽ ὡς ἀπὸ σπέρματος. ἀλλ᾽ οὐχ οἷόν τε τοῦ ἀδιαιρέτου τι ἀπελθεῖν. ἀλλ᾽ ὡς ἐκ τοῦ ἐναντίου μὴ ὑπομένοντος. ἀλλ᾽ ὅσα οὕτως ἔστι, καὶ ἐξ ἄλλου τινός ἐστιν ὑπομένοντος. ἐπεὶ τοίνυν τὸ ἓν ὁ μὲν τῷ πλήθει ὡς ἐναντίον τίθησιν, ὁ δὲ τῷ ἀνίσῳ, ὡς ἴσῳ τῷ ἑνὶ χρώμενος, ὡς ἐξ ἐναντίων ἂν εἴη ὁ ἀριθμός. ἔστιν ἄρα τι ἕτερον, ἐξ οὗ ὑπομένοντος καὶ θατέρου ἐστὶν ἢ γέγονεν. ἔτι τί δήποτε, τὰ μὲν ἄλλ᾽ ὅσα ἐξ ἐναντίων ἢ οἷς ἐστιν ἐναντία φθείρεται, κἂν ἐκ παντὸς ᾖ, ὁ δὲ ἀριθμὸς οὔ. περὶ τούτου γὰρ οὐθὲν λέγεται. καίτοι καὶ ἐνυπάρχον καὶ μὴ ἐνυπάρχον, φθείρει τὸ ἐναντίον, οἷον τὸ νεῖκος τὸ μῖγμα. καίτοι οὐκ ἔδει· οὐ γὰρ ἐκείνῳ γε ἐναντίον. ἀφώρισται οὐδ᾽ ὁποτέρως

οἱ ἀριθμοὶ αἴτιοι τῶν οὐσιῶν καὶ τοῦ εἶναι· πότερον ὡς ὅροι, οἷον, στιγμαὶ τῶν μεγεθῶν· καὶ ὡς Εὔρυτος ἔταττε τίς ἀριθμὸς τίνος· οἷον, ὁδὶ μὲν ἀνθρώπου· ὁδὶ δὲ ἵππου· ὥσπερ οἱ τοὺς ἀριθμοὺς ἄγοντες εἰς τὰ σχήματα τρίγωνον καὶ τετράγωνον· οὕτως ἀφομοιῶν ταῖς ψήφοις τὰς μορφὰς τῶν φυτῶν· ἢ ὅτι ὁ λόγος, ἡ συμφωνία ἀριθμῶν· ὁμοίως δὲ καὶ ἄνθρωπος καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον· τὰ δὲ δὴ πάθη, πῶς ἀριθμοί· τὸ λευκὸν καὶ γλυκὺ καὶ θερμόν· ὅτι δὲ οὐχ οἱ ἀριθμοὶ οὐσίαι, οὐδὲ τῆς μορφῆς αἴτιοι, δῆλον· ὁ γὰρ λόγος, οὐσία· ὁ δὲ ἀριθμὸς ὕλη. οἷον σαρκὸς ἢ ὀστοῦ ἀριθμὸς, ἡ οὐσία· οὕτω τρία, πυρὸς, γῆς δὲ δύο· καὶ ἀεὶ ὁ ἀριθμὸς ὃς ἂν ᾖ τινῶν ἐστιν· ἢ πύρινος ἢ γήϊνος ἢ μοναδικός· ἀλλ' ἡ οὐσία τὸ τοσόνδε εἶναι πρὸς τὸ τοσόνδε κατὰ τὴν μῖξιν· τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, ἀλλὰ λόγος μίξεως ἀριθμῶν σωματικῶν, ἢ ὁποιωνοῦν. οὔτε τῷ ποιῆσαι αἴτιος ὁ ἀριθμὸς, οὔτε ὅλως ἀριθμὸς, οὔτε ὁ μοναδικὸς, οὔτε ὕλη, οὔτε λόγος, καὶ εἶδος τῶν πραγμάτων· ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὡς τὸ οὗ ἕνεκα. ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ τί τὸ εὖ ἐστι, τὸ ἀπὸ τῶν ἀριθμῶν, τὸ ἐν ἀριθμῷ εἶναι τὴν μῖξιν, ἢ ἐν εὐλογίστῳ, ἢ ἐν περιττῷ· νυνὶ γὰρ οὐθὲν ὑγιεινότερον τρὶς τρία ἂν ᾖ τὸ μελίκρατον κεκραμμένον· ἀλλὰ μᾶλλον ὠφελήσειεν ἂν οὐδενὶ λόγῳ ὂν, ὑδαρὲς δὲ, ἢ ἐν ἀριθμῷ ἄκρατον ὄν. ἔτι οἱ λόγοι ἐν προσθέσει ἀριθμῶν εἰσιν, οἱ τῶν μίξεων, οὐκ ἐν ἀριθμοῖς· οἷον, τρία πρὸς δύο· ἀλλ' οὐ τρὶς δύο· τὸ γὰρ αὐτὸ δεῖ γένος εἶναι ἐν ταῖς πολλαπλασιάσεσιν· ὥστε δεῖ μετρεῖσθαι τῷ τε α τὸν στοῖχον ἐφ' οὗ, α. β. γ. καὶ τῷ δ τῶν δ ε ζ· ὥστε τῷ αὐτῷ πάντα. οὐκ οὖν ἔσται πυρός· β. ε. γ. ζ. καὶ ὕδατος ἀριθμὸς δὶς τρία. εἰ δ' ἀνάγκη πάντα ἀριθμοῦ κοινωνεῖν, ἀνάγκη πολλὰ συμβαίνειν τὰ αὐτά, καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν τῷδε, καὶ ἄλλῳ. ἆρ' οὖν τοῦτ' αἴτιον, καὶ διὰ τοῦτό ἐστι τὸ πρᾶγμα, ἢ ἄδηλον; οἷον ἔστι τις τῶν τοῦ ἡλίου φορῶν ἀριθμὸς, καὶ πάλιν τῶν τῆς σελήνης, καὶ τῶν ζώων γε ἑκάστου τοῦ βίου καὶ ἡλικίας. τί οὖν κωλύει ἐνίους μὲν τούτων τετραγώνους εἶναι, ἐνίους δὲ κύβους καὶ ἴσους, τοὺς δὲ διπλασίους; οὐθὲν κωλύει· ἀλλὰ ἀνάγκη ἐν τούτοις στρέφεσθαι, εἰ ἀριθμοῦ πάντα

τα

τὰ ἐκοινώνει· ἐνεδέχετό τε τὰ διαφέροντα, ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν πίπτειν· ὥστ' εἴ τισιν ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς συνεβεβήκει, ταῦτ' ἂν ἦν ἀλλήλοις ἐκεῖνα τὸ αὐτὸ εἶδος ἀριθμοῦ ἔχοντα· οἷον, ἥλιος καὶ σελήνη, τὰ αὐτά. ἀλλὰ διὰ τί αἴτια ταῦτα; ἑπτὰ μὲν φωνήεντα· ἑπτὰ δὲ χορδαὶ ἡ ἁρμονία· ἑπτὰ δὲ αἱ πλειάδες· ἐν ἑπτὰ δὲ ὀδόντας βάλλει ἔνια γε· ἔνια δ' οὔ· ἑπτὰ δὲ οἱ ἐπὶ Θήβας. ἆρ' οὖν ὅτι τοιοσδὶ ὁ ἀριθμὸς πέφυκε, διὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνοι ἐγένοντο ἑπτὰ, ἢ ἡ πλειὰς ἑπτὰ ἀστέρων ἐστίν· ἢ οἱ μὲν διὰ τὰς πύλας, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν· τὴν δὲ ἡμεῖς οὕτως ἀριθμοῦμεν, τὴν δὲ ἄρκτον γε δώδεκα· οἱ δὲ, πλείους· ἐπεὶ καὶ τὸ ξ ψ ζ, συμφωνίας φασὶν εἶναι, καὶ ὅτι ἐκεῖναι τρεῖς, καὶ ταῦτα τρία· ὅτι δὲ μυρία ἂν εἴη τοιαῦτα, οὐθὲν μέλει· τῷ γὰρ γ καὶ ρ, εἴη ἂν ἓν σημεῖον. εἰ δ' ὅτι διπλάσιον τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἄλλο δ' οὔ· αἴτιον δ' ὅτι τριῶν ὄντων τόπων, ἓν ἐφ' ἑκάστου ἐπιφέρεται τῷ σίγμα· διὰ τοῦτο, τρία μόνον ἐστίν· ἀλλ' οὐχ ὅτι αἱ συμφωνίαι τρεῖς· ἐπεὶ πλείους γε αἱ συμφωνίαι· ἐνταῦθα δ' οὐκέτι δύναται. ὅμοιοι δὴ καὶ οὗτοι τοῖς ἀρχαίοις Ὁμηρικοῖς, οἳ μικρὰς ὁμοιότητας ὁρῶσι, μεγάλας δὲ παρορῶσι. λέγουσι δέ τινες ὅτι πολλὰ τοιαῦτα, οἷον αἵ τε μέσαι, ἡ μὲν ἐννέα, ἡ δὲ ὀκτώ· καὶ τὸ ἔπος δεκαεπτὰ, ἰσάριθμον τούτοις· βαίνεται δ' ἐν μὲν τῷ δεξιῷ ἐννέα συλλαβαῖς, ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ ὀκτώ· καὶ ὅτι ἴσον τὸ διάστημα ἔν τε τοῖς γράμμασιν ἀπὸ τοῦ α πρὸς τὸ ω· καὶ ἀπὸ τοῦ βόμβυκος ἐπὶ τὴν ὀξυτάτην νεάτην ἐν αὐλοῖς, ἧς ὁ ἀριθμὸς ἴσος τῇ οὐλομελείᾳ τοῦ οὐρανοῦ. ὁρᾶν δὲ δεῖ μήποτε τοιαῦτα οὐθεὶς γὰρ ἂν ἀπορήσειεν, οὔτε λέγειν, οὔθ' εὑρίσκειν ἐν τοῖς ἀϊδίοις· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς φθαρτοῖς. ἀλλ' αἱ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς φύσεις αἱ ἐπαινούμεναι, καὶ τὰ τούτοις ἐναντία, καὶ ὅλως τὰ ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὡς μὲν λέγουσί τινες καὶ αἴτια ποιοῦσι τῆς φύσεως, ἔοικεν οὕτω γε σκοποῦσι μὲν διαφεύγειν· κατ' οὐδένα γὰρ τρόπον τῶν διωρισμένων περὶ τὰς ἀρχὰς, οὐθὲν αὐτῶν αἴτιόν ἐστιν· ὡς μέντοι ποιοῦσι, φανερὸν ὅτι τὸ εὖ ὑπάρχει, καὶ τῆς συστοιχίας ἐστὶ τῆς τοῦ καλοῦ· τὸ περιττὸν, τὸ εὐθὺ, τὸ ἰσάκις ἴσον· αἱ δυνάμεις ἐνίων ἀριθμῶν· ἅ-

μα γὰρ ὧραι καὶ ἀριθμὸς τοιοσδί. καὶ τἆλλα δὴ ὅσα συνάγουσιν ἐκ τῶν μαθηματικῶν θεωρημάτων, πάντα ταύτην ἔχει τὴν δύναμιν. διὸ καὶ ἔοικε συμπτώμασιν. ἔστι γὰρ συμβεβηκότα μέν, ἀλλ' οἰκεῖα ἀλλήλοις πάντα, ἓν δὲ τὸ ἀνάλογον. ἐν ἑκάστῃ γὰρ τοῦ ὄντος κατηγορίᾳ ἐστὶ τὸ ἀνάλογον. ὡς εὐθὺ ἐν μήκει, οὕτως ἐν πλάτει τὸ ὁμαλόν· ἴσως ἐν ἀριθμῷ τὸ περιττόν· ἐν δὲ χροιᾷ τὸ λευκόν. ἔτι οὐχ οἱ ἐν τοῖς εἴδεσιν ἀριθμοὶ αἴτιοι τῶν ἁρμονικῶν καὶ τῶν τοιούτων. διαφέρουσι γὰρ ἐκεῖνοι ἀλλήλων, οἱ ἴσοι εἴδει. καὶ γὰρ αἱ μονάδες. ὥστε διά γε ταῦτα εἴδη οὐ ποιητέον. τὰ μὲν οὖν συμβαίνοντα, ταῦτά τ' ἂν καὶ ἔτι πλείω συναχθείη. ἔοικε δὲ τεκμήριον εἶναι τὸ πολλαχῶς κακοπαθεῖν περὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν, καὶ μηδένα τρόπον δύνασθαι συνεῖραι, τὸ μὴ χωριστὰ εἶναι τὰ μαθηματικὰ τῶν αἰσθητῶν, ὥς τινες λέγουσι, μηδὲ ταύτας εἶναι τὰς ἀρχάς.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤᾺ ΤᾺ ΦΥΣΙΚᾺ ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΤΟΥ͂ ΘΕΊΟΥ.

ΘΕΟΦΡΆΣΤΟΥ ΤΩ͂Ν ΜΕΤᾺ ΤᾺ ΦΥΣΙΚΆ.

Πῶς ἀφορίσαι δεῖ καὶ ποίοις τὴν περὶ τῶν πρώτων θεωρίαν; ἡ γὰρ δὴ τῆς φύσεως πολυχουστέρα, ὥς γε δή τινές φασιν, ἀτακτοτέρα μεταβολὰς ἔχουσα παντοίας. ἡ δὲ τῶν πρώτων, ὡρισμένη καὶ ἀεὶ κατὰ ταὐτά. διὸ δὴ καὶ ἐν νοητοῖς, οὐκ αἰσθητοῖς αὐτὴν τιθέασιν, ὡς ἀκινήτοις καὶ ἀμεταβλήτοις. καὶ τὸ ὅλον δὲ σεμνοτέραν καὶ μείζω νομίζουσιν αὐτήν. ἀρχὴ δὲ πότερα συναφής τις καὶ οἷον κοινωνία πρὸς ἄλληλα τοῖς τε νοητοῖς καὶ τοῖς τῆς φύσεως, ἢ οὐδεμία. ἀλλ' ὥσπερ ἑκάτερα κεχωρισμένα, συνεργοῦντα δέ πως εἰς τὴν πᾶσαν οὐσίαν. εὐλογώτερον οὖν εἶναί τινα συναφὴν καὶ μὴ ἐπεισοδιῶδες τὸ πᾶν. ἀλλ' οἷον τὰ μὲν πρότερα, τὰ δ' ὕστερα καὶ ἀρχάς, τὰ δ' ὑπὸ τὰς ἀρχάς, ὥσπερ καὶ τὰ ἀΐδια τοῖς φθαρτοῖς. εἰ δ' οὖν οὕτω, τίς ἡ φύσις αὐτῶν καὶ ἐν ποίοις. εἰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς μόνοις τὰ νοητά, καθάπερ τινές φασιν, οὔτ' ἄγαν ἐπίσημος ἡ συναφὴ τοῖς αἰσθητοῖς, οὔθ' ὅλως ἀξιόχρεως φαίνεται πάντως. οἷον γὰρ μεμηχανημένα δοκεῖ δι' ἡμῶν εἶναι, σχήματά τε καὶ μορφὰς καὶ λόγους περιτιθέντων. αὐτὰ δὲ δι' αὑτῶν οὐδεμίαν ἔχει φύσιν. εἰ δὲ μή, οὐχ ὥστε συνάπτειν τοῖς τῆς φύσεως, ὥστ' ἐμποιῆσαι καθάπερ ζωὴν καὶ κίνησιν αὐτοῖς. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ὁ ἀριθμός, ὅνπερ δὴ πρῶτον καὶ κυριώτατον τιθέασιν. εἰ δ' ἑτέρα τις οὐσία προτέρα καὶ κρείττων ἐστί, ταύτην πειρατέον λέγειν, πότερον μία τις κατ' ἀριθμόν, ἢ κατ' εἶδος, ἢ κατὰ γένος. εὐλογώτερον δ' οὖν ἀρχῆς φύσιν ἔχουσαν ἐν ὀλίγοις εἶναι καὶ περιττοῖς, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἐν πρώτοις καὶ ἐν τῷ πρώτῳ. τίς δ' οὖν αὕτη καὶ τίνες οἱ πλεί-

[Margin note: περὶ τῶν πρώτων θεωρία · i. prime philosophie hoc est metaphysice]

[Margin note: ἐπεισοδιῶδες]

ἀμωσγέπως

γὰρ πειρατέον ἐμφαίνειν, ἀμωσγέπως εἴτε κατ' ἀναλογίαν, εἴτε
κατ' ἄλλην ὁμοίωσιν. ἀνάγκη δ' ἴσως δύναμίν τινα καὶ ὑπεροχὴν τῶν
ἄλλων λαμβάνειν, ὥσπερ ἂν εἰ τὸν θεόν· θεία γὰρ ἡ πάντων ἀρχή, δι' ἧς ἅ-
παντα καὶ ἔστι καὶ διαμένει. τάχα μὲν οὖν ῥᾴδιον τὸ οὕτως ἀποδοῦναι, χα-
λεπὸν δὲ σαφέστερον, ἢ πειστικωτέρως. τοιαύτης δ' οὔσης τῆς ἀρχῆς, ἐπεὶ πρὸς
συνάπτειν τοῖς αἰσθητοῖς, ἡ δὲ φύσις ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν κινήσει, καὶ τοῦτ'
αὐτῆς τὸ ἴδιον, δῆλον ὡς αἰτίαν θετέον ταύτην τῆς κινήσεως. ἐπεὶ
δ' ἀκίνητος καθ' αὑτήν, φανερὸν ὡς οὐκ ἂν εἴη τῷ κινεῖσθαι τοῖς τῆς φύσεως
αἰτία· ἀλλὰ λοιπὸν ἄλλῃ τινὶ δυνάμει κρείττονι καὶ προτέρᾳ· τοιαύτη
δ' ἡ τοῦ ὀρεκτοῦ φύσις, ἀφ' ἧς ἡ κυκλικὴ ἡ συνεχὴς καὶ ἄπαυστος· ὥσ-
τε καὶ τὸ ἐκεῖνο λύοιτ' ἂν τὸ μὴ εἶναι κινήσεως ἀρχήν, εἰ κινοῦν μὴ κινή-
σει. μέχρι μὲν δὴ τούτων, οἷον ἀρτίως ὁ λόγος, ἀρχήν τε ποιῶν μίαν πάν-
των καὶ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν οὐσίαν ἀποδιδούς. ἔτι δὲ ποσόν τι λέγει· ἀλλὰ
πολλῶν ἐξαιρῶν εἰς κρείττω τινὰ μερίδα καὶ θειοτέραν. οὕτω γὰρ μᾶλλον
ἀποδοτέον, ἢ τὸ διαιρετὸν καὶ μεριστὸν ἀφαιρετέον. ἅμα γὰρ ἐν ὑψηλο-
τέρῳ καὶ ἀληθινωτέρῳ λόγῳ τοῦ λέγουσιν ἡ ἀπόφασις. τὸ δὲ μετὰ ταῦ-
τα ἤδη λόγου δεῖται πλείονος περὶ τῆς ἐφέσεως, ποία καὶ τίνων. ἐπεὶ
δὴ πλείω τὰ κυκλικὰ καὶ αἱ φοραὶ τρόπον τινὰ ὑπεναντίαι, καὶ τὸ
ἀνήνυτον καὶ οὗ χάριν ἀφανές. εἴτε γὰρ ἓν τὸ κινοῦν, ἄτοπον τὸ μὴ
πάντων τὴν αὐτήν. εἴτε καθ' ἕκαστον ἕτερον αἵ τ' ἀρχαὶ πλείους, ὥστε τὸ
σύμφωνον αὐτῶν εἰς ὄρεξιν ἰόντων τὴν ἀρίστην, οὐδαμῶς φανερόν.
τὸ δὲ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν σφαιρῶν τῆς αἰτίας μείζονα ζητεῖ λόγον· οὐ γὰρ
ὅ γε τῶν ἀστρολόγων. ἄπορον δὲ καὶ πῶς ποτε φυσικὴν ἔξιν ἐχόντων, οὐ
τὴν ἠρεμίαν διώκουσιν, ἀλλὰ τὴν κίνησιν. τί οὖν ἅμα τῇ μιμήσει
φασὶ μὲν ἐκεῖνο ὁμοίως. ὅσοι τε τὸ ἕν, καὶ ὅσοι τοὺς ἀριθμοὺς λέγουσιν.
καὶ γὰρ αὐτοὶ τοὺς ἀριθμούς φασι τὸ ἕν. ἡ δὴ ἔφεσις, ἄλλως τε καὶ τοῦ ἀρί-
στου μετὰ ψυχῆς. εἰ μή τις λέγοι καθ' ὁμοιότητα καὶ διαφορὰν ἔμ-
ψυχ' ἂν εἴη τὰ κινούμενα. ψυχὴ δ' ἅμα δοκεῖ καὶ κίνησις ὑπάρχειν.
ζωὴ μὲν τοῖς ἔχουσιν, ἀφ' ἧς καὶ ὄρεξις πρὸς ἕκαστον, ὥσπερ γοῦν τῷ τυγ-
χάνουσαι δι' ἑτέρων. ὁμῶς ἔμψυχοι ἔστωσαν. εἰ δ' οὖν τῶν κυκλικῶν

αἴτιον τὸ πρῶτον οὐ τῆς ἀρίστης ἂν εἴη. κρείττων γὰρ ἡ τῆς ψυχῆς·
καὶ πρώτη δὲ μάλιστα ἡ τῆς διανοίας, ἀφ' ἧς καὶ ὄρεξις. τάχα δὲ καὶ τοῦ-
τ' ἄν τις ἐπιζητήσει· διὰ τί τὰ κυκλικὰ μόνον ἐφετικά, τὰ δὲ περὶ
τὸ μέσον οὐθέν, καίπερ κινητὰ ὄντα. πότερον ὡς ἀδύνατα, ἢ ὡς οὐδὲ
ἱκνουμένου τοῦ πρώτου. ἀλλὰ τοῦτό γε ἄτοπον, εἰ διὰ ἀσθένειαν. ἰ-
σχυρότερον γὰρ ἄν τις ἀξιώσειε τοῦ Ὁμήρου Διός, ὅς φησιν, αὐτῇ κεν — Homerus
» γαίῃ ἐρύσαιμ' αὐτῇ τε θαλάσσῃ. ἀλλὰ λοιπὸν ὡς πρὸς ἀδεκτόν τι καὶ
» ἀσύνθετον εἶναι. τάχα δὲ πρότερον ζητήσειεν ἄν τις, πῶς ἔχει· πό-
τερα μέρη ταῦτα, ἢ οὐ μέρη τοῦ ὅλου. καὶ εἰ μέρη, πῶς μέρη, νῦν γὰρ οἷον ἀ-
πεωσμένα τῶν τιμιωτάτων. οὐ μόνον κατὰ τὰς χώρας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὑπό-
στασιν. εἴπερ ἡ κυκλικὴ τοιαύτη. συμβαίνει γὰρ οἷον κατὰ συμβεβηκὸς
ὑπὸ τῆς κυκλικῆς περιφορᾶς καὶ εἰς τοὺς τόπους καὶ εἰς ἄλληλα τὰς
μεταβολάς. εἰ δὲ καὶ … ἀρίστου κάλ-
λιον αὐτῇ παρὰ τοῦ πρώτου δέοι τῆς κυκλοφορίας. εἰ μὴ ἄρ' ἐκώλυε τὸ
μὴ δύνασθαι δέχεσθαι. τὸ γὰρ δὴ πρῶτον καὶ θειότατον πάντα τὰ ἄρι-
στα βουλόμενος. τάχα δὲ τοῦτο μὲν οἷον ὑπερβατόν τε καὶ ἀζή-
τητον· ἀξιοῖ γὰρ ὁ τοῦτο λέγων ἅπαν ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς ἀρίστοις
μικρὰν εἶναι τὴν ἢ μηδεμίαν ἔχοντα διαφοράν. τόδε δ' ἄν τις
ἴσως ἀπορήσειε πρὸς αὐτὸν τὸν πρῶτον οὐρανὸν ἀναφέρων· πό-
τερον ἡ περιφορὰ τῆς οὐσίας ἐστὶν αὐτοῦ. καὶ ἅμα τῷ παύεσθαι φθεί-
ροιτ' ἄν, ἢ εἴπερ ἐφέσει τινὶ καὶ ὀρέξει, κατὰ συμβεβηκός. εἰ μὴ ἄρα σύμ-
φυτον αὐτῷ τὸ ὀρέγεσθαι, καὶ οὐδὲν κωλύει ἔνια τῶν ὄντων ὑπάρχειν.
ἴσως δὲ οὐκ ἂν εἴη καὶ ἀφελόντα τὴν ὄρεξιν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς κινήσεως ἀπο-
ρεῖν, εἰ ἀφαιρεθεῖσα φθείροιτ' ἂν τὸν οὐρανόν. καὶ τοῦτο μὲν ὥσ-
περ ἑτέρων λόγων. αὐτὸ δ' οὖν ταύτης ἢ τούτων τῶν ἀρχῶν, ἀξιώ-
σειεν ἄν τις. τάχα δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων, εἰ ἄρ' ἄν τις τιθῆται τὰς ἐ-
φεξῆς εὐθὺς ἀποδιδόναι, καὶ μὴ μέχρι του προελθόντα παύεσθαι. τοῦτο γὰρ
τελέου καὶ φρονοῦντος, ὅπερ Ἀρχύτας ποτ' ἔφη ποιεῖν Εὔρυτον διατι- — Archytas
θέντα τινὰς ψήφους. λέγειν γὰρ ὡς ὅδε μὲν αὐτοῦ ὁ ἀριθμός· ὅδε δὲ ἄλλου τινὸς — Eurytus
τυγχάνει. νῦν δ' οἵ γε πολλοὶ μέχρι τινὸς ἐλθόντες καταπαύουσι, καθά-

περ ἔοικε τὸ γὰρ τὸν ἀόριστον δυάδα ποιοῦντος. τοὺς δ' ἀριθμοὺς γεννήσαντες καὶ τὰ ἐπίπεδα καὶ τὰ σώματα, σχεδὸν τἆλλα παραλείπουσι, πλὴν ὅσον ἐφαπτόμενοι καὶ τοσοῦτο μόνον δηλοῦντες, ὅτι τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ἀορίστου δυάδος, οἷον τόπος καὶ κενὸν καὶ ἄπειρον· τὰ δὲ ἀπὸ τῶν ἀριθμῶν καὶ τοῦ ἑνός, οἷον ψυχὴ καὶ ἄλλ' ἄττα, χρόνον δ' ἅμα καὶ οὐρανόν, καὶ ἕτερα δὴ πλείω· τοῦ δ' οὐρανοῦ πέρι καὶ τῶν λοιπῶν οὐδεμίαν ἔτι ποιοῦνται μνείαν. ὡσαύτως δ' οὐδ' οἱ περὶ Σπεύσιππον, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδείς, πλὴν Ξενοκράτης· οὗτος γὰρ ἅπαντά πως περιτίθησι περὶ τὸν κόσμον, ὁμοίως αἰσθητὰ καὶ νοητὰ καὶ μαθηματικά, καὶ ἔτι δὴ τὰ θεῖα. πειρᾶται δὲ καὶ Ἑστιαῖος μέχρι τινός, οὐχ ὥσπερ εἴρηται, περὶ τῶν πρώτων μόνον. Πλάτων μὲν οὖν ἐν τῷ ἀνάγειν εἰς τὰς ἀρχάς, δόξειεν ἂν ἅπτεσθαι τῶν ἄλλων, εἰς τὰς ἰδέας ἀνάπτων, ταύτας δ' εἰς τοὺς ἀριθμούς, ἐκ δὲ τούτων εἰς τὰς ἀρχάς, εἶτα κατὰ τὴν γένεσιν μέχρι τῶν εἰρημένων. οἱ δὲ τῶν ἀρχῶν μόνον. ἔνιοι δὲ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐν τούτοις. τὰ γὰρ ὄντα μόνον περὶ τὰς ἀρχάς. συμβαίνει δὲ τοὐναντίον ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις μεθόδοις. ἐν ἐκείναις γὰρ τὰ μετὰ τὰς ἀρχὰς ἰσχυρότερα, καὶ οἷον τελεώτερα τῶν σημείων. τάχα δὲ καὶ εὐλόγως. ἔνθα μὲν γὰρ τῶν ἀρχῶν, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἡ ζήτησις. πῶς δ' ἔτι χρὴ ποίας ἀρχὰς ὑποθέσθαι, τὰ δ' ἄλλα ἀπορήσειεν ἄν τις. πότερον ἀμόρφους, οἷον δυναμικάς, ὥσπερ ὅσοι πῦρ καὶ γῆν, ἢ μεμορφωμένας, ὡς μάλιστα δέον ταύτας ὡρίσθαι, καθάπερ ἐν τῷ Τιμαίῳ φησίν. τοῖς γὰρ τιμιωτάτοις οἰκειότατα τὴν τάξιν καὶ τὸ ὡρίσθαι. φαίνεται δὲ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἔχον οὕτω, καθάπερ ἡ γραμματικὴ καὶ μουσικὴ, καὶ ταῖς μαθηματικαῖς. συνακολουθεῖ δὲ καὶ τὰ μετὰ τὰς ἀρχάς. ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὰς τέχνας ὁμοίως, αἵπερ τὴν φύσιν μιμοῦνται, καὶ τὰ ὄργανα καὶ τἆλλα, κατὰ τὰς ἀρχάς. οἱ μὲν οὖν ἁπάσας μορφοῦσιν, οἱ δὲ μόνον τὰς ὑλικάς, οἱ δ' ἄμφω, τάς τε ἀμόρφους, καὶ τὰς τῆς ὕλης, ὡς ἐν ἀμφοῖν τὸ τέλειον, οἷον γὰρ ἐξ ἀντικειμένων τὴν ἅπασαν οὐσίαν. ἄλογον δ' ἂν δόξειεν ἄν, εἰ ὁ μὲν ὅλος οὐρανὸς καὶ ἕκαστα τῶν μερῶν ἅπαντα τάξει καὶ λόγῳ καὶ μορφαῖς καὶ δυνάμεσι καὶ περιόδοις, ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖς μηθὲν τοιοῦτον

Speusipp? Xenocrates Estie? Plato

οὕτον

οὐ· ἀλλ' ὥσπερ σὰρξ εἰκῆ κεχυμένων ὁ κάλλιστος, φησὶν Ἡράκλειτος, ὁ κόσμος. κατὰ πάντα δὲ καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων ὡς εἰπεῖν λαμβάνουσιν, ὁμοίως ἔν τε ἀψύχοις ὡρισμέναις ἑκάστων αἱ φύσεις ὡς εἰπεῖν, καίπερ αὐτομάτως γινομένων· τὰς δ' ἀρχὰς ἀορίστους εἶναι. χαλεπὸν δὲ πάλιν αὖ τὸ τοὺς λόγους ἑκάστους περιθεῖν, πρὸς τὸ ἕνεκά του συμπάντων ἅπασι, καὶ ἐν ζώοις καὶ φυτοῖς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πομφόλυγι· πλὴν εἰ συμβαίνει τῇ ἑτέρων τάξει καὶ μεταβολῇ μορφὰς παντοίας καὶ ποικιλίας ἀπεργάζεσθαι τῶν περὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν· ὧν τινες μέγιστον ποιοῦνται παράδειγμα τὰ περὶ τὰς ὥρας τὰς ἐτησίους, ἐν αἷς καὶ ζώων καὶ φυτῶν καὶ καρπῶν γενέσεις, οἷον γεννῶντος τοῦ ἡλίου. ταῦτα μὲν ἐν τοῖς θα ζητεῖ τὴν σκέψιν ἀφορισμὸν ἀπαιτοῦντα μέχρι πόσου τὸ τεταγμένον, καὶ διὰ τί πλέον ἀδύνατον, ἢ εἰς τὸ χεῖρον μετάβασις. ἐνδεῖ τῆς ἀρχῆς ὅθεν δὴ ὁ περὶ τοὺς λόγους, εἰκότως ἄν τις καὶ περὶ τῆς ἠρεμίας ἀπορήσειεν· εἰ μὲν γὰρ ὡς βέλτιον ἀνάπτει ταῖς ἀρχαῖς, ἐρεμίας δὲ ὡς ἀργία καὶ στέρησις τῆς κινήσεως, οὐκ ἀνάπτει. ἀλλ' ὥσπερ, εἰ ἐνεργείᾳ ἂν αὐτὴν μεταλλακτέον ὡς προτέραν καὶ τιμιωτέραν τὴν δὲ κίνησιν, ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. ἐπεὶ τό γε διὰ τοῦ ἠρεμεῖν ὡς ἀδύνατον ἀεὶ κινοῦν εἶναι τὸ κινοῦν, ἂν εἴη κίνδυνος πρότερον, μὴ λογικὸν. ἔτι ἄλλως οὐκ ἀξιόπιστον· ἀλλὰ μείζω τινὰ αἰτίαν ζητεῖ. δοκεῖ δὲ καὶ αἰσθήσει πρότερόν τινα συναυξάνειν ὡς ἐνδεχόμενον, μὴ δι' ὃ τὸ κινοῦν ἕτερον εἶναι ὃ κινεῖ διὰ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν. ἔστι δ' αὐτῇ ἐπ' αὐτὸν ἄστρον τοῦ νοῦ καὶ τὸν θεόν. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἕτερον λεχθέν, ὡς οὐ μιμοῦνται τὰ ὀρεκτὰ μὴ τὸ ἠρεμοῦντος· εἰ γὰρ αὐτοῖς οὖσιν ἀκολουθοίη τῶν ἄλλων. πλὴν ἴσως οὐχ ὁμοίως ληπτέον ὡς εἰς τὸ ἄμεινον ἄγοντας. ἀλλ' ὅπως ὅτι μάλιστα σύμφωνον ἑαυτῷ, καὶ ἀπηρτισμένον ὡς ἂν πόλις ἢ ζῷον ἢ ἄλλο τι τῶν μορίων συγκειμένων ὁ ὅλος οὐρανός. οὐ δή φασιν εἶναι τελεώτατον. ἐπεὶ προσειδέ τινα περὶ τὰ δὲ λόγον. πότερα τῶν ὄντων ὁ μερισμὸς εἰς ὕλην καὶ μορφὴν, πότερον ὡς τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ μὴ ὂν δυνάμει δ' ὂν ἄγεσθαι ἐνεργείᾳ, ἢ ὂν μὲν ἀόριστον δὲ ὄν, καθάπερ ἐν ταῖς τέχναις· ἡ δὲ γένεσις ἡ οὐσία καὶ τῶν μορφῶν κατὰ τοὺς λόγους. ἀλλ' οὕτω δὲ

Heraclitus

μὲν τὸ βέλτιον τάχα ἂν ἡ μετάβασις εἴη. τὸ δ' εἶναι μηθὲν ἂν ἧττον ἀ-
ληθὲς ὑπάρχειν καθ' αὑτήν· οὐ γὰρ ἂν ἐπιγένοιτο μὴ ὑπαρχούσης· ἀλ-
λὰ τὸ μήτε τόδε, μήτε ποιόν, μήτε ποσόν, ὡς ἀόριστον τοῖς εἴδεσι· δύ-
ναμιν δέ τινα ἔχον. ὅλως δὲ κατ' ἀναλογίαν ληπτέον ἐπὶ τὰς τέχνας,
καὶ εἴ τις ὁμοιότης ἄλλη. δόξειε δ' ἂν καὶ τοῦτο τιν' ἔχειν ἀπορίαν, εἰ μὴ ἄ-
ρα περιεργίαν τὸ ζητεῖν· τί δή ποτε ἡ φύσις, καὶ ὅλη δὴ οὐσία τοῦ
παντὸς ἐν ἐναντίοις ἐστί· καὶ σχεδὸν ἰσομοιρεῖ τὸ χεῖρον τῷ βελτίονι· μᾶλ-
Euripides λον δὲ καὶ πολὺ πλέον ἐστίν. ὥστε δοκεῖν Εὐριπίδην καθόλου λέγειν, ὡς
οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλά. ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος, ἐγγὺς τοῦ ζητεῖν ὅτι
οὐ πάντα ἀγαθά· οὐδὲ πάντα ὅμοια· καὶ ὅτι κατὰ πάντων μὲν τὸ εἶναι λέ-
γομεν· οὐδὲν δὲ ὅμοιον ἀλλήλοις, καθάπερ τὰ λευκὰ καὶ τὰ μέλανα ἐν
αὐτοῖς. ἔστι δὲ καὶ τὸ δοκοῦν παραδοξότερον, ὡς οὐχ οἷόν τε τὸ ἄνευ τῶν
ἐναντίων. οἱ δέ τι πλέον τῷ παραδόξῳ χρώμενοι καὶ τὸ μὴ ὂν μηδὲ γε-
γονὸς μηδὲ μέλλον προσκαταλέγουσιν εἰς τὴν τοῦ παντὸς φύσιν.
ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἷον ὑπερβατὰ τῆς σοφίας. τὸ δ' οὖν ὅτι πολλαχῶς φα-
νερόν. ἡ μὲν αἴσθησις καὶ τὰς διαφορὰς θεωρεῖ, καὶ τὰς αἰτίας ζητεῖ. τά-
χα δ' ἀληθέστερον εἰπεῖν ὡς ὑπερβαίνοντα τῇ διανοίᾳ. τὰ μὲν ἁ-
πλῶς ζητοῦσα, τὰ δὲ ἀπορίαν [?] ὁριζομένη δι' ἧς καὶ μὴ διώκηται [?]
παραβαίνειν, ὅμως ἐμφαίνεταί τι φῶς ἐν τῷ μὴ φωτίζειν [?] τούτων ἐ-
πὶ πλέον. τὸ ἐπίστασθαι ἄρα οὐκ ἄνευ διαφορᾶς τινος. ἔτι γὰρ ἕτε-
ρα ἀλλήλων, διαφορά τις. ἔν τε τοῖς καθόλου πλειόνων ὄντων ἑτέρων
ὑπὸ τὸ καθόλου διαφέρειν ἀνάγκη. καὶ ταῦτα ἐάν τε γένη τὰ κα-
θόλου, ἐάν τε εἴδη. σχεδὸν δὲ καὶ ἐπιστήμη πᾶσα τῶν ἰδίων. ἥ τε γὰρ οὐ-
σία καὶ τὸ τί ἦν εἶναι καθ' ἕκαστον ἴδιον, τά τε θεωροῦμεν καθ' ἑαυτὰ
ἁπλοῦ [?] κατὰ τὸ συμβεβηκὸς ἢ ἂν τι κατά τινος. ὅλως δὲ τὸ ἐν πλείοσι
τὸ αὐτὸ συνιδεῖν, ἐπιστήμης ἤτοι κοινῇ καὶ καθόλου λεγομένων ἢ ἰδίᾳ κατὰ
καθ' ἕκαστον, οἷον ἀριθμῶν, γραμμῶν, ζῴοις, φυτῶν. τέλος δ' ἐξ ἀμφοῖν.
ἔστι δ' ἐνίων τὸ μὲν καθόλου τέλος, ἐν τούτῳ γὰρ τὸ αἴτιον. τῶν δ' ἐν μέρει καθ' ὅ-
σα διαίρεσις εἰς τὰ ἄτομα, καθάπερ ἐν τοῖς καὶ ποιητοῖς. οὕ-
τως γὰρ ἂν ἡ ἐνέργεια. ταὐτὸ δὲ ἐπιστάμεθα καὶ οὐσίαν καὶ ἀριθμῶν

καὶ

καὶ εἴδει, καὶ γένει, καὶ ἀναλογίᾳ. καὶ εἰ ἄρα παρὰ ταῦτα διαιρέσεις.
διὰ πλείστου δὲ τὸ κατ' ἀναλογίαν ὡς ἂν ἀπέχοντος πλεῖστον·
τὰ μὲν δι' ἡμᾶς αὐτούς, τὰ δὲ διὰ τὸ ὑποκείμενον, τὰ δὲ δι' ἄμ-
φω. πλεοναχῶς δ' ὄντος τοῦ ἐπίστασθαι, πῶς ἕκαστον μεταδιω-
κτέον, ἀρχὴ καὶ μέγιστον ὁ οἰκεῖος τρόπος. οἷον τὰ πρῶτα, τὰ νοητὰ καὶ τὰ κι-
νητὰ, τὰ ὑπὸ τὴν φύσιν. αὐτῶν τε τούτων τὰ ἐν ἀρχῇ καὶ ἑπόμενα
μέχρι ζῴων καὶ φυτῶν, τὰ ἔσχατα τῶν ἀψύχων. ἔστι γάρ τι καθ' ἕκαστον
γένος ἴδιον. ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς. ἔχει δὲ καὶ αὐτὰ τὰ
μαθήματα διαφοράν, καίπερ ὁμογενῆ πως ὄντα. διῄρηται δ' ἱ-
κανῶς. εἰ δὲ καὶ ἔνια ἄγνωστα τῷ ἄγνωστα εἶναι, καθάπερ τινές φασιν,
ἴδιος ἂν ὁ τρόπος εἴη. διαιρέσεως δέ τινος δεῖται. τάχα δ' ἐφ' ὧν ἐνδέχε-
ται κατ' ἀναλογίαν οἰκειότερον λέγειν, ἢ αὐτῷ τῷ ἀγνώστῳ. καθά-
περ εἴ τις τῷ ἀοράτῳ τὸ ἀόρατον. πόσοι δ' οὖν τρόποι, ἢ ποσαχῶς τὸ
εἰδέναι πειρατέον διελεῖν. ἡ δ' ἀρχὴ πρὸς αὐτὰ ταῦτα, καὶ πρῶ-
τον τὸ ἀφορίσαι τὸ ἐπίστασθαι. χαλεπώτερον δ' ἂν δόξειεν. οὐ γὰρ οἷόν
τε καθόλου καὶ κοινόν τι λαβεῖν ἐν τοῖς πλεοναχῶς λεγομένοις.
ἢ καὶ πρὸς [?] τὸ ἄπειρον ἢ ὁρίσαντάς [?] τε εἰπεῖν μέχρι πόσου. καὶ τίνων ζητητέ-
ον αἰτίας, ὁμοίως ἔν τε τοῖς αἰσθητοῖς καὶ νοητοῖς. ἡ γὰρ εἰς τὸ ἄπει-
ρον ὁδὸς ἐν ἀμφοῖν ἀλλοτρία, καὶ ἀναιροῦσα τὸ φρονεῖν. ἀρχὴ δὲ τρό-
πον τινὰ ἄμφω. τάχα δ' ἡ μὲν ἡμῖν, ἡ δὲ ἁπλῶς, ἢ τὸ μὲν τέλος, ἡ δὲ ἡ-
μετέρα τις ἀρχή. μέχρι μὲν οὖν τινος δυνάμεθα δι' αἰτίου θεω-
ρεῖν ἀρχὰς ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων λαμβάνοντες. ὅταν δὲ ἐπ' αὐτὰ τὰ
ἄκρα καὶ πρῶτα μεταβαίνωμεν, οὐκέτι δυνάμεθα. εἴτε διὰ τὸ μὴ ἔχειν
αἰτίαν. εἴτε διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν. ὥσπερ πρὸς τὰ φωτεινό-
τατα βλέπειν. τάχα δὲ ἐκεῖνο ἀληθέστερον, ὡς αὐτῷ τῷ νῷ ἡ θεωρία θιγόντι
καὶ οἷον ἁψαμένῳ. διὸ καὶ οὐκ ἔστιν ἀπάτη περὶ αὐτά. χαλεπὴ δ' οὖν καὶ εἰς αὐ-
τὸ τοῦτο σύνεσις, καὶ ἡ πίστις. ἐπεὶ καὶ ὅλως μέγα καὶ πρὸς τὰς καθ' ἕκαστα
πραγματείας ἀναγκαῖον. καὶ μάλιστα τῶν μεγίστων ἐν τισὶ ποιητέον τὸν ὅρον, περὶ
τε τῆς φύσεως. καὶ περὶ τὰς ἔτι προτέρας. εἰ γὰρ ἁπάντων ζητοῦσι λόγον, ἀ-
ναιροῦσι λόγον, ἅμα δὲ καὶ τὸ εἰδέναι. μᾶλλον δ' ἀληθέστερον εἰπεῖν ὅτι ζητοῦσιν ἃ

Οὐ γὰρ οἷόν τε καθόλου καὶ κοινόν τι λαβεῖν ἐν τοῖς πλεοναχῶς λεγομένοις

ὥρων· οὐκ ἔστιν οὐδὲ περὶ φυκὲν ὅσοι τὸν οὐρανὸν ἀΐδιον ὑπολαμβάνουσιν· ἔστι γὰρ τάς τε κινήσεις τὰς φορὰς καὶ τὰ μεγέθη, καὶ τὰ σχήματα, καὶ τὰς ἀποστάσεις· καὶ ὅσα ἄλλα ἀστρολογία δείκνυσι τούτων καὶ τὰ λοιπὰ, αὐτὰ γὰρ τὰ πρῶτα κινοῦντα καὶ τὸ τίνος ἕνεκα λέγειν· καὶ τίς ἡ φύσις ἑκάστου· καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα θέσις καὶ ἡ τοῦ σύμπαντος οὐσία· καὶ ὑποβαίνοντι δὴ πρὸς τὰ ἄλλα καθ' ἕκαστον τῶν εἰδῶν, ἢ μερῶν ἄχρι ζώων καὶ φυτῶν· εἰ οὖν ἀστρολογία συνεργεῖ μὲν, οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις δὲ περὶ φύσεως ἑτέρα γὰρ κυριωτέρα ἂν εἴη καὶ προτέρα. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ τρόπος ὡς οἷον ταύτινος, οὐ φυσικὸς ἢ οὐ πᾶς. καίτοι τό γε κινεῖσθαι καὶ ἁπλῶς τῆς φύσεως οἰκεῖον, καὶ μάλιστα τοῦ οὐρανοῦ. διὸ καὶ εἰ ἐνέργεια τῆς οὐσίας ἑκάστου, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον ὅταν ἐνεργῇ καὶ κινῆται, καθάπερ ἐν τοῖς ζώοις καὶ φυτοῖς· εἰ δὲ μὴ ὁμώνυμα, δῆλον ὅτι καὶ ὁ οὐρανὸς ἐν τῇ περιφορᾷ κατὰ τὴν οὐσίαν εἴη· χωριζόμενος δὲ καὶ ἠρεμῶν, ὁμώνυμος· οἷον γὰρ ζωή τις ἡ περιφορὰ τοῦ παντός· ἄρ' οὖν εἴτε μηδὲ ἐν τοῖς ζώοις τὴν ζωὴν ἢ ὧδε δεῖ ζητητέον· οὐδὲ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τοῖς οὐρανίοις τὴν φορὰν· ἢ τρόπον τινὰ ἀφωρισμένον. συνάπτει δέ πως ἡ νῦν ἀπορία, καὶ πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου κίνησιν· ὑπὲρ δὲ τοῦ πάντα ἕνεκά του καὶ μηδὲν μάτην ὁ ἀφορισμὸς, οὐ ῥᾴδιος καθάπερ πλεονάκις λέγεται. πόθεν δὲ ἀρξάμενον χρὴ, καὶ εἰς τίνα τελευτᾶν. καὶ δὴ ἔνια τῶν μὴ δοκεῖν ἔχειν οὕτως, ἀλλὰ τὰ μὲν συμπτωματικῶς· τὰ δ' ἀνάγκῃ τινί. καθάπερ ἔν τε τοῖς οὐρανίοις. καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν γῆν πλείοσι· τίνος γὰρ αἱ ἔφοδοι ἕνεκα, καὶ ἀνάρροιαι θαλάττης, ἢ τίνος αἱ προχωρήσεις· ἢ ἀναξηράνσεις καὶ ὑγρότητες, καὶ ὅλως πρὸς ἄλλο τὰ ἄλλο μεταβολαὶ καὶ φθοραὶ καὶ γενέσεις· καὶ μὲν ἐν αὐτῇ τῇ γῇ ἀλλοιώσεις, καὶ μεταβολαὶ γίνονται πρὸς ἄλλοτε ἄλλο μεθισταμένων· καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα παρόμοια τούτοις. ἔστι δὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς ζώοις, τὰ μὲν ὥσπερ μάταια· καθάπερ τοῖς ἄρρεσιν οἱ μαστοὶ, καὶ τοῖς θήλεσιν ἡ πρόεσις· εἴπερ μὴ συμβάλλεται, καὶ πώγων δὲ ἐνίοις ἢ ὅλως τριχῶν ἐκφύσεις ἐν τισὶ τόποις· ἔστι δὲ καὶ κεράτων μεγέθη καθάπερ τῶν ἐλάφων· τὰ δὲ καὶ λελωβημένα κινήσεσί τε καὶ παραιωρήσει, καὶ ἐπιπροσθήσει τῶν ὀμμάτων

κα

Erodius
Hemerobio

καὶ ὅλως ἔνια δὴ βίᾳ, καὶ παρὰ φύσιν· ὥσπερ ὁ ἐρωδιὸς ὀχεύει. καὶ τὸ ἡμερόβιον ζῆν. καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα λάβοι τις ἂν τοιαῦτα. καὶ τὸ μέγιστον δὴ καὶ μάλιστα δοκοῦν περὶ τὰς τροφὰς καὶ γενέσεις τῶν ζώων· οὐδενὸς γὰρ ταῦθ' ἕνεκα, ἀλλὰ συμπτώματα, καὶ δι' ἑτέρας ἀνάγκας· ἔδει γὰρ εἴπερ τούτων χάριν ἀεὶ κατὰ ταῦτα καὶ ὡσαύτως. ἔτι δὲ ἐν τοῖς φυτοῖς καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἀψύχοις, ὡρισμένην τινὰ ἔχουσι φύσιν ὥσπερ δοκοῦσι καὶ μορφαῖς καὶ εἴδεσι καὶ δυνάμεσι· τίνος ἕνεκα ταῦτα ζητήσειεν ἄν τις. αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἄτοπον τὸ μὴ ἔχειν λόγον· καὶ ταῦτ' εἶναι ἑτέρων μὴ τοιούτων προτέρως καὶ τιμιωτέρων. ἢ καὶ ἔοικεν ὁ λόγος ἔχειν τι πιστὸν· ὡς ἄρα αὐτομάτως ταῦτα, καὶ τῇ τοῦ ὅλου περιφορᾷ λαμβάνειν τινὰς ἰδέας ἢ πρὸς ἄλληλα διαφοράς. εἰ δὲ μὴ τοῦ ἕνεκά του, καὶ εἰς τὸ ἄριστον ληπτέον τινὰ ὅρον, οὐκ ἐπὶ πάντων ἁπλῶς θετέον. ἐπεὶ καὶ τὰ τοιάδε ἔχει τινὰ δισταγμὸν, καὶ ἁπλῶς λεγόμενα, καὶ καθ' ἕκαστον. ἁπλῶς μὲν ὅτι τὴν φύσιν ἐν ἅπασιν ὀρέγεσθαι τοῦ ἀρίστου καὶ ἐφ' ὧν ἐνδέχεται μεταδιδόναι τοῦ ἀεὶ καὶ τοῦ τεταγμένου. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ὁμοίως. ὅπου γὰρ οἷόν τε τὸ βέλτιον, ἐνταῦθα οὐδαμοῦ παραλείπει. οἷον τὸ ἔμπροσθεν τὴν φάρυγγα τοῦ οἰσοφάγου. τιμιώτερον γὰρ καὶ ἐν τῇ μέσῃ κοιλίᾳ τῆς καρδίας τὴν κρᾶσιν ἀρίστην· ὅτι τὸ μέσον τιμιώτατον. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα κόσμου χάριν. εἰ γὰρ καὶ ἡ ὄρεξις οὕτως, ἀλλ' ἐκεῖνό γε ἐμφαίνει· διότι πολὺ τὸ οὐχ ὑπακοῦον, οὐδὲ δεχόμενον τὸ εὖ· μᾶλλον δὲ πολλῷ πλεῖον. ὀλίγον γάρ τι τὸ ἔμψυχον· ἄπειρον δὲ τὸ ἄψυχον· καὶ αὐτῶν τῶν ἐμψύχων ἀκαριαῖον· καὶ βέλτιον τὸ εἶναι. τὸ δ' ὅλον σπάνιόν τι, καὶ ἐν ὀλίγοις τὸ ἀγαθόν· πολὺ δὲ πλῆθος εἶναι τὸ κακόν· οὐκ ἀοριστίᾳ δὲ μόνον. καὶ οἷον ὕλης εἴδει, καθάπερ τὰ περὶ φύσεως ἀμαθέστατον. εἰ καὶ γὰρ οἱ περὶ τῆς ὅλης οὐσίας λέγοντες ὥσπερ Σπεύσιππος σπάνιόν τι τὸ τίμιον ποιεῖ τὸ περὶ τὴν τοῦ μέσου χώραν· τὰ δ' ἄκρα καὶ ἑκατέρωθεν. τὰ μὲν οὖν ὄντα, καλῶς ἐτύγχανεν ὄντα. Πλάτων δὲ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, μακρὰν τὴν ἀπόστασιν ἐπιμιμεῖσθαι δ' ἐθέλειν ἅπαντα. καίτοι καθάπερ ἀντίθεσίν τινα ποιοῦσι τῆς ἀορίστου δυάδος καὶ τοῦ ἑνός· ἐν ᾗ καὶ τὸ ἄπειρον καὶ τὸ ἄτακτον, καὶ πᾶσα ὡς εἰπεῖν ἀμορφία

Speusipp.
Plato
Pythagorei

καθάπερ τὴν. ὅλως δὲ οὐχ οἷόν τε ἀλλὰ ταύτης τῆς πολὺ φύσιν, ἀλ-
λοιοῦν ἰσομοιρεῖν μὴ καὶ ὑπερέχειν θάτερα, ἐπεὶ τὰς ἀρχὰς ἐν αὐτῇ.
ἀπὸ δὲ τοῦ δὲ τὸν θεὸν ὅσοι τῷ θεῷ τὴν αἰτίαν ἀνάπτουσι, διὰ καθάπερ πάν-
τα εἰς τὸ ἄριστον ἄγειν. ἀλλ' εἴπερ ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται. τάχα δ' οὐ-
δὲ μὴ προείλοιτ' εἴπερ ἀναιρεῖσθαι συμβήσεται τὴν ὅλην ἀεὶ ἄν, ἐξ ἐ-
ναντίων γε καὶ ἐναντίοις οὖσαν. φαίνεται δὲ καὶ ἐν τοῖς πρώτοις ἐ-
πιθεωροῦμεν πολλὰ τὰ ἁπλῶς ἔτυχεν. οἷον τὰ περὶ τῆς γῆς λεχθέν-
τα μεταβολῶν. ὅτε γὰρ τὸ βέλτιον, οὔτε τοῦ τιμίου χάριν. ἀλλ' εἴπερ
ἀνάγκῃ τινὶ κατακολουθεῖν. πολλὰ δὲ καὶ ἐν τῷ ἀέρι τοιαῦτα καὶ ἐν
De ordine & constātia celestium — ἄλλοις. μάλιστα δὲ ἂν δόξειεν ἔχειν τὴν τάξιν τῶν μὲν αἰσθητῶν, τὰ οὐ-
ράνια. τῶν δὲ ἄλλων εἰ μὴ καὶ ἄρα τὰ πρότερα ἔτι τὰ μαθηματι-
κά. εἰ γὰρ καὶ μὴ πάντα, ἀλλ' ἐν τούτοις πλέον τὸ τεταγμένον. πλὴν εἴ-
Democritus — τις τοιαῦτα λαμβάνει τὰς μορφὰς οἵας Δημόκριτος ὑποτίθεται
ἀτόμων. ἀλλὰ δὴ τούτων μὲν πέρι, σκεπτέον. ὅθεν ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη.
πειρατέον τινὰ λαμβάνειν ὅρον. καὶ ἐν τῇ φύσει, καὶ ἐν τῇ τοῦ σύμ-
παντος οὐσίᾳ καὶ τοῦ ἕνεκά του, καὶ τῆς εἰς τὸ βέλτιον ὁρμῆς. αὕτη γὰρ
ἀρχὴ τῆς τοῦ σύμπαντος θεωρίας ἐν τίσι καὶ πῶς ἔχει πρὸς

:~ ἄλληλα. :~

Andronic(us) — Τοῦτο τὸ βιβλίον, Ἀνδρόνικος μὲν καὶ Ἕρμιππος ἀγνοοῦσιν. οὐδὲ γὰρ
Hermipp(us) — μνείαν αὐτοῦ ὅλως πεποίηνται ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν Θεοφράστου βι-
Theophrast(us) — βλίων. Νικόλαος δὲ, ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν Ἀριστοτέλους μετὰ τὰ φυ-
Nicolaus — σικὰ, μνημονεύει αὐτοῦ, λέγων εἶναι Θεοφράστου. εἰσὶ δὲ
Aristoteles — ἐν αὐτῷ προδιαπορήσεις τινὲς ὀλίγαι τῆς ὅ-
λης πραγμα-
τείας.

τέλος τοῦ Θεοφράστου
τῶν μετὰ τὰ φυσικά

Θεοφράστου περὶ φυτῶν.

aaa.ααα. bbb.ϐϐϐ. ccc.γγγ. ddd.δδδ. eee.εεε.
fff.ζζζ. ggg.ηηη. hhh.θθθ. iii.ιιι. kkk.κκκ. lll.λλλ.
mmm.μμμ. nnn.ννν. ooo.ξξξ. ppp.οοο. qqq.πππ.
rrr.ρρρ. sss.σσσ. ttt.τττ. uuu.υυυ. xxx.φφφ. yyy.χχχ.
zzz.ψψψ. ωωω.&&&. AAA. BBB. CCC.ΓΓΓ.
DDD.ΔΔΔ.
Omnes sunt quaterni præter DDD.ΔΔΔ.quinternum.
Ἅπαντα τετράδιά εἰσιν, πλὴν τοῦ ΔΔΔ ἐκείνου ὃ πεντάδιον.

Ἀριστοτέλους προβλημάτων.

AAA.aaa. BBB.bbb. ΓΓΓ.ccc. ΔΔΔ.ddd. EEE.eee.
ZZZ.fff. HHH.ggg. ΘΘΘ.hhh. III.iii. KKK. ΛΛΛ.lll.
MMM.mmm. NNN.nnn. ΞΞΞ.ooo.
Ἅπαντα τετράδια. πλὴν τῶν NNN.nnn.&.ΞΞΞ.ooo. ἃ πέντε εἰσὶ πεντάδια.
Omnes quaterni.præter.NNN.nnn.&.ΞΞΞ.ooo.quinterni illi quidem.

Ἀλεξάνδρου προβλημάτων.

αa. ϐb. γc. δd. εe. πάντα τετράδια, πλὴν τοῦ εe πεντάδιον ὄν.
Omnes quaterni:excepto εe.quinterno.

Ἀριστοτέλους μηχανικά.

αa. ϐb. Ambo sunt terni. Ἔστι ἄμφω τετράδια.

Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου τῶν μετὰ τὰ φυσικά.
AAA.ααα. BBB.ϐϐϐ. CCC.γγγ. DDD.δδδ. EEE.εεε.
GGG.ηηη. HHH.θθθ. III.ιιι. KKK.κκκ. LLL.λλλ. MMM
μμμ. NNN.ννν. OOO.ξξξ. PPP.οοο. Omnes quaterni excepto
PPP,οοο.quinterno. Ἔστι πάντα τετράδια, πλὴν PPPοοο.πεντάδιον ὄντος.

Ἐγράφη ἐν Ἐνετίαις ἐν οἰκίᾳ Ἄλδου τοῦ Μανουτίου. ἑκατομβαιῶνος νουμηνίᾳ.
X.HHHH.[Π]:ΔΔΔΔ ΠΙΙ.α.υ.ϛζ.

Excriptum Venetiis in domo Aldi Manutii Calēdis Iunii. M.III D.
Et in hoc ĩpetratũ ẽ a dominis Venetis quod ĩ cæteris nostris græce ĩpressis.

αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν
ἐπὶ δαῖτας ἴενται

[illegible] y los [illegible] de laurentio

el prior de san vicente censorino de die natali

vatablo, silirco

calepino [illegible]

la traslacion de argyropilo silirco

el bachiller [illegible] la [illegible] de laurentio

a sant pedro [illegible] el diascorides

el [illegible] el chrysoloras

[illegible] el aulo gellio

en volumen el aristophanes

[illegible] rodriguez 70

marin [illegible] 40

[illegible]

en la calle de [illegible] navarro

el martes passado 1060

doze del mes de [illegible]

[illegible] quinze dias [illegible]

αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν

[illegible]

ἀλλ' [illegible] ἀχιλλεύς

tres pares de çapatos

[illegible] real y [illegible]

[illegible]

[illegible]

a [illegible] al ama tres [illegible] en principio de abril. mas [illegible] de abril

de [illegible] otros [illegible]

del [illegible] abril otro [illegible]

dile mas dos reales a xx y [illegible] de abril de manera que le he pagado todo el mes de abril y un real adelantado del mes de mayo [illegible] mas otro real

un vatablo	[illegible]
otro vatablo	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	
un real	

238

119

21

98

68

30

el jueves [illegible] a la tarde

[illegible] en ordinario [illegible]

el martes 5 de mayo [illegible] al ama

un real

21600

[illegible] a [illegible] a veynte de [illegible] 42

del [illegible]

10	[illegible]
450	[illegible]
430	collegio
60	[illegible]
27	[illegible]
90	
1067	